VLADIMIR I. LENIN
KRONSTADT'TAN PARTİ İÇİ MUHALEFETE

VLADİMİR İ. LENİN

KRONSTADT'TAN PARTİ İÇİ MUHALEFETE

Devrim Yazıları – 4

Türkçesi: Ferit Burak Aydar

agoraкitaplığı

FERİT BURAK AYDAR

Ankara doğumlu. İstanbul Üniversitesi İngiliz Edebiyatı mezunu. Yayınlanmış çevirileri arasında Ian Watt'ın *Romanın Yükselişi* (Metis), Edward Said'in *Başlangıçlar* (Metis), John Reed'in *Balkanlarda Savaş* (Pencere), E.F. Keller'in *Toplumsal Cinsiyet ve Bilim* (Metis), Esra Özyürek'in *Modernlik Nostaljisi* (Boğaziçi Üniversitesi), *Oryantalizm Tartışma Metinleri* (Doğu-Batı, derleme, ortak çeviri), P. de Man'ın *Körlük ve İçgörü* (Metis), A. Philips'in *Hep Vaat* (Metis), Arjun Appaduray'ın *Küçük Sayılardan Korkmak* (Timsahkitap) ve Lenin'in *Devlet ve Devrim*, *Emperyalizm*, *Ne Yapmalı* ve *'Sol Komünizm' Bir Çocukluk Hastalığı* (Agora Kitaplığı) sayılabilir. Ayrıca, Lenin'in *Yenilgicilik ve Enternasyonalizm* ile *Sovyet İktidarı ve Dünya Devrimi* ve *Bolşevikler ve Proleterya Diktatörlüğü* konulu yazılarını derleyip kitap haline getirmiş ve çevirmiştir.

Vladimir İ. Lenin

KRONSTADT'TAN PARTİ İÇİ MUHALEFETE

Türkçesi: Ferit Burak Aydar

a

agorakitaplığı

Teori - 10

Kronstadt'tan Parti İçin Muhalefete
Devrim Yazıları - 4
Vladimir I. Lenin

Türkçe'ye çeviren. Ferit Burak Aydar
Görsel kavram: Mithat Çınar
Mizanpaj: Sibel Yurt

Birinci Basım: Kasım 2010

ISBN: 978-605-103-096-8

Baskı ve Cilt: İdil Matbaacılık
Davutpaşa Cad. No: 123, Kat: 1 (Vakıfbank üstü)
Topkapı/İstanbul
Tel: (0212) 482 36 01

AGORA KİTAPLIĞI
Kuloğlu Mah. Turnacıbaşı Cad.
No: 54, Çukurcuma-Beyoğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 243 96 26 - (0212) 251 37 04 Fax: (0212) 243 96 28
www.agorakitapligi.com
e- posta agora@agorakitapligi.com

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ:
SOVYET İKTİDARININ SORUNLARI: DEVRİMİN GENEL MASRAFLARI

Ferit Burak Aydar

Bolşevik Parti, tarihin gördüğü ideolojik açıdan en kaynaşmış sosyalist partidir. Partinin çekirdeğini ve genel olarak ilişkileri sıkı tutmayı zorunlu gören Lenin'in örgütlenme modeli, bulunduğu yapının görüşlerini bilen, yönetici merkezin o an söylediklerini bilmekle kalmayıp, geçmişte öğrettiklerini de hatırlayan kadroların sırtladığı, güçlü bir tartışma ve ortak hareket geleneği bulunan bir parti yaratmıştı.

Lenin partinin hem sınıftan, hem sendikalardan, hem diğer işçi örgütlerinden farklı bir örgüt olması gerektiğini ve bu farkın da öncü nitelikte saklı olduğunu anlamıştı: Parti sınıfın, sendikaların ya da diğer örgütlerin yerini almak yerine, her zaman onun en sağlam, en bilinçli, en ileri kesimi

olacak ve onları ikame etme değil, yönlendirme görevini üstlenecekti. Partinin bu yönlendirici rolü oynayabilmesinin önkoşuluysa niceliğini artırırken niteliğinden taviz vermemekti. Bolşevik parti bunu *azami düzeyde* yapabildiği için, 1917 Devrimi başladığında 30 bin kişilik bir azınlık teşkil etmesine karşın, yalnızca birkaç ay sonra 150 milyonluk bir ülkeye önderlik edebilecek konuma gelmiş ve ilk (büyük) işçi devrimine önderlik edebilmişti.

Ne var ki Bolşevik parti kusursuz değildi. Sonradan Stalinist tahrifat okulunun uydurduğu gibi, asla hata yapmadan, yanlış yollara sapmadan önderlik eden bir parti değildi. *Dahası, Lenin'in kafasında tasarladığı, olmasını istediği kadar kaynaşmış bir parti de değildi*. Lenin'in yirmi yıl boyunca çeşitli kereler yakınmaları, hep daha iyisini ve daha fazlasını isteyen bir dâhinin sızlanmalarından çok daha fazlasıydı.

Bunun çeşitli sebepleri bulunmakla beraber, temelde iki başlığa indirgenebilir: Bir, Bolşevik örgütlenme modelinin ya da bu tür bir parti anlayışının tam da Bolşevik partinin doğma süreciyle eşzamanlı olarak ortaya çıkması; diğeri de, Lenin'in partiyi olabilecek en olumsuz şartlar altında kurmuş olması ve bu yüzden gerçekteki Bolşevik partinin düşüncedeki Bolşevik partiden önemli farklılıklar göstermesi.

İlk sebep az çok açıklama gerektirmeyecek kadar açıktır: Lenin, kafasında Bolşevik partiye dair genel anlamda kesin bir modele sahip olarak Bolşevik partiyi kurmamış, Bolşevik partiyi inşa etme sürecine paralel olarak Bolşevik örgütlenme modelini de geliştirmiştir. Bu yüzden ikinci başlığı irdelemek daha yararlı olabilir.

Lenin elbette devrimci partiyi mümkün olan en olumlu şartlar altında kurmak gibi bir hayale ya da yanılsamaya sahip

değildi, ama kapitalist toplumun, özellikle de Çarlık gibi son derece baskıcı bir rejimle yönetilen bir kapitalist toplumun çıkaracağı zorlukları hesaba katarak, yine de daha başka koşullarda parti inşasına girişmeyi tercih ederdi diyebiliriz.

Lenin her şeyden önce kendi önder kadrosuyla, yönetici azınlıkla uzun süre birarada olma fırsatı bulamadı. Partinin öne çıkan yöneticilerini ya da tabanda sorumluluk alan militanlarını yüz yüze uzun tartışmalarla ve ortak mesaiyle eğitecek, ikna edecek ve bu temelde bir ortaklaşmayı sağlayacak zamanı olmadı. Bu tür bir yakın temas, partiye önderlik edecek öncü çekirdeğin ideolojik ve örgütsel açıdan daha kaynaşmış ve seçilmiş bir niteliğe sahip olmasını sağlardı. Sosyalistlerin kendi görüşlerini genel ve soyut sosyalizm sınırları içinde serbestçe savundukları bir partiden farklı olarak, Lenin'in parti anlayışı bunu gerektiriyordu. Fakat mülteci hayatının zorlukları Lenin'in kendi yoldaşlarıyla bile yüz yüze (hatta başka türlü) uzun tartışmalara ve birlikte mesai tüketmeye imkân bulamaması sonucunu doğurmuştu.

İşte bu eksiklik partinin iktidarı almadan önceki dönemlerinde olduğu gibi (örneğin Şubat Devrimi ertesinde Nisan Tezleri'nde cisimleşen tartışma), sonrasında da kendisini hissettirdi. Çimentonun Lenin'in istediği kadar iyi karılmamış olması, partinin karşısına çıkan zorluklara karşı yürüttüğü savaşta başını epeyce ağrıttı. Lenin 1920 baharındaki Dokuzuncu Parti Kongresi'nde şöyle der: "Önümde 2 Mart tarihli *RKP(B) MK Bülteni* var. Bu bültende Merkez Komite'den RKP örgütlerine yazılmış, kongrenin örgütlenmesini konu alan bir mektubu yayınladık. Bu ilk mektupta şöyle yazdık: 'Neyse ki, salt teorik tartışmalar, genel konulara dair ihtilaflar ve ilkeler temelinde kararların benimsenmesi dönemi geride kaldı. Bu aşamayı geçmiş

bulunuyoruz."[7] Lenin bunun hemen sonrasında şunu ekler: "İtiraf etmeliyim ki teorik tartışmaların vaktinin geçtiğini düşünerek iyimser davranmışım." Lenin işçi devletinin önüne çıkan sorunlarda partinin siyasal anlaşmazlıklara düşmesini ne kadar doğal karşılıyorsa, ideolojik ya da ilkesel ayrılıkların ortaya çıkmasını da bir o kadar yadırgatıcı, rahatsız edici ve dahası (bu alıntıda da görüleceği üzere) şaşırtıcı bulmuştu. Partinin siyasal sorunlarda farklı görüşler ortaya atması doğal, hatta bir açıdan yararlıydı, ama komünizmin temel ilkeleri konusunda tartışmaların ortaya çıkması, partide temele dair istenmeyen birtakım kusurların ya da eksiklerin olduğunu gösteriyordu.

İşçi devletinin sorunlarının Bolşevik parti açısından taşıdığı anlamları tartışırken bu ayrıma dikkat etmek şarttır: ideolojik (ya da, ilkesel) farklılıklar ve siyasi farklılıklar.

Lenin'in örgütlenme modeli ideolojik türdeşliğe dayalı olduğundan, parti içinde muazzam bir siyasal özgürlük alanı açmıştı. Partinin genel bir sosyalizm düşüncesi etrafında değil, sosyalizm kapsamındaki somut ilkeler etrafında toplanmış olması, yani parti üyelerinin hangi genel-ideolojik çerçeve içinde tartışacaklarının daha baştan gönüllülük esasına göre belirlenmiş olması, sonrasında siyasal tartışma ortamını alabildiğine genişletiyordu. İdeolojik ilkelerde anlaştıktan sonra, siyasal özeldeki farklılıklar kabul edilebilirdi; aslolan bu farklı siyasal görüşlerin genel ideolojik doğrulara tabi olması ve onun sınırları dışına taşmamasıydı. Bu yüzden Lenin döneminde partide canlı, hararetli tartışmalar eksik olmamış, bu çizgi Lenin dönemindeki Komünist Enternasyonal'e de yansımıştı. Fakat partinin devrimden sonra yaşadığı büyük sorunlarda, partinin önder kadrosu içinde bazı en temel konularda bile ideolojik görüş ayrılıklarının düşünülmediği kadar keskin ve

kabul edilemez olduğu görüldü ki 'işçi devletinin sorunları'nı daha geniş bir bağlama oturtan da budur.

Kuşkusuz, işçi devletinin yaşadığı zorluklarda sorunu öncelikle nesnel koşullarda aramak gerekir (ve bu koşullar aşağıda daha ayrıntılı şekilde ele alınacaktır). Fakat öznel etken de yabana atılmayacak derecede sorunlu olduğunu göstermiştir. Partinin ileri doğru gittiği ('saldırdığı') her durumda Bolşevik örgütlenme modelinin kazandırdığı kaynaşmış ve ideolojik açıdan ortaklaşmış nitelik yeterince güçlü olduğunu göstermiş ve zaten tam da bu yüzden Lenin'in partisi bir devrime önderlik edebilmişti. Fakat saldırı ânında, suların yükseldiği dönemde görülmeyen ya da etkisizleştirilebilen eksiklikler, suların geri çekildiği koşullarda kendisini çok çarpıcı bir şekilde göstermiştir. Lenin bir partinin esas gücünün tıpkı bir orduda olduğu gibi geri çekilirken görülebileceğini ve saldırırken gösterilen azim, kararlılık ve birlikteliğin ricat halindeyken de gösterilmesi gerektiğini söyler.

Bu açıdan bakıldığında, partinin bazı sınavları alnının akıyla geçtiğini, bazılarındaysa aynı başarıyı gösteremediğini söylemek gerekir. Parti içindeki tartışmalarda ortaya çıkan yanlış görüşler, partinin yönetici kademesindeki insanların (Buharin, Şlyapnikov, Kollontay, Stalin) devrimin üzerinden birkaç yıl geçtikten sonra en temel konularda büyük ilkesel yanlışlara düşüyor olmaları, bütün bunları toparlayan isim sıfatıyla Lenin'in ölümünden sonra partinin içinde yaşanacakların, yani bir nesnellikten beslenen bürokratik karşı-devrime *partinin içindeki ileri gelenlerin önderlik etmesi* gibi bir zilletin habercisi olarak alınmalıdır

İşçi devletinin İç Savaş belasını atlattıktan sonra karşılaştığı ve devrimin kaderi açısından büyük anlamı olan üç mesele bu derlemenin konusunu oluşturuyor. Bunlar Polonya savaşı, Kronstadt ayaklanması ve sendikalar sorunuyla bağlantılı olarak parti içinde gelişen muhalefettir. Bu üç sorunun da kilidini açacak olan anahtar, dünya devrimi perspektifidir.

Partinin devrim öncesinde ve sonrasında bütün planları Rusya'daki devrimci kalkışmanın ileri kapitalist ülkelerdeki devrimlerle desteklenerek hızla bir dünya devrimine dönüşecek olması üzerine kuruluydu. Rusya'nın ekonomik ve teknik yönden geri bir ülke olmasının yol açacağı zorluklar, kendisinden çok daha güçlü kapitalist devletlerle başa çıkabilmesi, hepsi de devrimin yayılmasıyla çözüm bulunabilecek sorunlardı. Rusya'daki devrim ulusal arenada başlayacak, uluslararası arenada çözüme kavuşacaktı. Eksikliği doldurulamayacak bu olay gerçekleşmediği oranda,[1] Bolşevikler kötünün iyisi denebilecek seçenekleri tercih etmek zorunda kaldılar. Dünya devrimi imdada yetişmediği takdirde Bolşeviklerin yapabilecekleri hiçbir şey kesin çözüm değildi ve partinin münferit hatalarını ya da partideki aşırı sapmaları bir kenara bırakırsak, sorunların kaynağı da buradaydı.

POLONYA SAVAŞI

Sovyet iktidarının tam da kapitalist dünyayla ilk ticari ilişkilerini kurma yolunda önemli adımlar attığı ve bu sayede bir nebze rahat nefes alabileceği 1920 yılının başlarında, emperyalist güçlerin dürtmesiyle hevesi kabaran milliyetçi Polonya hü-

---

1) Daha fazlası için bkz. *Sovyet İktidarı ve Dünya Devrimi*, "Sunuş" yazısı, Agora Kitaplığı, 2010.

kümeti, Bolşeviklerin barış çabalarını hiçe sayarak Rusya'ya karşı savaşa girişir. Pilsudski komutasındaki Polonya ordusu Ukrayna'nın içlerine doğru ilerler ve Nisan ayında Kiev'i ele geçirir. Ama zafer uzun sürmez: Haziran ayında Kızıl Ordu Kiev'i geri alır ve bu kez Kızıl Ordu saldırıya geçer. Temmuz ayında önce Minsk, sonra Vilno (Vilnius) alınır. Lenin'in tabiriyle, eşi görülmedik bir askeri başarı sergileyen Kızıl Ordu, Ağustos ayına gelindiğinde Polonya'nın güney sınırına dayanmıştır.

Bu noktada savunma savaşı saldırı savaşma dönüştüğünden parti içinde iki farklı görüş ortaya çıkar. Lenin *dünya devrimine itki verebilmek adına* saldırının sürdürülmesini savunurken, Troçki (Lenin'in dünya devrimi saikini sonuna kadar sahiplenmekle birlikte) ordunun ve cephe gerisinin durumunu dikkate alarak barış yapılmasını teklif eder. Lenin Kızıl Ordu'nun çok güçlü olduğu ve rakiplerinin ilk kez bu kadar güçsüz olduğu gerçeğinden hareket eder ve taarruzu savunur. Troçki ise ülkenin tükenmişliğini, tahıl arzının hem üretim hem de ulaşımdaki yıkım nedeniyle durma noktasına geldiği gerçeğini dikkate alarak savaşı bitirmeyi savunur. Nitekim Stalin de ilk başta Troçki'yle aynı safta yer alır. Stalin'in bağımsız, kendi başına bir görüş geliştirip doğru tarafta yer aldığı sayılı örneklerden biri bu sorun olmasına karşın, Stalin bu kez de görüşünün arkasında duramaz ve geri adım atarak, kendine has sağlamcılığıyla Lenin'in başı çektiği çoğunluğu destekler.

Polonya savaşı tartışması ilkesel bir kabul üzerinde yükseliyordu: dünya devrimine yardımcı olmanın önceliği. Tartışmada ilkesel bir görüş ayrılığı yoktu, yalnızca siyasal duruma dair farklı tespitler söz konusuydu. Üstelik roller iki yıl öncesine göre tersine dönmüştü: İki yıl önceki Brest-Litovsk tartışmalarında, Lenin dünya devriminin çıkarları gereği *saldırma-*

manın ve *barış imzalamanın* daha iyi olduğunu söylerken, bu kez *saldırmanın* daha doğru olacağım düşünüyordu.

Burada bir çelişki görmek hata olur, zira ancak "işçi devleti her koşulda devrimci savaş yürütmelidir" (ya da, tersinden, "asla yürütmemelidir") türünde bir ilke savunulmuş olsaydı çelişkiden bahsedilebilirdi. Oysa Lenin gerek 1918'de gerekse 1920'de nesnel koşulları analiz etmiş ve buna dayanarak bir görüş dile getirmişti. Mesela Brest-Litovsk tartışmalarında Buharin'in başını çektiği Sol Komünistler'in tutumu bu anlamda bir ilkesel yanlış olarak değerlendirilebilir, zira Buharin'in söyledikleri işçi iktidarının her koşulda devrimci savaş yürütmesini ve asla kötü bir barış antlaşmasına imza atmamasını savunmaya varıyordu. Lenin ise dünya devrimine verilecek desteğin koşullardan bağımsız olamayacağını söylüyordu.

Belirtildiği üzere, Lenin'in savaşı devam ettirme amacı dünya devrimine itki vermekti. Beklenen devrim gelmemiş, Rusya yalıtılmıştı. Lenin bu demir çemberi kırmak istiyordu. Başlayan savaşı sonuna kadar götürmek, Varşova'yı alıp Polonya işçi sınıfının iktidarı almasına yardımcı olmak, kendi sözleriyle, "Polonya'da proletaryanın toplumsal devriminin olgunlaşıp olgunlaşmadığım süngülerimizle yoklamak" Lenin'e göre dünya devriminin ilerlemesi yolunda en ciddi adım olacaktı. Hepsinden önemlisi, bu sayede Almanya'yla aradaki sınır kalkacak, Alman devrimine yardım etmek kolaylaşacaktı. Lenin'in sonradan ifade ettiği gibi, Polonya "Almanya, Çekoslovakya ve Macaristan'a komşudur ve Polonya'da Sovyet iktidarı Versay Barışı üzerinde yükselen *bütün* rejimin altını oyacaktır" [2]

---

2) "Polonyalı Komünistlere Bir Mektup" 19 Ekim 1921, *Collected Works*, Cilt 42, s. 355.

Troçki'nin bu görüşe karşı çıkmasının arkasında, her zaman reddedilecek ilkesel bir yanlış içermesi değil, güçler dengesi vardı. Troçki böyle bir planın başarıya ulaşması için güçler arasındaki karşılıklı ilişkiyi iyi hesaplamak gerektiğini düşünüyordu. Yalnızca Rusya askerlerinin değil, "Polonyalı işçinin ve köylünün iç havası nasıldı?" sorusu da önem taşıyordu. Troçki, Lenin'in görüşüne ilkesel olarak karşı çıkmıyordu. Lenin süngüyle devrim ihraç etmek için değil, 'yoklamak' için, Troçki'nin tabiriyle, "ordularımızın ilerlemesini ve bu suretle Polonya proletaryasına durumu anlayacak ve başkaldıracak kadar zaman bırakılmasını istediği"[3] için savaşa devam etmişti. Fakat beklenen olmadı.

16 Ağustos'ta Polonya ordusu bir karşı saldırı başlattı ve Kızıl Ordu'yu yavaş yavaş geri çekilmeye zorladı. Böylece Sovyet güçleri ilk başta kazandıkları yerleri de kaybettiler. Ekim ayındaki ateşkesin ardından, Mart 1921'de barış antlaşması imzalandı. Troçki'nin tespiti doğrulanmış oldu.

Planın en önemli ayağı, Polonyah işçi ve emekçilerin ayaklanması ve diktatör Pilsudski rejimini devirmeleriydi. Fakat Polonya emekçileri, Lenin'in sözleriyle, yurtsever yanılsamalarından kurtulamadılar ve kritik anda burjuva hükümetin yanında yer aldılar. Savaşın kaybedilmesinin sebebi, Kızıl Ordu'nun güçsüz olmasından çok Polonya emekçilerinin yurtsever tutum almasıydı.

Olağan dönemlerde yurtseverlikle sosyalizmin birbirini dışlamayacağı, bu ikisinin dengesi (ya da oranı) iyi tutturulduğu takdirde enternasyonalizme varılacağı görüşü akla yatkın görünse de, devrimin ateşinin her yeri sardığı bir anda, bu

---

3) L. Troçki, *Hayatım*, çev. Münıekim Öçmen, Yazın Yayıncılık, 1999, s. 481-482.

yanlış görüş 'aklıselim' dayanağını da kaybeder ve Lenin'in "sosyalizmle yurtseverliğin birbiriyle çelişkili iki görev olduğu" (C. 13, s. 375) görüşü haklılığını gösterir. Polonya örneği bunun en somut ispatıdır: Polonyalı emekçiler yurtsever tutum alarak sosyalizm davasına taş koymuş oldular. 1920 yılının ortalarında ortaya çıkan konjonktürde Polonya'nın çıkarları dünya devriminin çıkarlarıyla ters düşüyordu ve Polonyalı emekçiler bu bağlamda yurtsever görüşleri tercih ederek Polonya'yı kurtardılar. Kimse onları bu sebeple suçlayamayacak olsa da gerçek budur. Kitlelerin geri bilincini ifade eden yurtsever görüşler Polonya işçi ve emekçilerinin şahsında Lenin'in dünya devrimi hedefinin en önemli engeli olmuştur.

Fakat Polonya savaşı daha da önemli bir teorik meseleye örnek oluşturmaktadır: Bir ülkeden bir başka ülkeye devrim ihraç edilebilir mi? İşçi sınıfının iktidarı almış olduğu ülkede kurulmuş olan bir Kızıl Ordu, bir başka ülkedeki devrimde rol oynayabilir mi? Eğer oynayabilirse, bu nasıl bir rol olabilir?

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan olumsuz Stalinist deneyimlerden ötürü, bu konudaki Marksist yaklaşım burjuva kamuoyuna şirin gözükmek adına gölgede bırakılmış ya da geçiştirilmiştir. Halbuki bu konudaki komünist tutum nettir: Tek tek bireyler ya da örgütler gibi resmi ordular (işçi devletinin ordusu) da 'başka' devrimler için savaşabilir, bu devrimde aktif rol alabilir, daha baştan planlanmasına katılabilir, ilk adımı atabilir, son vuruşu yapabilir, vb. Bunların hepsi mümkündür, yeter ki kendini asli dinamik olarak görmesin, o ülkenin işçi ve emekçilerinin devrimci kalkışmasını ikame etmeye çalışmasın! Bu perspektifi ancak "herkesin devrimi kendine" diyen, işçi sınıfının devrimini, dünya çapında bir hadise olan proleter devrimini burjuva toplumunun kategorileriyle ('ulus', 'ülke', vb.)

ve kapitalist düzenin ulusal sınırlarına hapsederek düşünmeye çalışan milliyetçi sosyalistler reddcdebilir.

Elbette bir ülkede hareketlenme ya da hareketlenme potansiyeli yoksa, başka ülkenin sosyalistlerinin süngü ucunda ya da iş oraya geldiyse, altın tepside sosyalizm götürerek o ülkeye sosyalizm aşısı yapmaya çalışmaları fayda etmeyecektir. Böyle bir şey, doğru olup olmamasından bağımsız olarak, Polonya Savaşı'nda görüldüğü üzere zararlıdır. Fakat sosyalist devrimi bir dünya devrimi olarak gören, yani burjuvazi bizi ulusal sınırlara hapsettiği için sınırları dikkate alan, ama kısa ve uzun vadede perspektifini o sınırları aşacak şekilde belirleyen Marksistler açısından, iktidarı ele geçirmiş bir ülkenin devrimcilerinin ya da onların kurduğu bir ordunun başka ülkelerin devrimlerinde rol alamayacağını söylemek, Marksizmin kurucularının daha *Komünist Manifesto*'da ortaya koydukları perspektifi reddetmek olacaktır: Sosyalist devrim yalnızca biçimi bakımından ulusal olup, özü bakımından enternasyonal bir olgudur.

Troçki'nin belirttiği üzere, burada aslolan güçler dengesini iyi hesaplamaktır. Güçler dengesiyle kastedilen, o ülkenin burjuva sınıfıyla işçi ve emekçiler arasındaki güçler dengesi ve elbette uluslararası arenada burjuvaziyle proletarya arasındaki ilişkidir.

Örneğin, Polonya Savaşı'nda Lenin bu karşılıklı ilişkinin lehte olduğunu düşünüyordu ve aslında tümüyle haksız sayılmazdı. Bolşevik parti Temmuz ortasında saldırıya devam kararı aldıktan sonra İngiltere boyunu aşan bir muhtırayla müdahale tehdidinde bulunmuş, Bolşeviklerin buna cevabıysa 'rest' olmuştu. Harekete geçmeyi düşünen İngiliz burjuva hükümetini durduran, İngiliz işçilerinin kitlesel hareketiydi.

Ağustos ortasında, tabanın baskısını hisseden sendikalar ve İşçi Partisi İngiliz hükümetine Sovyetler'e karşı düşmanlığı bitirmesini, aksi takdirde genel grev silahına başvuracağını duyurdu. Reformist sendikalar tabanın baskısıyla harekete geçmek zorunda kalmışlardı. İşçi sınıfının bu cesur tavrı genel grevi lafta değil, eylemde örgütlemek için bir Eylem Komitesi'nin oluşturulmasına yol açtı. Lenin bunu şöyle ifade eder:

> [İngiltere'de] Bolşevikler önemsiz bir azınlık oluşturuyorlar Ama mesele şu ki, İngiliz Menşevikleri Bolşevizme ve doğrudan devrime her zaman karşı çıkmış ve burjuvaziyle ittifakı savunmuş olmalarına karşın, bugün İngiliz işçilerinin bu eski önderleri yalpalamaya başladılar ve fikir değiştirdiler: İşçi sınıfının diktatörlüğüne karşı çıkıyorlardı, ama şimdi bizim safımıza geçtiler. İngiltere'de bir Eylem Komitesi kurdular. İngiliz siyasetinde köklü bir değişimdir bu. İngiltere'de şu an, (1918'den beri) genel oy hakkıyla seçilen parlamentonun yanı sıra, üye sayısı 6 milyonun üzerindeki işçi sendikalarının desteğine yaslanan kendi kendini atamış bir Eylem Komitesi bulunuyor. Hükümet Sovyet Rusya'ya karşı savaşa girişmek istediğinde, işçiler buna izin vermeyeceklerini haykırdılar ve dahası Fransızların da savaşmasına müsaade etmeyeceklerini söylediler, çünkü Fransızlar İngiliz kömürüne muhtaçlar ve bu sanayi durma noktasına gelirse, Fransa ağır bir darbe yemiş olacaktır. İngiltere'deki bütün burjuva basını Eylem Komitesi'nin Sovyetler anlamına geldiğini açıkça söyledi. Haklıydılar Eylem Komitesi kendine bu adı vermemişti, ama aslında buydu. Mart 1917'den sonra Kerenski yönetiminde bizde görüldüğü şekilde bir ikili iktidar vardı (C. 31, s. 306).

Aynı dönemde (17 Temmuz-7 Ağustos 1920) toplanan İkinci Komintern Kongresi'nde de dünya devrimi rüzgârı ol-

dukça şiddetli esiyordu. Salonun ortasında dev bir harita vardı ve Kızıl Ordu'nun ilerleyişi her gün meraklı gözlerin bakışı altında haritaya işleniyordu. Cepheden gelen Troçki kongreye Kızıl Ordu üniformasıyla katılıyor, bir görünüp bir kayboluyordu.

Fakat istenen olmadı ve Polonya işçi sınıfı devrime onay vermedi. Bu anlamda güçler dengesi uluslararası arenada uygun olsa da, ulusal arenada (Polonya'da), yani devrimin merkezinde lehte değildi. Lenin devrimin yegâne kurtuluşunun dünya devrimi olduğunu öngördüğünden, riske girmeyi tercih etmiş, ama sonradan kendisinin de kabul ettiği gibi hata yapmıştı. Clara Zetkin *Anılar*'ında Lenin'in şöyle dediğini aktarır:

> Polonya'da olanlar belki de kaçınılmazdı. Bizim yılmaz öncümüzün piyadeden takviye alamadığını, silah ikmali yapamadığını, hatta yeteri kadar bayat ekmeği bile olmadığını ve bu yüzden de tahıl ile öbür zorunlu ihtiyaçlarını kaçınılmaz olarak Polonya köylüsü ile küçük burjuvazisinden zorla aldığını ayrıntısıyla biliyorsunuz elbette. Bu durum, Polonya köylü ve küçük burjuvasının, Kızıl Ordu askerlerini, onları kurtarmaya gelen kardeşleri olarak değil, ekmeklerine el koyan düşmanları olarak görmesine yol açtı. Onların duygu, düşünce ve eylemlerinin sosyalist ya da devrimci olmaktan uzak, milliyetçi, şovenist ve emperyalist olduğunu söylemek gereksizdir. Pilsudski ve Daszinski'nin peşinden gidenler tarafından aldatılan köylü ve işçiler, sınıf düşmanlarını savundular. Bizim cesur Kızıl Ordumuzun askerlerinin açlıktan kıvranarak ölmelerine göz yumdular.[4]

---

4) *Çağdaşlarının Gözüyle Lenin*, çev. Güneş Şahiner, Evrensel Basım Yayın, 2005, s. 21.

Burada belki de en önemli husus, Lenin'in dünya devrimine olan inancıdır. Burjuva tarihçilerinin 'Bolşevik mikrobu Batı'ya yayma aşkı' diye ifade ettikleri şey dünya devrimine olan inançtır. Bu yaklaşım tarzı devrimi uluslararası proletaryanın ve arkasına taktığı diğer emekçi kesimlerin gerçekleştireceği *eşzamanlı*[5] ve ortak bir devrim olarak kavrar. Bu yaklaşım tarzı, Lenin ve Troçki önderliğindeki Kızıl Ordu'yu dünya proletaryasının bir ordusu haline getirir. Fakat bir ordunun yapabilecekleri sınırlıdır. Askeri gücü ne olursa olsun hiçbir ordu bir ülkedeki proleterlerin devrimci çabalarının yerini alamaz. İktidar biçimsel açıdan ulusal bir mücadele olduğundan siyasal iktidarın fethi, yani devrim o ülkenin proleterlerinin siyasal deneyimi ve bilincinin gelişimine paralel olarak gelişir ve bunun bir sonucudur. Fakat buradan, o ülkenin proleterlerinin yalnızca kendi yağlarında kavrulacakları, aynı davada yer aldıkları başka bir ülkenin proleterlerinden askeri ya da siyasal destek alamayacakları sonucu çıkmaz. "Aslolan şudur ki, bu destek [o ülkedeki] işçilerin siyasal gelişiminin söz konusu ihtiyacı yarattığı ve işçilerin çoğunluğunun sempatisini kazanmış olan sınıf bilinçli devrimci öncü tarafından bu ihtiyaç tanındığı bir anda verilmelidir. Bunlar devrimci strateji kapsamına giren sorunlardır, biçimsel demokratik bir ritüelle alakalı değildir.

5) Lenin bunu şöyle ifade eder: "Bu kitlelerin durumunu iyileştirmek ve proleter önderliği korumak için elimizden geleni yapmalıyız. Bunu yaparsak, Avrupa'daki büyüyen komünist devrim hareketi daha da güçlenecektir. Bugün gerçekleşmemiş olması, yarın ya da ertesi gün gerçekleşmeyeceği anlamına gelmez, *yeter ki dünya tarihinde bugün ile yarın arasındaki farkın en az birkaç yıl demek olduğunu bilelim*" (C. 32, s. 282)

6) L. Troçki, *Between Red and White*, 1922, s. 86. http://www.marxists.org/archive/trotsky/1922/red-white/ch09.htm.

KRONSTADT AYAKLANMASI

Kronstadt ayaklanması Sovyet iktidarının karşılaştığı en trajik olaylardan biridir. Bolşeviklerin iç savaşın ardından yıkım içinde buldukları ülkeyi toparlama çabaları sırasında patlak veren bu ayaklanma, maalesef, sakat ideolojik saiklerden ötürü kısır bir tartışmaya konu edilmiş ve epey büyütülmesine rağmen, gerçek anlamı arka planda kalmıştır. Kronstadt'taki olayın sınıf mücadelesi ve devrim açısından anlamı irdeleneceğine, özellikle de anarşistler ve muhalif sosyalistler bu olayı Bolşevik geleneğe saldırmak üzere bir bahaneye dönüştürmüşlerdir. Mart 1921'deki isyandan uzun yıllar sonra, Troçki'nin Stalinist bürokrasiye karşı yürüttüğü mücadele sırasında gündeme getirilen Kronstadt isyanı, Bolşevik-Leninistlerin (ve aslında Lenin'in) Stalin'den farksız oldukları ve Stalinizmin Bolşevizmin devamı olduğu, Troçki'nin de Bolşevizmin en baskıcı-bürokrat kanadını oluşturduğu, vb. iddialarına meze edilmiştir.

Bolşevikler İç Savaş'ta bir Pirus zaferi kazanmışlardı; zayiatları o kadar büyüktü ki elde edilen zaferi kutlayacak dermanları bile yoktu. Rusya hem insan gücü hem de üretim gücü bakımından dibi boylamıştı. 1921'e gelindiğinde sanayi üretimi savaş öncesinin beşte birine gerilemişti. Savaş öncesiyle kıyaslandığında toplam kömür üretimi dörtte bire, petrol üretimi üçte bire, pik demir üretimi yüzde üçe gerilemiş, bakır üretimiyse neredeyse durmuştu; tüketim maddeleri üretimi dörtte birin altına inmişti. Demiryolu ulaşımı perişan vaziyetteydi. Şehirlerde günlük kalori ihtiyacının yarısını karşılayanlar ayrıcalıklı kabul ediliyordu. Bu yüzden şehirlerden kırsala göç başlamıştı ve Petrograd ve Moskova nüfusu toplamda

yarı yarıya düşmüştü. Fakat köylerde de durum iç açıcı değildi. Kıtlık on milyonlarca insanı vurmuş, bazı bölgelerde yamyamlık görülmeye başlamıştı. Bu yüzden "yalnızca 1921 Şubat'ında, Kronstadt isyanının arifesinde, Çeka, ülkenin çeşitli yerlerinde 118 köylü ayaklanması meydana geldiğini rapor ediyordu"

1921 Ocak ayında Petrograd'da grevler patlak verdi. Bolşeviklerin savaş döneminden barış dönemine geçişte yaşadıkları zorluklar ve tahıla zorla el koymanın kaldırılmasındaki gecikme işçi ve köylülerin huzursuzluklarını daha da tetikledi. Şiddetli kış sebebiyle demiryolu ulaşımının durması sonucunda, Ocak sonuna doğru tayınlarda üçte bir oranında bir kesintiye daha gidileceğinin duyurulması huzursuzluğu daha da artırdı. Grevler Şubat ayına doğru arttı ve ay sonunda tepe noktasına ulaştı. Nitekim Kronstadtlı denizciler Şubat sonunda bu grevleri incelemek üzere bir heyet oluşturup Petrograd'a yollamışlardı. Fakat Petrograd'daki grevler hem asker yığınağıyla hem de huzursuzluğun esas sebebi olan Savaş Komünizmi politikalarından bazılarından geri adım atılmasıyla Kronstadt'taki ayaklanma öncesinde durduruldu. Fakat Kronstadt için aynısı geçerli olmadı.

Kronstadt ülkedeki genel huzursuzluğun parçası olduğu kadar, özelde de birtakım sorunlarla boğuşuyordu. Kronstadt başkent Petrograd'ın hemen yanı başında bulunan Kotlin adasında kurulu küçük bir kent ve donanma üssüydü. Petrograd'ın yanı başında olduğu gibi, Avrupa'ya da en yakın bölgeydi. Kronstadt'ın o dönem parçası olduğu Baltık donanması savaşın başından beri önemini yitirmeye başlamıştı. 1917 yazında gücünün tepe noktasına çıkan Baltık donanması giderek

---

7) Paul Avrich, *Kronstadt 1921*, çev. Gün Zileli, Versus Kitap, 2006, s. 15.

küçülmüştü ve dahası yakıt sıkıntısından da etkilenerek eski gücünü kaybetmişti.[8] İaşe ve giyecek sorunu had safhadaydı. Keza, 1921'e gelindiğinde donanmanın insan gücü için de bir gerilemeden bahsedilebilir. Donanmanın önemi azalmış ve dahası iç savaş esasen karada devam ettiğinden, donanmanın öncü unsurları cepheye kaydırılmış ve birçoğu savaşta hayatını kaybetmişti. 1920 yılının başında hükümetin donanmayı yeniden canlandırma yönünde girişimleri olduysa da ancak kısmi iyileştirmeler yaşanabildi. Ayrıca artık esas mesele terhislerin başlatılmasıydı.

Kronstadt isyanı bu arka plan dahilinde başladı. Burada, Kronstadt'ı bütün ayrıntılarıyla irdelemek yerine, Lenin'in değerlendirmeleri üzerinden olaya bakmak daha yerinde olacaktır

Bolşeviklerin Kronstadt isyanını bastırma konusunda gösterdikleri gayretkeşliğin sebebi, bir beyaz karşı-devrimi tehdidini hissetmiş olmalarıydı. Lenin olsun Troçki olsun bu konudaki görüşlerini açıkça dile getirmişlerdir. Ne var ki bu tehlikeden Kronstadt'a uzanan yol dolambaçlıdır. Bolşevikler doğrudan bir beyaz karşı-devrimle karşı karşıya olmadıklarını pekâlâ biliyorlardı. Ama bildikleri bir şey daha vardı: İç Savaş deneyimi, Sovyet rejimine karşı başlayan *kendiliğinden* ayaklanmaların ilk baştaki demokratik taleplere rağmen nihayetinde karşı-devrimcilerin ve kralcıların eline düştüğünü gösteren onlarca örnek sunuyordu. Bu yüzden, der Lenin, "küçük burjuva anarşist karşı-devrimin beyaz muhafızların egemenliğine giden yolda siyasal bir adım olduğunu unutmuyoruz" (C. 32, s. 190).

8) Bkz. Ewan Mawdsley, "The Baltic Fleet and the Kronstadt Mutiny" *Soviet Studies*, Cilt 24, Sayı 4 (Nisan 1973) içinde, s. 506-521

Üç yıllık İç Savaş ve dışarıdan müdahale döneminin ardından, Vrangel, Yudeniç, Denikin ve benzerleriyle karşı-devrimin bir türünün (açıktan karşı-devrimin) başarısız olduğu kanıtlanmıştı. Artık sıra demokratik yüzlü karşı-devrime gelmişti. Karşı-devrim yırtıcı kimliğinden sıyrılmış ve güleryüzlü veçheye bürünmüştü. Sovyet iktidarı tarihsel meşruiyetini kanıtladığından, artık gerek ulusal gerekse uluslararası alanda pazarlıklar Sovyet iktidarının tanınması ve kalenin içeriden çökertilmesi üzerinden yürüyordu. Lenin şöyle der: "Etiketleri değiştirmek o kadar kolaydır ki Milyukov bile bir Kronstadt Sovyet Cumhuriyeti'nin destekçisi haline gelebilmiştir" (C. 32, s. 284). Bir önderliği olmayan *Kronstadt'ın hangi saiklerle başladığından, isyanın sınıf bileşiminden ve taleplerinden bağımsız olarak, demokratik yüzlü karşı-devrim yolunda bir girişim olması kaçınılmazdı*. O dönemde Rusya için iki seçenek vardı: ya Bolşevik iktidarı ya da kapitalist karşı-devrim. Kendiliğinden bir ayaklanma olan Kronstadt'ta, önderlik boşluğunun er geç beyazları başa geçirmesi kaçınılmazdı.

Bolşeviklerin Kronstadt'a ilişkin bu tespitlerini destekleyecek, iç savaştan yeni çıkmış bir hükümetin hayra yoramayacağı somut olgular da yok değildi.

Daha Şubat ayının ortasında Kronstadt'ta her şey sütlimanken, başta Fransız basını olmak üzere birtakım yabancı gazetelerde burada bir ayaklanmanın başladığı haberleri çıktı. Troçki bunu şöyle yorumlar: "Rus mülteci merkezleri ile Avrupa emperyalizminin ve Avrupa basınının belli grupları arasında çok sıkı bir bağ var ve bu elbette spekülatif bir bağ değil. Rus karşı-devriminin örgütçüleri makul bir zamanda bir ayaklanma örgütleyeceklerine söz verdiler, ama sabırsız bulvar ve borsa gazeteleri bunu sanki olmuş gibi yazdılar. *Le Matin* gazetesindeki

haber üzerine, Petrograd'daki, denizci meslektaşlarıma bir ikazda bulundum ve geçen yıl da yabancı basında Nijni-Novgorod'daki bir ayaklanma olduğu ve Çernov ile Spiridonova önderliğinde bir hükümetin kurulduğuna dair hiç beklenmedik bir haber yayınlandıktan yaklaşık bir ay sonra Nijni'de gerçekten de bir isyan girişiminde bulunulduğunu yazdım."[9] Emma Goldmann'ın talep ettiği gibi, Bolşeviklerin bu haberleri diğer uydurma haberlerden biri olarak algılamaları, iktidarda bulunduğu üç buçuk yılda her türlü saldırıyla ve komployla karşı karşıya kalmış bir hükümet için tam anlamıyla bir hafiflik olurdu.

Dahası, Kronstadt'ta karşı-devrimci bir general olan Kozlovski'nin varlığı söz konusuydu. Kozlovski Bolşeviklerin Çarlık uzmanlarından yararlanma projesinin parçası olarak Kronstadt'a topçu uzmanı olarak atanmıştı. Bu eski Çarlık subayı Geçici Devrimci Komite'nin emri altında Kronstadt savunmasının sorumluluğunu üstlendi. Avrich, "Eldeki mevcut deliller Kozlovski ve meslektaşlarının Mart 1921 olaylarında kısmi bir rol oynadıklarını göstermektedir" der (s. 92). Kozlovski'nin isyan boyunca bahriyelilere önerilerle gittiği biliniyor. Kozlovski'nin tavsiyeleri kulak arkası edilmiş olsa da, gazetedeki haberler ve iç savaşın baskısı dikkate alındığında, Bolşeviklerin bu ilişkinin boyutunu tam olarak bilmemeleri, dahası bununla ilgilenmemeleri normaldi.

Öte yandan, isyan başladıktan sonra girişilen 'yardım' seferberliği ve isyancılara ulaşamasa da hesaplara yatırılan yüklü miktarda paralar söz konusuydu. Özellikle Fransızların ve Kadetlerle Oktobristlerin para toplama kampanyaları göçmen basınında açıkça yazılıyordu; Bolşevikler beyaz karşı-devrim-

9) L. Troçki, "Kronstadt'taki Olaylar Üzerine", 16 Mart 1921, http://eprints.cddc.vt.edu/marxists/archive/trotsky/1921/military/ch61.htm.

cilerin Kronstadt'a yiyecek malzemesi, askeri birlik ve teçhizat yollama planlarından haberdardılar. Keza, Çernov'un isyancılarla ilişki halinde olduğunu biliyorlardı.

Kronstadt'ı savunmaya çalışan kesimlerin bütün bunlara verdikleri tek cevap, Kronstadtlıların programının Sovyetleri tanıdığı, 'üçüncü devrim'i savunduğu ve dolayısıyla karşı-devrimci olmadığı yönündedir. Yani, Bolşeviklerden yalnızca bu programa bakarak karar vermeleri beklenmektedir. Ovsa bu söylenenler Lenin'in yukarıda aktarılan düşüncelerini tamamen göz ardı etmektedir, zira, "Bir partinin temel özelliklerini belirleyen şey, özellikle de iç savaşın kritik bir ânındayken, sözlü ve yazılı beyanlarından çok toplumsal bileşimi, sicili, farklı sınıflarla ve katmanlarla ilişkisidir" [10]

Sınıf mücadelesinin keskinleştiği dönemlerde ara formüller geçerliliğini kaybeder. Olağan dönemlerde kapitalist sistemin göreli istikrarı, küçük burjuva programa sahip partilerin güçlenmelerine ve iktidara gelerek programlarını kısmen uygulamalarına müsaade edebilir. Devrimci dönemlerse genellikle bu yükü kaldıramaz. Bu tür dönemlerde, sınıf hatları keskinleşir ve ortada duranlar sağlı sollu cepheleşirler. Faşist hareketlerin birçok sol-sosyalist söyleme sarılmalarının sebebi de tastamam budur. Orta yolcu siyaset artık prim yapmadığından uç formüller kıymete biner. Troçki'nin de dediği gibi, "Bazıları buna üzülebilir, aşırı partilerin şiddet eğilimlerini sertçe kınayabilir. Ama gerçekler ortadadır. Burjuva demokrasisinin telleri çok yüksek bir toplumsal voltaja dayanamamaktadır"

10) L. Troçki, "Hue and Cry Over Kronstadt" *Writings of Leon Trotsky [1937-1938]*, s. 162.
11) L. Troçki, *Faşizme Karşı Mücadele*, çev. Orhan Koçak-Orhan Dilber. Yazın Yayıncılık. 1998, s. 297

Kronstadt'taki Geçici Devrimci Komite'nin 'demokratik Sovyetler' programını zikredenler, benzer bir programı Vrangel'in de 1921 sonunda tanıdığını göz ardı ediyorlar. Üstelik kiminle birlikte? Kronstadt isyanının başındaki Petriçenko ve sığınmacı arkadaşlarıyla birlikte ortak bir platformda! Nedir bu program: "1) Bütün topraklar köylülere, 2) işçiler için özgür sendikalar, 3) askeri rütbelerin kaldırılması ve 4) bütün iktidar partilere değil, Sovyetlere!"[12]

Yukarıda da belirtildiği üzere, 1921 yılında üretim dibe vurmuş, ülke bir enkaz yığınına dönmüştü. Huzursuzluklar Bolşeviklerin en temel ihtiyaçları bile karşılayamaz durumda olmalarından kaynaklanıyordu. İşçilerin maddi taleplerini karşılayabilmeleri için köylüyle karşı karşıya gelmeleri, köylünün taleplerini karşılamak için de işçilerle karşı karşıya gelmeleri kaçınılmazdı. Bolşevikler kapitalist piyasa koşullarına geri dönmeyi istemiyorlardı, buna olabildiğince direndiler, ama üretimin mevcut aşamasında kolektif üretimin genel bir geçerliliği olamayacağını, bireysel girişimin önünün açılması gerektiğini de bilmekteydiler. Bu noktada kararsızlık sergiledikçe, işlerin daha da kötüye gittiğini gördüler. Ama nihayet partinin 10. Kongre'sinde NEP'e geçişle bunu yaptılar.

Bolşevik Parti'nin saf dışı edilmesi 'üçüncü devrim'e değil, küçük burjuva kitlelerin taleplerini kısmen karşılayan bir ara rejime ve oradan da burjuvazinin kanlı diktatörlüğüne varacaktı. Sınıf mücadelesi o kadar keskinleşmişti ki üçüncü (orta) bir yol yoktu. Bu noktada Bolşevizme yakın olsun olmasın birçok önemli tarihçi aynı görüştedir.[13] Örneğin Robert V

---

12) Akt. Avrich, s. 114-115.

13) Özellikle bkz. Rosenberg ile Lewin arasındaki tartışma. Moshe Lewin, "More Than One Piece is Missing in the Puzzle", *Slavic Review*. Cilt 44, Sayı 2 (Yaz 1985), 239-243; William G. Rosenberg, "Reply" *a.g.y.*, s. 251-256. İki yazar da tartışmada Bolşevik egemenliği dâhilinde bir çözümün kaçınılmazlığını temel alır

Daniels, "Komünist önderliğin devrilmesi, çok büyük ihtimalle bir Termidor taşkınının başlangıcı olacaktı, der.[14] Keza Victor Serge de Bolşeviklerden yana bütün hayal kırıklığına rağmen, "Bolşevikler devrildiği takdirde, kısa süre sonra bir kaos, ardından bir köylü ayaklanması, komünistlerin katledilmesi, göçmenlerin geri dönüşü ve sonunda, olayların kendi seyri sonucunda, bu kez anti-proleter başka bir diktatörlük kurulacaktı, der.[15] Lenin'in söylediği de tastamam budur: "Kronstadtlılar ne Beyaz Muhafızları istiyorlar ne de hükümetimizi, ama başka bir iktidar da yok ve bu yüzden kendilerini bizim lehimize ve her türlü yeni hükümet aleyhinde en iyi propaganda malzemesi sunan bir durumda buluyorlar" (C. 32, s. 228).

Kronstadt'ın bastırılmasından sonra yaşananlar bu tespiti doğrulamaktadır. İsyanın başını çeken Petriçenko ve diğerleri, yukarıda da belirtildiği üzere, Kronstadt'tan kaçtıktan hemen sonra Bolşeviklere karşı ortak mücadele etmek üzere Rus mültecilerinin merkezi olan 'Ulusal Merkez'le ve Vrangel'in temsilcileriyle birleştiler. Elbette isyanın başındaki unsurların yenilgiden birkaç ay sonra beyaz karşı-devrimcilerle birleşmeleri, onların açıktan karşı-devrimci monarşistler oldukları anlamına gelmez, ama Troçki'nin ve Lenin'in isyanın küçük burjuva niteliğine ilişkin söylediklerini kamtlar. Avrich bu ittifaka dair şöyle der: "Komite üyelerinin bazılarının Finlandiya'ya sığındıktan sonra [Ulusal] Merkez'le bir anlaşma içine girdiği inkâr edilemeyecek kadar açıktır ve bunun eski ilişkinin devamı ol-

14) "The Kronstadt Revolt of 1921. A Study in the Dynamics of Revolution *American Slavic and East European* Review, Cilt 10, Sayı 4 (Aralık 1951), s. 252-253.
15) Victor Serge, *Memoirs of a Revolutionary*, Oxford University Press, 1963, s. 129.

ması ihtimali yabana atılamaz." Fakat şunu da ekler: "Görünen o ki, daha çok, her iki tarafın da yaşadığı mağlubiyet duygusu ve Sovyet rejimini devirmekteki ortak kararlılık onları yenilgi sonrasında biraraya getirmiştir."[16] Bunun pratikteki anlamı o gün üçüncü bir seçeneğin mümkün olmamasıdır ve somut gerçekleri dikkate alan bir programdan yoksun küçük burjuva hareketlerin komünizmden uzaklaştıkları oranda burjuva önderliklere iltihak etmelerinin kaçınılmaz olduğudur.

Bu koşullar altında Bolşeviklerin kendilerine yönelik isyanı bastırmaları bir zorunluluktu. Dahası, bir an önce harekete geçmeleri gerekiyordu. Kronstadt'ta o sırada sular buz tuttuğundan, deniz yolu ulaşıma kapalıydı. Buzlar erimeye başladığı anda, hem Bolşevikler kara güçlerini rahat bir şekilde kullanamayacaklar, hem de zaten en önemli donanma kalesini elinde tutan ayaklanmacılara deniz yoluyla destek sağlanması daha kolay olacaktı. Bu yüzden ayaklanmacıların Kronstadt'ta egemenliklerini ilan ettikleri 2 Mart'tan itibaren sayılı gün vardı.

Kronstadtlı denizciler 1 Mart'ta 15 binin üstünde kişinin katıldığı bir toplantı yaptılar. Toplantı, Kronstadt Sovyeti başkam Vasilyev'in riyasetinde gerçekleşti. Sovyetler başkam Kalinin ve Baltık Donanması komiseri Kuzmin toplantıda konuşma yaptılar. Bahriyeliler, "hem işçi ve köylüler için, hem de anarşist ve sol partiler için ifade özgürlüğü, Sovyetlerde özgür seçimler, siyasi af, işçi kiralama hakkı hariç köylülük için ekonomik faaliyet ve örgütlenme özgürlüğü (yani zorla el koymanın ve tahılda devlet tekelinin sonlandırılması)" gibi talepleri dile getirdiler. Hükümeti temsilen toplantıda bulunan Kalinin'in itirazları sonuçsuz kaldı.

16) Avrich, *a.g.y.* 100-101 ve 116.

Ertesi gün Kronstadt'taki bütün gemiler, askeri birlikler ve sendikalardan gelen temsilcilerin huzurunda Sovyetler için yeniden seçimler tartışıldı. Sovyet yetkililerinin karşı çıkışları başarısız oldu. Dahası, Vasilyev ve Kuzmin (Kronstadt'daki başlıca siyasi komiser) esir alındı. (Bolşevikler de buna karşılık olarak isyancıların ailelerini esir aldılar.) Böylece toplantıdan Geçici Devrimci Komite doğdu ve isyan başlamış oldu.

Ertesi gün *Pravda*'da isyanın, "Fransız karşı-devrimciler tarafından hazırlandığına şüphe olmayan yeni bir Beyaz Muhafız komplosu"yla karşı karşıya bulunulduğu yazıyordu. Bolşeviklerin bu tepkisi yersiz değildi. Bolşevikler bu taleplerin çoğunu makul buluyorlardı ve bu açıdan karşı çıkacakları bir durum yoktu. Fakat yukarıda belirtilen sebeplerle Kronstadt meselesinin bundan ibaret olmadığını da biliyorlardı.

Troçki 5 Mart'ta Petrograd'a geldi. 7 Mart akşamı Kronstadt'a ilk saldırı oldu. Kronstadt isyanının bastırılmasına 10. Parti Kongresi'ne katılmak üzere başkente gelmiş olan delegelerin 300'den fazlası bizzat katıldı. 18 Mart günü isyan bastırıldı. Yalıtılan devrimin ilk acı sonuçlarından biri Kronstadt'da görüldü. Gerek Bolşeviklerin gerekse isyancıların verdiği zayiat bilinmemekle birlikte, binlerce insan hayatını kaybetmiş, sonrasında eriyen buzların altından yüzlerce ceset çıkartılmıştır.

Sovyet Rusya'da bir huzursuzluk olduğu açıktı. Fakat huzursuzluk bazı Bolşevizm karşıtlarının iddia ettikleri gibi, Bolşeviklerden kurtulmayı isteyecek düzeyde değildi. Bu açıdan Kronstadt'ı şehirlerdeki ve köylerdeki huzursuzluğun örneği olarak görmek yanlış olur. Kronstadt bu huzursuzluğun en uç noktasına (ve devrimci açıdan anlamsız bir noktaya) götürülmüş ve dolayısıyla kitlelerdeki rahatsızlıktan kendisini ayrış-

tırmış bir örnekti. Kitlelerdeki huzursuzluk ya da rahatsızlık esasen partinin bazı politikalarından kaynaklanıyordu, ki bunlar da bazı aşırılıklara ve yanlışlara rağmen esasen Bolşeviklerin tercihi sonucu uygulanan politikalar değil, koşulların dayattığı ve zorunluluğun ürünü olan önlemlerdi. Bolşevikler ambargonun, savaşların, onun tetiklediği yakacak, hammadde ve tahıl sıkıntısının, ölümlerin, yıkımın sorumlusu değillerdi. Bunlar, Bolşeviklerin o dönem sık kullandıkları bir ifadeyle, devrimin genel masraflarına dahildi. Ülkenin içine girdiği durumdan kurtulmanın tek yolu bir devrimdi ve devrim de kendi 'aşırılıkları'yla birlikte geliyordu. Bolşevikler de en az kitleler kadar bu durumun mağduruydular. Ülkenin kötü durumundan kendilerine pay çıkarma derdine düşmemiş, aksine eksikleri ve yanlışları dile getirmiş, azimle ve samimi bir şekilde durumu düzeltmek için savaşmışlardı. Bu aşırılıklar düzeltilince ya da Bolşevik iktidarına yönelik bir tehdit baş gösterince, kitleler partinin arkasında durduklarını gösterdiler. Yalnızca sonraki tarihçilerin gözünde değil, o günü yaşayan kitlelerin gözünde de o keskin dönemeçte yalnızca iki seçeneğin mümkün olduğu çok açıktı. Bunu kabul etmek, ilelebet yalnızca iki seçeneğin yalnızca mümkün olduğunu söylemek anlamına gelmez, bir doğrudan hareket edip yanlışa varmamanın nasıl mümkün olduğunu gösterir. Suçu Bolşeviklerde arayan Kronstadtlılar ise kolaycı bir yaklaşımla Bolşeviklerin gitmesiyle dertlerin biteceğini söylüyorlardı. Bu yüzden Kronstadtlı bahriyeliler kendi karakteristik sabırsızlıkları ve delifişeklikleriyle isyanın hedefine Bolşevikleri koymuşlardı. Oysa Bolşeviklerin gitmesiyle işler düzelmeyecek, aksine bir daha düzelmeyecek şekilde kötüleşecekti. Kronstadt isyanının trajedisi burada saklıydı.

SOVYET DEVLETİNDE SENDİKALAR SORUNU

Rusya'daki işçi iktidarının üçüncü yılında sendikalar sorunu bağlamında gerçekleşen tartışmalar birçok yönden aydınlatıcıdır. Her şeyden önce, bir genellemeyle, işçi sınıfının en temel, çekirdek nitelikteki örgütlerinden olan sendikalara karşı komünistlerin almaları gereken tutuma dair önemli ipuçları sunar. Diğer yandan, Lenin'in mirasına sahip çıktığını iddia eden Stalinist geleneğin bu mirasa nasıl 'sahip' çıktığını (lafta Lenin'e bağlılık iddiasında bulunurken, Lenin'in savunduklarının tam tersini yaptığını) çok çarpıcı bir şekilde gösterir. Ama bunların da dışında, Rusya'da işçi iktidarının diğer bütün zorluklar dışında, Rosa'nın ifade ettiği şekliyle, "Lenin, Troçki ve arkadaşlarının *bir ilk*" olmalarının getirdiği zorluklarla da boğuştuklarını gösterir. Bolşeviklerin önder kadrolarının işçi devletinde sendikaların rolünün ne olacağına dair kesin bir görüşe sahip olmamaları, ya da en azından yanlışın ne olduğu konusunda kafalarının net olmaması ancak *ilk* olmalarıyla açıklanabilir.

Tartışmadaki bütün tarafların kapitalist toplumda değil, işçi iktidarında (yani, proletarya diktatörlüğünde) sendikaların konumunun ne olacağı sorununu tartıştıklarını gözden kaçırmamak gerekiyor. Başka bir deyişle, işçi sınıfının zaten birçok örgütünün bulunduğu, işçi ve emekçilerin bugün olduğu gibi örgütsüz değil, zaten en az bir örgüte (ekonomik ya da siyasal) üye olduğu koşullarda sendikaların durumunun ne olacağı tartışılıyordu. Lenin'in hükmünün sendikaların o şartlarda bile korunması olduğunu düşündüğümüzde, sendikalara bugünkü örgütsüzlük ortamında bilhassa sahip çıkmak gerektiği anlaşılabilir.

Diğer yandan, bu tartışmada Lenin ve Troçki'nin ayrı taraflarda yer almaları ve konuyla ilgili yazılarda Lenin'in doğrudan Troçki'nin yanlışlarından bahsetmesi, Stalinizmin ilkesiz hesapçılığıyla birleşince, tarihin en büyük ironilerinden birine yol açmıştır. Sendikalar tartışması, Stalinistlerin Lenin ile Troçki arasında derin uyuşmazlıklar olduğunu iddia etmek için dayandıkları birkaç konudan biri olagelmiştir. Bu yaklaşımın, Lenin'le Troçki'den bütün konularda yüzde yüz aynı fikirde olmalarını beklemesi bir tarafa, Stalinizmin ne derece çapsız bir siyasal akım olduğunu göstermektedir, zira o gün bugündür Troçki'nin 'Bolşeviklerden farklı biri' olduğunu kanıtlamak için kullanılan bu tartışmada Troçki'nin *aldığı tutumun yanlış olduğu* birkaç ay sonra Troçki tarafından kabullenilmiş, ama sonradan bu yanlış tutuma *Stalin ve Sovyet bürokrasisi sarılmıştır*, hem de ne sarılma! Sovyet devletinde sendikaların rolünü ortadan kaldırmaya çalışmakla itham edilen Troçki'yi seksen küsur yıldır Lenin'in yazılarına referansta bulunarak yerden yere vuran Stalinist cenah, Lenin'in ölümünden sonra yaklaşık yetmiş yıl boyunca Sovyetler'de sendikalara hiçbir rol tanınmamış olmasını, aslında tam da Troçki'nin o gün savunduğu hatalı görüşlerin *çok daha kötü bir şekilde* uygulandığını hasıraltı etmeye çalışmıştır! Troçki 1921'de tartışma sonucunda hatalı olduğunu kabul eder, ama Stalin ve Stalinist bürokrasi Sovyetler Birliği'nde işçi sınıfına yetmiş yıl boyunca toplu sözleşme, grev, vb. haklara sahip bağımsız sendikalar tanımayı reddeder ve bunu bir ilke haline getirir! Sendikalar 'Sovyetler' Birliği'nde her zaman devletin bir aracı olarak kalmış, delegelerin bile yalnızca küçük bir azınlığını işçiler oluşturmuş ve sendikalar yalnızca devletin isteklerini işçi sınıfına aktaran ve dayatan kurumlar olmuştur

–hem de en ağır devlet bürokrasisinin olduğu bir ülkede. Bunun dolaylı sonuçlarından biri olarak mı alınır bilinmez ama, bugün (uzunca bir süredir) Stalinizmin içinde önemli bir kesim, sendikalar yerine 'daha temiz', 'daha güzel', 'pirüpak' örgütler kurmak gerektiğine hükmetmiş olup, bugün bir devrimci enternasyonal partinin yokluğunda işçi sınıfının elindeki belki de tek büyük silah olmasına karşın, sırf tutukluk yapıyor diye bu tarihsel kazanımı bırakmayı vaaz etmektedir.

Bu arka plan dahilinde, Sovyet Rusya'da iç savaş sonrasına damga vuran sendikalar sorununu ele alabiliriz.

Tartışmada üç kanat vardı. Sağ kanatta yer alan ve sendikacıların ağırlıkta olduğu kesim (Şlyapnikov, Kollontay ve diğerleri) devletin yeterince merkezi ve disiplinli bir yönetim kurduğunu, bunun beraberinde bir hantallaşmaya ve bürokratikleşmeye yol açtığını ve çözüm yolu olarak da sendikaların haklarının artırılmasını, daha kesin konuşursak bir 'Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi' aracılığıyla ülke ekonomisinin yönetiminin sendikalara devredilmesini savunuyorlardı. Aşırı sol kanadıysa, Marksist teorinin işçi devletinde sendikaların devletle kaynaşacağı öngörüsünden hareket ederek, ülkenin içinde bulunduğu zorlu koşullarla baş edebilmek adına İç Savaş'taki sıkı disiplini ekonomiye taşımayı ve sendikaları devletin bir kolu haline getirmeyi öneren Troçki vardı. 1920 yılının başında Savaş Komünizmi'nin sıkı koşullarının yumuşatılması önerisini sunan Troçki, önerisi reddedilince Savaş Komünizmi'nin mantıksal sonuçlarına kadar götürülmesi gerektiğini savunmuş ve bütün ekonominin en azından kâğıt üzerinde devletin elinde bulunduğu koşullarda sendikalara bağımsız bir rol verilmemesi ve sendikaların devletçi sistemin içine çekilmesi gerektiğini dile getirmişti. Lenin ise iki görüşe

de karşı çıkmış ve partinin önderliğindeki merkezi yönetimi savunmaya devam etmekle birlikte, azınlığı oluşturan parti ile geniş emekçi kitleler arasında bir bağ, bir aktarma kayışı olarak ve dahası birer komünizm okulu olarak sendikaların önemine dikkat çekmiş ve özellikle de Sovyet devletinin mevcut durumu ("bürokratik çarpıklıklarla malul bir işçi devleti") dikkate alındığında, sendikaların işçi sınıfı için kendi devletine karşı bir koruyucu da olacağını söylemişti. Sendikalar ülke ekonomisinin yönetimini ellerine alamazlardı, ama geri bir ülke olan Rusya'da sosyalizmde gerçekleşecek olan sendikaların ilgası ya da sönümlenmesi hedefi de gerçekçi değildi.

Tartışma Şlyapnikov'un ekonominin yönetimini devralacak hir 'Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi' teklif etmesiyle iyice şiddetlendi. Bunun üzerine Buharin bir 'tampon grubu' oluşturup, fiilen Şlyapnikov'un söylediğinden herhangi bir farkı olmayan sendikaların gösterdikleri adayların mutlaka kabul edilmesini savundu! 1920 baharındaki 9. Parti Kongresi'ne sendikalar sorunu damga vurdu. Yavaş yavaş alevlenen tartışma Kasım ayındaki Beşinci Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı'nda iyiden iyiye şiddetlendi ve ertesi yılın Mart ayındaki parti kongresine dek devam etti. Fakat bu döneme gelindiğinde NEP'in ilanıyla birlikte Troçki açısından tartışma önemini kaybettiğinden, sendikalar tartışması da ateşini kaybetti; Troçki 10. Parti Kongresi'nde Lenin'in tezlerine onay verdi ve böylece sendikalar tartışması kabuk değiştirerek, İşçi Muhalefeti grubunun muhalefet programının içinde eridi.

Tartışmanın kaynağında işçi devletinde sendikaların asli bir görev değişimi yaşamış olmaları vardı. 9. Parti Kongresi'nin kararında da ifade edildiği gibi, proletarya diktatörlüğünde sendikalar kapitalist egemen sınıfa karşı ücretli emekçilerin

hakkını savunmak için var olan kurumlar olmaktan çıkar ve egemen konumdaki işçi sınıfının aygıtlarına dönüşürler. Elbette işçi devletinde de sendikalar belli bir işkolundaki işçilerin ekonomik hakları için mücadele etmeyi sürdürürler, fakat öncesinde fabrikanın (patronun) 'sıkıntıları' 'ülkenin içinden geçtiği darboğaz', 'ulusal çıkarlar' gibi etkenleri dikkate almadan, devletten bağımsız çıkarları için mücadele ederken, etmeliyken, artık *egemen sınıf işçi sınıfı olduğundan* kendi kısmi çıkarlarını *ülkenin, yani işçi devletinin çıkarları çerçevesinde* savunmalıdırlar. Bu bakımdan sendikaların proletarya diktatörlüğündeki görevi hem *ekonomik* hem de *eğitici* niteliktedir.

Sendikaların rolü bir başka işçi örgütünün varlığı sebebiyle karmaşık bir hal almaktadır: Sovyetler. İşçi sınıfının çoğunluğunu, hatta tamamını kucaklayan bir iktidar organı olarak Sovyetlerin var olduğu bir yerde, sendikalar gereksizleşmez mi? 1920'lerin başında Rusya'da dönen tartışmaların özgül yanlarına değinmeden önce bu soruya cevap aramak gerekiyor.

Kapitalizm, kitlelerin siyasetle ilgilenmedikleri ya da pasif olarak ilgilenmeye itildikleri bir işleyişe sahiptir. Kitlelerin siyasetten dışlanmaları kadar, yine kapitalizmin yaratıp beslediği atalet de olağan dönemlerde Sovyet türünde yapıların ortaya çıkmasına izin vermez. Ya da tersinden bakıldığında, bu tür kurumlar ortaya çıksa bile Sovyet (yani, iktidar organı) işlevi görmez, kitleleri düzene bağlamanın araçlarından biri haline gelir. Sovyetler kitlelerin milyonlar halinde siyaset sahnesinde yer almaya başladıkları dönemde ortaya çıkar ve tıpkı diğer örgütler (meclis, sendikalar, devrimci parti) gibi kendine özgü bir yer bulur. Eskiden siyaset sahnesinde olmayan kitleleri ne işkolu ya da meslek temelli örgütler olan sendikalar, ne kitlelerin pasifliğine dayanan burjuva meclis, ne de bir azınlığı kap-

sayan ve niceliğinden çok niteliğiyle sivrilen devrimci parti kucaklayabilir. Tarihsel gelişimin ürünü olan bu üç örgüt türü de, yeni gerçeklik olan Sovyetler'le ilişkisi kapsamında varlıklarını sürdürebilirler. Sovyetler iktidar kurumları olarak değil, kitlelerin en geniş kesimlerini doğrudan siyasete dahil edecek kurumlar olarak ortaya çıkarlar ve ancak devrimci partinin müdahalesiyle birer iktidar organına dönüşürler. Böylece, devrimci parti Sovyetlerin öncüsü olur, meclis (burjuva parlamento) işlevsizleşir ve ikame edilir. Peki, sendikalar ne olur?

Rusya'da bu soruyu karmaşıklaştıran bir etken daha vardı. Rusya'da devrim öncesinde sendikalar herhangi bir varlık gösteremediler. 1905 öncesinde işçi sınıfının militan mücadelesinde sendikaların neredeyse hiçbir rolü yoktu ve grevler kendiliğinden gerçekleşiyordu. Nitekim 1905 devrimindeki anlık sendikal parlamadan sonra da 1917 Şubat'ına kadar sendikaların benzer bir kaderi oldu. Şubat'tan sonra sendikalar yaygınlaşmaya başlamış olsa bile, bu kez de ondan çok daha büyük ve kullanışlı bir örgütün gölgesinde kaldı: Sovyetler. Sendikalar giderek büyümelerine karşın Ekim Devrimi'nde hiçbir rol oynamadılar. Devrimde esas rolü Sovyetler ve fabrika komiteleri oynamış, devrimden sonra esasen Menşeviklerin elinde olan Sendikalar Merkez Kurulu bölünmüş ve birkaç hafta toplanamamıştır.

Proletarya diktatörlüğünde sendikaların ortadan kalkması, daha doğrusu devletle kaynaşıp birleşmesi zorunluluktur, fakat bu 'yok olma' sürecinin burjuva meclisin yok olma sürecinden farklı olduğunu unutmamak gerekiyor. 9. Parti Kongresi sendikaların akıbetine ilişkin bu Marksist yargıyı açık bir şekilde ortaya koyar: "Sendikalar bu görevlerini [ekonomik ve eğitici görevlerini] kendinden menkul ve örgütsel açıdan yalı-

tık bir güç olarak değil, Sovyet devletinin temel aygıtlarından biri olarak yürütmelidirler."[17] Ama bu birleşme bir zaman işidir. Öncelikle, işçi devletinden işçi devletine farklar olacaktır. Ülkenin kendi koşulları, mücadelenin özgül seyri (örneğin Rusya'da 1917'ye kadar sendikaların varlığından bahsetmek güçtür) ve devrimde oynadıkları rol belirleyicidir. Fakat daha da önemlisi, örgütlerin, özelde de sendikaların, tıpkı devlet gibi, *ortadan kalkacak* kurumlar değil, miadını doldurarak sönümlenecek yapılar olmasıdır. Söz konusu örgütleri doğuran tarihsel koşullar, yani işçiyi devlete ve patrona karşı korumak, yalnızca tek bir ülkede değil, bütün dünyada devrimler gerçekleşince ortadan kalkacaktır. Ama elbette tek ülkede sendikalar kalkabilir. Bunun şartı devrimin ileriye doğru bir seyir izlemesidir. İşçi sınıfı bilinç düzeyi olarak sendika ile devlet (kendi devleti) arasında ayrım yapmayacak aşamaya gelmelidir. Yani, işçi sınıfı hem siyasal açıdan ileri düzeyde bilinçli olmalı hem de maddi koşullar (bu bilinci destekleyecek şekilde) olumlu olmalıdır.

Dolayısıyla, Troçki sendikaların devletle kaynaşması formülüyle ilkesel açıdan yanlış bir görüşü ortaya atmış olmuyordu. Sendikaların devletle iç içe geçmesi aslında Ocak 1918'deki Birinci Tüm-Rusya Sendikalar Kongresi'nden beri tartışılmaktaydı. Troçki'nin yanlışı ilkesel açıdan hatalı bir görüşü savunmasında değil, zamansız bir teklifte bulunmasında saklıydı.

Öte yandan, Troçki yanlış bir görüşü savunmakla beraber, iddia edildiği gibi sendikaları dışlamayı değil, işçi devletinin önderliği altında sürece dahil etmek istiyordu. Sendikaları dev-

17) "Sendikalar ve Örgütlenmeleri Sorunu Üzerine", 1 Nisan 1920, https://www.marxists.org/history/ussr/government/party-congress/9th/01.htm.

let organları haline getirerek yönetimi merkezileştirmeye ve devletin parçası olarak sanayi yönetiminde söz sahibi olmalarını sağlamaya çalışıyordu. Elbette bu görüşün pratik bir karşılığı yoktu. Troçki sözde bürokratik eğilimlerinden ötürü değil, keşmekeşe çözüm bulmanın yolunun merkeziyetçilikten kopmamak olduğunu düşündüğü için bu görüşe sarılmıştı.

Troçki de diğer Bolşevik militanlar gibi ülkenin içinde bulunduğu çaresizliğe bir çözüm arıyordu ve o da kötünün iyisini seçmek zorunda kaldığından yer yer taktiksel yanlışlara düşüyordu. Troçki o dönemin zorluklarını şöyle anlatır: "Benim daha 1920'de NEP'e geçilmesini teklif ettiğim doğrudur. Ama ben bunun başarılı olacağından hiç de emin değildim. Dermanın derdin kendisinden daha tehlikeli olabileceği benim gözümde bir sır değildi. Parti önderleri teklifime karşı çıkınca, işçilere karşı küçük burjuvaziyi seferber etmemek için tabana başvurmadım. Partiyi yeni bir yolun gerekli olduğuna ikna etmek için sonraki on iki ayın deneyimine ihtiyaç vardı."[18] Fakat Troçki'nin sendikaları dışlamak gibi bir derdi yoktu. Zaten tam da bu yüzden SSCB'nin resmi tarihçisi Popov, Stalinist Rusya'daki durumun ne olduğuna bakmadan yazsa da, "'İşçi Muhalefeti' platformunun Troçki'nin platformuna benzerliği, Troçki'nin sendikaları devletin organlarına dönüştürmek isterken, 'İşçi Muhalefeti'nin devleti sendikalaştırmaktan bahsetmesiydi,"[19] der.

Troçki'nin ilk önerisi (Savaş Komünizmi'nden geri adım) sonradan daha da kapsamlı bir paketle kabul edildi ve doğru olan da buydu. O günkü şartlarda sendikalarla devletin birleşmesi işçi sınıfının yararına olmayacaktı, zira zaten partiyle

18) "Hue and Cry Over Kronstadt", *a.g.y.*, s. 163.
19) *Outline History of the C.P.S.U.* International Publishers, Cilt II. 1934, s. 116.

devlet aygıtı olmaması gerektiği şekilde kaynaşmıştı. Sovyet devleti, Lenin'in tabiriyle, bürokratik çarpıklıklarla malul bir işçi devleti durumundaydı. Şöyle yazar Lenin:

> Parti programımız devletimizin *bürokratik çarpıklıklarla malul* bir işçi devleti olduğunu göstermektedir. İşçi devletimize bu acıklı, nasıl diyeyim, yaftayı yapıştırmak zorundayız. Alın size geçiş döneminin gerçekliği. Şimdi, pratikte bu şekle bürünmüş bir devlette sendikaların savunacakları bir şey olmadığını ya da kitlesel düzeyde örgütlenmiş proletaryanın maddi ve manevi çıkarlarını savunurken sendikalar olmadan da idare edebileceğimizi söylemek doğru olur mu? Hayır, bu teorik açıdan çok yanlış bir akıl yürütme tarzıdır. Bu bizi soyutlama alanına ya da on beş-yirmi yılda ulaşabileceğimiz bir ideale götürür (gerçi ben bu ideale on beş-yirmi yılda bile ulaşacağımızdan emin değilim ama neyse). Şu an öyle bir devletimiz var ki, kitlesel düzeyde örgütlenmiş proletarya bu devlete karşı kendisini korumak zorundadır; bizse hem işçileri kendi devletlerine karşı korumak hem de işçilerin devletimizi korumalarını sağlamak için bu işçi örgütlerinden yararlanmak zorundayız (C. 32, s. 24).

Dolayısıyla, Trocki'yle tartışmada mesele esasen Rusya gerçekliğiydi. Sovyet Rusya henüz *ideal olana*, yani sendikalarla devletin birleşmesine hazır değildi. Bürokrasinin, dağınıklığın, vb. hüküm sürdüğü koşullarda işçi sınıfını mevcut örgütlerinden birinden daha mahrum etmek yerine, örgütlülüklerini artırmak ve hem devletlerine sahip çıkmalarını hem de ona karşı kendilerini korumalarını söylemek en doğrusuydu. Lenin'i büyük bir önder yapan tam da bu açıksözlülüğü ve devrimci demokratlığıdır. Sendikalar o gün Rusya için mutlak zorunluluktu, zira işçi devleti zor durumdaydı, işçilerin örgütlü-

lüğünü korumak bu duruma kesin cevap olmasa da, dağıtarak hiç cevap bulunamazdı.

Belirtildiği üzere, proletarya diktatörlüğünde sendikalarla devletin kaynaşması, bu birleşmenin yaşanması kaçınılmazdır, fakat kaçınılmaz olması her koşulda ve hemen olacağı anlamına gelmez. Troçki bu görüşü savunmakla ilkesel açıdan yanlış, Marksizme aykırı bir görüşü savunmuş olmuyordu. Lenin de buna dikkat çeker:

> "Varoluşlarının eski temeli olan sınıf çizgisinde ekonomik mücadeleyi kaybetmiş olan sendikalar... (bu yanlıştır ve aceleci bir genellemedir: Sendikalar artık *sınıf çizgisinde* ekonomik mücadeleyle değil, *sınıfsal olmayan* 'ekonomik mücadele'"yle, yani Sovyet aygıtının bürokratik çarpıklıklarıyla savaşmak, emekçi kitlelerin maddi ve manevi çıkarlarını bu aygıtın elinde olmayan araçlarla ve yöntemlerle korumak, vb. göreviyle karşı karşıyadır. Bu mücadeleyle maalesef daha uzun yıllar ilgilenmek zorunda kalacaklar (C. 32, s. 100).

Oysa Lenin'in sağında yer alan kesim komünizmden tamamen kopmuştu. Derlemede yer alan yazılarda da görülebileceği üzere, sanayinin yönetiminin sendikalara devredilmesini ve fiilen işçi devletinin yerini almasını istiyorlardı. Sovyet iktidarıyla geçen üç yılın ardından partinin içinden komünizmin ilkelerine tamamen aykırı bir görüşü savunan kıdemli üyeler çıkabiliyordu. Tartışmayı sonlandıran son tahlilde bu sapma oldu. Lenin bu sendikalist görüşe karşı komünist düşünceyi şu satırlarla ifade etmekteydi:

> Parti, nasıl diyelim, proletaryanın öncüsünü massεder, bu öncü de proletarya diktatörlüğünü hayata geçirir. Sendikalar gibi bir temel olmadan bu diktatörlük hayata geçirilemez ya

da devletin yönetim işleri yerine getirilemez. Fakat bu işlerin, yine yeni türde olan bazı özel kurumların, yani Sovyetlerin yardımıyla yerine getirilmesi gerekir. Bu özel durumdan çıkartılacak somut sonuçlar nelerdir? Bir yandan, sendikalar öncü ile kitleler arasında bir *bağlantıdır* ve sendikalar günlük çalışmalarıyla kitlelere. bizi kapitalizmden komünizme götürebilecek tek sınıf olan proleter kitlelere inanç aşılarlar. Diğer yandan sendikalar devlet iktidarının 'yedek gücüdür' İşte kapitalizmden komünizme geçiş döneminde sendikalar budur (C. 32, s. 20-21).

Tartışmada doğru görüşleri savunan kanat Lenin olmakla birlikte, esas tampon rolünü de yine Lenin'in oynadığı söylenebilir, zira Lenin ve On'ların hazırladığı karar metni soruna çözum bulan kalıcı bir bildiriden ziyade, doğrulardan hareket eden dengeleyici bir metindi. Nitekim NEP'le birlikte ekonomideki yeni yönelimin gereklerine uygun olarak yeni ilkeler geliştirilecekti.

Partinin bu yanlış eğilime karşı nihayetinde kararlı bir duruş sergilediği söylenebilir. Troçki bu tartışmada kendisiyle birlikte saf tutan komünistlerle herhangi bir hizip ya da grup oluşturmadı, aksine partinin aldığı ilkeleri herkesten çok destekledi. Sağ kanadı oluşturan Bolşeviklerse esasen İşçi Muhalefeti adlı bir hizipte biraraya geldiler.

'İŞÇİ MUHALEFETİ' VE HİZİPLERİN YASAKLANMASI

'İşçi Muhalefeti' grubu, İç Savaş'ın bitiminden hemen sonra ortaya çıkmış ve Mart 1921'deki 10. Kongre'de resmen kendisini göstermiştir. Başını iki kıdemli devrimci olan Kollontay

ve Şlyapnikov'un çektiği İşçi Muhalefeti, devrim sonrasındaki en büyük muhalefet grubunu oluşturmuştur.

İşçi Muhalefeti, Kronstadtlılarla benzer bir yanlışlıktan hareket ederek suçu iradi temelde kavrıyordu. Birçok doğru tespitte bulunmasına karşın, sorunun kökenini esasen öznel sebeplerde arıyor ve dahası, çözüm önerisi olarak tamamen komünizm dışı bir noktaya, devrimci sendikalizme varıyordu. Elbette hayatın her alanındaki katı merkezileşme ve askerileşme o günkü şartlarda gereksiz ve zararlıydı. Partiye ve devlet görevlerine birçok ikbal avcısı doluşmuştu ve bunların ayıklanması gerekiyordu. İşçi sınıfının her alanda daha fazla rol alması ve demokratik özgürlüklerin genişletilmesi gerekiyordu. Parti ile Sovyet aygıtının iç içe geçmiş olması tehlike zilleri çalıyordu. Fakat partinin en önemli sorunu bunlar değildi.

Partinin esas sorunu ekonomik ve teknik gerilikti. Ülkenin ekonomik çöküşten bir an önce kurtulması ve bunu yaparken işçi kitlelerinin öncü rolünü koruması, kapitalizme geri dönüşü sağlayacak unsurların güçlenmesini engellemesi gerekiyordu. Kollontay ve yoldaşları bu sorunların üstünden atlayarak, demokrasiye dair birtakım doğru laflarla sorunu geçiştiriyorlardı. Lenin işçi sınıfının durumunu gerçekçi bir şekilde tarif ederken (işçi sınıfı iç savaşta yüz binlerce öncüsünü kaybetmiş, 'sınıfsızlaşmış' ve yerini esasen geri bilinçli köylü unsurlar almış ve sanayinin enkaz hali dikkate alındığında, bu unsurlar nesnel anlamda bile işçileşememişlerdir; Sovyet tarihçisi Gimpelson, 1921'in başında Petrograd'daki büyük fabrika işçilerinin yaklaşık yüzde sekseninin proleter olmayan kökenden geldiğini söyler), İşçi Muhalefeti işçilerin inisiyatif almasını, işçilerin "iş örgütlenmesinin yeni yöntemlerini ve yeni

yollarını beyinlerinde oluşturmaları"[20] gerektiğini söylüyordu. Bu bakımdan, talepleri iyi niyetlerden öteye geçemiyordu.

Örneğin, Lenin sonrasında partideki bürokratik karşı-devrimde çok önemli yere sahip olan atama sorununda İşçi Muhalefeti'nin talebi önemli bir örnektir İşçi Muhalefeti "her kademede seçim ve atama sisteminin ortadan kaldırılması"nı temel ilkesi olarak koyuyordu (*a.g.y.*, s. 99). Bu talep Sovyet Rusya'nın o gün içinde bulunduğu nesnel gerçeklikten tamamen uzaktı. Görünüşte Lenin'in *Devlet ve Devrim*'de geliştirdiği taleplerin Lenin'e karşı kullanılması olarak yorumlanabilirse de, gerçekte tıpkı Victor Serge gibi temel bir yanlışlıktan hareket ediyordu. Lenin ve diğer Bolşevikler o görüşlerinden hiçbir zaman geri adım atmamışlardı, yalnızca zorunluluğa gözlerini kapayarak iş yapılamayacağını biliyorlardı. Mesela, uzmanların çalıştırılması ya da eski Çarlık subaylarından yararlanılması böyle bir zorunluluğu ifade ediyordu. İşçi iktidarının bunlardan, yani ideolojik görüşü yanlış, hatta bizzat karşı-devrimci nitelikte olsa bile, mesleki-teknik bilgisi nedeniyle yeri doldurulamaz olan unsurlardan yararlanması şarttı. Bu kesimleri çalıştırabilmek adına, eşit ücret uygulaması ihlal edilmiş ve onlara dört kata kadar fazla ücret verilmiştir. Oysa İşçi Muhalefeti proleter olmayan herkesin yönetim kademelerinden atılmasını savunarak bu gerçeğe gözlerini kapamış oluyordu.

Benzer bir durum atamalar için de geçerliydi. Partinin yetkin kişilerin yokluğunda, azami verimliliği sağlayabilmek adına atama sisteminden yararlanması zorunluydu. Özellikle de durup düşünmenin ve demokratik bir tarzda hareket etmenin kolay olmadığı savaş döneminde, bu yönteme çok da-

---

20) A. Kollontay, *Rusya'da İşçi Muhalefeti*, Belge Yayınları, çev. Haldun Karyol-Süleyman Özçiftçi, 1991, s. 82.

ha fazla başvurulmuştu. Lenin şöyle der: "Eğer çeşitli yerlerde tam bir yorgunluk ve dağınıklık durumundan yeniden zafere geçtiğimiz bu iki yıl boyunca hiçbir atama yapmasaydık, iki ay bile dayanabilir miydik?" Elbette İç Savaş'ın bitmesinin ardından demokratik işleyişin alanı genişletilmeliydi, ama işinin ehli personel sayısının azlığı ve sınıfın mevcut geriliği dikkate alındığında atama sisteminin alanının bir çırpıda daraltılması imkânsızdı.

Bolşevikler iç savaş neticesinde ellerinde perişan bir ülke bulmuşlardı ve bu yıkım ülkenin ekonomik ve teknik geriliğiyle birleşince Sovyet devleti Lenin'in tabiriyle bürokratik çarpıklıklarla malul bir işçi devleti haline gelmişti. İşçilerin özyönetimi partinin yönetimine dönüşmüştü, ama bu da esasen bir zorunluluğun sonucuydu: İç savaş, emperyalist müdahaleler, diğer partilerin sınıf çizgisinden uzaklığı ve vasıflı eleman yokluğunda işler belli ellerde toplanmıştı ve bu da kaçınılmaz sorunları beraberinde getirmişti. Hem Lenin'in daha sonraki önlemleri hem de tartışmalar sorunun basit bir çözümü olmadığını, daha fazla demokrasiyle çözüme varılamayacağını göstermiştir. Elbette partinin taktik yanlışları olmuştur, ama Lenin sonrasında olduğu gibi, stratejik bir yanlışa dönüşmemiştir: Var olan durumun meşrulaştırılması ve zorunluluğun erdeme dönüştürülmesi Bolşevikler için söz konusu değildir.

Parti birçok şeyin farkındaydı, bu yüzden düzeltebilmek adına çırpmıyor ve yanlışların üstünü örtmeye çalışmıyordu. Mesela, Lenin'in 11. Parti Kongresi'nde şu söylediklerine bakabiliriz: "Parti ile Sovyet organları arasında yanlış ilişkiler gelişmiş durumda. Bu konuda hepimiz hemfikiriz. biçimsel yollarla buna çare bulmak zor, çünkü ülkemizi tek bir parti yönetiyor" (C. 33, s. 306). Yine bu farkındalıktan ötürü, işçi

demokrasisini olabildiğince genişletmeye ve atamaların yol açtığı sorunları aşmaya çalışıyordu. Tam da bu yüzden 10. Kongre'de "Sovyetlerde ya da partide uzun süre çalışmış olanların diğer işçilerle aynı koşullarda sanayide ya da tarımda istihdam edilmelerinin zorunlu kılınması" kararı gündeme getirilmişti. İdari işlerde sürekli çalışmanın, görevi 'koltuğa' dönüştürdüğü Bolşeviklerin gözünde netti ve bunu engellemeye çalışıyorlardı.

Bolşeviklerin bürokratik çarpıklıklardan kurtulmak adına tek kurtuluş yolları dünya devrimi imdada yetişene kadar direnmek, bu sırada sınıfın öncüsünü sağlam bir şekilde korumak, ülke ekonomisini ayakları üzerine dikmek ve işçi ve köylülere rahat nefes aldırarak öncünün arkasında durmaya devam etmelerini sağlamaktı.

Bu çerçevede, Lenin en azından partiyi, partinin çekirdeğini korumak adına hiziplerin (parti içinde örgütlü muhalefetin) yasaklanması gibi ilkesel bir yanlışa sürüklenmiştir. Lenin özellikle de geri çekilirken sağlam durmanın ve birliği-örgütlülüğü korumanın önemini defalarca vurgulamış biri olarak, devrimi ilerletmenin yegâne yolunun tavizler vererek partiyi korumak olduğunu düşünüyor ve ileri ülkelerdeki devrimlerin yardımıyla bu kısa süreli geri çekilişi büyük bir sıçramayla tamamlamak istiyordu. Örneğin, tam da bu sebeple partideki ikbal avcıları ayıklanmış ve İç Savaş'tan sonra 650 bini bulan üye sayısı, yapılan temizlik operasyonuyla 500 binin altına inmişti, ki atılanların çoğunluğunu işçi olmayanlar oluşturuyordu. Ama yine de partiyi yozlaşmadan korumak o kadar kolay olmadı.

1921'deki 10. Parti Kongresi bütün grupların tamamen dağıtılması ve hizip faaliyetlerine göz yumulmaması talimatını

verdi. Gizli tutulan ünlü 7. maddeyle merkeze belli bir çoğunlukla üyelikten atma hakkı tanındı. Oysa bu zamana kadar partinin ideolojik çizgisi içinde kalındığı sürece, siyasal ayrılıklar üzerinden grup kurmak ve görüşlerin propaganda edilmesi serbestti.

Ne var ki Lenin'in Riyazanov'un düzeltme teklifine verdiği cevapta da görüleceği üzere (bkz. s. 221-222), hiziplerin yasaklanması geçici bir önlem olarak görülüyor ve parti içinde anlaşmazlıkların platformlar oluşturmadan gerçek bir demokrasi çerçevesinde tartışılamayacağı kabul ediliyordu. Gerçekten de yarım milyon üyesi olan bir partide siyasal görüş ayrılıkları kaçınılmazdır ve bu görüş ayrılıklarının ilerlediği noktada üyelerin belirli gruplar oluşturmaları parti içi demokrasi açısından elzemdir. Bu karar partinin bulunduğu olağanüstü şartlar gerekçe gösterilerek alınmış olsa da, Lenin derin görüş ayrılıklarının olduğu yerde hiziplerin ortaya çıkmasının kaçınılmaz olduğunu açıkça ifade ediyordu. Ama yine de parti tarihindeki en büyük yanlışlardan biri olan hiziplerin yasaklanması kararı alındı.

10. Kongre'den önce partide yedi ayrı platform vardı. Parti bunu ciddi bir tehlike olarak algıladı ve kongre bitiminde İşçi Muhalefeti dahil olmak üzere bütün muhalefeti yasakladı. Partinin ilk başlarda bu kuralı olabildiğince esnek tuttuğu bilinmektedir. Lenin Ağustos 1921'de 7. madde uyarınca Şlyapnikov'un partiden ihraç edilmesini istediğinde, üçte iki çoğunluğu elde edemedi. Ertesi yıl 22'ler bildirisiyle Komünist Enternasyonal'e başvurma kararı alan İşçi Muhalefeti'ne, faaliyetlerini devam ettirdiği gerekçesiyle ihraç talebiyle soruşturma açıldı. 5 ihraç talebinden 2'si kabul edildi ve Menşevik kökenden gelen Mitin ile partiye geçmişi hakkında yanlış beyanda bulunan Kuznetsov'un atılmasına karar verildi.

Elbette gerek partide gerekse Sovyet kurumlarında bu yaşananlar Stalin dönemi ve sonrasındaki bürokratik diktatörlüğün habercisi olarak değerlendirilebilir, yeter ki Stalinizmin Bolşevik ilkelerin uygulanmasının doğal sonucu şeklinde değil, bunlardan aleni bir kopuş sonrasında yerleştiğini unutmayalım. Bolşeviklerin Lenin ve Troçki döneminde monolitik bir iktidar yapısına ve parti işleyişine sahip oldukları, proletaryanın diktatörlüğü söyleminin partinin başındaki şahısların diktatörce emellerini ve eylemlerini gizlemeye yarayan bir perde olduğu, vs. gerçeklere aykırıdır. Bolşevik partinin gerek oluşum süreci gerekse iktidarı ele geçirdikten sonraki dönemi parti içinde her zaman yoğun tartışmalara, ağır polemiklere ve bunları mümkün kılan demokratik bir görüş alışverişine sahne olmuştur. Çok basit bir örnekle, dikkatli okur Lenin'in bazı konuşmalarının metinlerinde, muhalefetin, Stalin (ve takipçileri) döneminde hayal bile edilemeyecek ağır eleştirilerde bulunduğunu fark edecektir.

Stalinist bürokrasinin iktidarı ele geçirmesinin ardından yerleşen baskıcı, tek parti egemenliğini ilke haline getiren ve parti içinde de şefin ve onun temsilcilerinin sözünü sorgulamadan kabul eden yapı, Bolşevikleri diktatör diye göstermeye çalışan burjuvazinin eline koz vermiş ve Bolşevizmin bütün tarihi (tarihin gördüğü bu en demokratik eylem partisi) diktatörlükle özdeşleştirilmiştir. Zaten aynı Stalinizmin yerleştirdiği biatçı, monolitik anlayış, o dönemin polemikleri, görüş ayrılıkları ve ihtilaflarını da her zaman için 'hainlik', 'oportünist revizyonistlik', 'karşı-devrimcilik' düzeyinde ele alınış, değişmez tek 'doğru' çizgisini sorgulayan, düzeltmeye çalışan, bir devrimcinin yapması gerektiği gibi eleştirerek kabul etme yoluna giden herkesi ihanetle damgalamıştır

Lenin dönemindeki ihtilafları ancak bu Stalinist zihniyetten ve Soğuk Savaş dönemi propagandasından kurtulursak anlayabiliriz. Aksi takdirde İşçi Muhalefeti programının bizzat parti tarafından 250 bin adet bastırılmış olması ve iki muhalefet üyesinin Merkez Komite'ye alınmış olması gibi *münferit olmayan* örnekleri anlayamayız. Partinin demokratik işleyiş tarzını anlatan en iyi örneklerden biri Lenin'in şu sözleridir:

> Parti görüş ayrılıklarını büyütmemeyi öğreniyor. Bu noktada, Troçki yoldaşın Tomski yoldaş hakkındaki doğru sözünü aktarayım: "Her zaman -Tomski yoldaşa karşı polemiğin en şiddetlendiği dönemde bile- şunu dedim, ancak onun deneyiminde ve otoritesinde insanların sendika önderlerimiz olması gerektiği benim gözümde gayet açıktır Beşinci Sendikalar Konferansı'nda bunu partiye söyledim ve birkaç gün sonra Zimin Tiyatrosu'nda tekrarladım. Parti içinde ideolojik mücadele karşılıklı olarak dışlayıp aforoz etmeleri değil, karşılıklı etkileme demektir. Elbette partimiz bu doğru yaklaşımı bizzat Troçki yoldaşa karşı da sergileyecektir (c. 32, s. 105-106).

Benzer bir durum, diğer sol partilere özgürlük konusu için de geçerlidir. İlkesel görüşü ortaya koyarsak, başka devrimci ya da sol partilerin yasaklanması hiçbir zaman Bolşevikler için mutlak bir zorunluluk, bir ilke katına yükseltilmedi. Fakat parti içinde hiziplerin yasaklanmasından farklı olarak, başka partilerin (ister burjuva partileri ister 'devrimci' partiler) yasaklanması sorunu ilkesel açıdan kabul edilemez değildir. Ama bunun dışında, başka partilerin tanınmasını *yalnızca* soyut düzlemde ele almak da doğru değildir. 1917 ve sonrasında başka

---

21) Bkz. *Bolşevikler ve Proletarya Diktatörlüğü*, "Sunuş" -xliv

partiler gayet somut bir niteliğe sahipti ve hepsi de ne olduklarını gösterme fırsatı bulmuşlardı. Tam da bu yüzden Kadetler, Beyazlar, vb., "Bolşeviklersiz Sovyetler" sloganının üzerine atlamışlardı. Bolşevikler olmadan Sovyetlerin ne olduğu Şubat sonrasında görülmüştü. Keza Almanya'da ve Avusturya'da devrimci bir partinin yokluğunda, Sovyetlerin (Konseylerin) kapitalist düzenin yeniden güçlenmesine hizmet ettiği biliniyordu. Sicili belli olan bu partilere iç savaştan yeni çıkmış olan Bolşeviklerin gözü kapalı özgürlük tanımasını beklemek ve tanımamalarını diktatörce eğilimlerine yormak haksızlıktır.

Lenin'in ölümünden sonra Bolşevik Devrimi'nin başına gelenler Lenin döneminde yaşananların nesnel bir gözle değerlendirilmesini güçleştirmiş olsa da, gerek bu dönemde yaşanan sorunların içeriği gerekse devrimin önderlerinin bu sorunlara yaklaşım tarzları sonrasıyla temel bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Bolşevikler geri bir ülkede devrime kalkışırken sorunlar, yanlışlar, aşırılıklar, vb. olmadan ilerleyebilecekleri gibi bir düşünceye, daha doğrusu yanılsamaya sahip değillerdi, aksine geri bir ülke olmaktan ötürü, her devrimin kaçınılmaz parçası olan bu tür özelliklerin, bilhassa da devrimin yalıtık kalması durumunda iyice artacağını biliyorlardı. Sorunların ve yanlışların kaçınılmaz olduğunun farkındaydılar. Bütün bunlar devrimin üretken olmadığı halde kaçınılmaz olan maliyetleri kapsamına giriyordu. Yanlışsız, hatasız devrim olmaz, Troçki'nin de dediği gibi, devrim aşırılıklarıyla birlikte gelir. Mühim olan aşırılıkların devrimi gölgeleyeceği noktaya ulaşmamaktır. Lenin döneminde Bolşevikler için böyle bir durum kesinlikle söz konusu değildi.

Fakat meseleyi yalnızca nesnellikten ibaret görmek olmaz. İşçi devletinin sorunlarının nesnel boyutu dışında öznel boyutuna da dikkat etmek gerekir, zira bu sorunlardan, devrimin genel masrafları dışında, partinin önder kadrosunun durumuna dair de bir tespitte bulunulabilir ve bugüne dair dersler çıkartılabilir.

Lenin ünlü sendikalar tartışması sırasında bir yerde şöyle der: "Sekizinci Sovyetler Kongresi'nde daha az siyaset yapmamız gerekiyor demiştim. Bu sözü söylerken, artık siyasal hatalar yapmayacağımızı düşünüyordum, ama şimdi burada, Sovyet Devrimi'nden üç yıl sonra, sendikalizmden bahsediyoruz. Bu utanç verici bir şey" (C. 32, s. 60).

Lenin'in örgütlenme modeli parti içinde ilkesel görüş ayrılıklarını demokratik tarzda saf dışı etmek için bulunmuş en iyi örgütlenme modeli olsa da, yukarıda anlatılan sebeplerle Lenin'in istediği oranda bir ideolojik ortaklaşma ve kaynaşmışlık sağlanamamıştı. Bu eksiklik, neredeyse her kritik dönemeçte partinin başını ağrıttı ve Lenin gibi ya da (1917'den sonra) Troçki gibi önderlerin varlığı sayesinde parti birçok noktada yanlış yöne direksiyon kırmaktan kurtuldu. Lenin döneminde işçi devletinin karşılaştığı sorunları incelerken, devrimi yapan partinin bir de Leninist türde bir parti yerine, gevşek bağlara sahip bir 'kitle' partisi olsaydı neler yaşayabileceğini düşünmek, Bolşevik geleneği sahiplenenler açısından kritik önemdedir.

Eylül 2010

KRONSTADT'TAN PARTİ İÇİ MUHALEFETE

RKP(B) DOKUZUNCU KONGRESİ'NDE MERKEZ KOMİTE'NİN RAPORU HAKKINDAKİ TARTIŞMAYA CEVAP

30 Mart 1920

Yoldaşlar, Merkez Komite'nin siyasal raporuna yönelik eleştirilerin hedefinde esasen, Sapronov yoldaşın 'verip veriştirme' adını verdiği kısım vardı. Sapronov yoldaş savunduğu görüşe çok kesin bir nitelik ve tat kattı; bense sizlere meselenin gerçekte nasıl olduğunu göstermek için, bazı temel tarihleri hatırlatarak başlamak istiyorum. Önümde 2 Mart tarihli *RKP(B)MK Bülteni* var. Bu bültende Merkez Komite'den RKP örgütlerine yazılmış, kongrenin örgütlenmesini konu alan bir mektubu yayınladık. Bu ilk mektupta şöyle yazdık: "Neyse ki, salt teorik tartışmalar, genel konulara dair ihtilaflar ve ilkeler temelinde kararlar alma dönemi geride kaldı. Bu aşamayı geçmiş bulunuyoruz. Bu mevzu dün, dünden önceki gün, daha

da önceki gün ele alındı ve halledildi. Şimdi önümüze bakmalıyız ve *pratik bir görevle*, ekonomik kaosun üstesinden gelmek gibi *icraat* alanına ait bir görevle karşı karşıya olduğumuzu anlamak zorundayız. Bu işi bütün gücümüzle, gerçek bir devrimci gayretle ve en iyi işçi ve köylü yoldaşlarımızın, Kızıl Ordu neferlerinin Kolçak, Yudeniç ve Denikin'i yenilgiye uğratırken sergiledikleri bağlılıkla yapmalıyız.

İtiraf etmeliyim ki teorik tartışmaların zamanının geçtiğini düşünerek iyimser davranmışım. Devrimden önce on beş yıl boyunca teoriyle uğraştık, iki yıldır da devlet idare ediyoruz ve icraata dönük, pratik verimlilik gösterme zamanımız geldi. Bu yüzden 2 Mart'ta pratik deneyime sahip yoldaşlara çağrıda bulunduk. Cevaben, *Ekonomiçeskaya Jizn*'de 10 Mart'ta Tomski yoldaşın tezleri, 23 Mart'ta Sapronov, Osinski ve Maksimovski yoldaşların tezleri yayınlandı ve 27 Mart'ta da Moskova Komitesi'nin tezleri çıktı, yani hepsi de partiye çağrımızdan sonra oldu. Bütün bu tezlerde soruna yanlış şekilde teorik açıdan yaklaşılmıştı. Mektupta dile getirdiğimiz görüş iyimser ve hatalıydı; o dönemin çoktan geride kaldığını zannetmiştik, ama tezler gösterdi ki o dönem henüz bitmemiş ve sendikalardaki yoldaşların kendilerine haksızlık edildiğine dair şikayet etmeye hiç hakları yok. Şimdi sorun hangisinin doğru olduğu: Bizim görüşümüz mü, yoksa 2 Mart tarihli çağrımızdan sonra bütün bu tezlerde savunulan görüş mü? Hepsi de dikkat edilmesi gereken bir yığın pratik malzeme içeriyor. Merkez Komite bunları ciddi bir şekilde incelemeseydi, tamamen değersiz bir kurum olurdu.

Ama gelin bir de Tomski yoldaşın söylediklerine kulak verin:

> §7 Sanayinin yönetim ve düzenlenmesine dair temel yapısal ilke, partili olmayan geniş işçi kitlelerinin sendikalar

aracılığıyla katılımını sağlayabilecek yegâne ilke, Yüksek Ekonomi Konseyi başkanlığından fabrika yönetimlerine kadar uzanan mevcut 'sanayide kolektif yönetim' ilkesidir. Ancak özel durumlarda ve Yüksek Ekonomi Konseyi ile Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Kurulu Prezidyumları ya da ilgili sendikaların Merkez Komiteleri arasındaki karşılıklı anlaşmayla belli işletmelerde tek adam yönetimine izin verilmelidir, ama zorunlu bir koşul olarak yöneticiler mutlaka sendikaların ve organlarının kontrolünde olmalıdır

§8. Tek bir ekonomik kalkınma planına sahip olmak ve sendikalarla ekonomi organlarının faaliyetlerinin eşgüdümünü sağlamak için, sendikaların sanayinin yönetim ve düzenlenmesine katılımı şu ilkelere dayalı olmalıdır: a) Ekonomi politikasına ilişkin genel konular, Yüksek Ekonomi Konseyi ve organları tarafından sendikaların katılımıyla tartışılmalıdır; b) yönetici ekonomi komisyonları Yüksek Ekonomi Konseyi ve organları tarafından ilgili sendika organlarıyla birlikte oluşturulmalıdır; c) ekonomi organlarının komisyonları, sendikalarla birlikte herhangi bir üretim dalındaki ekonomi politikasının genel sorunlarını tartışmak ve sendikalara düzenli olarak faaliyet raporu sunmakla birlikte, yalnızca Yüksek Ekonomi Konseyi'nin organları olarak görülmeli ve yalnızca bu organın kararlarını hayata geçirmelidir; d) bütün ekonomi organları komisyonları Yüksek Ekonomi Konseyi'nin üst organlarının kararlarını (bireysel ya da kolektif olarak) kayıtsız şartsız hayata geçirmeli ve bu görevlerin yerine getirilmesi noktasında yalnızca Yüksek Ekonomi Konseyi'ne karşı sorumlu olmalıdır

Burada en temel teorik meseleler feci şekilde birbirine karıştırılmıştır.

Yönetimin tek tek yöneticilerin işi olduğu doğrudur, ama bu yöneticinin kim olacağı -bir uzman mı yoksa işçi mi?- eski

ve yeni türde kaç tane yönetici olduğuna bağlıdır. Bu, teorinin abc'sidir. Tamam, o halde bundan bahsedelim. Ama eğer Merkez Komite'nin siyasal çizgisini tartışmak istiyorsanız, bize söylemediğimiz ya da ima etmediğimiz şeyler atfetmeyin. 2 Mart'ta yoldaşlara bize pratik destek vermeleri için çağrıda bulunduk ve karşılığında ne bulduk? Yerel birimlerdeki yoldaşlardan teorik açıdan açıkça yanlış olan cevaplar geldi. Osinski, Maksimovski ve Sapronov yoldaşların 23 Mart'ta çıkan tezlerinde teorik yanlışlardan başka bir şey yok. Söylediklerine göre, kolektif yönetim şu ya da bu biçimiyle demokrasinin vazgeçilmez bir temeliymiş. İddia ediyorum, sosyal-demokrat hareketin devrim öncesindeki on beş yıllık tarihinde buna benzer tek bir satır bulamazsınız. Demokratik merkeziyetçilik, yerel birimlerdeki temsilcilerin biraraya gelip yönetecek sorumlu organı seçmesinden başka bir şey değildir. Peki, nasıl? Bu soru, elde kaç tane uygun insan, kaç tane iyi yönetici olduğuna bağlıdır. Demokratik merkeziyetçilik, kongrenin Merkez Komite'nin faaliyetini denetlemesi ve gerektiğinde onu azlederek yerine bir başka merkez komite atayabilmesi demektir. Fakat bu tezlerdeki teorik hatalara dalarsak, işin içinden çıkamayız. Şahsen ben bununla daha fazla uğraşmayacağını ve şunu söylemekle yetineceğim: Merkez Komite, bu konuda alınabilecek yegâne doğru tutumu almıştır. Osinski yoldaşın ve diğerlerinin Mahno ve Makaiski'nin görüşlerini doğru bulmadıklarını gayet iyi biliyorum, ama Mahno'nun takipçilerinin bu görüşleri havada kapacağına eminim. Bu fikirler onlara yabancı değil. Örneğin partinin Moskova Komitesi'nin tezlerini ele alalım. Tezlerde diyor ki, gelişkin bir sosyalist toplumda toplumsal bir işbölümü ya da sabit meslekler olmayacağından, idari işleri dönüşümlü olarak yerine getiren kişilerin dönemsel olarak değiş-

tirilmesi ancak geniş bir kolektif yönetim ilkesine dayalı olarak hayata geçebilir, vs. vs. Tam bir keşmekeş!

Yerel birimlerdeki deneyimli kişilere bize somut, pratik tavsiyelerle yardımda bulunmaları için çağrıda bulunduk. Ama karşılığında, Merkez Komite'nin yerel birimleri önemsemediği cevabını alıyoruz. Neyi önemsemiyor Merkez Komite? Sosyalist toplum üzerine genellemeleri mi? Burada icraata dönük ya da pratik hiçbir şey yok. Elbette aydınlardan çok şey kapan mükemmel işçilerimiz yok değil; ama bazen en iyi değil, en kötü şeyleri alıyorlar. İşte o zaman bir şey yapmak gerekiyor. Fakat eğer Merkez Komite'nin pratik tavsiye çağrısı karşısında ilkesel konuları gündeme getirirseniz, bu konular hakkında konuşmamız gerekir. İlkesel hatalarla savaşmak gerektiğini söylemek zorundayız, zira 2 Mart'tan bu yana yayınlanan tezler ilkesel açıdan akıl almaz yanlışlar içeriyor.

Benim söylediğim bu. Peki. gelin bunu konuşalım ve tartışarak çözüme bağlayalım. Boşuna kaçmaya çalışmayın! Öyle "biz teorisyen değiliz" demenin bir yararı yok. Kusura bakmayın Sopranov yoldaş, ama tezleriniz bir teorisyenin tezleri. Bu tezler hayata geçirilse, sorunları hiç de pratik olmayan bir tarzda çözmek zorunda kalacağınızı göreceksiniz. Maksimovski, Sapronov ve Tomski yoldaşların tezlerini pratik bir kılavuz olarak alan biri çok büyük yanlışlara düşecektir, zira bu tezler kökten yanlıştır. Devletin yapısı konusunda sınıfın tutumuna ilişkin fikirlerinin kökten yanlış olduğunu ve bizi geri götüreceğini düşünüyorum. Elbette geriden gelen bütün unsurlar ve henüz bunun ötesine geçememiş olanlar tarafından destek görüyorlar. Bu tezlerin yazarları kasten verimsizliği savunmakla değil, Merkez Komite'nin onlardan tartışmalarını istediği sorunda sergiledikleri teorik yanlışlardan ötürü

suçlanmalıdırlar. Bu yanlış ki, en kötü unsurlar için bir nevi bayrak ya da kendilerini meşrulaştırma işlevi görmektedir. Peki, neden? Düşünce fukaralığından. Hakiki belgeler bunu şüpheye yer bırakmayacak şekilde kanıtlamaktadır.

Şimdi de Yurenev yoldaşın Şlyapnikov yoldaşla ilişkili olarak yaptığı suçlamaya geçmek istiyorum. Merkez Komite muhalefetin bir temsilcisi olarak Şlyapnikov yoldaşı kongreden hemen önce görevden alsaydı, bu elbette tam bir rezalet olurdu. Şlyapnikov yoldaşın ayrılınak üzere olduğunu öğrendiğimizde, Siyasi Büro'da kendisine herhangi bir talimatımız olmadığını söyledik; gitmeden hemen önce Şlyapnikov yoldaş bana geldi ve Merkez Komite'nin talimatıyla gitmediğini söyledi. Ama şimdi, Yurenev yoldaş bir dedikodu duymuş, onu yayıyor. (*Yurenev*: "Şlyapnikov bana öyle dedi...")

Size nasıl böyle bir şey söyledi, bilemiyorum, zira kendisi gitmeden önce yanıma geldi ve Merkez Komite'nin talimatıyla gitmediğini söyledi. Elbette Merkez Komite kongre öncesinde muhalefeti sürmüş olsaydı, bu affedilmez bir tutum olurdu. Ama genel olarak, birilerini sürmekten bahsedildiğinde, ben diyorum ki: "Peki, o halde, buyrun, güçleri kimsenin şikâyetçi olmayacağı düzgün bir şekilde dağıtabilen bir Merkez Komite'yi siz seçmeye çalışın. Herkesi memnun edecek şekilde güçler nasıl dağıtılabilir ki? Güçler dagıtılmadığı sürece, merkeziyetçilikten nasıl bahsedilebilir? Yok, eğer ilkelerde sapmalar varsa, somut örnekler vermeniz lazım. Eğer muhalefet mensuplarını sürdüğümüzü söylüyorsanız, bir tane örnek vermek zorundasınız. O zaman, biz de bu örneği inceleriz, zira hatalar olmuş olabilir. Belki de Batı cephesinden alınmasının hata olduğunu söyleyerek Siyasi Büro'ya şikâyette bulunan Yurenev yoldaş –belki de kendisi sü-

rülmüştü? Siyasi Büro meseleyi inceledi ve doğru buldu. Sonuçta, nasıl bir Merkez Komite seçerseniz seçin, güçleri dağıtmak zorunda kalacaktır.

İşlerin Örgütlenme Bürosu ile Siyasi Büro (Politbüro) arasında paylaştırılması meselesine gelince. Maksimovski yoldaş örgütlenme meselelerinde benden daha tecrübelidir ve kendisi, "Lenin Örgütlenme Bürosu ile Siyasi Büro'nun işlerini birbirine karıştırıyor, diyor. Peki, buyrun bakalım. Bize göre, Örgütlenme Bürosu güçleri dağıtmalı, Siyasi Büro da siyasal sorunlarla ilgilenmelidir. Eğer böyle bir işbölümü yanlışsa, bu iki organın görev paylaşımını nasıl yapacağız? Bir tüzük oluşturmamızı mı istiyorsunuz? Örgütlenme Bürosu ile Siyasi Büro arasına kesin ve net bir ayrım çizgisi çekmek. işlerini kesinkes tanımlamak ve ayırmak zordur. Her sorun siyasal bir sorun olabilir, bir bina yöneticisinin atanması bile. Daha iyi bir önerisi olan varsa, lütfen söylesin, dinleyelim. Sapronov, Maksimovski ve Yurenev yoldaşlar, buyrun önerilerinizi yapın; bir zahmet, Örgütlenme Bürosu ile Siyasi Büro arasında görev paylaşımı yapın, görevlerini ayırın. Mevcut işleyişimizde, bir sorunu siyasal bir sorun olarak ele almamız için Merkez Komite'nin tek bir üyesinin itirazı yeterlidir. Fakat bütün bu süre zarfında, tek bir itiraz olmadı. Hiçbir şekilde bağımsızlığa halel gelmiyor: Merkez Komite'nin her üyesi bir sorunu siyasal bir sorun olarak nitelendirebilir. Ve örgütlenme konusunda pratik deneyimi olan birinin, Maksimovki yoldaş kadar işinin ehli olmasa bile, bu alanda yalnızca altı aydır çalışıyor olsa bile, Maksimovki yoldaşındakinden farklı tür bir eleştiri yapmış olması gerekir. Eleştiri getirenler lütfen somut önerilerde bulunsunlar. Önerileri kabul edip, yeni bir Merkez Komite'nin seçilmesi tavsiyesinde bulunuruz, yeni Merkez Ko-

mite de bu önerileri hayata geçirir. Ama elimizde soyut eleştirilerden ve yanlış iddialardan başka bir şey yok.

Diyelim ki Örgütlenme Bürosu'nu siyasal önderlikten uzak tutmayı başardınız. O halde, siyasal önderlik ne anlama geliyor? Önderliği kim yapar, insanlar değil mi? Peki, güçleri dağıtmadan nasıl önderlik edilebilir? Eğer bir insan işinin ehli değılse, onu verilen talimatları yerine getirmeye nasıl zorlayabilirsiniz? Belli talimatlar verilir, kişinin yapıp ettikleri kontrol edilir, sonra da başka bir işe yönlendirilir. Tezlerinde uzun zaman önce reddedilmiş bir teorik düzeltme teklifinde bulunan Maksimovski, Sapronov ve Yurenev yoldaşların bunu anlaması için daha ne yapmamız gerekiyor? Pratikte yaptıkları daha da beter ve ciddi bir eleştiri için ellerinde malzeme olmadığını açıkça ifade ediyorlar.

Sapronov yoldaşın konuşmasında bir tane pratik husus gördüm, onun da hemen üzerine atladım. Sapranov yoldaş dedi ki, "Yedinci Sovyetler Kongresi bir karar aldı, ama biz onu çiğniyoruz; ketene zorla el konmasına ilişkin kararname, Tüm-Rusya Merkez Yürütme Kurulu'nun kararının çiğnenmesidir" Geçirdiğimiz kararnamelerin onda birini bile hatırlamıyorum. Ama keten alımına ilişkin mevzuatı Halk Komiserleri Konseyi Sekreterliği'ne sordurttum. Kararname 10 Şubat'ta geçmiş. Peki, sonra ne olmuş? Gerek Siyasi Büro'da gerekse Tüm-Rusya Merkez Yürütme Kurulu'nda bağımsız inisiyatife karşı çıkan tek bir yoldaş yok. Hepsi de burada kürsüye çıktılar. Yoldaşlar kendi adlarına konuşabileceklerini biliyorlar. Neden bu karara karşı çıkmadılar? Buyrun, şikâyetlerinizi dile getirin! 10 Şubat'tan sonra böyle bir itirazda bulunan olmadı. Uzun bir mücadelenin ardından, Rikov yoldaşın önerdiği ve Sereda yoldaşla laşe Halk Komiserliği'nin kabul ettiği

bu kararı aldık. "Yanlış yaptınız!" diyorlar. Belki de öyle. O zaman düzeltin yanlışımızı. Bu konuyu Siyasi Büro'ya taşıyın. Bu resmi bir karar olacaktır. Gelin tutanaklara bakalım. Eğer kongrenin kararını ihlal ettiğimiz görülürse, yargılanmamız gerekir. Nerede suçlama? Bir yandan Şlyapnikov üzerinden bizi eleştiriyorlar; diğer yandan, keten işinin bir kararın ihlal edilmesi olduğunu söylüyorlar. Lütfen, bize bir iyilik yapın da, kararı ihlal ettiğimizi gösteren olguları ortaya koyun. Ama siz olgu sunmuyorsunuz, tek yaptığınız laf üretmek: İnisiyatif, atamalar, vs. O zaman, merkeziyetçiliğe ne hacet? Eğer şu dönem boyunca, çeşitli yerlerde tam bir yorgunluk ve dağınıklık durumundan yeniden zafere geçtiğimiz bu iki yıl boyunca hiçbir atama yapmasaydık, iki ay bile dayanabilir miydik? Sırf Şlyapnikov yoldaşın ya da Yurenev yoldaşın geri çağrılmasından memnun değilsiniz diye, kalabalığın, bilinçsiz kitlelerin içinde ortaya laf atıyorsunuz. Lutovinov yoldaş, sorunun henüz çözüme kavuşmadığını söylüyor Bir çözüm bulunması gerekecek. Eğer iki halk komiseri İvan İvanoviç hakkında farklı düşünüyor ve biri siyasal bir sorunun söz konusu olduğunu söylüyorsa, ne yapmalı? Siz nasıl bir yol önerirsiniz? Yalnızca Tüm-Rusya Merkez Yürütme Kurulu Prezidyumu'nda mı can sıkıcı sorunların ortaya çıktığını düşünüyorsunuz? Can sıkıcı sorunların olmadığı tek bir kurum yoktur; Maria İvanovna ve Sidor İvanoviç sorunlarıyla hepimiz ilgilenmek zorunda kalıyoruz. Ama burada siyasetin söz konusu olmadığını söyleyemezsiniz, zira siyasetten kaçış yok. Lutovinov yoldaş -nasıl söyleyeyim bilmiyorum, Sapronov yoldaşın hassas kulaklarını incitmekten korkuyorum ve bu yüzden polemik bir ifade kullanmaktan imtina ediyorum- ama kendisi Krestinski yoldaşın bölünme tehdidinde bulunduğunu söyle-

di. Bu konuda Büro bir toplantı yaptı. Büro'nun tutanakları elimizde var. Ben bütün kongre delegelerinden bu tutanakları alıp okumalarını rica ediyorum. Krestinski yoldaşın fevri davrandığı ve sizin, Lutovinov yoldaşın ve Tomski yoldaşın çok pis kokular saçan bir skandala yol açtığınız sonucuna vardık. Belki de yanıldık, o zaman düzeltin kararımızı; ama belgeleri okumadan ve özel bir toplantı yapılarak sorunun Tomski ve Lutovinov'un yanında soruşturulduğundan bahsetmeden sizin bu söylediklerinizi söylemek akla izana sığmaz.

Değinmem gereken iki sorun daha var Birincisi, Buharin ve Radek yoldaşların atanması. Kendilerini Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Kurulu'na siyasi komiser olarak yolladığımız söyleniyor ve burada meseleyi bağımsızlık ihlali ve bürokrasi olarak sunmaya çalışanlar var Belki de siz Radek ve Buharin'den daha iyi teorisyenler biliyorsunuz. O zaman çağırın gelsinler. Belki de sendikal hareketi daha iyi bilen birilerini tanıyorsunuz. Hadi görelim. Merkez Komite'nin sendikal hareket hakkında teorik bilgisi en fazla, Almanların deneyimlerinden haberdar ve yanlış bir tutumu düzeltebilecek olan kişilerle bir sendikayı güçlendirmeye hakkı olmadığını mı söylemek istiyorsunuz? Bunu yapmayan bir Merkez Komite'nin yönetici bir organ olduğu söylenemez. Köylüler ve Kuban Kazakları etrafımızı sardıkça, proletarya diktatörlüğü daha çok güçlük yaşayacaktır. Dolayısıyla, siyasal çizgi ne pahasına olursa olsun düzeltilmeli ve çelik kadar sert hale getirilmelidir Parti kongresine önerdiğimiz çizgi budur.

Bubnov yoldaş Ukrayna'yla yakın bağlantıları olduğunu söyledi ve böylece itirazlarının gerçek niteliğini açığa vurmuş oldu. Borotba Partisi'nin gücünün artıyor olmasından Merkez Komite'nin sorumlu olduğunu söylüyor Bu çok karmaşık ve

önemli bir sorun ve ben manevralar, üstelik çok karmaşık manevralar gerektiren bu önemli meseleden zaferle ayrıldığımızı düşünüyorum. Merkez Komite'de Borotbacılara azami tavizde bulunmak gerektiğini söylediğimizde, üzerimize güldüler ve düz bir çizgide ilerlemediğimizi söylediler. Ama düşmanın çizgisi düz değilken, siz düz bir çizgide mücadele edemezsiniz. Düşman düz bir çizgide değil, zikzaklarla ilerlerken, onu takip etmek ve her dönüşte yakalamak gerekir. Biz Borotbacılara azami tavizde bulunacağımızı vaat ettik, ama komünist bir çizgi izlemelerini şart koştuk. Bu yolla hiçbir şekilde hoşgörüsüz olmadığımızı gösterdik. Bu tavizlerin çok doğru olduğunun kanıtı, Borotbacıların içindeki en iyi unsurların partimize katılmış olmalarıdır. Bu partide bir kayıt yenilemesi yaptık ve Borotbocular kaçınılmaz gibi görünmesine karşın isyan edeceklerine, başka bir şey oldu: Rokovski yoldaşın harikulade bir şekilde hayata geçirdiği Merkez Komite'nin doğru politikaları sayesinde Borotbacıların içindeki en iyi unsurların bizim kontrolümüzde ve onayımızla partimize katıldıklarını, geriye kalanlarınsa siyaset sahnesinden çekildiğini görüyoruz. Bu zafer birkaç sağlam kapışmaya değer Dolayısıyla Merkez Komite'yi Borotbacıları güçlendirmekle suçlayan biri ulusal sorundaki siyasal çizgimizi anlamıyor demektir.

Bir de, programımızda sendikalarla ilgili her şeyin silinmesi gerektiğini söyleyen son yoldaşın konuşmasına değineceğim. Alın size bir acelecilik örneği. Biz işleri bu kadar basit bir şekilde yapmıyoruz. Hiçbir şeyin silinmemesi gerektiğini, sorunun broşürlerde, basında çıkan makalelerde, vs. tartışılması gerektiğini söylüyoruz. Sendikaların ekonomik hayatı, yani sanayiyi kendi ellerine alacakları gün yaklaşıyor Burjuva uzmanların sendikalara kabul edilmemesi gerektiği bir önyargı-

dır. Sendikalar eğitim organlarıdır ve onlardan katı taleplerde bulunmak gerekir. Merkez Komite kötü eğitimcilere müsamaha göstermeyecektir. Eğitim uzun ve zor bir iştir. Burada kararnameyle iş yapılamaz; sorunu sabırlı ve ustalıklı bir şekilde ele almak gerekir. Zaten bizim de amaçladığımız ve bundan sonra da amaçlayacağımız şey budur. Bu konuda ihtiyatlı olmalı, ama sağlam durmalıyız.

İlk kez 1920'de *Rusya Komünist Partisi Dokuzuncu Kongresi Tutanakları* (Moskova) adlı kitapta yayınlandı;
Collected Works, Cilt 30, s. 463-471.

RKP(B) TÜM-RUSYA DOKUZUNCU KONFERANSI'NDA MERKEZ KOMİTESİ'NİN SİYASAL RAPORU

20 Eylül 1920*

Yoldaşlar, böyle bir zamanda sunulacak bir raporun odak noktasında doğal olarak Polonya'yla savaş ve son dönemde yaşadığımız olaylar olmalıdır. Müsaadenizle, biraz daha geriden, Polonya savaşı bir gerçeklik haline gelmeden önceki dönemden başlamak istiyorum.

Bildiğiniz üzere, Polonya savaşından önce meseleye aşırı ihtiyatlı yaklaşmış ve Polonyalılara, Polonya burjuvazisine açıkça, özellikle de Merkez Yürütme Kurulu adına bir bildi-

*) Bu belge Lenin'in parti konferansının kapalı oturumunda yaptığı bir konuşmadır ve toplu eserlerinde yer almamaktadır. Kaydında yer yer boşluklar ve anlam bozuklukları içeren konuşmayı yaparken Lenin partililerden not almamalarını rica etmiştir. Arşive kaldırılan metin, ancak yetmiş iki yıl sonra tam metin halinde yayımlanmıştır. (ç.n.)

riyle, onlar için en olumlu şartlarda, ama Polonya burjuvazisiyle toprak sahiplerinin boyunduruğu altında yaşayan işçi-köylülerin ve ulusların lehine olmayan bir barış önermiştik. Barış teklifimizi Pilsudski hattını, yani Polonyalıların bu yılın 26 Nisan'ındaki saldırıdan önce durdukları hattı temel alarak yaptık. Buna göre, Belarus'un tamamı ve Ukrayna'nın büyük kısmı Polonya'nın olacaktı, çünkü o dönemde, bugün bizden koparıp aldıkları Rovno'nun epeyce doğusunda bulunan Volin onların elindeydi. Ordumuzu ve on binlerce işçi-köylümüzü yönlendirdiğimiz barışçıl ekonomik inşa çalışmasının Belarus'u ve Ukrayna'nın bir kısmını ya da Doğu Galiçya'yı askeri yollarla özgürleştirmekten çok daha önemli olduğunu düşünerek, bu temelde bir barış imzalamaya karar vermiştik. Bu noktadaki politikamızın uluslararası siyaset ve ekonomi açısından bakıldığında, tam da yeni diplomasimiz monarşilerin ve burjuva devletlerin tarihinde tamamen alışılmadık, beklenmedik ve görülmedik nitelikte olduğundan, diğer ülkeler tarafından kabul edilmesinin mümkün olmadığı tekrar tekrar doğrulanmıştır ve doğrulanmaya devam edecektir. Biz Bolşevikler dosdoğru beyanlarda bulunsak da, açık beyanlar ve özel diploması yöntemleri temelinde diplomasi yürüttüğümüzü tek bir ülkeden tek bir kişi bile anlayamıyor. Onlara göre, Bolşevikler şöyle diyorlar: "Pilsudski hattını kabul etmeye hazırız, bu demektir ki Bolşevikler son derece zayıftır ve verilen taviz inanılmaz büyüktür. Polonya burjuvazisinin ve toprak sahiplerinin gemi azıya almış şovenizmini, Fransa'nın ve diğer emperyalist devletlerin gemi azıya almış şovenizmini destekledik güya. Hepsi de sıradan diplomaside

---

) Lenin konuşma kaydını buraya kadar düzeltmiş, buradan sonra bırakmıştır (e.n.)

böyle bir şey olamayacağını düşündüler Gerçekten böyle mi olur? Bu bir zayıflık belirtisidir. Hem saldırı yalnızca Polonyalılar tarafından değil, Fransa tarafından da kararlaştırıldı, çünkü biz daha baştan hiç alışılmadık bir tarzda şöyle dedik: "Savaştan kaçınmak için, bir saldırıya hazırlanıyoruz" oysa öncesinde Polonya Kızıl Haç'ının resmi temsilcisi sıfatıyla Marçlevski tarafından yürütülen müzakerelerde bir ön şart olarak böyle bir hat muazzam bir taviz anlamına geliyordu. Bu taviz bir zayıflık işareti olarak yorumlandı ve savaşa yol açtı. Savaşın başlangıcını hatırlarsınız, Polonyahlar Kiev'i alana kadar başarı elde ettiler; ilk hesaplamalara göre, neredeyse 4 milyon nüfuslu bir ülkeyi yönetiyorlardı. Bu başarının ardından, güçlerimizin konuşlanmasının başarı getirdiğini ve güçlerimizin saldırıya geçerek çabucak Polonya'nın esas sınırına ulaştığını hatırlayacaksınız.

Bu noktada Polonya savaşının tarihinde büyük bir dönüm noktası başlıyor, ki bunun gerçekte bütün dünya açısından bir dönüm noktası olduğunu söylemeliyiz. Sonraki tarihi açıklamak ve şu anda her partiliyi ilgilendiren ana hususa, en yakıcı soruna, yani bütün bu hareketin seyri içinde yaşadığımız büyük, feci yenilgiye ilerlemek için bu noktadan hareket etmeliyiz.

12 Temmuz'da askerlerimiz aralıksız bir saldırıda çok büyük bir mesafe kat ettikten sonra, etnik Polonya sınırlarına yaklaştıklarında, İngiliz hükümeti Curzon aracılığıyla bize askerlerimizi bu sınıra 50 kilometre mesafede durdurmamızı ve bu hat temelinde barış imzalanmasını talep eden bir muhtıra verdi. Bu hat Bilystok ve Brest-Litovsk'tan geçiyor ve Doğu Galiçya'yı bize bırakıyordu. Bizim açımızdan çok avantajlı bir anlaşmaydı. Buna Curzon Hattı dendi. İşte o dönemde temel

sorunla karşı karşıya kaldık. Merkez Komite önemli bir karar almak zorundaydı. En önemli ve temel sorunu değerlendirebilmek için ileride raporumda tekrar geri dönmek zorunda kalacağım başlangıç noktası budur. Bir ikilemle karşı karşıyaydık: Ya bize avantajlı bir sınır kazandıracak ve dolayısıyla genel olarak konuşmak gerekirse tümüyle savunmaya geçme imkânı tanıyacak bu teklifi kabul edecektik, ya da ordumuzun şevkinden ve içinde bulunduğumuz avantajlı durumdan yararlanıp Polonya'nın Sovyetleştirilmesine yardım edecektik. Önümüzde, "Saldırı savaşı mı yoksa savunma savası mı?" gibi temel bir sorun vardı ve biz Merkez Komite olarak bunun yeni, temel bir sorun olduğunu, Sovyet iktidarının bütün politikalarında bir dönüm noktasına geldiğimizi biliyorduk.

O döneme kadar, İtilaf devletleriyle savaşırken -Kolçak ve Yudeniç'in her sınırlı saldırısının arkasında İtilaf devletlerinin olduğunu bildiğimizden- bir savunma savaşı yürüttüğümüzün ve İtilaf devletleriyle olan muharebelerimizi kazanabileceğimizin, ama bizden katbekat daha güçlü bir kuvvet olarak İtilaf devletlerine karşı nihai zafere ulaşamayacağımızın farkındaydık. Bizim tek yaptığımız, kendimizi savunmak adına İtilaf devletlerini oluşturan çeşitli devletler arasındaki bölünmelerden olabildiğince yararlanmaya çalışmaktı. Yudeniç ve Denikin olayı daha önce eşi görülmedik bir şeyi, güçler dengesi açısından inanılmaz bir şeyi kanıtlamıştı. Onları böldük ve dünyanın en akıllı siyasetçileri -yalnızca sömürge perspektifinden çalım satan İngiltere ve sabık Çarlık imparatorluğundan alacaklı olduğu milyonları düşünen (hâlâ bunları alacağını düşünen böyle tuhaf insanlar var) kibirli Fransa değil; yalnızca çok ileri gitmiş olan, Rusya'dan bir şeyler kapmayı düşünen siyasetçiler değil, yalnızca Rusya'yla ilgilenen büyük siyasetçiler

değil, aynı zamanda doğrudan çıkarı olmayanlar da- hepsi de bir çöküş içinde buldular kendilerini. Bizden katbekat daha güçlü olmalarına karşın bu fırsattan yararlanamadılar, çünkü çöküşleri içeriden oldu, çünkü tek bir adım bile atamadıkları için, yalnızca mali yönden değil, donanma bakımından da, vs. bizden çok daha üstün olan üç-dört 'Büyük Güç'ü birleştirme, ortak hareket ettirme gibi basit bir sorunu çözemediler. Elimizde hiçbir şey yoktu, ama mali yönden bile birleşemiyorlardı ve bu bize üstünlük sağlıyordu. Üstelik o dönemde bütün burjuvazi Bolşevizme nefret ve kızgınlıkla yanıp tutuşuyordu, ama sonuçta onlardan daha güçlü olduğumuz kanıtlandı. Düşman parça parça sızdı. Çarın geri dönüşünü istemediklerini haykırarak, Yudeniç'le Denikin'in saf monarşi yanlısı politikasını engelleyemediler ve böylece onları desteklemesi beklenen unsurları (köylüleri ve *kulak*'ları) küstürdüler.

Yani özetleyecek olursak, İtilaf devletlerinin bize karşı askeri saldırılarının son bulduğuna, emperyalizme karşı savunma savaşının bittiğine ve bu savaşı kazandığımıza dair inancımız olgunlaştı. Söz konusu olan Polonya'ydı. Polonya emperyalist gelenekleri olan büyük bir devlet olarak savaşın niteliğini değiştirebileceğini düşünüyordu. Dolayısıyla değerlendirme şu yöndeydi: Savunma savaşı bitmiştir. (Lütfen daha az not alın. Bu söylediklerim basına yansımamalı.) Diğer yandan, saldırı bize gösterdi ki İtilaf devletleri bizi askeri yönden ezecek, kendi askerlerinden yararlanacak güce sahip olmadıklarından, ancak küçük ülkeleri, askeri gücü bulunmayan ve İtilaf devletlerine güvenerek uyguladıkları şiddet ve terör sayesinde toprak sahipleri ve burjuvazinin egemenliğini sürdüren ülkeleri üzerimize salabiliyordu. Rusya sınırında, eski Rus İmparatorluğu'nun topraklarında kurulmuş olan bütün ülkeler-

de (başta Estonya, Gürcistan, vs.) varlığını devam ettiren Menşeviklerin 'demokratik' kapitalizminin, İngiltere'nin verdikleriyle ayakta kaldığına şüphe yoktur. İngiltere, işçileri boyunduruk altında tutmak için top, tüfek, asker, üniforma ve para tedarik ediyor.

Yeni bir görevle karşı karşıya geldik. Dünya emperyalizmiyle savunma savaşı dönemi bitmişti ve askeri durumdan bir saldırı savaşma başlamak için yararlanabilirdik ve yararlanmak zorundaydık. Bize saldırdıklarında onları alt etmeyi başarmıştık; şimdi de biz Polonya'nın Sovyetleştirilmesine yardım etmek için saldırıya geçmeye çalışacaktık. Karar Merkez Komite'de gündeme getirildiğinde dediğimiz gibi, Litvanya ve Polonya'nın Sovyetleştirilmesine yardım edeceğiz. Bu kararın oldukça ilginç bir niteliğe sahip olduğunu anlamamış değildik. Şöyle ki bunun aleyhinde oy kullanmak imkânsız görünüyordu. Bir ülkenin Sovyetleştirilmesi aleyhinde nasıl oy kullanabilirsiniz ki? Polonya'ya karsı tutumumuzu Gürcistan ve Letonya'ya karşı tutumumuzla karşılaştırırsak, farklılık tamamen anlaşılmaktadır. Gürcistan'ın ya da Estonya'nın Sovyetleştirilmesine askeri yollarla yardım etme kararı almamıstık. Hatta bunun tersi yönde karar alarak, yardım etmeyeceğimizi söylemiştik. Bu durum, söz konusu ülkelerin devrimcileriyle ve komünistleriyle aramızda bazı ihtilalların doğmasına yol açmıştı. Bize yönelik öfke dolu sözler söylemiş, Sovyet Rusya için canını veren en nitelikli Letonyalı yoldaşlarımızı işkenceden geçiren ve zindanlarda çürüten Beyaz Muhafızların Letonyalı uşaklarıyla nasıl barış imzalarsınız demişlerdi. Gürcülerden de benzer sözler duyuyorduk, ama Gürcistan'ın ya da Letonya'nın Sovyetleştirilmesine yardım etmedik. Bunu bugün de yapamayız, ilgilenmemiz gereken başka işler var. En zorlu görev cum-

huriyetin selameti ve güçlendirilmesidir. Polonya'yla ilgili olarak önümüze bu politikayı koyduk. Polonya'nın Sovyetleştirilmesine yardım etmek için askeri güçlerimizi kullanmaya karar verdik. Sonraki genel politikamız bu kararın devamıdır. Bunu Merkez Komite tutanaklarına geçen ve hem parti için hem de yeni kongre için yasa değeri taşıyan bir resmi kararda formüle etmedik, aksine kendi aramızda, Polonya'da proletaryanın toplumsal devriminin olgunlaşıp olgunlaşmadığını süngülerimizle yoklamamız gerektiğini konuştuk.

Burada pratik bir sorunu gündeme getirmiştik, ama sonradan teorik açıdan bu sorunun Komünist Enternasyonal'in en iyi komünist unsurlarının gözünde tamamen açık olmadığı anlaşıldı. Komintern Kongresi Temmuz'da [1920] Moskova'da toplandığında, biz Merkez Komite'de bu sorunu karara bağlamaya çalışıyorduk. Sorunu Komintern Kongresi'nde gündeme getiremezdik, çünkü bu kongre dışarıya açık olmalıydı: Bu kongrenin muazzam devrimci, uluslararası siyasal önemi buydu ve bu boyutu ileride çok daha iyi anlaşılacaktır.

Kongrede Alman Bağımsızlarının da dahil olduğu kimi unsurlar Sovyet hükümetine karşı en alçakça politikaları savundular. O dönemde onları atamazdık. Ama onları saflarımızda istemediğimizi dünya komünist partisine göstermek zorundaydık. Bu yüzden Komünist Enternasyonal Kongresi'nde açık konuşmamız gerekiyordu. Bu yüzden konu kongrede bilerek gündeme getirilmedi.

İtilaf devletlerine karşı saldırıya geçiş orada gündeme getirilemezdi, çünkü henüz bu konuyu konuşmak için gerekli gelişim aşamasına ulaşmamıştık. Sabırlı olmamız gerekiyordu. *Die Rote Fahne* ve diğer birçok gazete Polonya'nın Sovyetleştirilmesine yardım edecek olmamızın düşüncesine bile taham-

ınül edemiyorlar. Bu insanlar komünist olduklarını düşünüyorlar, ama bazıları hâlâ milliyetçi ve pasifist. Elbette Finlandiyalı yoldaşlar gibi daha fazla sıkıntı çekmiş olan komünistlerde bu önyargıların zerresi bile kalmadı. Bu önyargılardan eser kalmamasının sebebi daha uzun süre savaşmak zorunda kalmış olmaları diye düşünüyorum. Bir İngiliz işçi heyeti beni ziyaret ettiğinde, kendilerine aklı başında her İngiliz işçinin İngiliz hükümetinin yenilgisini isteyeceğini söyledim, ama dediklerimden hiçbir şey anlamadılar. Yüzleri öyle bir hal aldı ki en iyi fotoğraf bile böylesini yakalayamaz. Dünya devriminin çıkarları gereği işçilerin kendi hükümetlerinin yenilgisini istemeleri gerektiğini anlayamıyorlar.

Polonya'da proleter nüfusun olgunlaşmış olması ve kır proletaryasının daha eğitimli olması bize şunu söylüyor: Sovyet iktidarı kurmaları için yardım etmelisiniz.

İşte, olayların bizi bulduğu ve partimizin içinde bulunduğu aşama buydu. Bu yalnızca Sovyet Rusya siyasetinde değil, dünya siyasetinde de en önemli dönüm noktalarından biriydi. Bu zamana kadar bütün dünyaya karşı tek başımıza hareket ettik, yalnızca alt edilmemek için düşmanlarımız arasındaki anlaşmazlıklardan yararlanmaya kafa yorduk. Ama şimdi farklı bir şey söylüyoruz: "Artık güçlendik ve bütün saldırı girişimlerinize saldırıyla karşılık vereceğiz. Dolayısıyla Yudeniç, Kolçak ve Denikin örneğinde olduğu gibi her saldırıda milyonlar harcamakla kalmayacaksınız, aynı zamanda her saldırınızda Sovyet Cumhuriyeti'nin sınırlarını genişleteceksiniz." Bu zamana kadar, Rusya yalnızca insanların üzerine düşündükleri ve Yudeniç, Kolçak ve Denikin arasında nasıl en iyi şekilde bölüştürüceklerine kafa yordukları bir şeydi. Ama şimdi, Rusya, "savaşta kim daha iyiymiş, göreceğiz" di-

yor. İşte bugün mesele budur. Bu bütün siyasette, bütün dünya siyasetinde bir değişiklik anlamına geliyor. Bir tarihçi burada yeni bir dönemin başlangıcı olduğunu not düşmek zorundadır.

Bu politikalar ne sonuç doğurdu? Elbette esas sonuç, muazzam bir yenilgi yaşamış olmamızdır. Bu konuya gelmek için, öncesinde olanları anlatmam gerekiyor. Polonya'nın bir toplumsal devrime hazır olup olmadığını süngülerimizle yoklayabildiğimiz oranda, çok az hazır olduğunu söylemeliyiz. Süngüyle yoklamak Polonyalı kır emekçilerine ve Polonya sanayi proletaryasına (Polonya'da kaldığı oranda), doğrudan erişmek anlamına geliyordu. Sanayi proletaryası bizim sınırlarımızdan çok uzak olan Varşova, Lodz ve Dobrowa'da kalmıştı. Diğer yandan, Polonya proletaryasının, önce sanayi proletaryasının, sonra boyunduruk altına alınmış olan kır emekçilerinin ne derece hazır olduğunu yoklamak için, Polonyalı burjuva güçleri temizlememiz ve yalnızca Varşova bölgelerine değil, aynı zamanda sanayi proletaryasının bulunduğu bölgelere de girmemiz gerekiyordu. Fakat bu bölgeler Varşova'nın da [ötesinde] yer almaktadır, oysa biz Varşova'ya bile giremedik. Bu yüzden Polonya'nın sosyalist devrime hazır olup olmadığını son derece sınırlı bir ölçekte yoklayabildik. Biz Varşova'ya yaklaştıkça ulusal varoluşları konusunda korkuya kapılan küçük burjuva unsurların büyük ulusal kabarışıyla karşılaştık. Ne tarım emekçileri arasında ne de sanayi proleterleri arasında proleter kitlelerinin gerçek ruh halini sınamayı başarabildik.

Diğer yandan, uluslararası siyasette son derece öğretici olan ve meselenin özünü oluşturduğu anlaşılan bir tablo ortaya çıktı. Londra'da belli bir hareketlenmenin ve altüst oluşun

yaşandığım gözlemleyen Kamenev yoldaş, meselenin bir boyutunu bütün ayrıntılarıyla ortaya serecek. Varşova'da proletaryanın sosyalist devriininin gelişimini vc ne derece hazır olduğunu yoklamayı başaramadık. Taarruzumuz Polonya'nın bizi yenemeyeceğini kanıtladı, ama bizim onları yenmemize ramak kalmıştı. Fakat bütün bunların uluslararası siyaseti değiştirdiği ortaya çıktı. Varşova'ya yaklaşmakla dünya emperyalist siyasetinin merkezine o kadar yaklaştık ki siyasetin de merkezine biz oturduk. Bu kulağa anlaşılmaz geliyor, ama İngiltere'de Eylem Komitesi'nin tarihi bize Varşova yakınlarında bir yerlerde yalnızca Polonya burjuva hükümetinin merkezinin ve cumhuriyetin başkentinin değil, aym zamanda şu anki bütün uluslararası emperyalist sistemin merkczinin yer aldığını ve şu anda bu sisteme hükmetmeye başladığımız ve Polonya'da değil, İngiltere'de ve Almanya'da siyasct yaptığımız bir noktada olduğumuzu kesin olarak kanıtlamıştır. Dolayısıyla Almanya'da ve İngiltere'de dünya emperyalizmine karşı proleter devrimine yepyeni bir alan açtık, çünkü Rusya ilc Almanya arasında bir tampon olan Polonya, en son [en doğudaki] devlet olarak, Rusya'ya karşı dünya emperyalizminin elinde kalacaktır. Polonya, Versay Antlaşması'nın kilididir. Modern emperyalist dünyanın temelini Versay Antlaşması oluşturmaktadır. Emperyalizm, Almanya'yı dize getirip iki güçlü uluslararası gruptan hangisinin, İngilizlerin mi Almanların mı önümüzdeki yıllarda dünyanın kaderini belirleyeceği sorununu çözüme bağladıktan sonra Versay Antlaşması'm dayattı. Gerek siyasal gerekse ekonomik açıdan uluslararası ilişkileri sağlamlaştırmak için ellerindeki tek araç Versay Antlaşması'dır. Polonya bu Versay Antlaşması'nda o kadar önemli bir parçadır ki biz bu parçayı çekip çıkararak bütün Versay Ant-

laşması'nı bozmuş oluyoruz. Önümüze Varşova'yı ele geçirme görevini koymuştuk, ama görev değişti ve aslında Varşova'nın değil, Versay Antlaşması'nın kaderinin ne olacağının karara bağlandığı anlaşıldı. Bütün Alman burjuva Kara Yüz ve Fransız basını meseleyi bu şekilde ortaya koydu. Askerlerimizin Danzig'e uzanan Polonya koridoruyla [Almanya'dan] ayrılan Doğu Prusya sınırına yaklaşmaları bütün Almanya'nın kaynadığını gösterdi. On binlerce, yüz binlerce Alman komünistinin sınırlarımızı geçtiğine dair haberler gelmeye, Alman komünist alaylarından telgraflar yağmaya başladı. [Alman komünistlerinin] yardımını gizli tutmak ve [Polonya'ya karşı] savaş verdiğimiz iddiasında bulunmaya devam etme kararı almak zorunda kaldık. Şimdi elimize Bolşeviklerle aynı görüşleri paylaşamayan ve Doğu Prusya'daki durumu anlatan gazeteler ulaştıkça, Rusya'daki 1905 Devrimi'nde tipik bir Kara Yüz devrimcisinin ortaya çıktığı belli dönemleri hatırlatan son derece ilginç bir tablo gözümün önünde beliriyor.

O dönemde Rusya'daki 1905 Devrimi en geniş ama aynı zamanda en geri unsurları bulup çıkarma ve uyandırma yolunda ilk büyük adımları atıyordu. Bu unsurlar bize karşı ajitasyonlarıyla köylüleri kışkırtmaya çalışıyorlardı. O dönemde bu ajitasyonu Kara Yüz mensubu din adamları ve subaylar yürütüyorlardı. Bu yeni ortaya çıkan Kara Yüz siyasal örgütünün ilk kez köylülüğü birleştirdiği, onları örgütlenme fikrine çektiği görüldü. Bu ayağa kalkmış köylüler ilk gün Kara Yüz taleplerini dillendirdiler, ama ertesi gün bütün toprak sahiplerinin topraklarını talep ettiler Şimdi aynısı Almanya'da oluyor. Burada yanımda getiremedim ama Almanya'da yayınlanan Bolşevik karşıtı gazetelerden birinde (elbette zaman kıtlığından ötürü hepsini okuyamadım) bütün doğu Almanya'nın kaynadığını ve

bütün Kappçıların (yani, bizdeki Kornilov'a denk düşen Kapp* yandaşlarının) bütün bu Kappçıların Bolşeviklerden yana olduğunu yazıyor. Öyle bir duruma geldik ki, siyasetle hiç alakası olmayan geri bilinçli bir Alman delikanlıyla konuştuğunuzda, önce bir tereddüt edip, ortada düzen namına hiçbir şey kalmadığı için Wilhelm'in geri getirilmesini gerektiğini söylediğini, ama daha cümlesini bitirmeden çark edip tam tersini söylemeye başladığını ve Bolşeviklerin izinden gitmek lazım dediğini görüyorsunuz. Doğu Almanya kaynıyor ve askeri zihniyete sahip insanlar olarak, "Ne pahasına olursa olsun, kimle birlikte ve hangi koşul altında olursa olsun, Fransa'ya karşı savaş!" sloganına sarılmış olan Kornilovcu generallerin başını çektiği tuhaf bir tür güçbirliği ortaya çıkıyor. Siyasal açıdan deneyimsiz, savaşın belli sonuçları olduğunu bilmeyen (nasıl bilebilirler ki?) bu subayların, bu türde Alman subaylarının bir şeyler öğrenebilmek için çeşitli devrimleri on yıl boyunca incelemeleri gerekir. Bu yüzden ne pahasına olursa olsun Fransa'yla savaş diyorlar. İşte bu sayede İtilaf devletlerine karşı güç, hem de önemli bir güç elde ettik.

O dönemde Curzon'a şu cevabı verdik: "Siz Milletler Cemiyeti'nden bahsediyorsunuz. Nedir bu Milletler Cemiyeti? Beş para etmez bir şey!" Bir başka sorun: Polonya'nın kaderini kim belirleyecek? Bu soru Milletler Cemiyeti'nin ne dediğine göre değil, Kızıl Ordu askerlerinin ne dediğine göre cevap bulacak. Söylediklerimizi basit bir dile çevirecek olursak, Curzon'a verdiğimiz cevap buydu. Söylediklerimiz Almanya'da bu şekilde anlaşıldı ve tuhaf, kendine özgü bir güçbirliği ortaya çıktı: Anlaşmayla oluşturulmamış, herhangi bir yerde kayıtlı olmayan

---

*) Wolfgang Kapp: Mart 1920'de krallığı geri getirmek için darbe girişimde bulunan gerici burjuva siyasetçi. (ç.n.)

ya da oylanmamış, ama yine de Kapp'çıların ve Kornilov'cuların, yurtsever eğilimli bütün güruhun Bolşeviklerle birlikte saf tuttukları bir güçbirliği. O dönemde sorun bu şekilde karşımıza duruyordu ve bu sorunu Alman komünistleri çözemediler, çünkü o dönemde onlar burada Moskova'da bulunuyorlardı ve Almanya'da gerçek bir komünist partinin unsurlarının nasıl yaratılacağı, önderleri bizim Martov'a benzeyen ama işçileri Bolşevik düşüncede olan sağcı Bağımsızlara* karşı nasıl bir tutum almak gerektiği gibi çok temel bir sorunu çözmeye çalışıyorlardı. Bütün ülkelerde gündeme gelmiş olan dünya çapındaki bu sorunu çözmekle meşgullerdi. Ve o dönemde Almanya'daki olaylar bu meselelere dair bütün kararları ezdi geçti ve Sovyet Rusya'yla bilinçli şekilde ittifak yanlısı olan komünistler ile tutarlı, aşırı yurtseverler arasında bir güçbirliği ufukta belirdi. Dolayısıyla şu an dünya siyasetinde yalnızca iki güç var: Biri Versay Antlaşması'nı yaratan Milletler Cemiyeti, diğeri de bu Versay Antlaşması'nı bozan Sovyet Cumhuriyeti (bu tuhaf Alman güçbirliği ise bizim tarafımızdaydı).

Bu noktada uluslararası siyasete dair benim birçok kez parça parça gözlemleyebildiğim ve Yudeniç, Kolçak ve Denikin'in seferlerinin sonuçlarını özetlerken ve Estonya, Gürcistan ve Letonya'yla barış şartlarından bahsederken üzerinden durduğum muazzam bir gerçek ortaya çıktı. Uluslararası alanda ortaya çıkan şey, yalnızca bizim Kolçak ve Denikin'i yenmemiz ve müreffeh Rus köylülerini -Kolçak ve Denikin'in kaderini çizmiş olan anti-komünist köylülüğü- fethetmiş olmamız değildir. Biz aynı zamanda, biçimsel olarak bağımsız olmasına karşın İtilaf devletleri tarafından ezilen küçük ülkelerin büyük burjuvazisini ve küçük burjuvazisini de fethettik. Eston-

*) Bağımsız Alman Sosyal Demokrat Partisi. (ç.n.)

ya bu sebeple bizimle barış antlaşması imzaladı ve bizimle barış yapan ilk ülke oldu. Estonya tamamen burjuva bir devlet, tamamen İngiliz ve Amerikan milyarderlerinin eline bakıyor, bizimle barış imzalamaya tamamen karşıydı, ama uluslararası emperyalizm ona fazla geldiğinden bizimle barış imzaladı.

Almanya'da komünistler kendi sloganlarına sarıldılar. Alman solcuları iç savaşın gerekli olmadığını, gerekli olan şeyin Fransa'ya karşı ulusal bir savaş olduğunu söylediklerinde, duyulmadık bir aptallığı dile getirmiş oluyorlardı. Meseleyi bu şekilde ortaya koyan biri ihanetin sınırına dayanmıştır. İç savaş olmadan Almanya'da Sovyet iktidarı mümkün değildir. Alman Kornilov'cularıyla güçbirliği yaparsanız, sizi aldatırlar. Almanya'da küçük, zayıf bir Komünist Parti var, oysa Scheidemann yandaşlarının, yani sağ Menşeviklerin güçlü bir partisi var. Martov gibilerin başını çektiği devasa bir proleter parti bu. Uzlaşmacı bir siyaset izliyor. Ve ilk sonuç şu oldu: Bolşeviklerden duydukları nefrete rağmen, kendi Bolşeviklerini (Estonyalı, Finlandiyalı ve Letonyalı) infaz etmelerine rağmen bize katılmış olan bütün küçük devletlerle birlikte, bizimle barış imzalamak ve "biz küçük ülkeler uluslararası alanda Bolşevik Sovyet Rusya'ya daha yakınız" demek zorunda kaldılar. En geri ve Kara Yüz benzeri kitlelerin duygularının "Wilhelm daha iyidir" şeklinde olduğu Almanya için uluslararası ilişkilerde Sovyet Rusya'dan başka bir güç olmadığını pratikte kanıtladık.

Almanya'nın ulusal özlemleri iki temelden hareket etmektedir, ki bu ikisi arasında ayrım yapmamak büyük bir hata olur. Bunlardan biri Almanya'yı boğan Versay Antlaşması'ndan kurtulmaktır. Diğer yandan bunun yanında yer alan Alman emperyalistleri, "biz yalnızca Versay Antlaşması'ndan

kurtulmak istiyoruz"* diyorlar, ama aslında emperyalist Almanya'yı geri getirmek istiyorlar. Biz uluslararası durumun yalnızca küçük ülkeler açısından değil, Almanya açısından da sözcüsü durumundayız. Petrograd'da Komintern Kongresi'nin açılışında yaptığım konuşmada, uluslararası durumdan bahsetme imkânı bulmuş ve dünya nüfusunun şu an 1 milyar 750 milyonu bulduğunu ve bunun 250 milyonunun sömürgelerde, 750 milyonununsa savaşta yenilmiş ülkelerde yaşadığını, bu da demektir ki yüzde 70'in sömürgelerde yaşadığını söylemiştim. Dünya siyasetinden bahsedecek olursak, böyle kaba bir tanımla bile nüfusun onda yedisinin doğru bir politikayla Sovyet Rusya'yı destekleyeceğini söylemiştim. Burada biri çıkıp şu soruyu sorabilir: "Eğer komünist değillerse nasıl Sovyet Rusya'yı destekleyecekler?" O zaman ben de derim ki, "Estonya ve Gürcistan bir yandan kendi komünistlerini kurşuna dizerken, diğer yandan nasıl bizden yana oldular?"

Uluslararası politikamız sayesinde Versay Antlaşması altında yaşayan bütün ülkelerle, yani dünya nüfusunun yüzde 70'yle ittifak halinde olduğumuzu kanıtladık. Almanya'da insanlar yalnızca korkuyla beklerken, İngiltere'de durum farklı cereyan etti. İngiltere'de Curzon bize bir ültimatomda bulundu: "Ya Polonya'yı bırakırsınız, ya da savaşırız!" Versay Antlaşması'nı imzalamış olanların bütün dünyayı yönetebileceğini düşünmeye alıştılar. Biz bu ültimatoma Milletler Cemiyeti diye bir şeyi tanımadığımız cevabını verince, Fransız gazeteleri "küstah cevap" diye manşet attılar. Okulda öğrendikleri bir laf olsa gerek, zira bu tür lafları öğretmenler çocuklara söyler, uluslararası siyasette böyle lafların kullanılmaması gerekir. Milletler Cemiyeti söylediklerinin arkasında duramayacağını

*) Steno kaydında, "biz yalnızca Versay Antlaşması'ndan kurtulmak istemiyoruz.

gördü. İngiliz işçilerinden destur almadan bizimle savaşa giremeyecekleri kanıtlandı. Beyanımızın bir sonucu olarak, İngiliz proletaryasının yepyeni bir devrimci düzeye eriştiği anlaşıldı. Varşova'yı alıp, Polonyalı işçilerin devrimci eyleme ne derece hazır olduklarını yoklayamamış olsak da, İngiliz işçilerini yokladık ve onları devrimci eylem konusunda yeni bir seviyeye getirdik. Bize ültimatom verildiğinde, onda dokuzu koyu Menşevik olan İngiliz işçileri buna Eylem Komitesi oluşturarak cevap verdiler. İngiliz basınının etekleri tutuştu ve bunun 'ikili iktidar' olduğunu yazdılar, ki haklıydılar. İngiltere siyasal ilişkiler bakımından, Rusya'da Sovyetlerle burjuva hükümetinin yan yana yer aldığı, uzlaşmacı Sovyetlerin hükümetin her adımını onayladığı ve bütün dünya burjuvazisinin işlerin bu şekilde ilerlemeyeceğini söylediği Şubat 1917 sonrasıyla aynı aşamadaydı. Bu Eylem Komitesi İngiltere'de ortaya çıktı ve İngiltere'nin bizimle savaşını engelledi. Lord Curzon'un tehditlerinin hepsi boş çıktı ve İngiltere'deki işçi hareketi inanılmaz boyutlara ulaştı.

Eylem Komitesi bütün işçi kitleleri için bir organ yarattı. Bu organ burjuva hükümetiyle yan yana bulunuyor, ama onunla işbirliği yapmıyor. Bu Eylem Komitesi'nin başında parlak Menşevikler ve parlak sağ S-R'ler, yani geçmişte yakasından düşmediğimiz kişiler duruyor. Bütün ülkelerin temsilcilerinin toplandığı Moskova'daki İkinci Komintern Kongresi'ne ihtiyaçları vardı. Ancak şimdi kararların tam metni yayınlandı ve bu politika uluslararası ölçekte kabul ediliyor. Peki, nasıl bir ilişki ortaya çıktı? Benzeri görülmedik şartlar sunduğumuz söyleniyor. Sonra orada bir bölünme yaşandı: Her halükarda dünyanın istisnasız bütün ülkelerinde Bolşevikler ile Menşevikler arasında yaşanan bir bölünmedir bu.

Uluslararası emperyalizmle tam bir kopuş koşullarında bile onlarca yılda başarılamayacak olanı Komintern'in yardımıyla başardığımız bir sırada, İngiltere'de Menşevikler ve Bolşevikler Eylem Komitesi'nde birleştiler. Çok zor sorunları acı çeke çeke çözmek zorunda kaldık. İşçi hareketinin gelişimi Menşeviklerle bölünmeden daha değerlidir, keza onlarla Eylem Komitesi'nde işbirliği için de geçerli bu.

İlk bakışta bu bir çelişki ve oportünizm olarak görülebilir, ama diyoruz ki "temel hatlarıyla Rusya Devrimi'ni takip etmek zorunda kalacaksınız" İngiltere'deki Eylem Komitesi, bizde kararların Gotz, Dan ve diğerleri tarafından alındığı, yani Menşevik Parti ile Bolşevik Parti arasında ayrım olmaksızın bütün işçilerin ittifak yaptığı dönemdeki Sovyet Merkez Yürütme Kurulu'na benziyor. Menşeviklerin Bolşevikler gibi hareket etmek zorunda kaldıkları burjuva hükümetiyle·rekabet halinde olan bir ittifak. İlk Merkez Yürütme Kurulu'nda Menşeviklerle S-R'lerin yayınladıkları 1917 manifestosu, savaşın emperyalist bir savaş olduğunu, bizim azınlığı savunduğumuzu söylemişti. Kafaları allak bullaktı ve kitlelerin bizim safımıza geçmesine yol açtılar ve dolayısıyla Plehanov haklıydı.

"Biz anayasal demokrasiden yanayız, sizse özel demokrasiden yanasınız" diyorlar. Bunun yanında bir de Eylem Komitesi var, ama bu uç bir örnek. Bu bizim görmemiz gereken bir şeydi, çünkü fevkalade sağlam Menşevik gelenekleri olan birçok emperyalist ülkede durum budur. Ülkemizde Menşevizmin on beş-yirmi yıllık bir tarihi varken, İngiltere'de Menşeviklerin başını çektiği bütün sendikalarda tümüyle demokratik bir sistem var. İngiliz Menşevikleri tam da bunu dağıttılar ve proletarya diktatörlüğü dönemine ilerlemek zorunda kaldılar. İngiliz ve Fransız işçilerine onlara komünist olmayı öğ-

retmeleri gerektiğini söyleme fırsatı elde ettik. Komintern bunu öğretti. İngiliz siyaseti Fransızlara siyaset öğretmeye başlıyor.

Öte yandan, anayasal düzene bağlı kalarak hareket etmek zorunda kaldıklarında İngiliz Bolşevikleriyle kitle örgütleri temelinde güçbirliği yapmayı öğrenmeliyiz ki İngiliz işçiler de bunu pratikte öğrensinler. [*Metinde boşluk...*] Bizim için karar vermesi zordu ve biz Rusya'da bizzat, Rusya işçilerinin Menşeviklere ve S-R'lere inanmayı bırakmaları için daha kaç kez aldatılmaları gerektiğini cevaplamaya çalışırken az sıkıntı çekmedik. Şubat Devrimi'nden önce işçileri aldattılar, Mayıs'tan Temmuz saldırısına kadar aldattılar, tekrar tekrar aldattılar ama en son Ekim'e gelindiğinde, Rusya işçileri öyle olgunlaşmışlardı ki artık aldatılmaya izin vermediler. İngiliz işçilerinin İngiliz Menşevikleri tarafından kaç kez aldatılmaları gerekeceği hiçbir kitapta yazılıyor ve yazamaz da. Bunu yaşayıp görmek gerekiyor, ama İngiliz Bolşevikleri her seferinde kitlelerle yan yana durmayı bilmeli, öğretici bir şekilde, "yine aldatılıyorsunuz, bakın bir kez daha aldatıldınız" demeli ve bunu onlara göstermelidirler. Nitekim bugün İngiltere'de mevcut olayların seyri içinde İngiliz Menşeviklerinin daha şimdiden hükümet olduklarını hissettiklerini görüyoruz ve Kamenev yoldaş buna dair izlenimlerini aktaracaktır. İngiltere'deki burjuva hükümetinin ömrünün uzun olmadığını ve yakında devrileceğini biliyorlar. Önlerinde iktidar koltuğunun durduğunu görüyorlar. "Hoşgeldiniz, ama nasıl burjuva hükümetiniz düştüyse siz de bu koltuktan düşeceksiniz, hem de öyle bir düşeceksiniz ki bir daha asla belinizi doğrultamayacaksınız.

İşte, uluslararası politikamızın ve Batı Avrupa'da ortaya çıkan ilişkilerin sonuçları bunlardır.

Şimdi bu özetten çıkan temel ve sıkıntı verici hususa geliyorum. Cephede öyle geriye itildik, öyle geri düştük ki, muharebeler Grodno yakınlarında sürüyor ve Polonyalılar Pilsudki'nin öncesinde Moskova'ya sıçrama tahtası olarak kullanacağını söyleyip böbürlendiği hatta yaklaşıyorlar. Ama bu sözler böbürlenmeden öteye geçmemiştir. Geri püskürtülmüş olmamıza karşın, askerlerimizin yine de mucizeler yarattığını söylemek gerekiyor. Doğu ve batı yönünde yüzlerce kilometre geri çekilmek zorunda kaldılar, ama Pilsudski'ye ilk başta barış teklif ettiğimiz hattın gerisine düşmediler. Şimdi Pilsudski kendisi için ilk teklifimizden daha kötü (bizim için ise daha iyi) şartlarda barış imzalamak zorunda kalacak. Ama yine de muazzam bir yenilgi yaşadık; on binlerce askerden oluşan dev bir ordu ya savaş tutsağıdır ya da Almanya'dadır [enterne edilmiştir]. Tek kelimeyle, devasa, eşi görülmedik bir yenilgi.

Bu yenilgi ne anlama geliyor? Kuşkusuz bir yanlış yaptığımız anlamına geliyor; sonuçta, zafer avcumuzun içindeydi ve biz zaferin elimizden kayıp gitmesine izin verdik. Bu bir yanlış yaptığımız anlamına geliyor. Hepimizin kafasını kurcalayan bu soruna Merkez Komite'de cevap aradık. Nerede yanlış yapıldı? Bu yanlış nasıl açığa çıkartılabilir? Yanlış elbette ya politikamızda ya da savaş stratejimizdeydi. Ama sizin de bildiğiniz gibi, savaş stratejisiyle politika birbirine ayrılmaz şekilde bağlıdır. İç Savaş sırasında Politbüro'da salt stratejik meseleleri çözmek zorunda kaldığımız anlar oldu. Bunlar öyle stratejik meselelerdi ki, "Ne ara stratejist olduk diye" birbirimize bakıp gülümserdik! Aramızda savaşı uzaktan bile görmemiş insanlar vardı ve buna rağmen strateji belirlemek zorundaydık, çünkü savaş stratejisi siyasete tabidir ve ikisi birbirine

kopmaz şekilde bağlıdır. Şimdi, tıpkı Yudeniç ve Denikin saldırılarında olduğu gibi, birçok kez saf stratejik meseleleri kararlaştırdık; bu artık bizi şaşırtmıyordu. Ama şimdi her stratejinin siyasetten başka bir şcy olmadığını unutmamalıyız.

Bugün yanlışı nerede aramamız gerekiyor? Kim bilir yanlışımız belki siyasaldı, belki de stratejik. Ben kıyısından köşesinden de olsa askeri strateji bilmediğimi söylüyorum; bu bilimi teoride ve pratikte bilen yoldaşlardan peşinen özür diliyorum. Ben bu meseleyi siyasal mı, yoksa stratejik bir yanlış mı yapıldığını görmek için nereye bakmak gerektiği açısından inceleyeceğim.

Şimdi Merkez Komite'nin bu sorunu incelediğini, ama kesin bir cevap vermediğini belirtmeliyim. Bu sorunu araştırma konusu yapmak için, uygun bir tarzda çözmek için şu an olduğundan daha fazla çaba harcamalıyız, çünkü şu an tümüyle geleceği düşünüyoruz. Bu yüzden bırakalım geçmişi tarihçiler çözsünler; bu sorunu sonradan onlar çözüme kavuştursunlar. Bizim vardığımız sonuç budur. Yanlış ya siyasaldı ya da stratejikti, ya da her ikisiydi. Belki de yanlış Curzon'un 12 Haziran tarihli notasına verdiğimiz kesin cevapta saklıdır: "Milletler Cemiyeti'nin canı cehenneme, biz ilerliyoruz.

Elbette yanlış teşhis koyduk. Kahramanlığın en üst seviyede olduğu ve kitlelerin ayağa kalktıkları dönemlerde meseleleri muzaffer şekilde çözmeye alışmış olan devrimcilerden zor bir siyasal durumda doğru teşhis koymaları beklenir. Bu meseleyi karara bağlarken biz genel bir saldırı hattını önceden belirlemiştik. Kararımız temelde doğruydu, bundan eminiz; bu sağlıklı karar, o zamana kadar kaderi başkaları tarafından çizilen (Yudeniç mi yutacak, Kolçak mı ve nasıl yutacak?) Rusya'nın artık İngiltere'nin iç politikasını belirlediği dünya

tarihinde yeni bir döneme denk düşüyordu. Belki de farklı bir cevap vermeliydik. Curzon'un teklifini temelde kabul ettiğimizi söyleyip, pazarlığa oturabilirdik. Kamenev'in kendi denetiminin dışındaki koşullardan ötürü İngiltere'den kapı dışarı edileceği noktaya kadar bu pazarlığı kararımız temelinde devam ettirebilirdik. Eylem Komitesi'nden yardım aldık ve böylece sonunda kazanan Lloyd George değil, Kamenev oldu. Belki de cevabınız, "On beşinci kilometrede ya da sizin belirttiğiniz sınırda kalacağımızı ilkesel olarak kabul ediyoruz" olmalıydı. Bunu belirleyen, askeri cephelerin durumudur. Doğu Galiçya'yı ele geçirmekle, mevcut devletlerin hepsine karşı bir üs elde ettik. Karpat Rutenya'daki sınıra bu koşullarda geldik, ki bu bölge Almanya'dan da çok kaynıyor ve devrimin patlak vermesi için ufak bir kıvılcımın yeterli olacağı Macaristan'a doğrudan bir koridor oluşturuyor. Uluslararası düzlemde yenilmez ve büyük bir güç konumundaki bir ülke havasını koruduk. Bu büyük bir başarıdır. Ama bu noktada başka bir politika ortaya çıktı. Gerçekleşen bu kaynamayı, Eylem Komitesi'ni ve İngiltere'nin bütün proleter ve burjuva siyasetindeki değişikliği yeni bir aşamaya taşıyamadık. Ama öngörülen sınırlardan Orta Avrupa'ya yönelik operasyonlar için sağlam, rahat, iyi bir üs elde edecektik. Tekrarlayacak olursam, bu belki de siyasal bir hataydı, sorumluluğu tümüyle Merkez Komite'dedir ve her birimiz bundan kişisel olarak sorumludur. Bu temel bir hatadır. Strateji siyasete tabidir.

Bir başka açıklama daha mümkündür: Merkez Komite'nin siyasal çizgiyi saptadığı, bütün Sovyet organlarının statüsünü belirlediği dikkate alındığında [*metinde boşluk*]. Sovyetleştirmeye yardım etme, etnik sınırı geçme ve bulunduğumuz yer olan Bialystok'tan (Belostok) Almanya'yla sınırı koruma

görevi verdiniz. Stratejik koşullarımızı ve görevlerimizi değiştirmek için bir strateji geliştirilebilirdi. Stratejistlerin görevin doğru bir şekilde halledilmesini sağlamaları gerektiğini söylemek mümkündür. Ama laflar, saikler ve duygular ayrı, kararlar ayrıdır. İstediğinizi söyleyebilirsiniz, ama kararları uygulamazsanız iyi bir halk komiseri değilseniz, o zaman ya sürülürsünüz ya da hapsi boylarsınız. Bunun bilincinde olmasaydık çoktan darmadağın olmuştuk. Burada strateji belki de anlamamıza ve "ama saldıracak güce sahip değiliz ve elli-yüz kilometre ilerledikten sonra dursaydık, etnik Polonya'ya varmış ve gerçek, sağlam bir zafer elde etmiş olacaktık" dememizi sağlayacaktır. Eğer dursaydık, şimdiye kesinlikle barış imzalamıştık, üstelik bu kesin anlamda muzaffer bir barış olurdu ve dahası uluslararası siyasetteki bütün o havamızı ve nüfuzumuzu korumuş olurduk. Burada stratejik bir hata yapılmış olduğu söylenebilir.

İşte bütün bu hataları Merkez Komite üyelerinin kafalarında evirip çevirdikleri genel çerçeve budur. Merkez Komite'deki hâkim kanının neden "taarruz ve ricat koşullarını inceleyecek bir komisyon oluşturmayacağız" olduğunu anlarsınız. Bu sorunu inceleyecek kaynaklara sahip değiliz. Şu an doğrudan dikkat göstermemizi gerektiren başka meseleler var. Buna tek bir kaynak, ikinci sınıf bir kaynak bile ayıramayız. Başka sorunları, en karmaşık siyaset ve strateji sorunlarını çözmemiz gerekiyor, çünkü Denikin'i nasıl yendiğimizi, Donets Bölgesi'ne sürdüğümüzü ve işini bitiremediğimiz için Orel'e kayıldığını hatırlıyoruz. Kolçak'la nasıl savaştığımızı gördük. Onu Ufa'ya sürüp, sonra o bizi Samara'ya püskürttüğünde, bütün Avrupa basını Moskova ve Petrograd'ın düşüşü için yeni bir tarih belirlemişti.

İlginçtir, dün bir Amerikan gazetesinde, en iyi Amerikan gazetelerinin Rusya hakkında yazdıklarına dair eksiksiz bilgi veren küçük bir derleme yapıldığını okudum.* Bolşevikler için bundan daha iyi bir ajitasyon düşünemezsiniz. Moskova ve Petrograd'ın düşüşü için ne kadar sık tarih verildiği gözler önüne seriliyor. Bu küçük broşür Amerikan gazetelerinin Ekim 1917'den 1920'ye kadar yazdıklarından ve tek kelimeyle bundan ne sonuç çıktığından oluşuyor. Bu saldırının daha iyi ya da daha başarılı bir tarihçesi yoktur; bunu Rusça'da da yayınlamaya çalışacağız.

Yüz elli kilometrelik yenilgilerden sonra Kızıl Ordu hakkında neler yazdıklarını, ama sonra Kolçak'ın işini nasıl bitirdiğimizi hatırlarsınız. Kızıl Ordu'dan bir yoldaşın bana dediği gibi, Çelyabinsk'in elli kilometre dışında hareket edemez hale geldiği bu duruştan önce, Kızıl Ordu imkânsızın altına imza attı. Smirnov yoldaş şöyle dedi: "Rusya askerine bakın. Eğer ilerlemeseydik, yeni askerleri seferber edebilirdik. Çizme eksikliğinden ötürü umutsuz bir durumda olduğumuzdan ilerlemek imkânsızdı; yine de bu başarıldı, ama mizaçları gereği mucizeler yaratabilen kahramanlar tarafından başarıldı. Kızıl Ordu askeri mucizeler yaratmaya başladı. Seksen kilometre yürüdü; bir o kadar daha ilerleyecek mi, yoksa daha fazla gidemeyeceği için falanca kilometrede duracak mı? Bu, eşi görülmedik derecede zorlu bir stratejik görevdi, yeni bir stratejiydi. Orada Merkez Komite'nin sonuçlar çıkardığı görevin öğelerini görüyorsunuz. Merkez Komite'nin kendisi, bizim bir hata yapmış ve yenilgi yaşamış olmamızdan ötürü inanılmaz

*) Walter Lippman ve Charles Morz'un derledikleri bu haber, 4 Ağustos 1920'de *New York Times*'ta yayınlanmıştı. İçeriğine dair daha fazlası için bkz. V.I. Lenin, *Bolşevikler ve Proletarya Diktatörlüğü*, çev. Ferit Burak Aydar, Agora Kitaplığı, 2010, s. 309-313. (ç.n.)

bir endişe duymakla birlikte, bu hatayı düzeltmeye ve bir komisyon atamaya girişmiyor. Biz şu an mevcut siyasal sorunu (Riga'daki müzakerelerden bahsediyorum) çözmeliyiz. Bir yandan Grodno'da bir saldırıyla karşı karşıyayız, diğer yandan Vrangel Aleksandrovsk'u aldı ve Yekaterinoslav'a ilerliyor. Bütün güçlerimizi toparlamalı ve zorlukları aşmalıyız, bunun için çabalarımızı ikiye katlamamız gerekiyor.

Dikkatimizi çeken mesele budur ve sizin de dikkatinizi bu meseleye çekmem gerekiyor. Polonya saldırısının da Vrangel'in saldırısının da İtilaf devletleri tarafından yürütüldüğü açıktır. İtilaf devletleri her şeyini bu koza bağlamış durumda. Bugün İngiltere'de aktif bir yoldaştan mektup geldi, kendisi oradaki ruh halinin değişmekte olduğunu yazıyor; dün Alman askerleri Bolşeviklerden yanayken, bugün İtilaf devletlerini destekliyorlar. Ama biz daha büyük dönüşümlere de şahit olduk. Geçmişi bırakıp şimdiki duruma bakmanız gerekiyor. Her halükarda bir kış seferi kesin gibi görünüyor. Polonya'nın ve emperyalist İtilaf devletlerinin neye güvendiklerini gösteren birtakım ipuçları var. Fransızlar Vrangel'e oynuyorlar ve Polonyalılara şöyle diyorlar: "Eğer Bolşeviklerden Varşova yakınından geçen bir sınır alırsamz, davanızı kaybettiğinizden emin olabilirsiniz. Vrangel arkanızda ve bizden başka dostunuz yok. Bu çok parlak bir politika değil. Fransızlar, Polonyalılar ve Vrangel, bu üçlüyü dostça biraraya getirmek o kadar kolay değildir, hatta Bolşeviklere karşı üç hükümeti, üç gücü birleştirmek neredeyse imkânsızdır. Bunu yapmak kolay (ve yeterli) görünebilir, çünkü hepsi de Bolşeviklerden nefret ediyor. Pilsudki, Vrangel ve Fransız emperyalistlerinin Bolşevikleri ezmek için ellerinden gelen çabayı göstermeye hazır olduklarını düşünmek zor değil. Üçü de Bolşeviklere karşı sefer yürütceklerini

söylüyorlar, ama on kat daha akıllı olsalar ve kendilerine on kat daha akıllı danışmanlar bulsalar bile bunu beceremezler. Şimdi diğer taraftan Fransızlar Vrangel'i desteklemek için bütün çabalarını ortaya koyuyorlar ve Vrangel başarılar elde ediyor. Vrangel'e takviye kuvvetler geliyor. Ayrıca Fransızlar Polonya cephesini korumak zorundalar ve "bekleyin, barış imzalamayın" diyorlar. Polonya küçük burjuva, yurtsever ve şovenisttir; PPS'nin [Polonya Sosyalist Partisi], yani toprak sahiplerinin partisinin temsilcileri ve PSL'nin [Polonya Köylü Partisi], yani hali vakti yerinde köylülerin, *kulak*'ların partisi "biz barıştan yanayız, çünkü savaş yıkını getiriyor" diyor.

Polonya savaştan da önce zaten büyük bir krizdeydi ve Polonya temsilcileri savaştan mali açıdan tümüyle enkaz içinde çıkacaklarını söylüyorlardı. Bu doğru, çünkü bu savaşın bedelini ödemek zorunda olduklarını, Fransa'nın 'özel mülkiyetin kutsallığı'nı tanıdığını çok iyi biliyorlar.

Yeni bir habere göre, Polonya'ya yeniden altmış gemi gelmiş. Bu altmış geminin onlara durumlarını güçlendirme noktasında yardım edeceğini düşünmüyorum. Burada bir rapor sunan yoldaş Polonya ordusunun toplumsal bileşiminin değiştiğini söyledi. Bu sözü kimse fark etmedi, ama ben şimdi dikkatinizi bu söze çekmek istiyorum, çünkü bütün mesele burada saklı. Eğer Kolçak ve Denikin'i yendiysek, bunun tek sebebi ordularının toplumsal bileşiminin değişmiş olmasıydı. Vrangel şu an güçlü olduğunu düşünüyorsa bunun sebebi ordusunun subaylardan oluşmasıdır. Ama kitlelere yaslandığı anda, Kolçak'lar ve Denikin'ler kadar çabuk bir şekilde dağılacağını gayet iyi biliyor.

Polonyalılar bize ilk başta yalnızca gençlerden oluşan, yani istenen her şeyi yapabilecek bir orduyla saldırdılar. Ama şimdi

çok daha sert bir savaş yaşamış olan yaşlıları orduya aldılar. Artık yetişkinlerden oluşan bir orduları var: Ordu delikanlılardan değil, istedikleri her şeyi aşılayamayacakları insanlardan oluşuyor. Şu an Polonyalılar Kolçak ve Denikin'in zamanında geçtikleri hattı, yani ilkin azami zafer, sonra azami yenilgi getiren hattı geçiyorlar. İşte Polonya'daki durum budur ve bu koşullar altında, hâlâ bir kış seferinden uzak durmamız gerektiğini söylüyoruz, çünkü bizim için on bin Rus işçi ve köylüsünün hayatı her şeyden daha değerlidir. Ortadaki bahsin çok büyük olduğunu, güçlü olduğumuzu, Sovyet egemenliğinin garantide olduğu Galiçya'yı almakla, şu an kaynama halindeki Çekoslovakya ve Macaristan'la bağlantısı olan Galiçya'yı almakla devrime uzanan doğrudan bir yol açtığımızı gayet iyi biliyoruz. Bu dava uğruna savaşmaya değer; böyle bir gerçek küçümsenemez. Ama diğer yandan, bir kış seferinin çok cana mal olacağının farkındayız ve bu yüzden bir kış seferinden uzak durmamız gerektiğini söylüyoruz. Kazanma şansımız çok fazla değil, çünkü ne kadar didişirlerse didişsinler, Vrangel ve Polonya aynı uluslararası cepheye mensuptur. Ama biz her zaman olduğu gibi aralarındaki bağı koparacağız. Bütün uluslararası teamülleri çiğneyeceğiz. Emperyalist güçlerin bize inanmayacaklarını biliyoruz, ama her zaman bize güvenecek birileri var. Merkez Yürütme Kurulu oturumu adına bir kış seferi yapılmamasını teklif ediyoruz, yani on gün içinde bir barış imzalamak uygundur. Eğer öyleyse, o zaman Galiçya'yı bırakır, Curzon hattının epeyce doğusundan geçen bir sınır teklif ederiz. Bu tavizler bizim için ne kadar büyük olsa da, bir kış seferinden uzak durmak daha önemlidir, zira bu şekilde barışçıl inşayı güçlendirebileceğiz, ama biz bunu on gün içinde yapmayı teklif ediyoruz. Bunu yapabilmek için, küçük burjuvazini-

zin, yurtsever görüşlü işçilerinizin burjuvazinizi ve toprak sahiplerinizi yenilgiye uğratması gerektiğini söylüyoruz. Bunun olması mümkündür, çünkü onlar güçlüler, çünkü köylüler bu zamana kadar hep yurtsever uşaklar oldular. Ekonomik sebeplerden ötürü, kaçınılmaz özel mülkiyet nedeniyle ve keza siyasal açıdan bu kaçınılmazdır, ama her halükarda fırsatlar yok değildir ve zaten bizimle bu partiler arasında şimdiden bir toplantı yapılmıştır. Bu partilerin temsilcileri şöyle dediler: "Varşova'yı ve Polonya'yı kurtaranın İtilaf devletleri olmadığını biliyoruz. Bizi onlar kurtarmadı, onları kurtaran yükselen yurtseverlik dalgası oldu ve bu dersler unutulmuyor."

Biz bu şanstan yararlanmak istiyoruz. Kış seferi sorununu çözmek için muazzam tavizler ve kısa bir süre, reçetemiz budur. Kış seferine bulaşmak istemiyoruz; bu yüzden Polonyalılara hemen şimdi bir barış teklifinde bulunuyoruz ve hattı Brest-Litovsk'un doğusundan geçiriyoruz. Vrangel'e karşı hızlı bir zafer kazandığımız için askeri açıdan kazançlıyız. Bu kazanç yeterlidir. Batı Avrupa politikasına gelince, aktif bir politika konusundaki ilk girişimden bunun sonuçlarına ilerlemek zorundayız. Sonuçlar o kadar da korkunç değil. Askeri sonuçlar Komünist Enternasyonal için sonuçlar anlamına gelmiyor. Savaşın gürültü patırtısı içinde Komintern kendi silahını yarattı ve onu öyle bir biledi ki emperyalist beyefendiler bu silaha karşı koyamayacaklar. Bütün partilerin gelişimi şimdilik bizim istediğimiz şekilde, tam da Komintern'in öngördüğü gibi ilerliyor. Bu konuda kendimize güvenebileceğimizi hiç abartmadan söyleyebiliriz. Mesele dönüp dolaşıp gelişim hızına, gelişim koşullarına bağlanıyor.

Versay Antlaşması'nı paramparça edecek kesin bir askeri zafer kazanabilecek konumda değildik. Muzaffer emperyaliz-

ının Versay Antlaşması'nı paramparça etme göreviyle karşı karşıya gelmemiz gerekecekti, ama bunu yapacak kadar güçlü değildik. Temel politikamız değişmedi. Savunmadan saldırıya geçmek için her fırsattan yararlanıyoruz. Daha şimdiden Versay Antlaşması'nı salladık, ilk uygun fırsatta da yıkacağız. Ama şimdi bir kış seferinden uzak durmak için, tavizlerde bulunmak zorundayız. Parti konferansının onay için oturuma sunduğu bildirinin metni yanımda değil. Size siyasal içeriğini sundum. Kış seferinden sakınmak için Polonyalılara on günlük bir mühlet tanıyoruz. Şansımız çok değil, ama her iki durumda da biz kazanırız. Askerlerimize bir kış seferinin zorluklarından kaçınmak için elimizden geleni yaptığımızı gösterdik. Bizim için toprak ve sınırlar sorunu savaşın en hızlı şekilde sonlandırılması sorununa kıyasla yirminci sırada gelen bir sorundur. Biz koşulları belirledik ve barış teklifimize rağmen bize dayatılacak kış seferi ne kadar ağır olursa olsun, yine de zafere ulaşacağız.

Bana ayrılan süreyi aştım ve şimdi kısaca iç duruma değineceğim. Yorgunluktan mahvolmuş olmamıza rağmen bir kış zaferini başarıyla sonlandıracağız. [...]

Geçenlerde Amerikalı sosyal-şovenist Spargo'nun bir broşürünü okudum. Tam bizim Aleksinski'ye benzeyen bu zat, burjuvaziyle imtiyaz antlaşması imzalamamız durumunda kesin sonumuzun geleceğini yazıyor. Amerikalı bir Aleksinki'den gelen bu saldırılar tamamen mesnetsizdir, çünkü aklı başında her işçi bizim haklı olduğumuzu anlayacaktır. Biz Rusya'ya komünist bir düzen getirmeye çalışıyoruz, ama yalnızca Rusya'nın çabalarıyla bu işin altından kalkamayız. Biz diyoruz ki devrim ancak ileri ülkelerdeki ileri işçilerin çabalarıyla başarıya ulaşabilir.

Bu konuda bilinçli hiçbir komünistin hiçbir zaman şüphesi olmamıştır. Taraflardan birinin, zayıf olanın diğer bütün taraflara karşı direndiği bu geçiş dönemi karmaşık, girift ilişkilerin olduğu bir dönem olacaktır. Bu karmaşada kaybolmayacağımıza emin olabiliriz, ama diğerleri için aynısı söylenemez, çünkü biz küçük devletlere karşı uluslararası politikamızın ne olduğunu gösterdik. Emperyalist savaşın enkaza çevirdiği, muazzam zenginlikleri olan, ama on-on beş yıl içinde geliştiremeyeceğimiz bir sosyalist cumhuriyet olarak yaşayacağız. Buraya yabancı sermaye çekmek, onları bugün yakalayamayacak olmamızın bedelini şimdilik zenginliklerimizle ödemek, şimdi [kendimiz için] barışçıl ilişkilere bir temel sağlamak anlamına geliyor. İngiltere sendika örgütümüzü sınır dışı etti, Kamenev'le tartıştı ve onu kovdu. Bu o kadar da korkunç değil. Komünistler gösterilerden korkmamayı biliyorlar. [...] Saldıramazsınız, çünkü herhangi bir saldırı girişimi hangi ülkede olursa olsun Eylem Komitesi demektir. Komintern'in her ülkede bağlantıları ve yoldaşları var. Çeşitli ülkelerden temsilciler Moskova'ya geliyorlar. [*Metinde boşluk*] [...]

Bundan kazanç elde etmemiz muhtemeldir. Uluslararası durum dikkate alındığında, İtilaf devletlerine karşı savunma pozisyonunda bulunmak zorundayız, ama ilk girişimdeki kesin başarısızlığa, ilk yenilgimize rağmen, hepsini temize havale edene kadar savunma pozisyonundan saldırı pozisyonuna tekrar tekrar geçeceğiz.

İlk kez 1992'de *Istoriçeskii arhiv*'in 1. sayısında yayınlandı;
The Unknown Lenin, Richard Pipes, Yale University Press,
1999, s. 95-115 (parça).

DERİ İŞÇİLERİ KONGRESİ'NDE YAPILAN KONUŞMA

2 Ekim 1920

Yoldaşlar, kongrenizi düzenleyenlerin isteğine uyarak, raporumda cumhuriyetimizin siyasal durumunu masaya yatıracağım. Bu açıdan, ele alınması gereken temel konu kuşkusuz Polonya savaşı, bu savaşla bağlantılı olarak gelişen olayların genel seyri ve bunun sonucunda cumhuriyetimizin iç ve dış durumuna ilişkin yaşanan gelişmelerdir.

Elbette hepiniz cephedeki durumumuzun şu an vahim olduğunun farkındasınız. Bu bağlamda durumu böyle yakıcı hale getiren ve böylesine kötüleşmesine yol açan koşulları inceleyerek ilerlemeliyiz. Elbette, Polonya saldırısının henüz başlamadığı geçen Nisan ayında cephe hattının bugünkünden daha doğuda olduğunu, birçok yerde çok daha doğuda

olduğunu hepiniz hatırlayacaksınız. O dönemki haliyle, Minsk Polonya'da kalıyordu; Belarus'un tamamı Polonya'nın eline geçiyordu. Yalnızca Halk Komiserleri Konseyi değil, RSSCF'deki en üst merci olan Tüm-Rusya Merkez Yürütme Kurulu da Polonya halkına bir manifestoyla barış teklifinde bulunduğunu ve köylüleri Polonyalı toprak sahiplerinden çok çekmiş olan ve kendilerini Polonyalı olarak görmeyen Belarus'un, hiçbir zaman Polonyalı olmamış olan bu ülkenin kaderini silah zoruyla belirleme fikrini reddettiğini resmen beyan etti. Biz mevcut hat temelinde barış teklif ettiğimizi en açık şekilde beyan ettik, zira savaş durumunda hayatlarını kaybetmek zorunda kalacak olan işçilere çok büyük değer verdiğimizden hiçbir tavizi bundan daha önemli görmüyorduk. Belarus sorununun silah zoruyla değil, yalnızca Polonya içindeki mücadelenin gelişimi yoluyla çözüme bağlanacağı kanaatini taşıyorduk. Polonyalı emekçilerin özgürleşmesine silahlarımızla değil, daha çok propagandamızın gücüyle katkı sunacağımızı biliyorduk.

Bunlar geçen Nisan ayındaydı ve bildiğiniz gibi ilk başta Polonya bizim resmi barış teklifimize bir manevrayla cevap verdi: Barış antlaşmasının, o dönem ellerinde tuttukları son derece önemli bir stratejik nokta olan Borisov'da imzalanmasını teklif ettiler. Polonya'nın elindeki Borisov'da yürütülen müzakereler Polonyalıların güneybatı yönünde ilerleyebilmeleri, bizimse kuzeybatı yönünde ilerlememizin engellenmesi anlamına gelecekti. "Borisov hariç her şehir olur" cevabını verdik. Polonyalılar reddettiler. Size bunu hatırlatmamın sebebi, ne zaman bu konuda konuşmak zorunda kalsanız, bizim ilk başta bugünkünden çok daha doğuda uzanan bir hat temelinde barış teklif ettiğimizi, yani bizim çok daha aleyhimize

olan bir barış antlaşması teklif ettiğimizi daha da vurgulayabilmenizdir.

Polonyalılar bizi zorla savaşa soktular; burada başlıca rolü oynayan Polonyalı toprak sahipleri ya da Polonyalı kapitalistler bile değildi, bunu biliyoruz, zira o sırada Polonya'nın du rumu şimdiki kadar kötüydü. Bu işe tamamen çaresizlikten atıldılar. Kuşkusuz Polonyalıları bizimle savaş iten başlıca güç uluslararası sermaye ve öncelikle de Fransız sermayesiydi. Polonya ordusunda yüzlerce Fransız subayının bulunduğu ve Polonya'nın aldığı bütün silahların, bütün mali ve askeri desteğin Fransa'dan geldiği kanıtlanmıştır.

İşte, savaş bu koşullarda başladı. Bu savaş İtilaf devletlerinin Sovyet Cumhuriyeti'ni yıkma yolunda yeni bir girişimiydi; Yudeniç planının çökmesinin ardından Sovyet Cumhuriyeti'ni bu kez Polonya'nın yardımıyla ezme çabasını ifade ediyordu. Biz istemememize rağmen başlamış olan Polonya'yla bu savaştaki temel hadiseleri biliyorsunuz. Bildiğiniz üzere, ilk başta Polonyalılar başarılı oldular ve güneybatıda Kiev'i ele geçirdiler. Sonra, Kızıl Ordu'nun güçlerini toparlayıp bir saldırıya girişebildiği ve bunun üzerine Polonyalıların bir bir mevzilerini kaybettikleri oldukça uzun bir fasıla oldu. Polotsk'u falan kaybettiler. Ama ancak Temmuz ayında Kızıl Ordu kesin bir saldırıya girişti ve bu saldırı o kadar başarılı oldu ki askerlik tarihinde neredeyse eşi görülmemiş bir saldırı gerçekleştirmiş olduk. Kızıl Ordu hiç durmadan 500, 600, hatta birçok durumda 800 kilometre ilerledi ve Varşova kapılarına dayandı. Polonya'nın Varşova'yı kaybettiği düşünülüyordu. En azından dünya basınının düşüncesi bu yöndeydi. Sonra rüzgâr döndü. Askerlerimiz Varşova'ya girmeye yakın o kadar yorulmuşlardı ki zaferi koparacak son hamleyi yapamadılar;

Varşova'daki yurtsever dalganın desteğini alan ve artık kendi topraklarında olduklarını hisseden Polonya askerleriyse ilerlemek için cesaret ve yeni bir fırsat buldular. Sonradan anlaşıldığı üzere, savaş bize Polonya'yı neredeyse hezimete uğratma imkânı sağlamıştı, ama belirleyici an geldiğinde takatten kesildiğimizi gördük.

Bu mevzuda daha uzun uzun konuşabilirim, ama raporumun konusu gereği, o dönemde gelişen siyasal durumu ele almak zorundayım. Nisan saldırısından önce Polonya Cumhuriyeti'ne Polonyalılar için en avantajlı, bizim içinse en olumsuz şartlarda barış teklif ettiğimizde, bütün dünyadaki burjuva basını kıyameti kopardı ve bizim açıksözlü beyanımız bir zayıflık belirtisi olarak değerlendirildi. Madem Bolşevikler o dönemde Polonya askerlerinin kontrolündeki hat temelinde barış teklif ediyorlar ve Minsk'i bile bırakıyorlar, o zaman kesin zayıf durumdalar. Savaş patlak verdiğinde İngiliz kralı bile Polonyalı toprak sahiplerinin hükümetine tebrik mesajı yolladı.

Muhtemelen hatırlayacaksınız, 12 Temmuz'da birdenbire Milletler Cemiyeti sekreterinden bir telgraf aldık. Telgrafta Polonya hükümetinin etnik sınırlar temelinde barış müzakerelerine başlamaya hazır olduğu ve Galiçya'nın tamamının Polonya'ya bırakılmasının şart koşulduğu yazıyordu. Dünya basınında eşi görülmedik bir vaveyladır koptu. Bu kez hepsi barış yanlısı olmuştu. Nisan ayında, hatta daha da önce, 1920 baharında barış teklif ettiğimizde bütün bu gazeteler ya sessiz kalmış ya da Polonya'yı savaşa zorlamışlardı. Fakat biz Polonya'yı yenilgiye uğratınca ve bu kez Polonya barış teklifinde bulununca -biz bu teklife Milletler Cemiyeti'nin herhangi bir gücü temsil etmediğini ve verdiği vaatlerin hiçbirine güvene-

meyeceğimizi açıkça ve dobra dobra belirterek karşılık verdik-hepsi de ortalığı ayağa kaldırdılar ve durmamızı talep ettiler. Artık savaşın rengi değiştiğinden ve dün Polonya'ya 5 Ekim'den önce imzalanması kaydıyla Milletler Cemiyeti'nin teklif ettiğinden daha olumlu şartlarda bir antlaşma teklif ettiğimizi beyan ettiğimiz için, bütün burjuva basını bir kez daha lâl oldu. Bolşevikler saldırıya uğrarken barış konusunda ses çıkarmıyorlar, ama Bolşevikler saldırdığında kıyameti koparıyorlar. Ondan sonra çıkıp, burjuva basınının barış istediğine inanmamızı istiyorlar. Birkaç gün önce sona ermiş olan parti konferansımızda, Polonya'daki en büyük sendikalardan birinin temsilcisi olan ve bir yolunu bulup Varşova'dan buraya gelmeyi başaran bir Polonyalı işçinin [Ulyanovski] raporunu dinleme imkânımız oldu. Bize Polonya'daki işçilere uygulanan zulmü, Varşovalı işçilerin Kızıl Ordu'ya kurtarıcı gözüyle baktıklarını ve düşman değil, tersine Polonyalı toprak sahiplerine ve burjuva zalimlere karşı mücadelede dost olarak gördükleri Rusya Kızıl Ordu'sunun gelişini beklediklerini anlattı. İtilaf devletlerinin Şovyet Cumhuriyeti'ni yok etmeyi amaçlayan yeni girişiminde Polonya'nın maşa olarak kullanıldığı gayet açıktır; fakat bu girişimin tam tersi bir sonuca vardığı ve Polonyalı işçilere başlarındaki hükümeti devirmelerine yardımcı olma noktasına geldiğimiz anlaşılınca, Avrupa'daki bütün burjuva basını bize cephe aldı. Londra'ya gitmiş olan Kamenev yoldaş bize burada, Bolşoy Tiyatrosu'nda, İngiliz hükümetinden her gün tehditler ve ültimatomlar geldiğini söyledi. Dahası, İngiliz hükümeti bütün donanmasını Petrograd üzerine salmak ve güya Polonya'yı bize karşı savunmak amacıyla Kronstadt'ta konuşlandırmak üzere hazırlıklara bile girişmişti. Şimdi savaşta rüzgârın yönü değiştiğinden ve Polonya'nın

kabul edilemez gördüğü bütün şartlarımızı geri çektiğimizden, burjuva basını lâl oldu. Fransız ve İngiliz emperyalizminin Sovyetler'i devirmek için Polonya'yı yeni bir saldırıya kışkırttığı gayet açıktır.

Kanımca bu Sovyet Rusya'ya yönelik son bir saldırı girişimidir (ve bu kuşkusuz önemlidir). Polonya'nın bütün uluslararası emperyalist sisteme sıkı sıkıya bağlı olduğu gözüküyor. Emperyalist İtilaf devletlerinin (Fransa, İngiltere, Amerika ve Japonya'nın) Almanya'yı yenilgiye uğrattıktan sonra Versay Barışı'nı imzaladıklarını ve bu antlaşmanın, uğruna onca gürültü patırtı yapılan meşum Brest-Litovsk Barışı'ndan çok daha beter olduğunu biliyorsunuz. Fransızlar, Amerikalılar ve İngilizler bunun bir kurtuluş savaşı olduğunu, amacın Avrupa'yı ve dünyayı barbar Hunlardan (Almanlara böyle diyorlar) kurtarmak olduğunu, dünyayı Alman militarizminden ve Alman Kayzer'inden özgürleştirmek olduğunu söylüyorlardı, ama şimdi Versay Barışı'nın mezalim bakımından Kayzer'in zafere ulaştığında yapabildiklerinden çok daha ileri gittiğini görüyoruz. İngiliz ve Fransız subaylarının ekonomik hayata müdahalesi bütün yenilmiş ülkelere, Almanya'ya ve eski Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na dahil olan bütün ülkelere bu tür koşullar altında yaşamanın imkânsız olduğunu kanıtladı. Bu korkunç barışın dayanak noktalarından biri Polonya'nın Almanya'ya taşmasıdır, zira Polonya toprakları denize kadar uzanmaktadır Almanya ile Polonya arasındaki ilişkiler şu anda fevkalade gergindir. Polonyalılar Alman halkını ezerken İtilaf askerlerinin ve subaylarının desteğini alıyorlar. Versay Barışı Polonya'yı Almanya'nın Sovyet komünizmiyle temasını kesme amacı taşıyan ve İtilaf devletleri tarafından Bolşeviklere karşı silah olarak görülen bir tampon devlete dö-

nüştürdü. Fransa, Polonya aracılığıyla ve Polonya'nın yardımıyla zamanında Çarlık hükümetine verdiği on milyonları bulan borcu geri almak istiyor. İşte bu yüzden, büyük tavizler pahasına kaçınmaya çalıştığımız Polonya savaşı patlak verdiğinde, İtilaf devletlerine karşı öncekilerden daha doğrudan bir savaş olduğu anlaşıldı. Kolçak, Denikin ve Yudeniç'in bize saldırdığı önceki savaşlar da İtilaf devletlerinin verdiği yüz milyonlarla ve subaylarla, silahlarının ve tanklarının yardımıyla yürütülmüştü. Önceki savaşlar da İtilaf devletlerine karşı olmuştu, ama Rusya topraklarında Rus beyaz muhafız subaylarına ve onların seferber ettikleri köylülere karşı yürütülmüştü ve bu savaşlar Versay Barışı'nı sarsacak savaşlar olamazdı. Polonya savaşıyla fark buradadır. Yudeniç, Kolçak ve Denikin'e karşı savaş da İtilaf devletlerine karşı bir savaştı, ama aynı zamanda işçi sınıfı Rusya'sının burjuva Rusya'nın tamamına karşı bir savaşıydı. Savaşın zaferle bitmesi ve bizim Yudeniç, Kolçak ve Denikin'i ezmemiz Versay Barışı'na yönelik doğrudan bir saldırı değildi. Polonya'daysa tersi geçerlidir; Polonya'ya karşı savaşın diğerlerinden farkı ve Polonya'nın uluslararası önemi budur.

Polonya'ya karşı saldırımızı muzaffer bir şekilde ilerletirken, bütün Avrupa barış istediğini, bütün dünyanın savaştan yorulduğunu ve artık barış yapma zamanının geldiğini çığırmaya başlamıştı. Ama şimdi ilerleyen Polonyalar olduğundan, halkın savaştan bıktığına dair çığlıklar duymuyoruz. Neden böyle? Çünkü Yudeniç, Kolçak ve Denikin'i yenilgiye uğratmakla, Versay Barışı'nı yok edemezdik; o dönemde, yalnızca Yudeniç, Kolçak ve Denikin'in üzerine çullanmış ve onların işini bitirmiş oluyorduk. Ama Polonya'ya saldırmakla aslında bizatihi İtilaf devletlerine saldırmış oluyoruz; Polonya ordu-

sunu yok etmekle şu an bütün uluslararası ilişkiler sisteminin temeli olan Versay Barışı'nı yok ediyoruz.

Polonya Sovyetleşseydi, Varşova işçileri Sovyet Rusya'dan bekledikleri ve sevinçle karşıladıkları yardımı alsalardı, Versay Barışı yerle bir olurdu ve Almanya'ya karşı zaferin sonucunda ortaya çıkmış olan bütün uluslararası sistem çökerdi. O zaman Fransa, Almanya'yı Sovyet Rusya'ya karşı koruyan bir tampondan mahrum kalmış olacaktı. Elinde Sovyet Cumhuriyeti'ne karşı kullanacağı bir şahmerdanı olmayacaktı. Milyarlarını geri alma umudu olmayacak ve şu an olduğundan bile daha hızlı bir şekilde felakete sürüklenecekti. Fransa gırtlağına kadar borca batmış durumda. Bir zamanlar dünyanın en zengin tefecilerinden biriyken, şimdi Amerika'ya diğer ülkelerinkinden üç kat daha fazla borçlanmış durumdadır. Fransa iflasa koşuyor. Durumu umutsuz. İşte bu yüzden Kızıl Ordu askerlerinin Varşova'ya ilerlemesi uluslararası kriz anlamına geliyordu; işte bu yüzden bütün burjuva basını bu denli galeyana gelmişti. O durumda, Kızıl Ordu birkaç gün daha muzaffer bir şekilde ilerlemiş olsaydı, yalnızca Varşova'yı ele geçirmekle kalmayacağız (bu o kadar da önemli değildi), Versay Barışı'nı da yok etmiş olacaktık.

İşte, Polonya savaşının uluslararası önemi burada saklıdır. Fetih planlarımız olmadığını biliyorsunuz. Konuşmamın başında, Minsk'in kuzeyinde bulunduğumuz Nisan 1920'de sırf Rusya işçi ve köylülerini yeni bir savaştan kurtarmak adına bu şartlarda barış teklif ettiğimizi söylemiştim. Ama madem bize bir savaş dayatıldı, muzaffer bir sona ulaşana kadar devam ettirmeliyiz. Versay Barışı milyarlarca insanı baskı altında tutuyor. Almanya'yı kömüründen, süt deposu ineklerinden mahrum bırakıyor ve eşi görülmedik, duyulmadık bir kölelik du-

rumuna itiyor. Almanya'nın köylü nüfusunun en geri kesimleri bile Bolşeviklerden yana olduklarını, Bolşeviklerin müttefiki olduklarım söylüyorlar; bu gayet doğal, zira Sovyet Cumhuriyeti, verdiği varoluş mücadelesinde, emperyalizmle savaşan yegâne güçtür ve emperyalizm şu an Fransız, İngiliz ve Amerikan ittifakı demektir. Mevcut uluslararası sistemin merkezine yaklaşıyoruz. Kızıl Ordu askerleri Polonya sınırına yaklaştıklarında, Kızıl Ordu'nun muzaffer ilerleyişi eşi görülmedik bir siyasal krize yol açtı. Bu krizin esas özelliği şuydu: İngiliz hükümeti bize savaş tehdidinde bulunup, daha fazla ilerlediğimiz takdirde bize savaş açıp savaş gemilerini üzerimize salacaklarını söyleyince, İngiliz işçileri bu savaşa izin vermeyeceklerini ilan ettiler. Şunu söylemem gerek: Bolşevizm İngiliz işçileri arasında yayılıyor Ama komünistler orada bizim Mart, Nisan ve Mayıs 1917'de konferanslarda ve kongrelerde oyların onda birini aldığımız dönemdeki kadar zayıflar. Haziran 1917'deki Birinci Tüm-Rusya Sovyetleri Kongresi'nde aldığımız oy oram topu topu yüzde 13'tü. İngiltere'de benzer bir durum var: Orada Bolşevikler önemsiz bir azınlık oluşturuyorlar. Ama mesele şu ki, İngiliz Menşevikleri Bolşevizme ve doğrudan devrime her zaman karşı çıkmış ve burjuvaziyle ittifakı savunmuş olmalarına karşın, bugün İngiliz işçilerinin bu eski önderleri yalpalamaya başladılar ve fikir değiştirdiler: İşçi sınıfının diktatörlüğüne karşı çıkıyorlardı, ama şimdi bizim safımıza geçtiler. İngiltere'de bir Eylem Komitesi kurdular. İngiliz siyasetinde köklü bir değişimdir bu. İngiltere'de şu an, (1918'den beri) genel oy hakkıyla seçilen parlamentonun yam sıra, üye sayısı 6 milyonun üzerindeki işçi sendikalarının desteğine yaslanan kendi kendini atamış bir Eylem Komitesi bulunuyor. Hükümet Sovyet Rusya'ya karsı

savaşa girişmek istediğinde, işçiler buna izin vermeyeceklerini haykırdılar ve dahası Fransızların da savaşmasına müsaade etmeyeceklerini söylediler, çünkü Fransızlar İngiliz kömürüne muhtaçlar ve bu sanayi durma noktasına gelirse, Fransa ağır bir darbe yemiş olacaktır.

Bunun İngiliz siyasetinde muazzam bir dönüm noktasını ifade ettiğini tekrarlayayım. 1917 Şubat'ı bizim için neyse İngiltere açısından da bu yaşananlar odur. 1917'deki Şubat Devrimi Çarlığı devirdi ve Rusya'da bir burjuva cumhuriyeti kurdu. İngiltere'de cumhuriyet yok, ama tümüyle burjuva olan monarşisi yüzyıllardır varlığını sürdürüyor. İşçiler parlamento seçimlerinde oy verebiliyorlar, ama bütün dış politikası parlamentonun dışında yürütülüyor, zira parlamento kabinenin emrindedir. İngiliz hükümetinin Rusya'ya karşı gizli bir savaş yürüttüğünü ve Yudeniç, Kolçak ve Denikin'e yardım ettiğini uzun zamandır biliyoruz. İngiliz basınında İngiltere'nin Rusya'ya tek bir asker bile gönderme hakkı olmadığı anlamına gelen beyanlara sık sık rastgeldik. O halde, bu önlem için kim oy verdi? Parlamentodan geçen hangi yasa Yudeniç ve Kolçak'a yardım amacıyla Rusya'ya açılacak savaşı onayladı? Elbette böyle bir yasa yok ve bu tür eylemlerle İngiltere kendi anayasasını çiğnemektedir. O halde bu Eylem Komitesi ne oluyor? Eylem Komitesi, parlamentodan bağımsız olarak, işçiler adına hükümete bir ültimatom sundu. Diktatörlük yönünde bir adım atılıyor ve bu durumdan başka bir kurtuluş yolu yok. Bu söylediklerim, sömürgelerinde 400-500 milyon insanı köle konumunda tutan bir emperyalist ülke olan İngiltere'de oluyor. İngiltere çok önemli bir ülke, dünya nüfusunun büyük bir kısmına o hükmediyor. Polonya üzerine ilerleyişimiz öyle olaylara yol açtı ki İngiliz Menşe-

vikleri Rusya Boşlevikleriyle ittifak kurdular. Bu saldırının sonucu budur.

İngiltere'deki bütün burjuva basını Eylem Komitesi'nin Sovyetler anlamına geldiğini açıkça söyledi. Haklıydılar. Eylem Komitesi kendine bu adı vermemişti, ama aslında buydu. Mart 1917'den sonra Kerenski yönetiminde bizde görüldüğü şekilde bir ikili iktidar vardı. O dönemde Geçici Hükümet yegâne hükümet olarak görülüyordu, ama aslında İşçi ve Köylü Temsilcileri Sovyeti olmadan önemli hiçbir şey yapamıyordu. Sovyetlere "bütün iktidarı siz alın" dediğimiz bir dönemdi. Şu an İngiltere'de de benzer bir durum ortaya çıktı ve bu 'Eylem Komitesi'ndeki Menşevikler anayasal düzene karşı bir yol izlemek zorunda kaldılar. Bu size Polonya'yla savaşın anlamı hakkında bir fikir verecektir. Uluslararası burjuvazi hâlâ bizden karşılaştırılamaz derecede güçlü olmasına karşın ve İngiliz hükümeti bütün suçu Kamenev'e atmış, kendisini İngiltere'den kovmuş ve geri dönmesini yasaklamış olmasına karşın, bu boş ve gülünç bir tehdittir, zira Amerikan ve İngiliz kapitalistlerinin en iyi savunucuları olan ılımlı İngiliz işçi önderleri (şu sağ Menşevikler ve sağ Sosyalist-Devrimciler) Eylem Komitesi'ne katıldılar ve İngiltere şu an yeni bir krizle karşı karşıya bulunuyor. Şu an madencilerin genel grev tehdidiyle uğraşıyor. Grevciler yalnızca ücret artışı değil, kömür fiyatlarının düşürülmesini de talep ediyorlar. İngiltere'de grev dalgalarının biri diğerini takip ediyor. Grevciler daha yüksek ücret talep ediyorlar. Fakat işçiler bugün yüzde on ücret artışı elde etseler bile, yarın fiyatlar yüzde yirmi artıyor. Fiyatlar yükseliyor ve işçiler mücadelelerinin onları hiçbir yere vardırmadığını ve ücret artışlarına karşın yüksek fiyatlardan ötürü kaybettiklerini görüyorlar. Bu yüzden işçiler madenciler için yal-

nızca yüksek ücret değil, aynı zamanda kömür fiyatlarının düşmesini de istiyorlar. Bu durum İngiliz burjuva basınını öyle büyük bir dehşete sürükledi ki Kızıl Ordu'nun Polonya'ya girmesinden bile daha büyük bir olay oldu.

Avrupa'daki krizin İtalya'yı nasıl etkilediğini biliyorsunuz. İtalya savaştan zaferle çıkan devletlerden biridir Kızıl Ordu'nun başarıları Almanya'da bir hareket ve İngiliz siyasetinde bir değişime yol açtığında, İtalya'daki mücadele o kadar şiddetlendi ki işçiler fabrikaları ele geçirmeye, fabrika sahiplerinin konutlarına el koymaya ve kır nüfusunu ayaklandırmaya başladılar. İtalya'daki mevcut duruma toplumsal barış demeye bin şahit gerek.

Polonya savaşının izlediği seyir bu oldu. İşte bu yüzden, Polonya savaşının uluslararası emperyalizmin bütün konumuyla yakından bağlantılı olduğunu görmemize karşın, işçi ve köylüleri savaşın zorluklarından kurtarmak üzere en büyük tavizleri vermeyi kabul ettik. Sonra Versay Barışı'yla çatıştık ve burjuvazinin bize karşı muazzam bir öfkeyle dolu olduğunu gördük; fakat işçilerin gün gün, saat saat olgunlaştıklarını, Rusya'daki gelişmelerin hızıyla kıyaslandığında çok yavaş olsa da, işçi devriminin durmadan ilerlediğini de gördük. Rusya'da devrimi bu denli hızlı bir şekilde gerçekleştirmek mümkündü, çünkü devrim savaş zamanında oldu. Savaş sırasında Rusya'daki on milyonlarca işçi ve köylü silahlıydı ve burjuvazi olsun subaylar olsun böyle bir güç karşısında çaresizlerdi. Ekim günlerinde Petrograd üzerine bir ordu gönderme tehdidinde bulundular. Bütün cephelerden şu sözleri söyleyen on binlerce telgraf alıyorduk: "Kökünüzü kurutmaya geliyoruz. Biz de, "buyrun gelin" diyorduk. Bütün ordulardan temsilciler geldiğinde, askerlerin bizimle birlikte olduğunu göstermek

için otuz dakikalık konuşma yetiyordu ve subaylar çenelerini kapamak zorunda kalıyorlardı. Direniş girişimleri, Yudeniç, Kolçak ve Denikin'in komploları sonradan, ordudan terhisler olduktan sonra gerçekleşti. Rusya'da devrim tam da bu yüzden bu kadar hızlı gelişebildi. Halk silahlıydı. İşçi ve köylülerin hepsi yanımızdaydı. Oysa Avrupa'da savaş bitti. Askerler terhis olup eve döndüler; işçi ve köylüler artık silahsızlar. Avrupa'da süreç yavaş ilerliyor, ama ilerliyor. Uluslararası burjuvazinin bize karşı elini kaldırmasıyla bizzat kendi işçilerinin o eli tutması bir oldu. İşte, Polonya'yla savaşın uluslararası anlamı budur. İşte, uluslararası krizin ve ayrıca yeni zorluklarımızın kaynağı budur. Siz de biliyorsunuz, birazcık daha gücümüz olsaydı Varşova'ya ulaşır, Varşova'da İşçi ve Köylü Temsilcileri Sovyetleri'ni toplar ve onlara "imdada yetiştik" derdik, ama maalesef geçmişte benzeri ya da emsali olmayan kahramanca çabalardan sonra, ordumuzun gücü tükenmişti ve işte o an askeri yenilgimiz geldi.

Şimdi epeyce doğuya çekildik. Kuzeyde Lida kentini bile kaybettik; güneyde neredeyse Nisan 1919'da bulunduğumuz hat (Pilsudski hattı) üzerindeyiz. Kuzeyde çok hızlı şekilde geri çekiliyoruz ve bu arada Vrangel ilerlemek için her seferinde yeni girişimlerde bulunuyor. Yakın dönemde Ekaterinoslav'ı tehdit etti, Sinelnikovo'ya yaklaştı ve oranın kontrolünü ele geçirdi. Şimdi de Slavgorod'u aldı. Doğuda Mariupol'u ele geçirdi, Taganrog'a yaklaşıyor ve Donets Havzası'nı tehdit ediyor. Yine zor durumdayız ve yine uluslararası emperyalistlerin Sovyet Cumhuriyeti'ni iki elle birden boğazlamaya çalıştıklarını görüyoruz: Ellerden biri Polonya saldırısı, diğeri de Vrangel saldırısıdır. Aslında Polonya ve Vrangel, hem Polonya'nın hem de Vrangel'in askerlerine cephane tedarik eden Fransız

emperyalistlerinin iki elidir. Ama bu üç gücün arası iyi değil. Fransa Polonyalılara çok fazla doğal kaynağa, çok fazla toprağa el koymaması gerektiğini söylüyor, çünkü bir Çarlık Rusya'sı asla onlara böyle bir izin vermeyecektir. Sonra Vrangel'e, eski toprak sahiplerinin iktidarını geri getirmek için hareket etmemesi gerektiğini söylüyor, zira Denikin, Kolçak ve Yudeniç örnekleri göstermiştir ki, beyaz muhafız ordularına eski toprak sahipleri önderlik ettiğinde ya da onların subayları orduların başında bulunduğunda, ne kadar toprak ele geçirirlerse çöküşleri o kadar çabuk oluyor, çünkü sonunda köylüler onlara karşı ayağa kalkıyorlar.

Vrangel birinci sınıf bir subay ordusuna sahip olduğu sürece ordusuna güvenebilir; Vrangel'in gücü son model, harikulade silahlara ve birinci sınıf bir subay ordusuna sahip olmasında saklıdır. Kuban bölgesine girdiği sırada öyle bir ordusu vardı ki her bölük ve alay tam bir tümen haline gelebiliyordu, çünkü tümüyle subaylardan oluşuyordu. Ama ne zaman ki Kolçak, Denikin ve Yudeniç'in geçmişte yaptıklarını tekrarlamaya, yani daha fazla köylüyü harekete geçirmek ve bir kitle ordusu yaratmak için daha fazla toprak ele geçirmeye başlar, başarıları hemen yenilgiye dönüşecektir; köylü ordusu nasıl Kolçak, Denikin ve Yudeniç'e karşı çıktıysa, aynı şekilde Vrangel'in subay ordusuyla da asla birlik olmayacaktır. Parti konferansına seslenen Varşovalı işçi meseleyi şöyle formüle etti: Eskiden gençlerden (silah başına çağrılmış toy gençlerden) oluşan Polonya ordusu dağıtıldı. Şimdi 35 yaş ve altındaki erkekler askere alınıyorlar; bunlar emperyalist savaşa katılmış yetişkinlerdir ve bu ordu, Polonyalı toprak sahipleri ve kapitalistler açısından, hiçbir şekilde gençlerden oluşan bir ordu kadar güvenilir değildir.

Uluslararası durum bu şekildedir. İtilaf devletlerine karşı savaşta, Varşova'da yaşadığımız yenilgiden ve hem Batı hem de Vrangel cephesinde devam eden saldırıdan ötürü, bir kez daha son derece kritik durumdayız. Bu yüzden, kısa raporumu deri sektöründeki yoldaşlarımıza seslenerek ve bir kez daha elimizden gelen bütün çabayı göstermemiz gerektiğine dikkat çekerek sonlandırmak istiyorum, zira şu an temel görevimiz Vrangel'i dize getirmektir Bu görev işçilerin, sendikaların, proleter kitlelerin ve hepsinden önemlisi, savunmayla bağlantılı sanayi dallarıyla yakından ilişkili olan işçilerin muazzam çaba göstermesini ve inisiyatif almasını gerektiriyor. Mevcut savaşta en büyük zorluğumuz insan gücü değil (bundan yeterince var), levazımdır. Bütün cephelerde temel zorluk levazım yokluğudur, kalın giyecek ve ayakkabı sıkıntısıdır. Kalın palto ve bot, askerlerimizin ihtiyaç duyduğu esas şeyler bunlardır; çok başarılı saldırılarımız tam da bu sebeple sık sık başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bizi muzaffer bir ilerleyiş için yeni birliklerden hızla yararlanmaktan alıkoyan zorluk budur. Yeterli sayıda birliğimiz var, ama yeterli levazım olmayınca bunları oluşturmak mümkün olmuyor ve savaşta bir değer taşımıyor.

Gerek deri işçileri sendikası gerekse bu sanayideki işçilerin tamamını temsil eden bu meclis en fazla dikkatini bu işe ayırmalıdır. Yoldaşlar, bütün güçlerimizi seferber ettiğimiz Vrangel'e karşı bir sonraki saldırının olabildiğince hızlı ve başarılı bir şekilde gerçekleşmesi size bağlıdır. Bu iş size bağlı, çünkü Sovyet hükümetinin ve Komünist Parti'nin aldığı önlemler yeterli değildir. Kızıl Ordu askerlerine gerçekten yardım edebilmek, daha iyiye doğru belirleyici bir dönüş gerçekleştirmek ve levazım durumunu ilerletmek için, Sovyet kurumlarının yar-

dımı, Halk Komiserleri Konseyi'nin ve Savunma Konseyi'nin kararnameleri ve parti kararları yeterli değildir: İhtiyaç duyulan şey sendikaların yardımıdır. Sendikaların şunu anlamaları gerekiyor; tekrar tekrar barış teklif etmiş olmamıza karşın, işçi-köylü iktidarının varlığı bir kez daha tehlike altındadır. Denikin, Kolçak ve Yudeniç'in çöküşünden sonra bu iktidarın nasıl güç kazandığını biliyorsunuz. Sibirya ve Kuban bölgesini geri almamız sayesinde tahıl durumumuzun nasıl ilerlediğini biliyorsunuz; Bakü'nün ele geçirilmesiyle bir milyar *pud*'un* üzerinde petrol elde ettiğimizi ve sanayimizin en sonunda tahıl stokları yaratmanın ve işçileri fabrikalara geri getirmenin, hammadde biriktirip yakıt sağlamanın mümkün olduğu, böylece fabrikaların yeniden çalışabileceği ve ekonomik hayatın en sonunda yeniden başlayacağı temele kavuştuğumuzu biliyorsunuz. Fakat bütün bu imkânların gerçekleşmesi için, ne pahasına olursa olsun savaşa son vermemiz ve Vrangel'e karşı saldırıyı hızlandırmamız gerekiyor. Güneyde kış gelmeden önce Kırım'ın geri alınması gerekiyor ve bunun için işçilerin gayretleri ve inisiyatifine, belki de hepsinden öte Rusya'daki her deri işçisinin ve Deri İşçileri Sendikası'nın gayret ve inisiyatifine ihtiyacımız var.

Sizlere Petorgrad işçilerimizi örnek alma çağrısında bulunuyorum. Petrograd işçilerimiz yakın dönemde, Komünist Enternasyonal temsilcisinin cephelerdeki durum üzerine sunduğu raporun ardından, bir kez daha davaya yardım etmek adına muazzam bir seferberliğe giriştiler, bir kez daha Kızıl Ordu askerlerine cephane yollamak için kolları sıvadılar ve Kızıl Ordu'yu güçlendirmeye giriştiler. Kızıl Ordu'ya yardım etmek için cephe gerisinde atılan her adımın Kızıl Ordu asker-

---

*) 1 *pud* = 16,4 kg. (ç.n.)

lerinin moraline doğrudan etkisi olduğunu biliyorsunuz. Güz soğuğunun Kızıl Ordu askerlerini etkilediğini, morallerini bozduğunu, yeni zorluklara yol açtığım, hasta insanların sayısını artırdığını ve büyük sıkıntılar doğurduğunu biliyorsunuz. Oysa cephe gerisinden Kızıl Ordu askerlerine sunulan her yardım derhal Kızıl Ordu'nun güçlenmesine, moralinin artmasına, hasta sayısının azalmasına ve taarruz gücünün artmasına yardımcı oluyor. Artık her toplantıda, her işyerinde her işçi, "Her şey Kızıl Ordu için!" sloganını konuşma, rapor ve toplantılarının başlıca konusu haline getirmelidir.

Kendimize sormamız gereken soru şudur: Kızıl Ordu'ya yardım etmek için elimizden gelen her şeyi yaptık mı? Vrangel'in defterini dürüp, barışa ve ekonomik inşa çalışması fırsatına tümüyle ulaşmamızın ne kadar yakın zamanda olacağı bu yardıma bağlıdır. (*alkışlar*)

Pravda, Sayı: 225-226, 9-10 Ekim 1920;
Collected Works, Cilt 31, s. 300-313.

SENDİKALAR, MEVCUT DURUM VE TROÇKİ YOLDAŞIN YANLIŞLARI

Sekizinci Sovyetler Kongresi Komünist Delegelerinin, Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Kurulu Komünist Üyelerinin ve Moskova Şehri Sendikalar Kurulu Komünist Üyelerinin Birleşik Oturumunda Yapılan Konuşma

30 Aralık 1920

Yoldaşlar! Öncelikle, usul kurallarını ihlal ettiğim için özür dilemem gerekiyor, zira tartışmaya katılmak isteyen birinin raporu, ikinci raporu ve konuşmaları dinlemiş olması gerekirdi. Ne yazık ki ben sağlığım çok kötü olduğu için bunu yapamadım. Fakat dün esas belgeleri okuyup, notlarımı hazırlama imkânı buldum. Bu kural ihlalinin sizler açısından bazı rahatsızlıklar doğurması doğaldır; diğer konuşmaları dinleyemediğim için bazı şeyleri ikinci baskı yaparken, ele alınması gereken şeyleri cevapsız bırakabilirim. Ama başka bir seçeneğim yoktu.

Ele alacağım başlıca belge Troçki yoldaşın *Sendikaların Rolü ve Görevleri* başhkh broşürüdür. Bu broşürü Merkez Komite'ye sunduğu tezlerle karşılaştırıp çok dikkatli bir şekilde incelediğimde, bu kadar çok teorik yanhşın ve çarpıcı hatanın birarada olmasına şaşırıyorum. Bu soruna iliskin olarak parti içinde büyük bir tartışma başlatan biri, nasıl olur da enikonu düşünülmüş bir bildiri yerine böyle vasat bir metin sunabilir? Temel teorik hataları içerdiğini düşündüğüm başhca hususlar üzerinden ilerlemek istiyorum.

Sendikalar sanayi proletaryasının bir örgütü olarak yalnızca tarihsel açıdan zorunlu değil, aynı zamanda tarihsel açıdan kaçınılmazdır ve dahası proletarya diktatörlüğünde proletaryanın neredeyse tamamım kucaklamaktadır. Konumuz açısından bu husus temeldir, ama Troçki yoldaş bunu sürekli unutuyor; bunu bir kalkış noktası olarak almadığı gibi, sonrasında da boşluyor, üstelik "Sendikaların Rolü ve Görevleri" gibi ucu bucağı olmayan bir konuyu ele ahrken.

Bu söylediklerimden hareketle, proletarya diktatörlüğünün her adımında sendikaların son derece önemli bir rolü olduğu açıktır. Peki, ama nasıl bir rol? En temel teorik sorunlardan biri olan bu sorunu incelediğimde, bunun son derece farkh bir rol olduğunu görüyorum. Sendikalar bir yandan sanayi işçilerinin tümünü kucaklayan örgütler olarak, şu an kendi diktatörlüğünü kurmuş ve devlet aracıhğıyla zora başvuran egemen, hâkim, yönetici sınıfın bir örgütüdür. Fakat sendikalar ne bir devlet örgütü, ne de bir zor (cebir) örgütüdür; sendikalar eğitim örgütleridir. İşçileri saflarına çekmek ve eğitmek için tasarlanmış bir örgüttür, yani aslında sendikalar bir okuldur, bir idari ilimler okulu, bir ekonomi yönetimi okulu, bir komünizm okuludur Sendikalar çok farkh, ahşıl-

madık türde okullardır, çünkü bu okulda ne öğretmen ne de öğrenci vardır; burada, kapitalizmin zorunlu olarak bize bıraktığı şeyle, proletaryanın devrimci öncüsü de diyebileceğimiz ileri devrimci birliklerin içinden çıkan şeyin son derece farklı, alışılmadık bir birleşimi vardır. Bu doğruları dikkate almadan sendikaların rolünden bahseden birinin hatalar yapması kaçınılmazdır.

Proletarya diktatörlüğü sisteminde sendikalar, deyim yerindeyse, parti ile devlet iktidarı arasında dururlar. Sosyalizme geçiş için proletarya diktatörlüğü kaçınılmazdır, fakat bu diktatörlük bütün sanayi işçilerini kapsayan bir örgüt tarafından uygulanmaz. Neden böyle olmaz? Bunun cevabı Komünist Enternasyonal Ikinci Kongresi'nin siyasal partilerin rolü üzerine tezlerinde verilmektedir. Ben burada bu konuya girmeyip şu kadarını söylemekle yetineceğim: Parti, nasıl diyelim, proletaryanın öncüsünü masseder, bu öncü de proletarya diktatörlüğünü hayata geçirir. Sendikalar gibi bir temel olmadan bu diktatörlük hayata geçirilemez ya da devletin yönetim işleri yerine getirilemez. Fakat bu işlerin, yine yeni türde olan bazı özel kurumların, yani Sovyetlerin yardımıyla yerine getirilmesi gerekir. Bu özel durumdan çıkartılacak somut sonuçlar nelerdir? Bir yandan, sendikalar öncü ile kitleler arasında bir *bağlantıdır* ve günlük çalışmalarıyla kitlelere, bizi kapitalizmden komünizme götürebilecek tek sınıf olan proleter kitlelere inanç aşılarlar. Diğer yandan, sendikalar devlet iktidarının 'yedek gücü'dür. İşte, kapitalizmden komünizme geçiş döneminde sendikalar budur. Genel olarak konuşmak gerekirse, bu geçiş için, kapitalizm tarafından büyük ölçekli üretim için eğitilmiş ve küçük mülk sahibinin çıkarlarından ayrılmış yegâne sınıfın önderliği şarttır. Fakat proletarya diktatörlüğü, bu sını-

fın tamamını kapsayan bir örgüt aracılığıyla uygulanamaz, çünkü bütün kapitalist ülkelerde (yani yalnızca bizde, en geri ülkelerden birinde değil) proletarya kısmen hâlâ öyle bölünmüş, öyle alçaltılmış ve öyle yozlaştırılmıştır ki (bazı ülkelerde tam da emperyalizm eliyle yapılmıştır bu), proletaryanın tamamını kapsayan bir örgüt, proletarya diktatörlüğünü doğrudan uygulayamaz. Proletarya diktatörlüğünü ancak sınıfın devrimci enerjisini sindirmiş bir öncü uygulayabilir. Yani, bütüne baktığımızda bir tür dişli çark söz konusudur. Proletarya diktatörlüğünün ve kapitalizmden komünizme geçişin özünün temel mekanizması işte budur. Bu kadarı bile, Troçki yoldaşın birinci tezde 'ideolojik açıdan kafa karışıklığı'na işaret etmesinde ve bilhassa sendikalarda var olan bir krizden bahsetmesinde ilkesel açıdan temel bir yanlış olduğunu görmemiz için yeterlidir. Bir krizden bahsedeceksek, bunu ancak siyasi durumu tahlil ettikten sonra yapabiliriz. 'İdeolojik açıdan kafa karışıklığı' içinde olan aslında Troçki'dir, çünkü kapitalizmden komünizme geçişte sendikaların rolüne dair bu kilit sorunda, basit bir düzenekten bahsetmediğimizi gözden kaçırmaktadır, zira proletarya diktatörlüğü bir proleter kitle örgütü tarafından uygulanamaz. Proletarya diktatörlüğü, öncüden ileri sınıfın kitlesine, oradan da emekçi kitlelere uzanan bazı 'aktarma kayışları' olmadan gerçekleşemez. Rusya'da bu kitle, köylü kitlesidir. Başka yerlerde böyle bir kitle yoktur, ama en ileri ülkelerde bile proleter olmayan ya da tamamen proleter olmayan bir kitle vardır. Tek başına bu bile ideolojik açıdan kafa karışıklığı yaratmaya yeterlidir. Ama Troçki'nin bu suçlamayı başkalarına yöneltmesinin manası yoktur.

Üretimde sendikaların rolünü düşündüğümde, Troçki'nin temel yanlışının meseleyi hep 'ilkesel olarak', hep 'bir genel il-

ke' düzeyinde incelemesinden kaynaklandığını görüyorum. Bütün tezleri 'genel ilke' üzerine kuruludur, oysa bu yaklaşım başlı başına yanlıştır. Dokuzuncu Parti Kongresi üretimde sendikaların rolü üzerinde yeterince, hatta gereğinden de fazla durmuştur, bunu geçiyorum. Diğer yandan Troçki tezlerinde, kendisinin muhtemelen 'şamar oğlanı' ve polemik malzemesi olarak kullandığı Lozovski ve Tomski'nin son derece açık ifadelerini aktarmıştır. Neticede ilkesel bir ayrılık olmadığı görülüyor ve bunun için Troçki'nin bizzat alıntıladığı şeyleri yazmış olan Tomski ve Lozovski'nin seçilmiş olması gerçekten de talihsiz bir tercih olmuştur. Ne kadar gayretle aranırsa aransın, burada ilkesel anlamda ciddi bir farklılık bulamayacağız. Genel olarak söylersek, Troçki yoldaşın büyük yanlışı, ya da ilkesel yanlışı, bu dönemde sorunu 'ilkesel' düzeyde ortaya koyarak, partiyi ve Sovyet iktidarını geriye sürüklemesidir. Neyse ki ilkeleri bir kenara bırakıp pratik işlere koyulmuş durumdayız. Smolni'de ilkeler hakkında -hem de gereğinden fazla- konuştuk. Bugün, geride kalan üç yılın ardından, üretim sorununun bütün hususlarına, bu sorunun bütün veçhelerine dair kararnamelerimiz var. Fakat kararnamelerimizin hazin kaderi şu ki, bunlar imzalanmış ama sonra bizzat bizim tarafımızdan unutulmuş ve öylece uygulanmadan kalmıştır. Buna rağmen ilkeler hakkında ve ilkesel farklılıklar hakkında görüşler ortaya atılıyor. Birazdan, üretimde sendikaların rolüyle ilgili, kendimi de dahil ederek konuşuyorum, herkesin unuttuğu bir kararnameden bahsedeceğim.

Yukarıda saydıklarım haricinde, var olan gerçek farklılıkların aslında genel ilkelerle bir alakası yoktur. Troçki yoldaşla aramızdaki 'farklılıkları' sıralamak zorunda kaldım, çünkü Troçki yoldaş "Sendikaların Rolü ve Görevleri" gibi son dere-

ce kapsamlı bir konuda, kanaatimce, proletarya diktatörlüğünün özüyle ilişkili olan birtakım yanlışlar yapmıştır. Fakat bunu bir yana bırakırsak, şu soruyu pekâlâ sorabiliriz: Çok ihtiyaç duymamıza rağmen neden birlikte çalışamıyoruz? Çünkü kitlelere *yaklaşım* tarzımız, kitlelerin nasıl kazanılacağı ve kitlelerle *bağın nasıl korunacağı* konusundaki görüşlerimiz farklı. Meselenin özü budur. Bu durum kapitalizmde kurulan, kapitalizmden komünizme geçişte var olması kaçınılmaz olan, ama geleceği soru işareti olan sendikaları çok özgül bir kurum haline getirmektedır. Sendikaların varlığının sorgulanacağı zamana daha çok var; biz bu işi torunlarımıza bırakalım. Şu an aslolan kitlelere nasıl yaklaşılacağı, kitlelerle nasıl bağ kurulacağı, kitlelerin nasıl kazanılacağı ve karmaşık aktarma sisteminin nasıl işletileceğidir (yani, proletarya diktatörlüğünün nasıl hayata geçirileceğidir). Karmaşık aktarma sisteminden bahsederken, farkındaysanız Sovyet mekanizmasını kastetmiyorum. Sovyetlerin bu açıdan ne tür özellikler sergilediği apayrı bir konudur. Ben şu an yalnızca, ilkesel düzeyde ve soyut olarak, kapitalist toplumda sınıflar arasındakı ilişkilerden, yani proletarya, proleter olmayan emekçi kitleler, küçük burjuvazi ve burjuvazi arasındaki ilişkilerden bahsediyorum. Sovyet yönetim aygıtı bürokrasiden azade olsa bile, kapitalizm tarafından yaratılmış olan şeyden ötürü yalnızca bu bile son derece karmaşık bir aktarma sistemine işaret etmektedir. İşte, sendikaların 'görevi'nin zorluklarını tahlil ederken dikkate alınması gereken temel husus budur. Tekrarlayacak olursam, esas farklılıklar Troçki yoldaşın gördüğü yerlerde değil, kitlelere nasıl yaklaşılacağı, kitlelerin nasıl kazanılacağı ve kitlelerle temasın nasıl korunacağı sorununda yatmaktadır. Eğer kendi deneyimimizi ve pratiklerimizi, küçük ölçekte de olsa, ay-

rıntılı bir şekilde inceleseydik, Troçki yoldaşın broşüründe bol miktarda gördüğümüz ilkesel hatalardan ve yüzlerce gereksiz 'farklılık'tan kaçınırdık. Örneğin, tezlerinden bazılarında 'Sovyet sendikalizmi'ne (*trade-unionism*) karşı polemik yapmaktadır. Sanki başımızda yeterince bela yokmuş gibi, yeni bir öcü yaratılıyor! Bu öcü kim olsa beğenirsiniz? Riyazanov yoldaştan başkası değil. Riyazanov yoldaşı yirmi küsur yıldır tanıyorum. Siz o kadar uzun zamandır tanımıyor olsanız da, yapıp ettikleri üzerinden siz de kendisini çok iyi tanıyorsunuz. Kuşkusuz birçok önemli meziyeti var, ama siz de biliyorsunuz ki sloganları değerlendirmek bunlardan biri değil. O zaman kalkıp, Riyazanov yoldaşın çok alakasızca söylediği bir şeyi 'Sovyet sendikalizmi' başlığına mı dahil etmek gerekir? Böyle bir ciddiyet var mı? Eğer öyleyse, o zaman 'Sovyet sendikalizmi', 'Sovyet barış antlaşması karşıtçılığı' ve daha neler neler uydururuz! Tek tek her hususta bir Sovyet 'izm'i uydurabiliriz. (*Riyazanov*: Sovyet anti-Brestizmi.) Evet, çok doğru: "Sovyet anti-Brestizmi.

Troçki yoldaş bu şekilde düşünmeden hareket ederken, kendisi bir yanlışa düşüyor. Anlaşıldığı kadarıyla, Troçki yoldaş, bir işçi devletinde işçi sınıfının maddi ve manevi çıkarlarını savunmanın sendikaların işi olmadığını söylüyor. Bu yanlıştır. Troçki yoldaş bir 'işçi devleti'nden bahsediyor. Bunun bir soyutlama olduğunu söylemek zorundayım. 1917'de bir işçi devletinden bahsetmemiz doğaldı; fakat şimdi birisi çıkıp, "madem burjuvazinin olmadığı bir işçi devletinden bahsediyoruz, o halde işçi sınıfını kime karşı ve ne amaçla savunmak gerekiyor" derse, bariz bir hata yapmış olur. Mesele şu ki bahsettiğimiz tam bir işçi devleti değildir. Troçki yoldaşın temel yanlışlarından biri burada saklıdır. Genel ilkelerden pratik

tartışmaya ve kararnamelere geçmiş olmamıza rağmen, burada geriye götürülüyoruz ve meseleyi pratik açıdan ele almamız engelleniyor. Böyle olmaz. Bir defa, bizimkisi aslında bir işçi devleti değil, bir işçi-köylü devletidir. Buradan birçok sonuç çıkar. (*Buharin*: "Ne devleti? İşçi-köylü devleti mi?") Gerçi Buharin yoldaş arkadan "Ne devleti? İşçi-köylü devleti mi?" diye bağırıyor, ama kendisine cevap vermeyeceğim. İsteyen, son Şovyetler Kongresi'ni hatırlasın, cevabı orada bulacaktır.

Ama hepsi bu kadar değil. Parti programımız -*Komünizmin ABC'si*'nin yazarının çok iyi bildiği bir belgedir bu- devletimizin *bürokratik çarpıklıklarla malul* bir işçi devleti olduğunu göstermektedir. İşçi devletimize bu acıklı, nasıl diyeyim, yaftayı yapıştırmak zorundayız. Alın size geçiş döneminin gerçekliği. Şimdi, pratikte bu şekle bürünmüş bir devlette sendikaların savunacakları bir şey olmadığını ya da kitlesel düzeyde örgütlenmiş proletaryanın maddi ve manevi çıkarlarını savunurken sendikalar olmadan da idare edebileceğimizi söylemek doğru olur mu? Hayır, bu teorik açıdan çok yanlış bir akıl yürütme tarzıdır. Bu bizi soyutlama alanına ya da on beş-yirmi yılda ulaşabileceğimiz bir ideale götürür (gerçi ben bu ideale on beş-yirmi yılda bile ulaşacağımızdan emin değilim ama neyse). Gerçekte önümüzde, eğer soğukkanlılığımızı yitirmez ve aydın gevezeliklerine, soyut değerlendirmelere ya da bazen 'teori' gibi görünebilen, ama aslında bir hata ve geçiş döneminin özelliklerinin yanlış algılanması olan şeylere kendimizi kaptırmazsak, hakkında epeyce bilgiye sahip olduğumuz bir gerçeklik var. Şu an öyle bir devletimiz var ki, proletarya bu devlete karşı kendisini tümüyle örgütlü bir şekilde korumak zorundadır, bizse hem işçileri kendi devletlerine karşı korumak hem de işçilerin devletimizi korumalarını sağ-

lamak için bu işçi örgütlerinden yararlanmak zorundayız. İki koruma biçimi de devlet olarak aldığımız önlemlerin, sendikalarla anlaşmamız ya da 'birleşmemiz'le kendine özgü tarzda iç içe geçmesi yoluyla olmaktadır.

Bu birleşmeden ileride daha da bahsedeceğim. Fakat kelimenin kendisi bile burada 'Sovyet sendikalizmi' şeklinde bir düşman yaratmanın yanlış olduğunu gösteriyor, zira 'birleşme' kelimesi, daha baştan, birleştirilmesi *gereken farklı şeyler* var olduğunu ima eder: 'Birleşme' kelimesi, kitlesel düzeyde örgütlenmiş proletaryanın maddi ve manevi çıkarlarını devlet iktidarının önlemlerinden yararlanarak yine aynı devlet iktidarına *karşı* koruyabilme ihtiyacını ima eder. Birleşme süreci *birleşme* ve *bütünleşmeye* dönüştüğünde, ilkesel 'görüş ayrılıkları' ya da soyut teorik değerlendirmeler yerine, somut deneyimlerin icraata dönük olarak tartışılması için bir kongre toplanacaktır. Diğer yandan, Troçki yoldaşın sendika 'bürokratları' olarak davrandığı Tomski ve Lozovski yoldaşlarla ilkesel farklılıklar bulma çabası da aynı şekilde sakattır –bu tartışmada bürokratik eğilimleri hangi tarafın sergilediğine daha sonra geleceğim. Hepimizin bildiği üzere, Riyazanov yoldaş sloganları seviyor ve her zaman ilkesel bir slogan bulma derdine düşüyor olabilir, ama Tomski yoldaşın günahları arasında böyle bir alışkanlık yoktur. Dolayısıyla, bu konuda Tomski yoldaşa karşı (Troçki yoldaşın yaptığı gibi) ilkesel bir savaş açmak sanırım kantarın topuzunu kaçırmak olacaktır. Bu gerçekten beni çok şaşırttı. Hepimizin hizipsel, teorik ve başka türlü görüş ayrılıkları nedeniyle çok günah işlediği zamanlar oldu (gerçi bazı yararlı şeyler de yapmadık değil), fakat o dönemin geride kaldığını ve büyüdüğümüzü zannediyordum. İlkesel farklılıklar uydurmayı bırakıp, pratik çalışmaya koyul-

manın vaktidir. Ben Tomski'nin bir teorisyen kimliği olduğunu ya da kendisinin böyle bir iddiada bulunduğunu hiç duymadım; bu onun bir kusuru olabilir, ama bu ayrı bir konu. Sendikal harekette çalışma yürüten Tomski, konumu gereği bu karmaşık geçişi bir şekilde yansıtmak zorundadır (bilinçli ya da bilinçsiz, o apayrı bir konu; ben Tomski'nin bunu her zaman bilinçli yaptığını söylemiyorum), ki kitlelerin canını yakan bir şey varsa ve kitleler bunun ne olduğunu bilmiyorlarsa ve bunu Tomski de bilmiyorsa (*alkışlar ve gülüşmeler*) ama ortalığı ayağa kaldırıyorsa, bana göre bu bir kusur değil, onun hanesine yazılması gereken bir artıdır. Tomski'de birçok kısmi teorik yanlış bulunduğuna eminim. Ama masaya oturup, gerçekten üzerine düşünerek birtakım kararlar ya da tezler kaleme alırsak, hepsini düzeltiriz; belki bunu yapma zahmetine bile girmeyiz, çünkü üretim çalışması ince teorik anlaşmazlıkları düzeltmekten daha ilgi çekicidir.

Şimdi de, Buharin'in yüzü suyu hürmetine diyelim, 'üretim demokrasisi'ni ele almak istiyorum. Her insanın zaafları olduğunu, büyük bir insanın bile küçük zaafları olduğunu hepimiz biliyoruz. Bu Buharin için de geçerli. Buharin'in süslü laflara karşı bir zaafı var. 7 Aralık'taki Merkez Komite plenumunda, Buharin üretim demokrasisi üzerine kararı kaleme alırken sanki büyük bir haz duyuyordu. Fakat bu 'üretim demokrasisi' denen şeye daha yakından baktıkça, bunun yeterince düşünülmemiş ve teorik açıdan yanlış bir şey olduğunu daha iyi görüyorum. Bulamaçtan başka bir şey değil bu. Bu örneğe ilişkin olarak, bir kez daha, en azından bir parti toplantısında şunu söylemek istiyorum: "N.I. Buharin yoldaş, daha az laf kalabalığı devletimiz için de, teori için de, sizin için de daha yararlı olacaktır." (*alkışlar*) Üretim vazgeçilmez-

dir. Demokrasi ise yalnızca siyasi alan için geçerli bir kategoridir. Bu kelimenin konuşmalarda ya da makalelerde kullanılmasına kimsenin bir itirazı olamaz. Bir makale yalnızca tek bir ilişkiyi ele alır ve bunu açık bir biçimde ifade eder. Fakat sizin bunu bir teze dönüştürmeye çalıştığınızı ve 'evetçiler' ile 'hayırcılar'ı birleştirerek bunu bir slogana dönüştürmek istediğinizi görmek çok tuhaf; sizin, tıpkı Troçki gibi, parti "iki eğilim arasında seçim yapmak zorundadır" dediğinizi duymak çok tuhaf. Partinin bir 'seçim yapmak' zorunda olup olmadığı ve partiyi 'seçim yapmak' zorunda kaldığı bir duruma sokmanın kimin suçu olduğu sorununu ayrıca ele alacağım. İş bu noktaya kadar geldiğine göre, şunu söylemek zorundayız: "'Üretim demokrasisi' gibi kafa karışıklığından başka bir şey içermeyen ve teorik açıdan yanlış olan sloganlara mümkün olduğunca az sarılın. Troçki de Buharin de bu kavramı teorik açıdan enine boyuna düşünmedikleri için, kafa karışıklığına düştüler. 'Üretim demokrasisi', onların sarıldıkları fikirlerin çok ötesinde şeyleri ifade eder. Onlar üretime fazladan vurgu yapmak, dikkatleri üretime yoğunlaştırmak istiyorlardı. Fakat bir şeyi bir makalede ya da konuşmada vurgulamak ayrı, bunu bir teze dönüştürüp partiden bir seçim yapmasını istemek apayrıdır. Ben böyle bir durumda, "buna karşı çıkın, çünkü bu bir kafa karışıklığıdır" derim. Üretim vazgeçilmezdir, demokrasi ise vazgeçilmez değildir. Üretim demokrasisi tamamen yanlış fikirler üretiyor. Üretimde tek adam yönetimi fikri daha yakın zaman önce savunuluyordu. Meseleleri bulamaca çevirip, insanların kafasını karıştırmamamız gerekiyor: Ne zaman demokrasi, ne zaman tek adam yönetimi, ne zaman diktatörlük istediğinizi insanlar nasıl bilecekler? Ama diktatörlükten de asla vazgeçilmemelidir – Bu-

harin'in arkadan "Çok doğru" diye seslendiğini duyuyorum. (*gülüşmeler, alkışlar*)

Neyse, devam edelim. Eylül'den bu yana öncelik ilkesinden eşitleme ilkesine geçişten bahsediyoruz; nitekim bu konuyu Merkez Komite tarafından onaylanan Tüm-Parti Konferansı kararında ele aldık. Bu kolay bir sorun değil, çünkü birbiriyle uzlaşmaz olmasına karşın önceliklerle eşitlemeyi birleştirmek zorunda olduğumuzu görüyoruz. Neyse ki biraz da olsa Marksizm biliyoruz ve karşıtların nasıl ve ne zaman birleştirilebileceğini ve birleştirilmesi gerektiğini öğrendik; ama en önemlisi, devrimimizde üç buçuk yıl içinde karşıtları birçok kez birleştirmiş olmamızdır.

Sorunu enine boyuna düşünerek, dikkatli bir şekilde ele almak gerektiği açıktır. Neticede, daha yediler ve sekizler grubuyla Buharın yoldaşın meşhur 'tampon' grubunu doğuran MK'nın o yürekler acısı plenum toplantılarında bu ilkesel sorunları tartışmış ve öncelik ilkesinden eşitleme ilkesine geçişin kolay bir iş olmadığını saptamıştık. Şimdi Eylül Konferansı kararını hayata geçirmek için biraz çaba sarf etmek zorundayız. Neticede, bu karşıt kavramları birleştirdiğimizde ortaya kakofoni de çıkabilir senfoni de Öncelik ilkesi, bir grup hayati üretim dalı içinde, aciliyeti daha fazla olması nedeniyle üretim dallarından birini tercih etmek demektir. Bu tercihin, bu ayrıcalığın somuttaki karşılığı nedir? Bu ayrıcalığın kapsamı nedir? Bu zor bir meseledir ve bu meseleyi yalnızca şevkle çözemeyiz; birçok mükemmel özelliğe sahip olan ve doğru işte çalıştığında mucizeler yaratacak olan bir insanın kahramanca çabası bile yetmeyebilir Bu çok özel bir sorundur ve doğru bir yaklaşım gerektirmektedir. Yani önce-

*) 1920 yılının Kasım ve Aralık ayındaki toplantılar kastediliyor (ç.n.)

lik ve eşitleme sorununu gündeme getireceksek, önce sorunu biraz dikkatlice düşünmek gerekir, ama Troçki yoldaşın çalışmasında tam da bunun eksik olduğunu görüyoruz; ilk tezlerini ne kadar değiştirirse, yanlışları da o kadar artıyor. Örneğin en son tezlerinde şunları okuyoruz:

> *Tüketim* alanında, yani emekçilerin birey olarak hayat koşullarında, eşitleme çizgisini takip etmek gerekir. *Üretim* alanındaysa öncelik ilkesi daha uzun süre belirleyiciliğini koruyacaktır... (Troçki'nin broşüründe 41. tez, s. 31).

Teorik açıdan gerçek bir karmaşa. Tamamen yanlış. Öncelik ilkesi ayrıcalık tanımak demektir, fakat tüketimde ayrıcalık olmadan hiçbir anlam taşımaz. Eğer bütün ayrıcalığım günde birkaç parça ekmekse, bu beni çok mutlu etmez. Önceliğin ayrıcalık kısmı tüketimde de ayrıcalık demektir. Aksi halde öncelik bir düştür, bir saman alevidir, oysa biz materyalistiz. İşçiler de materyalist; siz işçiye acilen çalış derseniz, o da size hani ekmek, hani giyecek, hani et der. Bu sorunları somut olaylara göndermede bulunarak Savunma Konseyi'nde defalarca tartıştığımızda hep bu şekilde kavradık ve şimdi de böyle kavrıyoruz. Biri çıkar "ben acil çalışma yapıyorum" der ve çizme ister, diğeri çıkar, "Çizmemi isterim, yoksa acil işlerde çalışan işçilerin dayanamayacak ve öncelik dediğin şey buhar olup uçacak" der.

Dolayısıyla, tezlerde eşitleme ve öncelik sorununa yaklaşım özünde yanlıştır. Dahası, pratikte sınanmış ve başarılmış olandan da geriye düşmektedir. Böyle olmaz; bu bizi bir yere götürmez.

Bir de 'birleşme' sorunu var. Şu an 'birleşme' konusunda yapılacak en iyi şey susmaktır. Söz gümüşse sükût altındır.

Neden? Çünkü pratikte birleşmeye zaten başladık; bugün *pratikte* bir şeylerin birleştirilmediği tek bir büyük eyalet ekonomi konseyi *ya* da Yüksek Ekonomi Konseyi'nin ve Ulaşım Halk Komiserliği'nin, vs. tek bir büyük dairesi yoktur. Peki, bütün sonuçlar olması gerektiği gibi mi? İşte asıl zorluk da burada. Birleşmenin *somutta* nasıl gerçekleştirildiğine ve sonuç alındığına bakın. Çeşitli kurumlarda birleşmeyi ortaya koyan sayısız kararname var. Fakat kendi somut deneyimlerimizin henüz pratik bir incelemesini yapmış değiliz; bütün bunların somut sonuçlarını irdelemiş değiliz; belli bir sanayi dalında bir birleşme durumunun ne sonuç verdiğini, eyalet sendika konseyinin falanca üyesi eyalet ekonomi konseyinde falanca göreve getirildiğinde ne olduğunu, bunu kaç ay sürdürdüğünü, vs. henüz göremedik. Ama birleşme üzerine ilkesel bir görüş ayrılığı icat etmeyi ve bu süreçte bir yanlış yapmayı becerdik, ne de olsa bu tür şeylerde çok hızlıyız; ama sıra kendi deneyimlerimizi inceleyip doğrulamaya geldiğinde çuvallıyoruz. Çeşitli tarım bölgelerinde tarımın iyileştirilmesine ilişkin yasanın uygulanması için olduğu gibi, Saratov eyaleti değirmen sanayisinde, Petrograd metal sanayisinde, Donets kömür madenciliğinde vs. birleşme ve birleşmenin sonuçlarının incelenmesi için de komitelerin olduğu Sovyet kongreleri gerçekleştirdiğimizde ve bu komiteler, veriler topladıktan sonra, "şunu şunu inceledik" diye açıklama yaptıklarında, işte o zaman, "Nihayet pratik işlerle uğraşmaya başladık, nihayet büyüdük!" diyebileceğim. Fakat birleşmeye üç yıl harcadıktan sonra birleşme ilkesi üzerine kılı kırk yaran 'tezler' önümüze sürülüyorsa, bundan daha hatalı ve acıklı bir şey olabilir mi? Birleşme yoluna girmiş bulunuyoruz ve girmekle doğru yaptığımıza kuşkum yok, ama deneyimlerimizin sonuç-

larını henüz yeterince incelemedik. İşte bu yüzden birleşme sorununda yegâne akıllı taktik susmaktır.

Somut deneyimleri incelemek gerekiyor. Şahsen ben pratikte birleşmeye dair talimatlar içeren karar ve kararnameler imzaladım ve hiçbir teori pratiğin yarısı kadar önemli değildir. İşte bu sebeple, "Gelin, 'birleşme' hakkında konuşalım" dendiğinde şu cevabı veriyorum: "Gelin, neler yaptık, onları inceleyelim." Birçok yanlış yaptığımıza hiç kuşku yok. Kararnamelerimizin büyük kısmının düzeltilmeye muhtaç olduğu da söylenebilir. Bunu kabul ederim, zira kararname meftunu değilim. Yeter ki somut tekliflerle gelin, değiştirilmesi gereken neyse onu söyleyin. Soruna somut yaklaşım, icraata dönük yaklaşım böyle olur. Bunu yapmak zaman kaybı olmayacaktır. Bu yol bürokratik proje çılgınlığına varmayacaktır. Troçki'nin broşüründe "Pratik Sonuçlar" adlı VI. Bölüm'de yanlış olan tam da budur. Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Kurulu'ndaki ve Yüksek Ekonomi Konseyi Prezidyumu'ndaki üyelerin üçte biri ila yarısının her iki organda da, yarısı ila üçte ikisinin de yönetici kurullarda görev alması gerektiği, vs. söylenmektedir. Neden? Özel bir sebebi yok, işte 'göz kararı' Elbette kararnamelerimizde bu tür oranlar sık sık 'göz kararı' belirleniyor, ama bu durum kararnamelerde neden kaçınılmaz olsun? Ben bütün kararnameleri savunmuyorum ve onları gerçekte olduklarından daha iyi göstermek gibi bir niyetim yok. Kararnamelerde toplam üyelerin yarısı ya da üçte biri, vs. gibi tamamen keyfi oranlar çoğu zaman göz kararı saptanır. Bir kararnamede böyle yazıyorsa, bunun anlamı şu dur: Bu şekilde yapmaya çalışın, sonra bu 'deneme'nizin sonuçlarını değerlendiririz. Sonradan sonuçları tartıp bir değerlendirme yaparız. Bu genel değerlendirmeden sonra da yolu-

muza bakarız. Birleşme için çalışıyoruz ve gittikçe daha iyi yapacağımızı umuyoruz, çünkü gittikçe daha çok deneyim kazanıp, iş koparıcı hale geliyoruz.

Fakat görünen o ki, 'üretim propagandası'na kaymış bulunuyorum. Yapacak bir şey yok! Üretimde sendikaların rolüne ilişkin bir tartışmada bu soruna değinmek gerekiyor.

Bu yüzden ele alacağım bir sonraki konu, üretim propagandası olacak. Bu da pratik bir meseledir ve biz de soruna bu şekilde yaklaşıyoruz. Üretim propagandası yürütmek için devlet daireleri şimdiden ayarlandı. Bunların iyi mi kötü mü olduklarını bilmiyorum, deneyip görmek gerek, ama bildiğim bir şey varsa, o da bu konu hakkında 'tezler'e ihtiyaç olmadığıdır.

Sendikaların sanayide oynamaları gereken role dair genel bir değerlendirme yaparken, bu demokrasi sorununda, bilindik demokratik uygulamaların ötesine geçmemize gerek yoktur. 'Üretim demokrasisi' gibi aldatıcı laflar bizi bir yere götürmez, çünkü bunların hepsi yanlıştır. Bu birinci husus. İkinci husus ise üretim propagandasıdır. Kurumlar hazır. Troçki'nin tezleri üretim propagandasını ele alıyor. Boşuna, çünkü bu konuda tezler bayatlamıştır. Kurumların iyi mi kötü mü olduğunu şimdilik bilmiyoruz. Ama pratikte sınadıktan sonra bir cevap verebiliriz. Gelin biraz inceleme ve araştırma yapalım. Diyelim ki bir kongrede onar kişiden oluşan on komite belirlendi. Şunu sormamız lazım: "Üretim propagandasıyla ilgileniyorsun, değil mi? Nedir elimizdeki sonuçlar?" İncelemeyi yaptıktan sonra, özellikle başarı elde etmiş olanları ödüllendirmeli, başarısız olanlarıysa bir kenara bırakmalıyız. Şu an az da olsa pratik deneyimimiz var, çok olmayabilir, ama var; oysa şimdi bu deneyimden uzaklaştırılıyoruz ve geriye, şu 'ilke-

sel tezler'e götürülüyoruz. Buna 'sendikalizm'den ziyade 'gerici' bir hareket demek gerekir.

Sonra üçüncü husus olarak, ikramiyeler. İşte, üretimde sendikaların rolü ve görevleri: *Aynî* ikramiyelerin dağıtılması. Bu işe başlandı. Bir şeyler yapılıyor. Bu amaçla 500 bin *pud* tahıl ayrıldı ve bunun 170 bini şimdiden dağıtıldı. Ne kadar iyi, ne kadar doğru yapıldığını bilmiyorum. Halk Komiserleri Konseyi'nde bu dağıtım tarzının iyi olmadığı, ikramiye yerine ek ücretin söz konusu olduğu söylendi. Gerek sendikacılar gerekse Çalışma Halk Komiserliği memurları buna işaret ettiler. Meseleyi incelemek üzere bir komisyon atadık, fakat bu iş henüz yapılmadı. 170 bin *pud* tahıl dağıtıldı, fakat bu dağıtımı tutumlu işletmecideki bağlılığı, kahramanlığı, hevesi, yeteneği ve özveriyi, yani tek kelimeyle Troçki'nin yücelttiği vasıfları sergileyen kişileri ödüllendirecek şekilde yapmak gerekiyor. Fakat şu anki görevimiz bunu tezlerde söylemek değil, ekmek ve et vermektir. Sözgelimi, belli bir kategorideki işçiyi etten mahrum bırakmak ve bu eti 'acil' işlerde çalışan işçilere ikramiye şeklinde vermek daha iyi olmaz mı? Biz bu tür bir önceliği reddetmiyoruz. Bu bizim ihtiyaç duyduğumuz bir önceliktir. Öncelik ilkesini uygularken neler yaşadığımıza daha yakından bakmalıyız.

Dördüncü husus ise disiplin mahkemeleridir. Umarım, "disiplin mahkemeleri olmadan sanayide sendikaların rolü ve 'üretim demokrasisi' hikâyedir" dersem Buharin yoldaş üzerine alınmaz. Sorun şu ki sizin tezlerinizde bu konuya dair hiçbir şey yok. Dolayısıyla ilkesel, teorik ve pratik açıdan bakıldığında Troçki'nin tezleri ve Buharin'in tutumu hakkında söylenebilecek tek şey var: Çok yazık!

Soruna Marksist bir tarzda yaklaşmadığınızı söylediğimde, çıkardığım sonuca daha da ikna oluyorum. Bunu tezleri-

nizin bazı teorik yanlışlar içermesinden bağınısız olarak söylüyorum. 'Sendikaların rolü ve görevleri' sorununa Marksist yaklaşım böyle olmaz, çünkü böyle kapsamlı bir konuyu mevcut durumun kendine özgü siyasal yönlerine kafa yormadan ele alamayız. Neticede, RKP Dokuzuncu Kongresi'nin sendikalar üzerine karar metninde, Buharin yoldaşla birlikte, siyasetin ekonominin en yoğunlaşmış ifadesi olduğunu boşuna yazmadık.

Mevcut siyasal durumu tahlil ettiğimizde, geçiş dönemi içinde bir geçiş dönemi yaşadığımızı söyleyebiliriz. Proletarya diktatörlüğünün tamamı bir geçiş dönemidir, fakat şimdi, denebilir ki, bir sürü yeni geçiş dönemi var: orduda terhisler, savaşın sonu, geçmişe kıyasla çok daha uzun bir barışçıl soluklanma dönemi ve savaş cephesinden emek cephesine daha sağlam bir geçiş. Tek başına bu bile, proleter sınıfıyla köylü sınıfı arasındaki ilişkiyi değiştirmektedir. Ne tür bir değişiklik bu? Bugün bunu yakından incelemek gerekiyor, ama sizin tezlerinizde bu konuyla ilgili hiçbir şey görmüyoruz. Bunu yakından inceleyene kadar, beklemeyi bilmek gerekir. Halk tam bir bezginlik içinde, bazı öncelikli sanayiler için kullanılacak olan önemli miktarda stok şimdiden harcanmış durumda; proletaryanın köylülüğe karşı tutumu değişiyor. Savaş yorgunluğu korkunç düzeyde, ihtiyaçlar çoğaldı, ama üretimde yeterli artış, hatta hiç artış olmadı. Öte yandan Sekizinci Sovyetler Kongresi'ne raporumda da belirttiğim gibi, daha baştan ikna etkenini de devreye sokabildiğimiz her durumda zora başvurmamız doğru ve başarılıydı. Troçki ve Buharin'in bu çok önemli hususu dikkate almadıklarını söylemek zorundayım.

Bütün bu yeni üretim görevleri için yeterince geniş ve sağlam bir ikna zemini oluşturduk mu? Hayır, daha doğru düz-

gün başlamadık bile. Kitleleri henüz işin içine çekmedik. Şimdi soruyorum: Kitleler bu yeni görevlere hemen girişebilirler mi? Hayır, girişemezler, çünkü sözgelimi toprak sahibi Vrangel'i devirmenin ya da bu amaç için fedakârlıkta bulunmanın gerekli olup olmadığı sorununda artık özel bir propaganda gerekmezken, üretimde sendikaların rolü sorununu daha yeni yeni ele almaya başladık, yani meselenin pratik ayağından bahsediyorum, 'ilke' sorunu ya da 'Sovyet sendikalizmi' üzerine mülahazalar gibi entipüften şeylerden değil. Üretim propagandası dairesini daha yeni kurduk, ama henüz deneyimimiz yok. Aynî ikramiye ödemesine geçtik, ama herhangi bir deneyimimiz yok. Disiplin mahkemeleri kurduk, ama henüz sonuçlarını bilmiyoruz. Siyasal açıdan bakıldığında, en önemli husus kitlelerin hazırlıklı olmasıdır. Sorunun bu açıdan hazırlandığını, incelendiğini, tartıldığını ve düşünüldüğünü söyleyebilir miyiz? Hayır, alakası bile yok. İşte bu temel, çok derin ve tehlikeli bir siyasal yanlıştır, çünkü 'yedi ölç bir biç' sözüne göre hareket edilecek bir sorun varsa, o da özellikle bu sorundur. Oysa burada bir kez bile ölçmeden biçmeye girişildiğini görüyoruz. "Parti iki eğilim arasında seçim yapmak zorundadır" deniyor, ama bir kez bile ölçmeden 'üretim demokrasisi' gibi yanlış bir slogan icat edildi.

Özellikle de bürokratik uygulamaların kitlelerin karşısına gözle görülür biçimde çıktığı ve bürokrasi sorununu gündemimize aldığımız mevcut siyasal durumda, bu sloganın anlamını kavramaya çalışmak gerekiyor. Troçki yoldaş tezlerinde diyor ki, işçi demokrasisi sorununda kongrenin tek yapması gereken 'oybirliğiyle kayda geçmek'ten ibarettir. Bu doğru değil. Kayda geçmek yetmez; kayda geçmek her açıdan düşünülmüş ve tartılmış olanı sabitler, oysa üretim demokrasisi soru-

nu tümüyle düşünülmüş, denenmiş ve sınanmış olmaktan uzaktır. Kitlelerin bu 'üretim demokrasisi' sloganını nasıl yorumlayabileceklerini bir düşünün yeter.

"Biz, kitleler arasında çalışma yürüten tabandakiler, bir kan değişikliğine ihtiyaç olduğunu, işleri düzeltmek ve bürokratları kovmak gerektiğini söylüyoruz, sizse lafla peynir gemisi yürütmeye çalışıyor, üretimle ilgilenmek ve üretimde başarılar elde ederken demokrasi sergilemek gerektiğinden bahsediyorsunuz; biz bu yöntemlerle, böyle bürokratlarla dolu genel yönetim altında değil, başka bir yönetim altında üretime yoğunlaşmak istiyoruz. Kitlelerin meseleyi tartışıp, neyin nesi olduğunu görmelerine ve sonra bir kez daha düşünmelerine fırsat vermiyorsunuz, partinin yeni deneyimler edinmesine izin vermiyorsunuz; onun yerine acele ediyor, pireyi deve yapıyor ve teorik açıdan yanlış formüller üretiyorsunuz. Ve bir düşünün, işgüzar memurlar bu yanlışı kim bilir daha ne kadar ilerletecekler! Siyasal önder yalnızca nasıl önderlik ettiğinden değil, aynı zamanda önderlik ettiği insanların yaptıklarından da sorumludur. Bazen onların ne âlemde olduklarını bilmeyebilir, sık sık keşke şunu yapmasalardı diyebilir, ama yine de sorumluluk ondadır.

Şimdi de bütün bu yanlışların artık mantıksal kategoriler, önermeler ve teorik düşünceler olarak değil, eylemde ifadesini bulduğu 9 Kasım ve 7 Aralık tarihli Merkez Komite plenum toplantılarını ele almak istiyorum. Bu durum Merkez Komite içinde bir kafa karışıklığına yol açtı; devrim döneminde partimizde ilk kez böyle bir şey oluyor ve bu tehlikelidir. Mesele şu ki, bir bölünme yaşandı, Buharin, Preobrajenski ve Serebriyakov'un 'tampon' grubu ortaya çıktı ve en büyük zararı veren, en fazla kafa karışıklığına yol açan da bu oldu.

Glavpolitput ve Tsektran'ın* tarihini hatırlarsınız. Nisan 1920'deki RKP Dokuzuncu Kongresi'nin kararında, Glavpolitput'un 'geçici' bir kurum olarak kurulduğu ve koşulların "*mümkün olan en kısa sürede*" normale döndürülmesi gerektiği söyleniyordu. Eylül'de şunu okuduk: "Normal koşullara geri dönüş" ** Kasım'da (9 Kasım) plenum toplandı, Troçki tezleriyle ve sendikalizm hakkındaki fikirleriyle çıkageldi. Troçki'nin üretim propagandası hakkındaki bazı vurguları ne kadar güzel olsa da, bütün bunların kesinlikle yersiz olduğunu, meseleyle ilgisi bulunmadığını ve geriye doğru bir adımı ifade ettiğini kendisine söylemek gerekiyordu; MK'nın şu an böyle bir şeyle uğraşmaması gerekiyor. Buharin "çok güzel" diyor. Çok güzel olabilir, ama sorunun cevabı bu değil. Ateşli bir tartışmanın ardından, Tsektran'ın "sendikalar içinde proleter demokrasisinin yöntemlerini güçlendirme ve geliştirmeyi şimdiden gündemine aldığı"nı nazikçe ve yoldaşça bir dille belirten 4'e karşı 10 oyla bir karar kabul edildi. Ayrıca Tsektran'ın, "Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Kurulu'nun genel çalışmalarında aktif rol alması ve diğer sendika organlarıyla eşit temelde bu konseye dahil edilmesi" gerektiği de dile getirilmektedir.

Merkez Komite'nin bu kararının temel düşüncesi nedir? Çok açık: "Tsektran üyesi yoldaşlar! Parti Kongresi ve MK kararlarının yalnızca lafzına değil, ruhuna da uyun. Bürok-

---

*) *Glavpolitput*: Ulaşım Halk Komiserliği Siyasi Daire Başkanlığı, *Tsektran*: Demiryolu ve Gemi İşçileri Birleşik Sendikası Merkez Komitesi.

**) Bkz. *RKP MK Izvestiya*, Sayı 26, s. 2. MK Eylül Plenumu Kararı, Madde 3: "Ayrıca MK, işe yardım etmek ve işi örgütlemek için geçici manivelalar olarak *Glavpolitput*'u ve *Polivod*'u [Ulaşım Halk Komiserliği'ne bağlı Gemi Taşımacılığı Siyasi Daire Başkanlığı] kuran ulaşım işçileri sendikalarının kötü durumunda büyük bir ilerleme kaydedildiğine inanmaktadır. Bu nedenle sendika aygıtına uyum sağlayan ve onun tarafından massedilen sendika organları olarak bu örgütlerin sendikalara bağlanması başlayabilir ve başlamalıdır

rasiden, kayırmacılıktan, kibirlilikten ve 'sizden daha iyiyiz' tavrından ve daha zengin olmakla ve daha fazla yardım almakla böbürlenmelerden geriye tek bir iz bile kalmaması için, esasen bunu çalışmalarınızla bütün sendikalara yardımcı olmak için yapın.

Şimdi de pratik çalışmaya bakalım. Bir komisyon kuruluyor ve üyelerinin adları basına açıklanıyor. Troçki masadan kalkıyor, komisyonda çalışmak istemiyor ve çalışmaları sekteye uğratıyor. Neden? Tek bir sebebi var. Lutovinov'un zaman zaman muhalefeti oynaması. Bu doğru olmasına doğru, zaten aynısı Osinski için de geçerli. Dürüst olmak gerekirse, hiç hoş bir oyun değil bu. Peki, bu bir sebep olabilir mi? Osinski tohum kampanyasında çok iyi iş çıkardı. Yapılması gereken Osinski'nin 'muhalefet kampanyası'na rağmen onunla birlikte çalışmak olmalıydı, zira komisyonun çalışmalarını bu şekilde sekteye uğratmak Sovyetlere, sosyalistliğe yakışmayan, bürokratik, yanlış ve siyaseten zararlı bir tutumdur. 'Muhalefet' karşısında sapla samanı birbirinden ayırmanın gerekli olduğu bir anda böyle bir davranış bir kat daha yanlış ve siyaseten zararlıdır. Osinski bir 'muhalefet kampanyası' yürüttüğünde, kendisine "bu zararlı bir kampanyadır" derim, ama tohum kampanyası yürüttüğünü gördüğümde memnuniyet duyarım. Lutovinov'un 'muhalefet kampanyası'nda, tıpkı İşçenko ve Şlyapnikov gibi hata yaptığını asla reddetmiyorum, fakat komisyonun çalışması bu yüzden sekteye uğratılamaz.

Neydi bu komisyonun amacı? Bu komisyonun amacı, kısır görüş ayrılıkları üzerine aydın gevezeliğinden pratik çalışmaya geçmekti. Üretim propagandası, ikramiyeler, disiplin mahkemeleri gibi konuları tartışacak ve gereğini yapacaktı. Tam o sı-

rada, 'tampon' grubunun başını çeken Buharin yoldaş, Preobrajenski ve Serebriyakov'la el ele vererek, Merkez Komite'deki tehlikeli bölünmeyi gördüklerinden, bir tampon oluşturmaya koyuldular, ki bu tamponu tarif etmek için parlamenter bir ifade bulmakta zorlanıyorum. Buharin yoldaş kadar iyi karikatür çizebilseydim, kendisini elindeki bir bidon dolu benzini ateşe döken bir adam olarak çizer, altına da "Benzin tamponu" diye yazardım. Buharin yoldaş bir şeyler yaratmak istiyordu; niyetlerinin çok samimi ve çok 'tamponca' olduğuna kuşku yoktur. Fakat bir tampon yaratabildiği söylenemez, bunun yerine siyasal durumu gözden kaçırdığını ve üstelik bazı teorik yanlışlar yaptığını söylemek daha doğru olur.

Bütün bu görüşlerin geniş bir tartışmada gündeme getirilmesi şart mıydı? Bu önemsiz meselelerle uğraşmaya değer miydi? Bir parti kongresinden önceki birkaç değerli haftayı bu uğurda heba etmeye değer miydi? Bu sürede ikramiyeler, disiplin mahkemeleri ve birleşme sorunlarını inceleyip değerlendirebilirdik. Bu sorunlar tam da MK komisyonunda somut bir çözüm bulunabilecek sorunlardı. Eğer Buharin yoldaş bize bir 'yanlış kapıyı çalma' örneği sunacağına bir tampon oluşturmak isteseydi, Troçki'nin komisyonda kalması gerektiğini söyler ve bu talebinde ısrarcı olurdu. Eğer bunu söyleyip gereğini yerine getirseydi, doğru yola girmiş olurduk ve komisyon da tek adam yönetimi, demokrasi, atanmışlar gibi meselelerin pratik yönlerini araştırırdı.

Neyse biz devam edelim. Aralık'ta (7 Aralık Plenum Toplantısı'nda) çatışmayı şiddetlendiren kayıkçılarla sürtüşme ortaya çıktı ve bunun sonucunda Merkez Komite'de bizim 7 oyumuza karşı 8 oy vardı. Buharin yoldaş 'tampon'undan yararlanarak 'uzlaştırma' sağlama çabası içinde, alelacele Aralık

plenumu kararının 'teorik' kısmını yazdı, ama komisyon paramparça olduğundan elbette buradan hiçbir sonuç çıkmadı.

Glavpolitput ve Tsektran nerede yanıldılar? Kesinlikle zora başvurmuş olmalarında değil. Tersine, bu onların hanesine yazılmış bir artıdır. Onların yanlışı, Dokuzuncu Parti Kongresi'nin talebine uygun olarak doğru zamanda ve çatışmaya girmeden, normal sendika çalışmasına geçmeyi başaramamaları oldu; sendikalara ayak uydurmayı ve onlarla eşit bir temelde biraraya gelerek onlara yardımcı olmayı başaramadılar. Kahramanlık, azim, vs. askeri deneyimin olumlu yanlarıdır; bürokrasi ve kibirlilikse askeriye içindeki en kötü unsurların deneyimlerinin olumsuz yönleridir. Troçki'nin tezleri, kendi niyetlerinden bağımsız olarak, askeri deneyimin en iyi yanlarını değil, en kötü yanlarını desteklemektedir. Bir siyasal önderin yalnızca kendi politikalarından değil, aynı zamanda önderlik ettiği insanların yaptıklarından da sorumlu olduğunu unutmamak gerekiyor.

Son olarak söylemek istediğim şey -ki bu yüzden dün kendime demediğimi bırakmadım- Rudzutak yoldaşın tezlerini tümüyle gözden kaçırmışım. Rudzutak'ın zaafı sesinin çok çıkmıyor olmasıdır; etkileyici ya da iyi bir hatip değil. İnsan gözden kaçırabiliyor. Toplantılara katılamadığımdan, dün belgelerimi gözden geçirdim ve bu belgelerin arasında 2-6 Kasım 1920 tarihleri arasında toplanan Beşinci Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı için yayınlanmış bir broşür buldum. "Sendikaların Üretimdeki Görevleri" başlığını taşıyan bu bildirinin tamamını okuyacağım, zaten uzun değil. (*Lenin broşürü okur.*)

Kendime neden verip veriştirdiğimi umarım şimdi anlamışsınızdır. Alın size gerçek bir platform, Troçki yoldaşın uzun uzun düşündükten sonra yazdığı platform metninden

de, Buharin yoldaşın hiç düşünmeden yazdığı metinden de (7 Aralık plenumu kararı) çok daha iyi. Yıllardır sendikal hareketin dışında kalmış olan biz bütün Merkez Komite üyeleri Rudzutak yoldaşın deneyimlerinden fayda elde edecektir ve bu söylediğim Troçki yoldaşla Buharin yoldaş için de geçerlidir. Sendikalar bu platformu kabul ettiler.

Disiplin mahkemelerini hepimiz unuttuk, oysa aynî ikramiye ya da disiplin mahkemeleri olmadan 'üretim demokrasisi' boş laftan ibarettir.

Rudzutak'm tezleriyle Troçki'nin Merkez Komite'ye sunduğu tezleri karşılaştırıyorum. Beşinci tezin sonunda şöyle yazıyor:

> ...sendikaların yeniden örgütlenmesine, yani her şeyden önce tam da bu bakış açısıyla memurların seçilmesine hemen başlamak gerekir...

İşte, gerçek bürokratça yaklaşıma bir örnek: Troçki ile Krestinski sendikalarda çalışacak 'memurları' seçiyorlar!

Şunu bir kez daha söyleyeyim: Burada Tsektran'm hatasının bir açıklaması söz konusudur. Tsektran'm yanhşı baskı uygulamış olması değildi; bu onun hanesine yazılmış bir artıdır. Yanhş olan Tsektran'm bütün sendikaların genel görevleriyle başa çıkamaması ve disiplin mahkemelerinden daha doğru, daha hızh ve daha başarılı bir şekilde yararlanmayı ve bütün sendikalara bu yönde yardımda bulunmayı başaramanış olmasıdır. Rudzutak yoldaşm tezlerinde disiplin mahkemeleriyle ilgili kısnıı okuduğumda, bu konuda bir kararname olabilir diye düşündüın. Gerçekten de böyle bir kararname varmış: 14 Kasım 1919'da çıkarılan İşçi Disiplin Mahkemelerine İlişkin Yönetmelik" (*Kanunlar Mecmuası*, 537 sayı).

Bu mahkemelerde kilit rol sendikalardadır. Bu mahkemelerin ne kadar iyi olduğunu, ne kadar iyi çalıştığını ve her zaman işbaşında olup olmadığım bilmiyorum. Kendi somut deneyimlerimizi incelemek, Troçki ve Buharin yoldaşların yazdığı herhangi bir şeyden çok daha yararlı olacaktır.

Soruna dair her şeyi özetleyerek bitireyim. Bu görüş ayrılıklarını parti içinde geniş bir tartışmaya konu etmenin ve Parti Kongresi'ne taşımanın büyük bir yanlış olduğunu söylemek zorundayım. Siyasal açıdan bu bir hataydı. Komisyonda, ama yalnızca komisyonda icraata dönük bir tartışma yapmamız gerekirdi, ancak o zaman yol alabilirdik. Oysa şimdi geriye gidiyoruz ve sorunu pratik bir tarzda ele almak yerine soyut teorik tezlere sarılmış vaziyette geriye gitmeye devam edeceğiz. Şahsen ben bütün bunlardan bıktım, artık gına geldi ve hastalığımdan bağımsız olarak, bunlardan tümüyle kurtulmak bana büyük haz verecektir. Kaçıp kurtulayım da neresi olursa olsun.

Son olarak, Troçki ve Buharin'in tezlerinde bir dolu teorik hata ve bir dizi ilkesel yanlışlık var. Bu yaklaşım tarzının siyasal açıdan hiçbir iler tutar yanı yoktur. Troçki yoldaşın 'tezleri' siyasal açıdan zararlıdır. Siyasal çizgisinin özü sendikaları bürokratça taciz etme politikasıdır. Parti kongremizin bu politikayı kınayıp reddedeceğinden eminim. (*uzun ve coşkulu alkışlar*)

Broşür halinde 1921'de yayınlandı;
Collected Works, Cilt 32, s. 19-42.

PARTİ KRİZİ

19 Ocak 1921

Kongre öncesi tartışma bütün hararetiyle devam ediyor. İlk baştaki küçük farklılıklar ve anlaşmazlıklar büyüyüp kocaman oldu ki zaten ne zaman küçük bir yanlışta ayak direyip düzeltilmesine ısrarla karşı çıkılsa ya da büyük bir yanlış yapanlar karşı tarafın yaptığı küçük bir yanlışın üzerine atlasalar böyle olur.

Anlaşmazlıklar ve bölünmeler hep böyle büyür. Nitekim bizde de küçük anlaşmazlıklar böyle 'büyüdü' ve parti bu hastalığı atlatacak kadar sağlıklı ve güçlü olmadığı takdirde komünizmden kesin kopuşu ve partide kaçınılmaz bir bölünmeyi ifade eden sendikalizme vardı.

Acı gerçekle yüzleşme cesaretini göstermek zorundayız. Parti hastadır Parti yüksek ateşle yatmaktadır Meselenin özü şudur: Hastalık yalmzca 'ateşi çıkmış üst kesimleri', hatta belki de yalmzca Moskova'dakileri mi etkilemiştir, yoksa bütün bedene mi sirayet etmiştir? Eğer hastalık bütün bedene sirayet ettiyse, o zaman sorulması gereken soru şudur: Bu beden önümüzdeki birkaç hafta içinde, yani Parti Kongresi'nden önce ve Parti Kongresi'nde tamamen iyileşip hastalığm nüksetmesini imkânsız kılabilecek midir, yoksa hastalık uzayıp tehlikeli bir hal mi alacaktır?

Çabuk ve kesin bir tedavi için yapılması gerekenler nelerdir? *Bütün* parti üyeleri, anlaşmazlıkların özünü ve parti içindeki mücadelenin gelişimini aklıselimle ve en ince ayrmtısına kadar *incelemelidirler* Her ikisini de incelemek gerekiyor, çünkü anlaşmazlıkların özü, mücadelenin geçtiği çeşitli aşamalarda her seferinde tarafların *farklı* bileşimde ve sayılarda olduğunu, mücadelede *farklı* konumlar aldıklarını, vs. gösteren *mücadelenin seyri* içinde ortaya çıkmakta, netleşmekte ve somutlaşmaktadır (ve çok sık olarak da dönüşüm yaşamaktadır). Bu iki husus da *incelenmeli* ve tümüyle doğrulanabilecek eksiksiz, yazılı belgeler talep edilmelidir. Ancak iflah olmaz aptallar sözlü beyanlara inamrlar. Eğer ortada *hiç* belge yoksa, *her iki* tarafm ya da bütün tarafların tanıkları dinlenmeli ve sorgu, tamkların huzurunda gerçekleştirilmelidir.

Öncelikle görüş ayrılıklarının özü ve mücadelenin aşamaları hakkındaki görüşlerimi ortaya koymak istiyorum.

Birinci aşama: 2-6 Kasım'daki Beşinci Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı. Mücadele başlar. Merkez Komite'deki yegâne 'muharipler' Troçki ve Tomski'dir. Troçki sendikaları "baştan aşağı değiştirmek lazım" diyerek "dillere pelesenk olacak bir

laf" ortaya atar. Tomski görüşlerini çok hararetli bir tarzda savunur. Merkez Komite üyelerinin çoğunluğu henüz seyretmektedir. MK üyelerinin yaptığı (ve hepsinden öte benim yaptığım) ciddi bir yanlış: Rudzutak'm Beşinci Konferans tarafından benimsenen "Sendikaların Üretimdeki Görevleri" başlıklı tezlerinin 'gözden kaçırılması' *Bütün* tartışmanın *en* önemli belgesi budur.

İkinci aşama: 9 Kasım tarihli Merkez Komite Plenumu. Troçki sendikaları cenderesine alan 'ağır kriz' ile sendikaların yeni görevleri ve yöntemleri hakkındaki laflarla süslenmiş ya da bunların *arkasına saklanmış* olan 'baştan aşağı değiştirme' politikasını savunduğu *Sendikalar ve Gelecekteki Rolleri* başlıklı 'taslak tezleri'ni sunar. Lenin'in hararetle desteklediği Tomski, Tsektran'daki çarpıklıklar ve bürokratik aşırılıklar dikkate alındığında, bütün ihtilafın özünde bu 'baştan aşağı değiştirme'nin yattığını söyler. Tartışma sırasında, Lenin açıkça abartılı ve dolayısıyla yanlış olan bazı 'saldırılar'da bulunur; bu yanlış bir 'Tampon Grubu' ihtiyacını doğurur. On MK üyesinden oluşan (aralarında Zinovyev ve Buharin de vardır, ama Troçki ve Lenin yoktur) bu grup, "anlaşmazlıkları geniş bir tartışmaya konu etmeme" kararı alır ve *Lenin'in raporunu* (sendikalar raporunu) *iptal ederek* Zinovyev'i raportör olarak atar ve "icraata dönük ve ihtilaflardan uzak duran bir rapor sunmak"la görevlendirir.

Troçki'nin tezleri reddedilir. Lenin'in tezleri kabul edilir. Karar nihai şekliyle 4'e karşı (Troçki, Andreyev, Krestinski ve Rikov) 10 oyla kabul edilir. Bu kararda, "emeğin askerileştirilmesinin sağlıklı biçimleri" savunulur, "merkeziyetçiliğin ve askerileşmiş çalışma biçimlerinin yozlaşarak bürokratik uygulamalara, derebeyliklere, kırtasiyeciliğe, vs. dönüşmesi" malı-

küm edilir. Tsektran'a, diğer sendika organlarıyla eşit temelde dahil edildiği "Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Kurulu'nun genel çalışmalarında daha aktif rol alması" söylenir.

Merkez Komite bir sendika komisyonu kurar ve bu komisyonda Troçki yoldaşa da görev verir. Troçki yoldaş komisyonda çalışmayı reddeder ve *sırf* bu adımıyla ilk yanlışını büyütür ve sonunda hizipçiliğe yol açar. Bu adım olmasaydı, yaptığı yanlış (hatalı tezler sunmak) bütün MK üyelerinin zaman zaman yaptığı türde küçük bir yanlış olarak kalacaktı.

Üçüncü aşama: Aralık ayında gemi işçileri ile Tsektran arasındaki çatışma. 7 Aralık'taki Merkez Komite Plenumu. Artık esas 'muharipler' Troçki ile Lenin değil, Troçki ile Zinovyev'dir. Zinovyev sendika komisyonu başkanı sıfatıyla, gemi işçileri ile Tsektran arasındaki tartışmayı soruşturur. 7 Aralık'taki Merkez Komite Plenumu. Zinovyev, Tsektran'ın bileşiminde derhal bir değişiklik yapılmasını amaçlayan somut bir teklif sunar. Merkez Komite'nin çoğunluğu teklife karşı çıkar. Rikov, Zinovyev'in tarafına geçer. Buharin'in kararı kabul edilir: Kararın esas kısmı dörtte üç oranında gemi işçilerinden yana tutum alırken, giriş kısmında sendikaları "tepeden yeniden yapılandırma" (3. madde) önerisine karşı çıkılarak ünlü "üretim demokrasisi" (5. madde) onaylanır. Merkez Komite üyelerinden oluşan ve esasen, 'tampon' grubunu kâğıt üzerinde bir şey olarak gördüğünden Buharin'in kararına karşı çıkan grubumuz azınlıktadır; Troçki'nin sendika komisyonuna katılmayı reddetmesiyse gerçekte mücadelenin devam ettiği ve Merkez Komite'nin dışına taşındığı anlamına gelmektedir. 6 Şubat 1921'de parti kongresinin toplanmasını teklif ettik. Teklif kabul edildi. Sonradan uzak bölgelerden gelen talep üzerine 6 Mart'a ertelendi.

Dördüncü aşama: Sekizinci Sovyetler Kongresi. Troçki 25 Arahk'ta *Sendikaların Rolü ve Görevleri* başlıklı 'platform broşürü'nü yayınlar. Biçimsel demokrasi açısından bakıldığında, Troçki'nin böyle bir platformla çıkmaya sonuna kadar hakkı vardı, zira 24 Arahk'ta Merkez Komite tartışma özgürlüğüne izin vermişti. Devrimin çıkarları açısmdan bakıldığındaysa, bu adım bir yanhşm iyiden iyiye büyütülmesi ve hatah bir platform temelinde bir *hizip yaratılması* anlamına geliyordu. Broşürde 7 Arahk tarihli Merkez Komite kararından yalnızca 'üretim demokrasisi'yle ilgili kısım aktarılır, ama 'tepeden yeniden yapılandırma' aleyhinde söylenenler *aktarılmaz*. Buharin'in 7 Arahk'ta Troçki'nin yardımıyla oluşturduğu tampon, 25 Arahk'ta Troçki tarafından parçalanır. Broşüre tümüyle 'baştan aşağı değiştirme' ruhu sinmiştir. Teorik açıdan yanhş, pratik açıdansa üretim propagandası kavramı, çerçevesi ve görevleri dışına çıkmayan aydınca süslemeler ('üretim atmosferi', 'üretim demokrasisi') bir tarafa bırakıldığında, 'baştan aşağı değiştirme' politikasını süsleyecek, gizleyecek ya da hakh gösterecek herhangi bir 'yeni' 'görev ve yöntem'e işaret etmeyi *başaramaz*.

Beşinci aşama: 30 Aralık'taki Sekizinci Sovyetler Kongresi'ndeki RKP grubunda bütün Rusya'dan gelen binlerce sorumlu parti çahşammn önünde tartışma. İhtilaf iyiden iyiye hararetlenir. Bir yanda Zinovyev ile Lenin, diğer yanda Troçki ile Buharin. Buharin 'tampon' rolünü oynamak ister, ama yalnızca Lenin ve Zinovyev aleyhinde konuşur, Troçki'ye karşı tek bir laf etmez. Buharin (16 Ocak'ta yayınlanacak olan) tezlerinden bir parça okur, ama komünizmden kopuş ve sendikalizme kayış hakkında tek kelime etmeyen parçayı almakla *yetinir*. Şlyapnikov (İşçi Muhalefeti adına), Troçki'nin daha

öncesinde (platformunun 16. tezi) yerle bir ettiği ve (belki de kısmen bu yüzden) kimsenin ciddiye almadığı sendikalist platformu okur.

Kanaatimce 30 Aralık'taki bütün tartışmanın tepe noktası, Rudzutak yoldaşın tezlerinin okunmasıydı. Öyle ki Troçki ve Buharin yoldaşlar, bu tezlere itiraz edemedikleri gibi, tezlerin 'en iyi kısmı'nın *Tsektran üyeleri* (Holtzmann, Andreyev ve Lyubimov) tarafından hazırlandığı efsanesini ortaya attılar. Tam da bu sebeple Troçki mizahi bir dille ve itici olmayan bir tarzda Lenin'e yürüttüğü başarısız 'diplomasi'den ötürü takıldı ve Lenin'in tartışmayı "kesmek ya da mecrasından saptırmak" ve bir "paratoner" bulmak istediğini, ama "paratoner yerine tesadüf eseri Tsektran'ı bulduğunu" söyledi.

Efsane hemen o gün, 30 Aralık'ta Rudzutak tarafından çürütüldü. Rudzutak, Lyubimov'un Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Kurulu'nda 'yer almadığı'na, prezidyumunda Holtzmann'ın bu tezlere karşı oy verdiğine ve tezlerin Andreyev, Çiperoviç ve kendisinin oluşturduğu bir komisyon tarafından hazırlandığına dikkat çekti.

Ama bir anlığına, Troçki ve Buharin yoldaşların yarattıkları efsanenin doğru olduğunu varsayalım. Onlar için bu varsayımdan daha büyük bir yenilgi kaynağı olabilir mi? Öyle ya, 'Tsektrancılar' 'yeni' görüşlerini Rudzutak'ın kararına dahil ettilerse, Rudzutak bunları kabul ettiyse, bütün sendikalar bu kararı benimsediyse (2-6 Kasım!) ve Buharin ile Troçki'nin buna karşı söyleyecekleri hiçbir sözleri yoksa, buradan ne sonuç çıkar?

Şu sonuç çıkar: Troçki'nin bütün anlaşmazlıkları yapaydır, *ne* onun *ne de* 'Tsektrancılar'ın 'yeni görevleri ya da yöntemleri' vardır ve somut, önem taşıyan her şey, *daha sonun Merkez*

Komite'de gündeme bile getirilmeden önce sendikalar tarafından söylenmiş, benimsenmiş ve *karara bağlanmıştır*

Eğer yerden yere vurulacak ve 'baştan aşağı değiştirilecek' bir merci varsa, o da RKP Merkez Komitesidir, Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Kurulu değil, zira Rudzutak'ın tezlerini 'gözden kaçırmıştır' ve bu yanlış tamamen boş bir tartışmanın patlak vermesine yol açmıştır. Hiçbir şey Tsektrancıların yaptığı yanlışın *üstünü örtemez* (bu büyük bir yanlış değildir, ama özünde son derece yaygın olup bürokrasinin belli bir oranda aşırıya kaçmasından ibarettir). Dahası, bu yanlışı gizlemek, küçük göstermek ya da meşrulaştırmak değil, düzeltmek gerekir. Hepsi bu.

Rudzutak'ın tezlerinin özünü 30 Aralık'ta dört madde halinde özetledim: 1) Olağan demokrasi (herhangi bir abartı olmadan, Merkez Komite'nin 'atama' hakkını reddetmeden, vs., ama aynı zamanda, belli 'atanmışlar'ın yanlışları ve aşırılıklarını düzeltmek varken inatla savunmadan); 2) Üretim propagandası (buna 'üretim demokrasisi', 'üretim atmosferi', vs. gibi sakil, gülünç, teorik açıdan yanlış 'formüller'deki bütün somut öğeler dahildir). Bir *Sovyet kurumu* kurduk: Tüm-Rusya Üretim Propagandası Dairesi. Onu desteklemek için elimizden geleni yapmalıyız, *kötü tezler üreterek* üretimi baltalamamalıyız. Hepsi bu; 3) Aynî ikramiyeler; 4) Yoldaş disiplin mahkemeleri. 3. ve 4. madde olmadan 'üretimin rolü ve görevleri', vb. hakkında edilen bütün laflar içi boş, aydın ukalalığıdır, oysa Troçki'nin 'platform broşürü'nde tam da bu iki madde eksiktir. Rudzutak'ın tezlerindeyse bunlar vardır.

30 Aralık tartışmasından bahsederken, kendi yaptığım bir yanlışı daha düzeltmeliyim. Şöyle demiştim: "Bizimkisi aslında bir işçi devleti değil, bir işçi-köylü devletidir Buharin

yoldaş hemen müdahale etmişti: "Ne devleti?" Ben de cevaben, yeni tamamlanmış olan Sekizinci Sovyetler Kongresi'ne göndermede bulunmuştum. O tartışmanın raporunu okuduğumda, benim haksız olduğumu, Buharin yoldaşın haklı olduğunu gördüm. Aslında şöyle demeliydim: "İşçi devleti bir soyutlamadır. Bizim devletimiz aslında bir işçi devletidir, ama kendine özgü nitelikleri vardır: Birincisi, işçi sınıfının değil, köylü nüfusunun ağırlıkta olduğu bir ülkede kurulmuştur; ikincisi, bürokratik çarpıklıklarla malul bir işçi devletidir. Konuşmamın tümünü okuyan biri bu düzeltmenin genel yaklaşımıma ya da çıkardığım sonuçlara aykırı olmadığını görecektir.

Altıncı aşama: Petrograd örgütü Troçki'nin platformuna karşı bir 'Partiye Çağrı' yayınlar, Moskova Komitesi de bir karşı bildiri yayınlar (*Pravda*, 13 Ocak).

Tepeden inme oluşturulan hizipler arasındaki mücadeleden alt örgütlerin müdahalesine geçiştir bu. İyileşme yönünde büyük bir adım. Tuhaf olan şu ki, Moskova Komitesi *Petrograd örgütünün* bir platformla çıkmasının 'tehlikeli' yamm görmüş, ama Troçki yoldaşın 25 Arahk'ta bir hizip oluşturmasının *tehlikeli yanını* görmeyi reddetmiştir! Bazı şakacılar bunu 'tampon' körlüğü (tek gözlü körlük) olarak adlandırdılar.

Yedinci aşama: Sendika komisyonu çalışmasını tamamlar ve bir platform yayınlar: 14 Ocak tarihli "RKP Onuncu Kongresi'nin Sendikaların Rolü ve Görevlerine İlişkin Karar Taslağı" başhkh bu broşür, Merkez Komite'nin dokuz üyesi (Zinovyev, Stalin, Tomski, Rudzutak, Kalinin, Kamenev, Petrovski, Artyom ve Lenin) ve ayrıca sendika komisyonu üyelerinden Lozovski tarafından imzalanmıştır; Şlyapnikov ve Lutovinov yoldaş ise, görünen o ki, İşçi Muhalefeti saflarına 'uç-

muşlardır' Bu platform, Schmidt, Çiperoviç ve Milyutin'in de imzalarıyla, 18 Ocak'ta *Pravda*'da yayınlandı.

16 Ocak'ta *Pravda*'da Buharin'in platformu (imzalayanlar: "Buharın, Larin, Preobrajenski, Serebriyakov, Sokolnikov, Yakovleva yoldaşlar adına") ve Sapronov'un platformu (imzalayanlar: "demokratik merkeziyetçilik yanlısı bir grup yoldaş", Bubnov, Boguslavski, Kamenski, Maksimovski, Osinski, Rafail, Sapronov) yayınlanır. 17 Ocak'taki Moskova Komitesi'nin genişletilmiş toplantısına bu platformların sözcüleri ve ayrıca "İgnatovcular" (19 Ocak'ta *Pravda*'da yayınlanan ve İgnatov, Orehov, Korzinov, Kuranova, Burovtsev ve Maslov'un imzaladığı tezler) hitap eder.*

Burada bir yandan dayanışmanın arttığını (zira dokuz Merkez Komite üyesinin platformu, Beşinci Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı'nın kararıyla tamamen uyum içindedir), diğer yandan kafa karışıklığı ve dağılma (Buharin ve şürekâsının tezleri *ideolojik* dağılma konusunda en dibi bulmuştur) görüyoruz. Burada eski günlerde Marksistlerin "tarihsel olmaktan çok histerik" dedikleri 'dönemeçler'den birine tanıklık ediyoruz. 17 tez şöyle diyor: "Şu anda, bu adaylıklar *zorunlu* kılınmalıdır" ('adaylık' derken, sendikaların tek tek 'idari merkezlere ve merkez kurullara' adaylıkları kastedilmektedir).

Bu, komünizmden açık bir kopuş ve sendikalizme geçiş demektir. Bu, özünde, Şlyapnikov'un 'devletin sendikalaştırılması' sloganının tekrarıdır ve Yüksek Ekonomi Konseyi aygıtının parça parça sendikalara aktarılması demektir. "*Zorunlu*

---

*) Bu arada, parti, her 'platform'un, sorumlu bütün yoldaşların imzasıyla yayınlanmasını şart koşmalıdır. 'İgnatovcular' ve 'Sapronovcular' bu koşula uyuyorlar, ama 'Troçkiciler' 'Buharinciler' ve 'Şlyapnikovcular' bu koşula uymuyorlar ve platformu sahiplendiği iddia edilen isimsiz yoldaşlara göndermede bulunuyorlar.

adayhklar öneriyorum" demenin "tayin ediyorum" demekten hiçbir farkı yoktur.

Komünizm şunu savunur: Komünist Parti, proletaryanın öncüsü olarak, partili olmayan işçi kitlelere önderlik eder; önce işçileri, ardından köylüleri olmak üzere kitleleri, sonunda bütün ülke ekonomisinin yönetimini ellerine almalarını sağlayacak şekilde eğitir, hazırlar, yetiştirir (komünizm 'okulu').

Sendikalizm ise sanayinin yönetimini sanayi dallarına göre bölünmüş olan partisiz işçi kitlelerine teslim eder ('idari merkezler ve merkez kurulları') ve böylece partiyi gereksiz kılarak kitleleri eğitme ya da *bütün ülke ekonomisinin* yönetiminin *gerçekten işçilerin* elinde toplanmasını sağlama noktasında konusunda uzun soluklu bir çahşma yürütmeyi başaramaz.

RKP programı şöyle der: "Sendikalar *nihayetinde* (bu demektir ki henüz böyle bir durum yok, hatta buna yaklaşmış bile değiller) tek bir ekonomik birim olarak (yani sanayi dalları ya da bütün sanayi değil, sanayi *artı* tarım, vs. Tarımın yönetimini sendikaların elinde toplamaya gerçekten yaklaştığımız bir yer var mı?) bütün ülke ekonomisinin bütün yönetimini (Demek ki neymiş? Bütün yönetimini) fiilen kendi elinde temerküz etmelidir (*kendi* elinde, yani sendikaların elinde, yani tümüyle örgütlü *kitlelerin* elinde; böyle bir fiili temerküzün ilk adımlarına bile ne kadar uzak olduğumuz herkesin malumudur). RKP programı bunun ardından, "merkezi devlet yönetimi" ile "geniş emekçi kitleler" arasındaki "bağlar"dan ve "sendikaların ekonominin yönetimine *katılımı*"ndan bahsetmektedir.

Eğer sanayi yönetimini, üyelerinin onda dokuzu partisiz işçilerden oluşan sendikalar atayacaksa ('zorunlu adayhk'), partiye ne hacet? Buharin bu görüşleriyle mantıksal, teorik ve

pratik açıdan partide bölünme, daha doğrusu sendikalistlerin partiden kopmaları gerektiği imasına varmıştır.

Mücadelede 'başı çeken' Troçki şimdi Buharin'in 'gerisine düşmüş' ve tamamen Buharin'in 'gölgesinde kalmıştır', zira Buharin, Troçki'nin tüm yanlışlarının toplamından çok daha ciddi bir yanlışa sürüklenerek mücadelede tamamen yeni bir dengenin oluşmasına yol açmıştır.

Nasıl oldu da Buharin komünizmden kopuşu savunacak hale geldi? Buharin yoldaşın ne kadar yumuşak olduğunu biliyoruz; kendini herkese sevdirmesini sağlayan özelliklerinden biri budur, insanlar onu sevmekten kendilerini alamıyorlar. 'Balmumu kadar yumuşak' olduğu için dalga konusu yapıldığını biliyoruz. Anlaşılan o ki 'ilkesiz' her insan, önüne gelen 'demagog', bu 'yumuşak balmumu'na istediği izi bırakabiliyor. Tırnak içinde yazılan sert sözler 17 Ocak tartışmasında Kamenev yoldaş tarafından kullanıldı ve bunu söylemekte sonuna kadar haklıydı. Ama elbette bütün bunları ilkesiz *demagojiye yormayı* ya da indirgemeyi ne Kamenev ne de başka biri aklından geçirir.

Tersine, hizip mücadelelerinin kendi nesnel mantığı vardır ve bu mantığın, yanlışlarında diretmeleri durumunda, en iyi unsurları bile ilkesiz demagojiden pek de farkı kalmayan bir duruma sürüklemesi kaçınılmazdır. Bütün hizip mücadeleleri tarihinin bize öğrettiği ders budur (örneğin, Vperyodçularla Menşeviklerin Bolşeviklere karşı ittifakı). İşte bu sebeple anlaşmazlıkları yalnızca soyut düzlemde değil, aym zamanda mücadelenin çeşitli aşamalarındaki somut gelişimleri ve değişimleri bakımından da incelemek zorundayız. Bu gelişim 17 Ocak tartışmasında özetlendi. Artık ne 'baştan aşağı değiştirme' ne de 'yeni üretim görevleri' savunulabilir (çünkü işe ya-

rar ve mantıklı fikirlerin hepsi Rudzutak'ın tezlerinde cisimleşmiştir). Dolayısıyla, geriye tek bir seçenek kalıyor: Yanlışı kabul etmek, düzeltmek ve RKP tarihinin bu sayfasını kapatmak için gereken (Lassalle'ın verdiği adla) 'fiziki zihin gücünü' (ve güçlü karakteri) bulmak, ya da bunu yapmak yerine, kim olup olmadıklarına bakmadan mevcut müttefiklerine sarılıp kalmak ve ilkeleri tümden 'göz ardı etmek' Geriye bir tek, gına getirecek derecede 'demokrasi' yandaşları kalıyor. İşte, Buharin de onlara ve sendikalizme yanaşıyor.

Biz 'demokratik' İşçi Muhalefeti'nde sağlıklı olan bütün öğeleri yavaş yavaş özümserken, Buharin *sağlıksız* olan öğelere sarılmak zorundadır. 17 Ocak'ta önde gelen Tsektrancı ya da Troçkicilerden biri olan Bumajni yoldaş, Buharin'in sendikalist önerilerini kabul etmeye hazır olduğunu söyledi. 'Sapronovcular' aynı tezde (3. tez) sendikalardaki 'derin bir kriz'den ve 'bürokratik kemikleşme'den bahsedecek kadar ileri giderken, diğer yandan muhtemelen 'bürokratik kemikleşme'den ötürü "sendikaların üretimdeki *haklarını* genişletme"yi 'mutlak' bir zorunluluk olarak önerdiler. Bu grubu ciddiye almak mümkün mü? Sendikaların üretimdeki rolü diye bir şeyi duymuşlar ya, herkesin sesini bastırma telaşıyla, 'bürokratik kemikleşme'ye karşı 'hakların genişletilmesi' gibi bir cevahir yumurtluyorlar. 'Somut' önerilerinin ilk birkaç satırını okumak yeter: "Yüksek Ekonomi Konseyi prezidyumu, Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Kurulu tarafından atanmalı ve Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi tarafından onanmalıdır." Peki, ya 'ilkesel' anlamda *demokratik* görüşleri nelerdir? Şuna kulak verin (2. tez): "Zinovyev ve Troçki aslında *eskiden ekonominin askerileştirilmesini* savunan kişiler olarak aynı grup içindeki iki ayrı eğilimi ifade etmektedirler."

Bu söylenenleri ciddiye alırsak, en kötüsünden Menşevik ve Sosyalist-Devrimci görüşler olduğunu söylememiz gerekir. Fakat her parti kongresi öncesinde ("her allahın günü bu aynı yerde") bu, zanmmca, değerli işçiler ateşli nöbete yakalanıp herkesten çok bağırmaya çalışırken ("ben senden daha çok bağırdım" hizbi) ve işleri karman çorman ederken, Sapronov, Osinski ve şürekâsını ciddiye almamak gerekir. 'İgnatovcular' da 'Sapronovcular'a ayak uydurmaya çalışıyorlar. Elbette farklı grupların (özellikle de kongre öncesinde) güçbirliği yapmalarında (ve ayrıca oy peşinde koşmalarında) hiçbir sakınca yoktur. Fakat bunu (sendikalizm değil) komünizm çerçevesinde yapmak ve gülünç duruma düşmekten kaçınmak gerekir. Yok mu arttıran? Rusya Komünist Partisi kongresi hayırlara vesile oluyor ve partisizlere daha çok 'hak' vaat edenler saflarını birleştiriyorlar!..

Şimdiye kadar platformumuz şuydu: Bürokratik aşırılıkları savunmayın, düzeltin. Bürokrasiye karşı mücadele uzun ve meşakkatlidir. Aşırılıklar hemen düzeltilebilir ve düzeltilmelidir. Askeri alanda çalışanların ve atanmışların itibarını zararlı aşırılıklara dikkat çeken ve bunları düzeltmeye çalışanlar değil, bu düzeltmelere direnenler zedeliyorlar. Bazı Tsektrancıların aşırılıkları bu türdendi, ama onlar (bundan sonra da) değerli işçiler olmayı sürdüreceklerdir. Sendikaların üretimdeki rollerine dair yeni, icraata dönük ve somut olan her şeyi kabul etmişken sendikalarla anlaşmazlıklar icat ederek sendikaları hırpalamaya çalışmanın âlemi yoktur. Gelin, bu temelde somut amaçlar için el ele vererek çalışalım.

Platformumuza bugün şunu da ekledik: İdeolojik uyumsuzluğa ve görüşleriyle 'sanayide her türlü askerileşme'yi ve yalnızca bu zamana kadar egemen olan 'atama yöntemi'ni de-

ğil, bütün 'atamaları' reddeden, yani son tahlilde partinin partili olmayan kitleler karşısındaki öncü rolünü reddedecek konuma gelmiş olan sağlıksız muhaliflere karşı mücadele yürütmek zorundayız. Tümüyle sağaltılamadığı takdirde partinin sonunu getirecek olan sendikalist sapmaya karşı mücadele yürütmek zorundayız.

Hiç kuşkusuz partimizdeki hastalığı fırsat bilerek kapitalist müttefik güçler yeni bir saldırıya, Sosyalist-Devrimciler de komplolara ve isyanlara girişmeye çalışacaklar. Bundan korkmamıza gerek yok, çünkü hepimiz hastahğı kabul etmekten çekinmeden, aksine hepimizden her makamda daha fazla disiplin, azim ve sağlamhk talep ettiğini kabul ederek tek yumruk, tek barikat olacağız. Mart'ta RKP Onuncu Kongresi toplandığında ve kongreden sonra partimiz daha zayıf değil, daha güçlü olacaktır.

İlk kez 21 Ocak 1921'de *Pravda*'nın 13. sayısında yayınlandı; *Collected Works*, Cilt 32, s. 43-53.

İKİNCİ TÜM-RUSYA MADENCİLER KONGRESİ

1
KONGREDEKİ KOMÜNİST GRUBUNUN TOPLANTISINDA SUNULAN SENDİKALARIN ROLÜ VE GÖREVLERİNE İLİŞKİN RAPOR

23 Ocak 1921

Sendikaların rolü ve görevleri sorununun marazi niteliği, hizip mücadelesi biçimine çok çabuk bürünmüş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu kapsamlı, ucu bucağı olmayan sorun burada olduğu kadar aceleyle ele alınmamalıydı ve ben bütün bu anlamsız hızın ve aceleciliğin esas kabahatinin Troçki yoldaşta olduğunu düşünüyorum. Hepimizin Merkez Komite'ye

eksik hazırlanmış tezler sunduğumuz oldu ve bunun ileride de olması kaçınılmaz, zira her işimizi aceleyle yapıyoruz. Buna büyük bir yanlış denemez, zira hepimiz aceleyle hareket etmek zorunda kaldık. Tek başına alındığında bu yaygın bir hatadır ve son derece zorlu nesnel koşullardan ötürü kacınılmazdır. Dolayısıyla hizipsel, ihtilaflı meselelere azami dikkatle yaklaşmak çok daha gereklidir; zira bu tür meselelerde çok tezcanlı olmayan kişiler bile -korkarım muarızım hakkında böyle bir şey söyleyemem- bu hataya çok kolay düşebilirler. Meramımı anlatmak ve vakit geçirmeden meselenin özüne inmek adına, size Troçki'nin tezlerinden en temel olanı okumak istiyorum.

Troçki broşüründe 12. tezin sonuna doğru şöyle yazıyor:

> Ekonomik görevler ön plana çıktıkça, birçok sendikacının 'birleşme' ihtimaline ve buradan doğan pratik sonuçlara karşı daha da saldırgan ve uzlaşmaz bir tutum aldıklarını gözlemliyoruz. Bu sendikacılar arasında Tomski ve Lozovski yoldaşlar da var.
>
> Dahası, birçok sendikacı, yeni görevlere ve yöntemlere ayak direyerek, ekonominin herhangi bir dalına dahil edilen yeni insanlara karşı aralarında bir korporatif dışlayıcılık ve düşmanlık ruhu geliştirme eğilimi sergiliyorlar ve bu suretle örgütlü işçiler arasında meslek birliği zihniyetinin kalıntılarını güçlendiriyorlar.

Troçki'nin broşüründen benzer nitelikte birçok parça aktarabilirim. Bir hizip bildirisi örneği olması bakımından, şunu sormak istiyorum: Partili yoldaşlarına bu şekilde saldırmak böyle nüfuz sahibi bir insana, böyle seçkin bir öndere yakışıyor mu? Tartışmaya dahil olanlar haricinde yoldaşların yüzde doksan dokuzunun bu tavrın doğru olmadığını söyleyeceklerine eminim.

Eğer Tomski ve Lozovski yoldaşların suçu, sözgelimi, Brest Barış Antlaşması'nı imzalamayı kesinlikle reddetmek ya da savaşa kesinlikle karşı çıkmak olsaydı ya da böyle bir suçları olduğundan şüpheleniliyor olsaydı, bu tür bir sözün söylenmiş olmasını anlayabilirdim. Devrimin çıkarları biçimsel demokrasiden daha üstündür. Ama konuya şu an böyle aceleci bir şekilde yaklaşmak temelde yanlıştır. Böyle olmaz. Bu madde, birçok sendikacının aralarında bir düşmanlık ve dışlayıcılık ruhunu geliştirme eğiliminde olduğunu söylemektedir. Bu ne anlama geliyor? Nasıl bir konuşma bu? Bu doğru bir dil mi? Doğru bir yaklaşım mı? Öncesinde, bir 'tampon' görevi görüp tartışmanın dışında kalabileceğimi söylemiştim, çünkü Troçki'yle kavga etmek zararlıdır (cumhuriyetimize, partiye ve hepimize epeyce zarar verir), ama bu broşür yayınlanınca, sesimi çıkarmam gerektiğini hissettim.

Troçki diyor ki, "birçok sendikacı yeni adamlara karşı bir düşmanlık ruhu besleme eğilimindedir" Nasıl yani? Eğer öyleyse, isim vererek konuşmak gerekir. Bu yapılmadığına göre, ortada sadece bir baştan aşağı değiştirme tavrı olaya bürokratik bir yaklaşım vardır. Yeni adamlara karşı bir düşmanlık ruhu olsa bile, kimsenin böyle bir şeyi ağzına almaması gerekir. Lozovki ve Tomski'yi bürokratik uygulamalarla suçluyor Troçki. Ben tersinin doğru olduğunu söylerdim. Daha fazla okumaya gerek yok, çünkü bu yaklaşım her şeyi mahvediyor; bala bir kaşık katran kattıktan sonra, artık ne kadar bal eklerseniz ekleyin hepsi mahvolmuştur.

Birçok sendikacının yeni adamlara karşı düşmanlık ruhu besliyor olması kimin suçu? Elbette bir tamponcuya ya da Tsektrancıya sorsanız, "sendikacıların suçu" diyecektir.

Gerçek şu ki bu örnekte hayaller ve uydurmalar fırtınada kar yığmı gibi birikmiştir. Ama yoldaşlar, sorunu aydınlığa kavuşturmak ve meselenin özüne inmek zorundayız. Burada sorun, bazı düşüncesiz davranışlardan ötürü kitleler arasında bir düşmanlık ruhunun uyandırılmış olmasıdır. Muarızım birtakım insanların düşmanlık ruhunu beslediğini iddia ediyor. Ama bunu söylemekle sorunu yanlış açıdan değerlendirdiğini gösteriyor. Biz sorunu aydınlığa kavuşturmak zorundayız. Tüm-Rusya Konferansı Kasım'da düzenlendi ve 'baştan aşağı değiştirme' parolası orada ortaya atıldı. Troçki bu sözü söylemekle hata yaptı. Siyasal açıdan bakarsak, bu tür bir yaklaşımın bölünmeye yol açacağı ve proletarya diktatörlüğünün sonunu getireceği açıktır.

Sendikaların Halk Komiserlikleri'nden farklı olarak devlet daireleri olmadığını, aksine örgütlü proletaryanın tümünü kapsadıklarını, özel türde kurumlar olduklarını ve sendikalara bu şekilde yaklaşılamayacağını anlamamız gerekiyor. Orada, bölünme tehlikesi barındıran bu yanlış yaklaşım sorunu gündeme geldiğinde, şöyle dedim: "Şimdilik geniş çaplı bir tartışmadan bahsetmeyelim; komisyona gidin ve meseleyi orada dikkatlice inceleyin. Ama yoldaşlar, "hayır, böyle olmaz; buna demokrasi ihlali denir" dediler. Buharin yoldaş "kutsal bir slogan olan işçi demokrasisi"nden bahsedecek kadar ileri gitti. Bu bizzat kendisinin sözleri. Bu sözleri okuduğumda az daha istavroz çıkarıyordum. (*gülüşmeler*) Ben her yanlışın her zaman makul bir başlangıcı olduğu ve sonradan büyüdüğünde ısrar ediyorum. Anlaşmazlıklar her zaman küçük şeylerden başlar. Küçük bir kesik sıradan bir şeydir, ama eğer büyürse, ölümcül bir hastalığa yol açabilir. Ve bu bahsettiğimiz şey büyüyen bir yaradır. Kasım'da baş-

tan aşağı değiştirmeden bahsediliyordu; Aralık'ta büyük bir yanlışa dönüştü.

Aralık ayındaki Merkez Komite plenum toplantısı bizim aleyhimizdeydi. Çoğunluk Troçki'nin tarafını tuttu ve hepiniz tarafından okunmuş olması gereken Troçki ve Buharin'in kararını kabul etti. Ama bizi desteklemeyen MK üyeleri bile gemi işçilerinin Tsektran'dan daha haklı olduğunu kabul etmek zorunda kaldılar. Bu bir gerçektir. Tsektran'ın hatası, etkilemek için baskı yapmış olmaları değil (bu onların hanesine yazılmış bir artıdır), bürokratik aşırılıklara izin vermiş olmalarıdır.

Ama bir kez aşırılıklara izin verdiğinizi fark edince, düzeltmelere karşı çıkmak yerine düzeltmeye çalışmanız gerekir. Yapılacak tek şey budur. Bürokrasinin kötülüklerini alt etmek onyıllar alacak. Bu çok zorlu bir mücadeledir. Bürokratik uygulamalardan bürokrasi karşıtı platformlara imza atarak bir gecede kurtulabileceğimizi düşünen biri, parlak sözlere meraklı bir şarlatandan başka bir şey değildir. Ama bürokratik aşırılıklar hemen düzeltilmelidir. Kötüye iyi, karaya ak demeden bu aşırılıkları tespit edip düzeltmemiz gerekiyor. İşçi ve köylüler devlet yönetme sanatını henüz öğrenemediklerini ve öğrenmeleri gerektiğini görüyorlar, ama bürokratik aşırılıkların olduğunun da pekâlâ farkındalar ve bunları düzeltmeyi reddetmek çifte bir hatadır. Gemi işçilerinin dikkat çektiği üzere, bu işi zamanında yapmak gerekir, yalnızca dikkatiniz buna çekildiğinde değil.

En iyi işçiler bile yanlış yaparlar. Tsektran'da harikulade işçiler var ve onları atayıp bürokratik aşırılıklarını düzelteceğiz. Troçki yoldaş, her ikisi de sendikacı olan Tomski ve Lozovski yoldaşları aralarında yeni insanlara karşı bir düşmanlık ru-

hu beslemekle suçluyor. Ama bu korkunç bir şey. Ancak delirmenin eşiğine gelmiş biri böyle bir şey söyleyebilir.

Bu acelecilik tartışmalara, platformlara ve suçlamalara yol açıyor ve sonunda her şeyin berbat olduğu izlenimini yaratıyor.

Kavgaya tutuşan insanların birbirlerinin yedi ceddini işin içine karıştırmalarının yalnızca birkaç gün aldığını biliyorsunuz. "Siz niye kavga ediyorsunuz?" diye sorarsınız. "Ha, onun teyzesi de şöyleydi, dedesi de şöyleydi" der. Sen, "yahu, onu değil, bütün bu olay nasıl başladı?" dersin, ama iki gün içinde bir sürü anlaşmazlık birikmiş olur.

Tsektran bazı örneklerde aşırılıklara izin vermiştir ve bu bürokratik aşırılıklar zararlı ve gereksizdi. İnsanlar her yerde aşırılıklar sergileyebilirler. Yalnızca Moskova'da 30 bin kişinin çalıştığı daireler var. Şaka değil bu. Düzeltilmesi gereken bir şeyler var, aşılması gereken bir duvar var. Birilerini gücendirir miyim ya da ihtilafa yol açar mıyım diye düşünmemek, bunun korkusunu duymamak gerekiyor. Bir hizip mücadelesine başlamak ve Tomski'yi kitleler arasında Tsektrancılara karşı düşmanlık yaratmakla suçlamak gerçekleri tümüyle çarpıtmak, bütün çalışmayı mahvetmek ve sendikalarla ilişkilere tamamen zarar vermektir. Oysa sendikalar bütün proletaryayı kucaklamaktadır. Eğer bu konuda ısrar edilirse ve platformlar tarafından oylanırsa, bu durum Sovyet iktidarının çöküşüne yol açacaktır.

Eğer parti sendikalarla kavgaya tutuşursa, hata partidedir ve böyle bir şey Sovyet iktidarı açısından tam bir felaket olur. Bizim milyonlarca proleter dışında dayanağımız yok; bu proleterler sınıf bilinçli olmayabilirler, genellikle cahil, geri ve ümmiler, ama proleter olmalarından ötürü kendi partilerini takip ediyorlar Yirmi yıldır bu partiyi kendi partileri olarak

görüyorlar. Sonra bizim olmayan, ama akıllı davranırsak ve kendi sınıfımız içinde doğru bir politika izlersek bizim yanımızda saf tutabilecek bir sınıf var. Şu an devrimimizin tepe noktasına ulaşmış durumdayız: Kırsal bölgelerdeki yoksul köylü kitlelerini ve proleter kitleleri bize bilinçli destek verecek şekilde uyandırmayı başardık. Daha önce hiçbir devrim bunu başaramamıştı. Bizi devirebilecek hiçbir sınıf yok: Proleterlerin ve kırsaldaki yoksulların çoğunluğu bizi destekliyor. Bizi tek bir şey devirebilir, o da kendi yanlışlarımız. Ama bu 'tek bir şey' meselenin özünü oluşturuyor. Eğer bölünmeye yol açarsak, ki bunun kabahatini kendimizde aramalıyız, her şey çökecek, çünkü sendikalar yalnızca resmi bir kurum değil, aynı zamanda bütün iktidarımızın kaynağıdır. Proletarya kapitalist ekonominin ekonomik birleştiriciye dönüştürdüğü ve sanayisi yoluyla milyonlarca dağınık köylüyü bir araya toplayan sınıfı oluşturur. İşte bu yüzden bir proleterin 200 köylüden daha fazla ağırlığı vardır.

İşte tam da bu sebeple Troçki'nin bütün yaklaşımı yanlıştır. Tezlerinden herhangi birini tahlil edebilirdim, ama böyle bir şey saatlerimi alırdı ve hepiniz sıkıntıdan ölürdünüz. Tezlerin her biri tümüyle yanlış olan aynı yaklaşımı ortaya sermektedir: "Birçok sendikacı düşmanlık ruhunu besleme eğilimindedir." Sendikaların tabanında bize karşı bir düşmanlık ruhu var ve bunun sebebi bizim yanlışlarımız ve tepedeki bürokratik uygulamalardır, ki buna ben de dahilim, çünkü Glavpolitput'u atayan bendim. Ne yapmalı? İşler yoluna koyulabilir mi? Temeli sağlam, akıllı, aklı başında bir işçi partisi olduğumuzun farkına varır varmaz, Tsektran'ın aşırılıklarını düzeltmemiz gerekir. Biz ne atama yöntemini ne de diktatörlüğü reddediyoruz. Rusya'da yirmi yıllık eğitimden geçmiş işçiler

buna müsamaha göstermeyeceklerdir. Eğer bu yanlışa göz yumarsak, sonumuzu hazırlamış oluruz. Bu bir yanlıştır ve meselenin kökünde de bu vardır.

Troçki, Lozovski ile Tomski'nin yeni görevlere ayak diredue diklerini söylüyor. Bunu kanıtlamak meseleye yeni bir boyut katacaktır. Nedir yeni görevler?

Bu noktada söylenenler şunlardır: 'Üretim atmosferi', 'üretim demokrasisi' ve 'üretimdeki rol' Ben 30 Aralık tartışmasında daha en baştan bunun laftan ibaret olduğunu, işçilerin bunu anlamadığını ve bütün bunların üretim propagandası görevinin bir parçası olduğunu söyledim. Biz diktatörlüğü ya da tek adam yönetimini reddetmiyoruz; bunlar kalacak, ben bunları destekliyorum, ama aşırılıkları ve aptallığı savunmayı reddediyorum. 'Üretim atmosferi' işçileri güldürecek komik bir tabirdir. Bunu daha basit ve açık bir şekilde söylemek tümüyle üretim propagandasının parçasıdır. Ama bu amaçla zaten özel bir kurum yaratılmıştır.

Üretimde sendikaların rolünü artırma konusunda, 30 Aralık'ta ve basında cevap verdim ve elimizde Rudzutak yoldaşın 5 Kasım'daki konferansta benimsenmiş olan kararının bulunduğunu söyledim. Troçki ve Buharin yoldaşlar bu kararı Tsektran'ın hazırladığını söylediler Bu iddia çürütülmüş olsa da, şu soruyu sormam lazım: Eğer onlar hazırladıysa, o halde vuran kim oluyor? Sendikalar kabul etti, Tsektran da hazırladı. İyi, ne güzel işte. O halde çocuklar gibi münakaşa etmenin ve hizip ayrılıklarını gündeme getirmenin ne âlemi var? Troçki yoldaş yeni görevler önerdi mi? Hayır, önermedi. Mesele şu ki yeni maddeleri eskilerinden de kötü. Troçki yoldaş partiyi yeni görevlere ayak direyenleri mahkûm etmeye çağırıyor ve Tomski ile Lozovki en büyük günahkârlar olarak lanse ediliyorlar.

Rudzutak'ın kararı daha açık ve basit bir dille ifade edilmiş ve içinde 'üretim atmosferi' ya da 'üretim demokrasisi' gibi şeyler yok. Her sendika üyesinin ülkede verimliliği artırmanın hayati bir zorunluluk olduğunun farkına varması gerektiğini açıkça söylüyor. Basit ve anlaşıhr bir dille yazılmış. Bütün bunlar Troçki'nin tezlerinde olduğundan daha iyi ve daha eksiksiz bir şekilde ifade edilmiş, çünkü aynî ikramiyeler ve disiplin mahkemeleri eklenmiş. Bu sonuncusu olmadan ulaşım sistemini tekrardan işler hale getirme ve ilerlemeler kaydetme tartışmaları boş laftan ibarettir. Gelin, komisyonlar ve disiplin mahkemeleri kurahm. Bu meselede Tsektran aşırılıklara izin vermiştir. Biz eğriye eğri, doğruya doğru demeyi öneriyoruz: Aşırılıkların üstünü yeni görevlerle örtmenin gereği yok; bunların düzeltilmesi gerekiyor. Zorlamayı reddetme gibi bir niyetimiz yok. Akh başında hiçbir işçi bundan böyle zorlamadan vazgeçebileceğimizi ya da sendikaları dağıtabileceğimizi veyahut bütün sanayiyi sendikalara devredebileceğimizi söyleyecek kadar ileri gitmeyecektir. Gerçi Şlyapnikov yoldaş bu sonuncusuna benzer bir şey yumurtlarsa şaşırmam ama neyse.

Bütün konuşmasında tek bir güzel kısım var, o da Sormovo fabrikasının deneyimlerine ilişkin olanı. Orada işe devamsızlığın yüzde 30 azaltıldığına dikkat çekiliyor. Bunun doğru olduğu söyleniyor. Ama ben şüpheci biriyimdir, oraya soruşturmak üzere bir komisyon gönderilmesini ve Nijni-Novgorod ve Petrograd'la bir karşılaştırma yapılmasını teklif ediyorum. Bu konuda toplantı yapmaya gerek yok, hepsi komisyonda halledilebilir. Troçki birleşmeyi engelleme girişimi olduğunu söylüyor, ama bu saçma. İlerlememiz gerektiğini söylüyor. Hakikaten de araç iyiyse, ilerleyelim; ama değilse, geri

vitese almak gerekiyor. Parti bundan yarar görecektir, çünkü deneyimleri incelemek zorundayız.

Üretim durmuş durumda, ama bazıları harıl harıl kötü tezler üretiyor. Bu sorun inceleme ve deneyim gerektiriyor. Sizler kendi işini yapan sendikacı ve madencilersiniz. Madem bu soruna el attınız, soruşturmalı, rakamlar talep etmeli, bu rakamları tekrar tekrar doğrulamalısınız (hiçbir söyleneni sorgusuz sualsiz kabul etmeyin) ve bunu yaptıktan sonra, gelin sonuca birlikte bakalım. Eğer iyiyse, o zaman devam; yok eğer kötüyse, geri dönün. Yani laf değil, iş üretelim. Bütün bunların parti toplantılarında yapılmış olması gerekiyordu.

Sekizinci Sovyetler Kongresi'nde daha az siyaset yapmamız gerekiyor demiştim. Bu sözü söylerken, artık siyasal hatalar yapmayacağımızı düşünüyordum, ama şimdi burada, Sovyet Devrimi'nden üç yıl sonra, sendikalizmden bahsediyoruz. Bu utanç verici bir şey. Eğer bundan altı ay önce sendikalizm hakkında bir şey yazacağımı söyleselerdi, Donbas'tan bahsetmeyi tercih edeceğimi söylerdim. Şimdi ilgimiz başka yöne dağılıyor, parti geri götürülüyor. Küçük bir yanlış büyük bir yanlışa dönüşüyor. İşte Şlyapnikov yoldaş burada devreye giriyor. Troçki yoldaşın tezlerindeki 16. madde Şlyapnikov'un yanlışını doğru bir şekilde tanımlıyor.

Buharin tampon rolü oynama gayretiyle, Şlyapnikov'a tutunmaya çalıştı, ama madem denize düşmüş, yılana sarılsaydı daha iyi ederdi. Sendikalara zorunlu adaylıklar vaat ediyor, yani atamalarda son sözü sendikalar söyleyecek. İyi ama, Şlyapnikov'un söylediği de tastamam bu. Marksistler bütün dünyada sendikalistlere karşı mücadele ediyorlar. Biz partide en az yirmi yıldır kavga veriyoruz ve partinin fedakârlık yapmaya hazır ileri görüşlü insanlara ihtiyaç duyan özel türde bir

şey olduğuna, partinin hatalar yaptığına, ama bunları düzelttiğine, tutulacak yolu ve önümüzdeki engelleri bilen insanlara kılavuzluk ettiğine ve öylelerini seçtiğine dair işçilere gözle görebilecekleri kanıtlar sunduk. Parti işçileri aldatmaz. Asla tutamayacağı vaatlerde bulunmaz. Eğer sendikaları atlarsanız, son üç yılda başardığımız her şeyi yüzünüze gözünüze bulaştırırsınız. Buharin yoldaşla bu yanhşı tartışınca bana şöyle dedi: "Lenin yoldaş, siz resmen bize takmışsınız, bizimle uğraşıyorsunuz.

Ben zorunlu adayhkları parti Merkez Komitesi'nin yönetiminde belirleneceği şeklinde anhyorum. Ama bu durumda, onlara hangi hakları tanımış oluyoruz? O zaman, bir güçbirliği yapma şansı olmayacak. lşçilerle köylüler iki ayrı sınıftır. Gelin, bütün ülkeye elektrik gittiğinde hakları sendikalara vermekten bahsedelim: Eğer yirmi yıl içinde bunu başarırsak, inanılmaz derecede çabuk bir iş yapmış olacağız, zira bu iş çabucak halledilemez. O zamandan önce bundan bahsetmek işçileri aldatmak olacaktır. Proletarya diktatörlüğü dünyadaki en sağlam şeydir, çünkü icraatlarıyla güven kazanmıştır ve partimiz dağınıkhğı engellemek için büyük çaba harcadı.

Bu ne anlama geliyor?

Her işçi, devletin nasıl yönetileceğini biliyor mu? Pratik alanda çahşma yürüten insanlar bunun doğru olmadığını, milyonlarca örgütlü işçinin bizim her zaman sendikalarla ilgili söylediğimiz şeyleri, yani sendikaların bir komünizm ve yönetim okulu olduğunu bugün yaşayarak öğrendiğini biliyorlar. Bu okula birkaç yıl devam ettikleri takdirde, yönetmeyi öğrenmiş olacaklar, ama süreç yavaş ilerliyor. Daha herkesi okuryazar hale getirmeyi bile başaramadık. Köylülerle temas halinde olan işçilerin proleter olmayan sloganla-

ra açık olduklarını biliyoruz. Bugüne kadar kaç işçi devlet yönetimi kademesinde yer aldı? Bütün Rusya'da taş çatlasın birkaç bin. Eğer partinin değil de sendikaların adayları belirlemesini ve yönetmesini söylersek, bu söz kulağa çok demokratik gelebilir ve birkaç oy toplamanıza yardımcı olabilir, ama bu durum çok uzun sürmez. Proletarya diktatörlüğünün sonu gelince görürsünüz.

Komintern'in İkinci Kongresi'nin kararını okuyun.* Kongrenin bildirileri ve kararları bütün dünyaya ulaştı. Fransa'daki en son Sosyalist Parti Kongresi, şovenizmin en güçlü olduğu ülkelerden birinde çoğunluğu kazandığımızı gösterdi; partiyi böldük, yozlaşmış önderleri defettik ve bunu sendikalistlere karşı durarak yaptık. Oradaki işçi ve önderlerin en iyileri bizim teorimizi benimsediler. Sendikalistler -devrimci sendikalistler- bile bütün dünyada bizim safımızda yer alıyorlar. Ben Rusya'ya ziyaretten sonra, "Gerçekten de parti olmadan proletaryaya önderlik edemezsiniz" diyen Amerikalı sendikalistlerle bizzat görüştüm. Hepiniz bunun gerçek olduğunu biliyorsunuz. Proletaryanın sendikalizmin kollarına atılması ve yapılacak 'Tüm-Rusya Üreticiler Kongrelerinde' zorunlu adaylıklardan bahsetmek fevkalade anlamsızdır. Partinin kılavuzluk rolünü riske atan tehlikeli bir şey bu. Bugün ülkedeki işçilerin yalnızca küçük bir kesimi örgütlü durumdadır. Köylülerin çoğunluğu partiyi politikaları doğru olduğu için ve Brest Antlaşması sınavında geçici fedakârlıklar ve geri çekilmeler yapabildiği için (ki doğru olan buydu) destekliyorlar. Bütün bunları çöpe mi atalım? Bunların hepsi başımıza konan bir talih kuşu muydu? Hayır, parti bütün bunları onyıllardır yürüt-

---

*) Lenin'in atıf'ta bulunduğu "Proleter Devriminde Komünist Parti'nin Rolü" başlıklı yazı. *Devrim Yazıları*'nın beşinci cildinde yer almaktadır (ç.n.)

tüğü sıkı çalışmayla kazandı. Yirmi yıllık parti eğitiminden geçmiş olan Bolşeviklerin sözüne herkes inanıyor.

Yönetmek için, çelikleşmiş devrimci komünistlerden oluşan bir orduya sahip olmamız gerekir. Bizde bu ordu var ve adına parti diyoruz. Üreticilerin zorunlu adaylıklarına ilişkin bütün bu sendikalist yaveler çöp sepetini boylamalıdır. Bu çizgide ilerlemek partiyi bir kenara atmak ve Rusya'da proletarya diktatörlüğünü imkânsız hale getirmek demektir. Sizinle paylaşmayı parti görevim olarak gördüğüm görüşüm budur. Bu görüş, kanımca, "RKP Onuncu Kongresi Karar Taslağı" adı verilen ve Lenin, Zinovyev, Tomski, Rudzutak, Kalinin, Kamenev, Lozovski, Petrovski, Sergeyev ve Stalin tarafından imzalanmış olan platformda somut öneriler şeklinde ortaya konmuştur. Lozovski Merkez Komite üyesi olmamasına karşın metnin altına imza attı, çünkü kendisi Şlyapnikov'la Lutovinov'un maalesef istifa ettikleri sendika komisyonunda yer alıyordu. Şlyapnikov'un istifa etmekte haklı olup olmadığının kararını işçiler verecek ve eğer hatalıysa kendisi kınanacak. Ben bütün sınıf bilinçli işçilerin bu platformu kabul edeceklerine ve partimizdeki mevcut anlaşmazlıkların tepedeki hastalıkla sınırlı kalacağına eminim. İşçilerin onları düzelteceğine, görevleri başında kalacaklarına, parti disiplinini koruyacaklarına ve üretimi artırıp davanız için tam zaferi güvence altına almak adına etkili ve dikkatli bir seferberliğe katılacaklarına inanıyorum. (*uzun alkışlar*)

İlk kez 25 Ocak 1921'de *İkinci Tüm-Rusya Madenciler Kongresi Bülteni*'nin 1. sayısında yayınlandı;
Collected Works, Cilt 32, s. 54-63.

2
KONGREDE KOMÜNİST GRUBUNUN TOPLANTISINDAKİ TARTIŞMANIN KAPANIŞ KONUŞMASI
24 Ocak 1921

Yoldaşlar, öncelikle kimin kime gözdağı vermeye çalıştığından ve bizi korkutmak için epey bir uğraşmış olan Şlyapnikov yoldaştan bahsederek başlamak istiyorum. Buradaki herkes Lenin'in sendikalizm umacısıyla milleti korkutmaya çalıştığını söyledi. Tek kelimeyle gülünç, çünkü sendikalizmi bir umacı olarak kullanma fikrinin kendisi bile gülünçtür. Sanırım Komünist Parti Programı'nın ne söylediğini anlamak için programımızı okuyarak başlamamız gerekiyor. Troçki ve Şlyapnikov yoldaşlar 5. maddedeki aym parçaya atıfta bulundular. Size tamamını okuyayım:

> 5. Devletleştirilmiş sanayinin örgütsel aygıtı, esasen, her geçen gün dar meslek birliği ruhundan daha da kurtulması ve belirli bir sanayi dalındaki işçilerin çoğunluğunu ve sonunda tamamını kucaklayan geniş sendikal birlikler haline gelmesi gereken sendikalara yaslanmalıdır.

Şlyapnikov yoldaş konuşmasında bu parçayı aktardı. Fakat eğer rakamlar doğruysa, örgütleri yönetenler yüzde altmışı oluşturuyordu ve bunlar da işçilerden meydana geliyordu. Ayrıca programa göndermede bulunulduğunda, parti üyelerinin bütün programı bildiğini ve Troçki ile Şlyapnikov'un yaptıkları gibi kendilerini tek bir alıntıyla sınırlamayacaklarını unutmadan bunu düzgün bir şekilde yapmak gerekiyor. Yoldaşlar, işçilerin ancak sanayi kolları temelinde örgütlenebileceklerini

gösteren bir dolu tarihsel deneyim var. İşte bu yüzden bütün dünyada sanayi sendikacılığı fikri benimsenmiştir. Elbette bu şimdilik böyle. Dar meslek birliği ruhundan kurtulma ihtiyacından epeyce bahsediliyor. Şimdi soruyorum: Bu bahsettiğimiz, mesela, yüzde on oranında başarıldı mı? Elbette samimi cevap vermek gerekirse, hayır. Neden bunu unutuyoruz?

Sendikalara "henüz dar meslek birliği ruhundan kurtulamadınız ve bir süre böyle devam etmeniz gerekiyor" diyen kim? Bunu programında yazan RKP'dir. Buyrun okuyun. Bundan ayrılmak parti programını terk edip sendikalizme kaymaktır. Lenin'in 'gözdağı verme' imalarına karşın, program hâlâ orada duruyor. İlk kısmı alıntılayıp ikinci kısmı unutarak programdan ayrılmış oluyorsunuz. Hangi yöne doğru? Sendikalizme doğru. Biraz daha okuyayım:

> Sendikalar, Sovyet Cumhuriyeti yasalarından ve yerleşik uygulamalardan aldıkları güçle, sanayi yönetiminin bütün yerel ve merkezi organlarına katıldıklarından, bütün ülke ekonomisinin bütün yönetimini tek bir ekonomik birim olarak fiilen kendi elinde temerküz edecek konuma en sonunda ulaşmalıdırlar.

Herkes bu maddeye göndermelerde bulunuyor. Peki, ne yazıyor burada? Kesinlikle tartışılmaz bir şey: "en sonunda ulaşmalıdırlar" Ulaşmakta olduklarını söylemiyor. Bütün söylenenleri saçmalığa dönüştürecek bir abartı içermiyor. "En sonunda ulaşmalıdırlar" diyor. Nereye ulaşmalıdır? Fiili bir temerküz ve yönetime. Bu noktaya ne zaman ulaşılacak? Bunun için eğitime ihtiyaç var ve herkese yönetme sanatını öğretecek şekilde örgütlenmesi gerekiyor. Şimdi elinizi vicdanınıza koyup söyleyin, sendikaların şu an ha deyin-

ce herhangi bir yönetim mevkiini uygun kişilerle doldurabilmeleri mümkün müdür? Sonuçta, bütün yönetici mevkilerini doldurmak için altı milyon değil, altmış bin ya da diyelim birkaç yüz bin kişiye ihtiyaç var. Bu sayıyı atayabilirler mi? Hayır, atayamazlar, yani henüz atayamazlar, formüllerin ya da tezlerin peşinde koşmayan ve sesi en çok çıkana aldanıp yanlış yola revan olmayan herkes bunu söyleyecektir Tam okuryazarlığa ulaşılmasından sendikalardaki türlü türlü parti çalışmasına kadar partiyi yıllarca sürecek bir eğitim çalışması bekliyor. Bu işi layıkıyla yerine getirmek için sendikalarda yapılacak bir sürü iş var. Söylenen tam da budur: ...bütün ülke ekonomisinin bütün yönetimini tek bir ekonomik birim olarak fiilen kendi elinde temerküz edecek konuma en sonunda ulaşmalıdırlar. Troçki'nin tezlerinde iddia ettiği gibi, sanayi dallarında demiyor. İlk tezlerinden biri programı doğru bir şekilde alıntılıyor, ama bir diğer tezde 'sanayinin örgütlenmesi' diyor. Üzgünüm ama böyle alıntı yapılmaz. Eğer birtakım tezler yazıyorsanız ve programdan alıntı yapmak istiyorsanız, programı baştan sona okumanız gerekir. Bu beşinci maddeyi okuyup üzerine on dakika düşünme zahmetine giren biri, Şlyapnikov'un programdan saptığını, Troçki'ninse programın üzerinden atladığını görecektir. 5. maddeyi sonuna kadar okuyalım:

> Sendikalar bu yolla merkezi devlet yönetimi, ulusal ekonomi ve emekçi kitlelerin geniş kesimleri arasında kopmaz bağlar oluşmasını sağlayarak, geniş emekçi kitlelerini mümkün olan en geniş ölçekte ekonominin doğrudan yönetimine çekmelidirler. Ayrıca sendikaların ekonominin yönetimine katılmaları ve geniş kitleleri bu çalışmaya çekme faaliyetleri, Sovyet iktidarının ekonomi aygıtındaki bürokratikleşmeyle

> savaşmanın ve üretimin sonuçları üzerinde gerçek halk denetimi kurmayı mümkün kılmanın başlıca araçlarıdır.

Demek ki önce fiili temerküzün gerçekleşmesi gerekiyormuş. Peki, biz şimdi neyi sağhyoruz? Birincisi, merkezi devlet yönctimi içinde bağlar var. Bu devasa bir makinedir. Henüz o makineye söz dinletmeyi başaramadınız. O halde, merkezi devlet yönetimi (bu bir), ulusal ekonomi (bu iki) vc kitleler (bu da üç) arasında bağlar oluşmasını sağlamalısınız. Şu an bu bağlara sahip miyiz? Sendikalar yönetebilecek durumdalar mı? Sovyet örgütlenmesine dair az da olsa pratik deneyimi olan otuz yaşın üstündeki herhangi biri buna gülüp geçecektir. Şunu okuyun:

> Ayrıca sendikaların ekonominin yönetimine katılmaları vc geniş kitlelcri bu çalışmaya çekme faaliyetleri, Sovyet iktidarının ekonomi aygıtındaki bürokratikleşmeyle savaşmanın vc üretimin sonuçları üzerinde gerçek halk denetimi kurmayı mümkün kılmanın başlıca araçlarıdır.

Birincisi, merkezi devlet organları arasında bağlar kurmak gerekiyor. Bu hastahğın üstünü örtme gibi bir niyetimiz yok ve programımız şunu söylüyor: kitlclerle bağlar kurmak ve sendikaların ekonominin yönetimine katılmalarını sağlamak. Burada şaşaalı laflar yok. Bunu işe devamsızhğı yüzde 30 şöyle dursun, sözgelimi yüzde 3 oranında azaltacak şekilde yaptığınızda, iyi iş çıkarttığınızı söyleyeceğiz. Mevcut programımızda şöyle yazıyor: ...sendikaların ekonominin yönetimine katılmaları ve geniş kitleleri bu çahşmaya çekme faaliyetleri... Burada tek bir vaat ya da şaşah bir laf yok; keza, seçimleri sizin yapmanız hakkında da bir şey söylemiyor. Demagoji yapmıyor, ama cahil, geri bir kitlenin olduğunu, bütün köy-

lülüğe önderlik edecek kadar güçlü olmakla birlikte, Çarlığa karşı yirmi yıllık mücadelenin tezgâhından geçmiş olan partinin önderliğini kabul eden sendikaların bulunduğunu söylüyor. Başka hiçbir ülke Rusya'nın yaşadıklarım yaşamadı, zaten gücümüzün sırrı da buradadır. Neden buna bir mucize gözüyle bakılıyor? Çünkü bir köylü ülkesinde, ancak sendikalar milyonlarca dağınık çiftliği birleştirecek ekonomik bağları sağlayabilir, yeter ki bu altı milyonluk kitlenin partiye inancı olsun ve bu zamana kadar olduğu gibi onun peşinden gitsin. Gücümüzün sırrı budur ve somutta nasıl işlediği siyasal bir sorundur. Bir azınlık devasa bir köylü ülkesini nasıl yönetebiliyor ve neden bu durumdayız? Üç yıllık deneyimimizin ardından, bizi dağıtabilecek iç ya da dış bir güç yoktur. Biz kendimiz bölünmelere yol açacak aşırı aptalca yanlışlar yapmadığımız takdirde, şu anki mevzilerimizi koruyabiliriz; aksi takdirde, her şey malıvolur. İşte bu yüzden, Şlyapnikov yoldaş platformunda, "Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi bütün ülke ekonomisini yönetecek bir organ seçecektir" dediğinde, ben şöyle diyorum: Benim size burada okuduğum gibi, programımızdaki 5. maddenin tamamını okuyun, o zaman Lenin'in ya da bir başkasının göz korkutmaya çalışmadığını göreceksiniz.

Şlyapnikov konuşmasını şöyle tamamladı: "Hükümetteki ve ülke ekonomisindeki bürokratik yöntemleri ortadan kaldırmalıyız. Ben buna demagoji diyorum. Bu bürokratik uygulamalar sorunu geçen Temmuz ayından beri gündemimizde yer alıyor. Geçen Temmuz'daki RKP Dokuzuncu Kongresi'nin ardından, Preobrajenski de sordu, "Bürokratik aşırılıklarla malul değil miyiz?" diye. Dikkat! Ağustos'ta Merkez Komite Zinovyev'in mektubunu onadı: Bürokrasinin kötülükleriyle savaşın! Eylül ayında Parti Konferansı toplandı ve bunu onay-

ladı. Demek ki yeni bir yol uyduran, Troçki'nin dediği gibi, Lenin değil, "Dikkat! Yeni bir hastalık var" diyen partiymiş. Preobrajenski bu sorunu Temmuz'da gündeme getirdi; Ağustos'ta Zinovyev'in mektubu çıkageldi; Eylül'de Parti Konferansı oldu ve Aralık'ta Sovyetler Kongresi'nde bürokratik uygulamalar üzerine uzun bir rapor okundu. Hastalık burada. 1919 Programımızda bürokratik uygulamalar olduğunu yazmıştık. Şimdi çıkıp "bürokratik uygulamalara son" diyen biri, her kim olursa olsun, demagogdur. Biri size "bürokratik uygulamalara son verin" çağrısında bulunuyorsa, bu bir demagojidir. Saçmalık! Daha uzun yıllar bürokrasinin kötülüklerine karşı savaşacağız ve başka türlü düşünen birinin yaptığı demagojiden ve aldatmadan başka bir şey değildir, çünkü bürokrasinin kötülüklerinin üstesinden gelmek yüzlerce önlem, toplu okuma yazma, kültür ve İşçi-Köylü Müfettişliği'nin faaliyetine katılımı gerektirmektedir. Şlyapnikov'un Çalışma Halk Komiserliği ile Sanayi ve Ticaret Halk Komiserliği yapmışlığı var. *Kendisi* bürokratik uygulamalara son vermiş mi acaba? Kiselyov, Tekstil Sanayisi Merkez Yürütme Kurulu'nda yer aldı. *Kendisi* bürokrasinin kötülüklerine son vermiş mi acaba?

Şunu bir kez daha söyleyeyim: Bütün kongrelerimiz bölümlere ayrılıp işçiler ile Donbaslı madenciler arasında birleşmeye dair gerçekleri sıralayabildiği gün, artık büyüdük diyebiliriz. Ama yararsız platform metinleri kaleme almak ekonomideki önderliğimizin kötü olduğunu gösteriyor. Tekrarlayayım, işleri bölünmeye vardırmadığımız takdirde, ne iç ne dış güçler, hiçbir şey bizi parçalayamaz. Ben Tsektran'ın bir sopadan daha fazlası olduğunu, ama bunu abartmanın bölünmeye yol açtığını söylüyorum. Herkesin bürokratik aşırı uygulamaları olabilir ve Merkez Komite bunun farkındadır, sorumlusu

da odur. Bu bakımdan, Troçki yoldaşın hatası, tezlerini yanlış bir tarzda hazırlamış olmasında yatmaktadır. Tezlerin tamamı 'baştan aşağı değiştirme' üzerine kurulmuştur ve bu tezler sendikalarda bir bölünmeye yol açmıştır. Mesele Troçki'ye kötü not verme meselesi değildir (biz okullu çocuklar değiliz ve notla motla işimiz olmaz), ama tezlerinin içerik bakımından yanlış olduğunu ve bu sebeple reddedilmesi gerektiğini söylemek zorundayız.

İlk kez 26 Ocak 1921'de *İkinci Tüm-Rusya Madenciler Kongresi Bülteni*'nin 2. sayısında yayınlandı;
Collected Works, Cilt 32, s. 64-68.

BİR KEZ DAHA SENDİKALAR, MEVCUT DURUM VE TROÇKİ İLE BUHARİN YOLDAŞLARIN YANLIŞLARI ÜZERİNE

25 Ocak 1921

Parti kongresine girizgâh niteliğindeki, yani yaklaşan RKP Onuncu Kongresi seçimlerinden önce ve onunla bağlantılı olarak gelişen partideki tartışma ve hizip mücadelesi gittikçe kızışıyor. İlk hizip bildirisi olan, Troçki yoldaşın 'bir grup sorumlu partili' adına "platform broşürü" (25 Aralık 1920 tarihli bir önsözü olan "Sendikaların Rolü ve Görevleri") şeklinde yayınladığı bildirinin ardından, RKP parti örgütünden sert bir bildiri ("Partiye Çağrı" 6 Ocak 1921'de Petrograd *Pravda*'sında ve 13 Ocak 1921'de partinin merkez yayın organı olan Moskova *Pravda*'sında yayınlandı) geldi (okur bu sertliğin müstahak olduğunu aşağıda görecektir). Ardından Moskova Komitesi (*Pravda*'nın aynı sayısında) Petrograd örgütünün

karşısına dikildi. Sonra, 30 Aralık 1920'de çok geniş katılımlı ve önemli bir parti toplantısı olan Sekizinci Sovyetler Kongresi RKP grubu toplantısında gerçekleşen tartışmanın tutanakları Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Kurulu'nun RKP grubu bürosu tarafından "Üretimde Sendikaların Rolü" adıyla yayınlandı (6 Ocak 1921 tarihli bir önsözle birlikte). Elbette tartışmanın bütün materyalleri bunlar değildir. Bu meseleleri tartışmak üzere hemen her yerde parti toplantıları yapılıyor. 30 Aralık 1920'de bir toplantıda konuşma yaptım, ama konuşmamda, o gün ifade ettiğim şekliyle, 'usul kuralları'ndan ayrılmak zorunda kaldım, yani tartışmaya katılamamış ya da önceki ve sonraki konuşmacıları dinleyememiştim. Şimdi düzeltmeler yapıp, görüşlerimi daha 'derli toplu' bir şekilde ifade etmeye çalışacağım.

HİZİP BİLDİRİLERİNİN PARTİ AÇISINDAN TEHLİKESİ

Troçki yoldaşın "Sendikaların Rolü ve Görevleri" adlı broşürü bir hizip bildirisi midir? İçeriğinden bağımsız olarak, bu tür bir bildiride parti açısından tehlikeli bir şey var mıdır? [...]

Troçki'nin broşürü, "kolektif bir çalışmanın ürünü" olduğunu, "bir grup sorumlu çalışanın, özellikle de sendikacıların (Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Kurulu Prezidyumu, Metal İşçileri Sendikası Merkez Komitesi, Tsektran ve diğerlerinin üyeleri)" hazırlanmasında rol aldığını ve bunun bir "platform broşürü" olduğunu söyleyerek başlıyor. 4. tezin sonunda, "önümüzdeki parti kongresi sendikal hareket içindeki iki eğilim arasında *tercih yapmak* [italikler Troçki'ye ait] zorunda kalacaktır" diyor.

Eğer bu bir Merkez Komite üyesi tarafından hizip oluşturmak değilse, eğer bu "çarpışmaya doğru gitmek" ["raydan çıkma yönünde bir eğilim"] anlamına gelmiyorsa, o zaman bir zahmet Buharin yoldaş ya da kafadarlarından biri partiye "hizipçilik" ve parti "bir çarpışmaya doğru gidiyor" sözünün ne anlama gelebileceğini açıklasın. Bir yandan 'tampon' rolünü oynamak isterken, diğer yandan *bu tür* bir 'çarpışma tehlikesi'ne *gözlerini kapayan* birinden kim daha kör olabilir?

Bir durup düşünün: Merkez Komite, Troçki yoldaşın ilk taslak tezlerini ve parti için savunduğu bütün sendika politikasını eşi görülmedik derecede uzun, ayrıntılı ve ateşli bir şekilde tartışmaya iki plenum toplantısı (9 Kasım ve 7 Aralık) ayırdıktan sonra, Merkez Komite'nin bir üyesi, *on dokuz üyeden biri*, Merkez Komite'nin dışında bir grup oluşturuyor ve 'kolektif çalışması'nı bir 'platform' olarak sunarak parti kongresini "*iki* eğilim arasında tercih yapmaya" çağırıyor! Yeri gelmişken belirtelim, Buharin 9 Kasım'da bir 'tampon' olarak ortaya çıkmış olmasına karşın, Troçki yoldaşın 25 Aralık 1920'de yalnızca ama yalnızca iki eğilim olduğu beyanı, Buharin'in gerçek rolünü, yani en kötü ve en zararlı türde hizipçiliğin azmettiricisi olduğunu çarpıcı bir şekilde gözler önüne sermektedir. Şimdi bütün parti üyelerine soruyorum: Bu saldırının ve sendikal hareketteki iki eğilim arasında 'tercih yapma' konusundaki ısrarın oldukça ani olduğunu düşünmüyor musunuz? Üç yıllık proletarya diktatörlüğünün ardından iki eğilime *bu şekilde* 'saldıran' bir parti üyesinin bulunabilmesine şaşırmayıp da ne yapalım?

Hepsi bu kadar da değil. Bu broşürde mebzul miktarda olan hizip saldırılarına bir bakın. Daha ilk tezde "parti tarafından uzun zaman önce ilkesel olarak reddedilen saf sendikacılığa

kaydıkları" söylenen "sendikal hareket içindeki belli işçiler"e tehditkâr bir 'hamle'de bulunulduğunu görüyoruz, (görünen o ki partiyi on dokuz kişilik Merkez Komite'nin yalnızca tek bir üyesi temsil etmektedir). 8. tez caf caflı bir dille, "sendikaların tepesindeki memurlar arasında egemen olan mesleki tutuculuğu" mahkûm ediyor (gerçek anlamda bürokratik bir tarzda 'tepedekiler'e odaklanıldığına dikkat edin!). 11. tez şaşırtıcı derecede ince, kesin ve icraata dönük (bunu anlatacak en nazik kelime nedir?) 'dokundurma'yla başlıyor: "Sendikacıların çoğunluğu" Dokuzuncu Parti Kongresi'nin kararlarını "yalnızca biçimsel olarak, yani *lafta*" tanımıştır. [...]

BİÇİMSEL DEMOKRASİ VE DEVRİMCİ ÇIKAR

Troçki "kolektif çalışmanın ürünü" olan tezlerinde, "işçi demokrasisi fetişlerden azadedir" diye yazıyor. "O yalnızca devrimci çıkarı üstün tutar" (23. tez).

Troçki yoldaşın tezleri kendisini bir çıkmaza sürüklemiştir. Tezlerinin doğru olan kısmı yeni değildir ve dahası onun *aleyhine* dönmektedir. Yeni olan kısım ise tümüyle yanlıştır.

Troçki yoldaşın doğru önermelerini yazdım. Bunlar yalnızca 23. tezdeki meselede (Glavpolitput) değil, diğer meselelerde de dönüp onu vuruyor.

Biçimsel demokrasinin kuralları gereği, Troçki'nin bütün Merkez Komite'yi bile karşısına alıp bir hizip platformuyla çıkmaya hakkı vardı. Bu tartışılmaz. Keza Merkez Komite'nin 24 Aralık 1920'de benimsediği tartışma özgürlüğü üzerine kararıyla bu biçimsel hakkı onayladığı da tartışılmaz. Buharin bir tampon olarak Troçki'ye bu biçimsel hakkı tanıyor, ama Petrograd örgütüne tanımıyor, ki bunu muhtemelen 30 Aralık

1920'de "işçi demokrasisi kutsal sloganına" vardığı için yapıyor (tutanak, s. 45) [...]

SENDİKAL HAREKETTE BÖLÜNMELERİN BARINDIRDIĞI SİYASAL TEHLİKE

[...] Çok açık ki, proletarya diktatörlüğünün olduğu bir ülkede, proletarya saflarında bir bölünme, ya da proletarya partisi ile proletaryanın kitlesi arasında bir bölünme yalmzca tehlikeli değildir; böyle bir bölünme aşırı tehlikelidir, özellikle de proletarya nüfusun küçük bir azınhğını oluşturuyorsa. Sendikal hareketteki bölünmeler (30 Aralık 1920'deki konuşmamda vurgulamak için epey didindiğim üzere, bu neredeyse tamamen örgütlü proletaryanın bir hareketidir) tam da proletaryanın kitlesi içinde bölünmeler anlamına gelmektedir. [...] *"Baştan aşağı değiştirme" politikası*, "yeni görevler ve yöntemler" (Troçki'nin 12. tezi) yüzünden *kısmen haklı bile olsa*, şu anda, mevcut durumda böyle bir şey hoş görülemez, çünkü bir bölünme tehdidi barındırmaktadır.

İLKESEL GÖRÜŞ AYRILIKLARI

İlkesel anlamda ciddi ve temel görüş ayrıhkları olduğundan -diye sorulabilir- bunlar en sert ve en hizipçi bildirilerin hakhhğını kamtlamıyor mu? Yepyeni bir fikrin anlaşılmasım sağlamak gerekiyorsa, bir bölünmeyi mazur görmek mümkün müdür?

Kammca mümkündür, yeter ki görüş ayrıhkları gerçekten çok ciddi olsun ve partinin ya da işçi sınıfının siyasal çizgisindeki yanhş eğilimi düzeltmenin başka bir yolu olmasın.

Fakat mesele şu ki, böyle bir görüş ayrılığı yok. Troçki yoldaş bunlara dikkat çekmeye çalışmış, ama başarısız olmuştur. Kendi broşürünün (25 Aralık) yayınlanmasından *önce* muvakkat ya da uzlaştırıcı bir yaklaşım mümkündü, dahası zorunluydu ("görüş ayrılıkları ve muğlâk yeni görevler söz konusu olduğunda bile bu tür bir yaklaşım kabul edilemez"); ama tezler yayınlandıktan *sonra*, şunu söylemek zorunda kaldık: Troçki yoldaş bahsettiği yeni hususların hepsinde özünde hatalıdır. [...]

Buharin yoldaşın 7 Aralık tarihli Merkez Komite kararına dahil etmek için acele ettiği meşhur 'üretim demokrasisi'ni alalım. [...]

Bu tabir teorik açıdan yanlıştır. Son tahlilde her demokrasi genel anlamda siyasal üstyapı olarak (ki sınıflar ortadan kaldırılıp sınıfsız bir toplum kurulana kadar bu var olmaya devam edecektir) üretime hizmet eder ve son kertede söz konusu toplumun üretim ilişkilerince belirlenir. Bu yüzden 'üretim demokrasisi'ni öne çıkarmak anlamsızdır, zira bunu yapmak kafa karışıklığına yol açar ve sonuç bir saçmalıktır. Bu bir.

İkincisi, Buharin'in 7 Aralık tarihli Merkez Komite plenum toplantısı kararında sunduğu açıklamaya bakarsanız (karar taslağını kendisi hazırlamıştır), şöyle demektedir: "Dolayısıyla işçi demokrasisi yöntemleri üretim demokrasisi yöntemleri olmalıdır, bu demektir ki... Şimdi, 'bu demektir ki' ibaresine dikkat! Mesele şu ki, Buharin kitlelere çağrısına öyle acayip bir terimle başlıyor ki *açıklama yapması gerekiyor* Bu kanımca demokratik açıdan *gayri-demokratiktir*. Kitlelere hitaben yazarken sözlük gerektirmeyen kelimeler kullanmak gerekir. 'Üretim' açısından bakıldığında bu kötüdür, zira gereksiz kelimeleri açıklamakla zaman kaybedilmektedir. "Bu demektir

ki," diyor, "adayların belirlenmesi ve desteklenmesi, seçimler vesaire, yalnızca siyasal açıdan sağlam duruyor olmasına göre değil, aynı zamanda iş becerileri, idari deneyim ve emekçi kitlelerin maddi ve manevi çıkarlarına ilgi ve alaka gösterildiğinin kanıtlanması temelinde ilerlemelidir."

Buradaki muhakeme açıkça yapay ve yanlıştır. Bir defa, demokrasi 'adayların belirlenmesi ve desteklenmesi, seçimler vesaire'den ibaret değildir. Keza, yine, bütün seçimler siyasal sağlamlık ve iş verimliliğine bakarak yapılmamalıdır. Troçki yoldaşa darılmasın ama, milyonları kucaklayan bir örgüt belli oranda temsilci ve bürokrata sahip olmalıdır (daha uzun yıllar bürokratlara ihtiyacımız olacak). Ama 'temsilciler' ya da 'bürokratlar' demokrasisinden bahsetmiyoruz.

Üçüncü husus yalnızca seçilenleri, örgütleyicileri, idarecileri, vb. düşünmek yanlıştır. Sonuçta, bu seçkin insanlar bir azınlıktır. Bizim düşünmemiz gereken kitledir, tabandır. Rudzutak meseleyi daha basit, daha anlaşılır ve teorik açıdan daha doğru terimlerle ifade etmiştir:

> ...üretimde rol alan herkese üretim görevlerinin uygun ve önemli olduğu, herkese kendisine verilen görevleri yerine getirmeye çalışmakla kalmayıp, aynı zamanda üretim alanındaki her türlü teknik ve örgütsel kusurun düzeltilmesinde yaratıcı bir rol oynaması gerektiği de kavratılmalıdır.

Dördüncü husus, 'üretim demokrasisi' tabirinin yanlış yoruma açık olmasıdır. Diktatörlüğün ve bireysel otoritenin reddi olarak yorumlanabilir. Olağan demokrasinin askıya alınması ya da ondan kaçınmanın bir bahanesi olarak yorumlanabilir. İki yorum da zararlıdır ve uzun, özel değerlendirmeler yapmadan bundan sakınmak mümkün değildir.

Rudzutak aynı fikirleri daha sade bir şekilde ifade ediyor ki bu şekliyle daha doğru ve daha kullanışlıdır. Troçki'nin 11 Ocak tarihli *Pravda*'da "Üretim Demokrasisi" adlı bir makalede kendi tabiriyle 'savaş demokrasisi' ['askeri demokrasi'] arasında kurduğu benzerlik bunu dolaylı yoldan doğrulamaktadır. [...]

Troçki'nin 'üretim atmosferi' tabiri hedefi daha da ıskalamaktadır ve kimse Zinovyev'i buna güldüğü için suçlayamaz. Troçki buna çok kızdı ve şu görüşü ortaya attı: "Eskiden savaş atmosferi vardı. Şimdi ise bir üretim atmosferi olması gerekiyor, üstelik yalnızca yüzeyde değil, işçi kitlelerinin ta içinde. Üretime gösterilen ilgi önceden cephelerde olduğu kadar yoğun ve pratik olmalıdır...." İşte böyle: Mesaj "işçi kitlelerin ta içine" Rudzutak'ın tezlerindeki dille taşınmalıdır, çünkü 'üretim atmosferi' dediğinizde insanlar size ya gülecek ya da omuz silkeceklerdir. Troçki yoldaşın 'üretim demokrasisi' tabiri özünde üretim propagandasıyla aynı anlama gelmektedir, ama üretim propagandası işçi kitlelere hitaben kullanıldığında bu tür ifadelerden sakınılmalıdır. Bu tabir kitleler arasında nasıl propaganda *yapılmaması* gerektiğini gösteren bir örnektir.

SİYASET VE EKONOMİ, DİYALEKTİK VE EKLEKTİZM

Böyle temel konulara dönmek zorunda olmamız tuhaf, ama maalesef Troçki ve Buharin bizi buna zorluyorlar. İkisi de beni meseleyi 'saptırmak'la ya da kendileri 'ekonomik' bir yaklaşım sergilerken beni 'siyasal' bir yaklaşım sergilemekle suçladı. Öyle ki Buharin bunu tezlerinde de ele aldı ve âdeta "ben ikisini birleştiriyorum" demek istercesine iki tarafın da 'üstüne çıkmaya' çalıştı.

Bu çarpıcı bir teorik hatadır. Konuşmamda bir kez daha, "siyaset ekonominin yoğunlaşmış ifadesidir" dedim, çünkü daha öncesinde benim 'siyasal' yaklaşımımın bir Marksist açısından kabul edilemez ve tutarsız bir şekilde eleştirildiğini duymuştum. Siyaset, ekonomiden önce gelmelidir. Tersini savunmak Marksizmin abc'sini unutmaktır.

Siyasal değerlendirmemde hatalı mıyım? Eğer öyle düşünüyorsanız, söyleyin ve kanıtlayın. Ama siyasal yaklaşımın 'ekonomik' yaklaşıma denk olduğunu ve ikisinden 'birinin ya da diğerinin' seçilebileceğini söyleyerek (ya da ima ederek) Marksizmin abc'sini unutmuş oluyorsunuz.

Siyasal yaklaşımın anlamı şudur: Sendikalara karşı yanlış tutum Sovyet iktidarını yıkacak ve proletarya diktatörlüğünü alaşağı edecektir. (Rusya gibi bir köylü ülkesinde sendikalar ile parti arasında partinin yanlışından kaynaklı bir bölünme durumunda Sovyet iktidarı kesinlikle yıkılacaktır.) Bu önerme özü bakımından sınanabilir (ve sınanmalıdır), bunun yolu yaklaşımın doğruları ve yanlışlarına bakmak ve bir karar almaktır. [...]

Troçki ve Buharin sanki kendileri üretimin büyümesiyle ilgileniyorlar da, biz yalnızca biçimsel demokrasiyi düşünüyormuşuz gibi davranıyorlar. Çizilen bu tablo yanlıştır, çünkü meselenin (Marksist yaklaşımın *izin verdiği*) *yegâne* formülasyonu şudur: Meseleye doğru bir siyasal yaklaşım olmadığı takdirde, söz konusu sınıf egemenliğini sürdüremeyecek *ve sonuç olarak, üretim sorununu* da çözemeyecektir. [...]

Troçki yoldaş beni "sendika aygıtı diye bilinen kaldıraçların oynaması gereken -ve oynamakta olduğu- rol" hakkında "bir kelime etmediğim" (s. 66) için de eleştirdi.

Ben buna katılmıyorum, Troçki yoldaş. Rudzutak'ın tezlerini tümüyle okuyarak ve onaylayarak, sorun hakkında bütün

tezlerinizden, raporunuzdan ya da ortak raporunuzdan ve tartışmaya cevaben yaptığınız konuşmadan *daha tam, daha sade, daha açık ve daha doğru* bir bildiride bulundum. Ben aynî ikramiyelerin ve yoldaş disiplin mahkemelerinin ekonomik kalkınmaya, sanayi yönetimine ve sendikaların üretime daha geniş katılımına, 'üretim demokrasisi', 'birleşme' vb. hakkında sarf edilen tamamen soyut (ve dolayısıyla boş) konuşmalardan daha yararlı olduğunda ısrar ediyorum. [...]

DİYALEKTİK VE EKLEKTİZM - 'OKUL' VE 'AYGIT'

Buharin yoldaşın birçok harikulade özelliğinden biri de her sorunun teorik köklerine inme merakı ve teorik yeteneğidir. Bu çok önemli bir özelliktir, çünkü yanlış yapan kişinin temel önermeleri arasına dalıp teorik köklerine inmediğiniz müddetçe hiçbir yanlışı, velev ki siyasal bir yanlışı gerektiği şekilde anlayamazsınız. [...]

Buharin'in teorik hatasının özü siyasetle ekonomi arasındaki (Marksizmin bize öğrettiği) diyalektik ilişkinin yerine eklektizmi geçirmesidir. Onun teorik yaklaşımı, 'bir yandan ve diğer yandan'dır, 'biri ve diğeri'dir. Buna eklektizm denir. Diyalektik, her ilişkiyi somut gelişimi içinde enine boyuna irdelemeyi gerektirir, parçalardan yama işi yapmaya diyalektik denmez. Ben siyaset ve ekonomi örneğinde bunun böyle olduğunu gösterdim. [...]

Troçki'ye yakın duran bir örgüt olan Tsektran'ın Petrograd Bürosu'nun komünist grubu, "esas mesele olan üretimde sendikaların rolünde Troçki ve Buharin yoldaşlar ufak farklılıklarla aynı bakış açısını savunuyorlar" şeklinde bir beyanda bu-

lundu. Buharin yoldaşın 3 Ocak 1921 tarihli Petrograd'daki raporunu broşür halinde (N. Buharin, *Sendikaların Görevleri*, Petrograd, 1921) yayınladı. Orada şöyle yazıyor:

> Troçki yoldaşın ilk formülasyonu sendikalardaki önderliğin değiştirilmesi ve yerlerini alacak uygun yoldaşların bulunmasıydı vb. Öncesinde 'baştan aşağı değiştirme'yi savunuyordu, ama şimdi bu düşüncesinden vazgeçti ve dolayısıyla bu argümanı ona karşı kullanmak son derece saçmadır (s. 5).

Bu paragraftaki birçok olgusal yanlışlığı geçiyorum. (Troçki'nin 25 Aralık tarihli "Sendikaların Rolü ve Görevleri" başlıklı broşürünün tamamı aynı zihniyeti, daha önce dikkat çektiğim aynı ruhu sergilemektedir. Bu tutumu ne zaman ve nasıl 'terk ettiği' bir muamma olarak kalıyor.) [...]

30 Aralık tartışması sırasında Buharin şu görüşü savunuyordu:

> Zinovyev yoldaş, sendikaların birer komünizm okulu olduğunu söyledi. Troçki ise sendikaların sanayi yönetimi için teknik ve idari bir aygıt olduğunu söyledi. Ben her iki önermenin de yanlış olduğunu kanıtlayacak mantıksal bir temel göremiyorum; ikisi de, ikisinin bir birleşimi de doğrudur (s. 48). [...]

Buharin yoldaşın temel teorik hatası tam da buradadır: Marksist diyalektiğin yerine, (çeşitli 'moda' ve gerici felsefi sistemlere mensup yazarlar nezdinde özellikle popüler olan) eklektizmi koymaktadır. [...]

Şimdi diyalektik ile eklektizm arasındaki farklılığın herkesçe anlaşılır bir izahını sunmak istiyorum.

Su bardağı hem bir cam silindir hem de bir içecek aracıdır. Ama su bardağı bu iki özellikten, vasıftan ya da yönden daha

fazlasına sahiptir; bardağın sonsuz sayıda özelliği vardır, dünyanın geri kalanıyla sonsuz sayıda 'dolayım'a ve karşılıklı ilişkiye sahiptir. Su bardağı birine fırlatmak için kullanılabilecek ağır bir nesnedir; kâğıt ağırlığı olarak, yakalanmış bir kelebeğin konacağı bir kap olarak ya da üzerinde sanatsal bir gravür ya da çizim bulunan değerli bir nesne olarak kullanılabilir ve bu özellikler bardağın içmek için kullanılıp kullanılmadığından, camdan yapılıp yapılmadığından, silindir olup olmadığından, vb. tamamen bağımsızdır.

Öte yandan, eğer şu an içmek için bir su bardağına ihtiyacım varsa, bu bardağın ne kadar silindir olduğu ve gerçekte camdan yapılıp yapılmadığı hiçbir önem taşımaz. Ama dibinde delikler ya da içerken dudağımı kesecek bir şey olup olmadığı, vb. önem taşır. Fakat içmek için değil, her türlü cam silindirin görebileceği bir amaç için su bardağına ihtiyacım varsa, dibi çatlak, hatta dibi olmayan bir su bardağı bile işimi görecektir, vb.

Okullarda yeterli gördüğümüz (ve doğru düzeltmelerle belli bir aşamaya kadar görmemiz gereken) formel mantık formel tanımlarla ilgilenir, en yaygın ya da göze çarpanlardan yararlanır ve daha öteye geçmez. İki ya da daha çok farklı tanımı alıp rastgele birleştirdiğimizde (bir cam silindir ve içecek kabı), sonuç nesnenin farklı yönlerini belirten eklektik bir tanımdan daha fazlası değildir.

Diyalektik mantık ise daha ileri gitmemizi söyler. Birincisi, bir nesneye dair gerçek bir bilgimiz olacaksa, onun bütün yönleri, bağlantıları ve 'dolayımlar'ına bakmak ve bunları incelemek zorundayız. Bu asla tamamen başarmayı umut edemeyeceğimiz bir şeydir, ama kapsayıcılık kuralı yanlışlara ve katılığa karşı bir korumadır. İkincisi, diyalektik mantık bir nesne-

nin gelişimi, değişimi, (bazen Hegel'in ifade ettiği şekliyle) 'öz hareketi' içinde alınmasını gerektirir. Su bardağı gibi bir nesne söz konusu olduğunda bunu hemen göremeyiz, ama o da akış halindedir ve çevremizdeki dünyayla *bağlantısı*, yararı ve amacı açısından bu özellikle doğrudur. Üçüncüsü, bir nesnenin tam bir 'tanımı', hem hakikatin bir kıstası olarak hem de insanın ihtiyaçlarıyla bağlantısının pratik bir göstergesi olarak bütün insan deneyimini içermelidir. Dördüncüsü, diyalektik mantığa göre, Hegel'in izinden giden Plehanov'un söylemekten pek hazzettiği bir cümleyle, "doğru her zaman somuttur, asla soyut değildir" (Burada, genç parti üyeleri için parantez içinde belirteyim, Plehanov'un bütün felsefi yazılarını incelemeden -okumaktan değil, *incelemekten* bahsediyorum- *gerçek*, bilinçli bir komünist olamazsınız, çünkü dünya üzerinde başka hiçbir yerde Marksizm üzerine daha iyisi yazılmamıştır.*

Elbette burada diyalektik mantık kavramını bütün ayrıntılarıyla ele almadım, ama söylediklerim şimdilik yeterlidir. Sanırım cam bardağı bırakıp sendikalara ve Troçki'nin platformuna dönebiliriz.

"Bir yandan bir okul, diğer yandan bir aygıt" diyor Buharin ve tezlerinde de bunu yazıyor. Troçki'nin yanlışı "komünizm okulu fikrine yeterince destek" vermemesiymiş. Zinovyev'in hatasıysa aygıt 'etken'ine soğuk yaklaşmasıymış. [...]

Resmi netleştirmek adına bir örnek daha vereyim. Ben Güney Çin'deki isyancılar ve devrimciler hakkında (Sun Yat-

---

*) Bu arada, birincisi Plehanov'un eserlerinin mevcut baskısının ayrıntılı dizinler, vs. ile bütün felsefi yazılarına ayrılan ve komünizm üzerine standart ders kitapları dizisine dahil edilecek olan özel bir ya da birkaç cilt içermesi çok iyi olacaktır; ikincisi, kanımca işçi devleti felsefe profesörlerinden Plehanov'un Marksist felsefe izahını bilmelerini ve öğrencilerine aktarabilmelerini talep etmelidir. Ama bütün bunlar 'propaganda'dan 'yönetim'e doğru bir sapmadır – *Lenin.*

Sen'in iki-üç makalesi ve yıllar önce okuduğum birkaç kitapla gazete yazısı dışında) neredeyse hiçbir şey bilmiyorum. Bu bölgede ayaklanmalar olduğuna göre, ayaklanmanın ülke çapında en şiddetli sınıf mücadelesinin ürünü olduğunu söyleyen bir Çinli ile ayaklanmanın bir sanat olduğunu söyleyen bir başka Çinli olduğunu bilmek için çok ferasetli olmaya gerek yok. Buharin tarzında tezler yazmak için bu kadarını bilmem yeter. "Bir yandan, diğer yandan" Biri sanat 'etken'ini göz ardı etmiştir, diğeriyse 'şiddetli mücadele etkeni'ni göz ardı etmiştir, vs. *Özeldeki bu* ihtilafın, sorunun, yaklaşımın, vb. *somut* bir incelemesi yapılmadığından, sonuç ölü ve boş bir eklektizmdir.

Sendikalar bir yandan bir okuldur, diğer yandan bir aygıttır, ama aynı zamanda emekçi kitlelerin bir örgütüdür, bir diğer yandan neredeyse yalnızca sanayi işçilerinin bir örgütüdür ve beşinci olarak da, üretim dalları temelinde bir örgüttür, vb.* [...]

Diyelim ki Troçki, platformundaki diğer konularla bağlantılı olarak şu ünlü 'birleşme' sorununda farklı bir tutum alınış ve broşürünün tamamını sendika memurları ile üyelerinin sanayi yönetiminde aynı anda hem seçildikleri sendika görevlerinde hem de Yüksek Ekonomi Konseyi'nde işgal ettikleri görevlerde yer aldıkları 900 'birleşme örneğinin 90'ını ayrıntılı bir şekilde incelemeye ayırmıştır. Diyelim ki bu 90 örnek, istatistik araştırmasının geri dönüşleriyle, Rabkrin ve ilgili Halk

*) Bu arada, Troçki burada yine bir yanlış yapmaktadır. Sanayi birliğinin (sendikasının) sanayiyi kontrol etmek için tasarlandığını düşünüyor. Bu yanlıştır. Bir sendikanın sanayi birliği (sendikası) olduğunu söylediğinizde, işçileri üretim dallarına göre örgütlediğini kastedersiniz, ki teknoloji ve kültürün (Rusya'da ve dünyanın diğer ülkelerinde) mevcut seviyesi dikkate alındığında bu kaçınılmazdır. – *Lenin.*

Komiserliklerinin müfettiş ve eğitmenlerinin raporlarıyla birlikte tahlil edildi. Diyelim ki idari organların sağladığı veriler, çalışma sonuçları, üretimdeki ilerlemeler, vb. ışığında analiz edildi. Bu doğru bir idari yaklaşım olurdu ve dikkatlerin görevden almalara, görev değişikliklerine, atamalara ve 'önder katman'ı muhatap alan acil taleplere çevrilmesini ima eden 'baştan aşağı değiştirme' çizgisini tümüyle haklı çıkarırdı. Buharin Petrograd'da Tsektrancılar tarafından yayınlanan 3 Ocak tarihli konuşmasında Troçki'nin önce bir 'baştan aşağı değiştirme' istediğini, ama şimdi bu fikrinden vazgeçtiğini söylediğinde, bir Marksist için teorik açıdan kabul edilemez, pratik açıdansa gülünç olan eklektik yanlışlarından birini daha yaptı. Sorunu soyut düzlemde ele alıyor, ayakları yere basarak konuşamıyor (ya da böylesi işine gelmiyor). Parti Merkez Komitesi ve bütün parti olarak işleri biz çekip çevirdiğimiz, yani hükümette olduğumuz sürece, 'baştan aşağı değiştirme'den, yani işten çıkarmalardan, iş değiştirmelerden, atamalardan ve kovmalardan, vb. asla vazgeçmeyeceğiz ve vazgeçemeyiz. Ama Troçki'nin broşürü başka bir şeyle ilgileniyor ve 'pratik, somut sorunu' gündeme getirmiyor. Zinovyev ile Troçki, Buharin ile ben ve aslında bütün parti tarafından tartışılan konu bu değil, "sendikal hareket içindeki *eğilimlerdir*" (Troçki'nin 4. tezi, son).

Bu sorun özünde siyasal bir sorundur. Meselenin -bu somut, özel 'mesele'nin- özünden ötürü, Troçki'nin yaptığı yanlışı, en insancıl duygu ve niyetlerle hareket ettiğine kuşku olmayan Buharin'in yapmaya çalıştığı gibi, küçük eklektik değişiklikler ve eklemelerle düzeltmek imkânsızdır.

Yalnızca *tek bir* cevap olabilir.

Birincisi, siyasal bir sorun olan 'sendikal hareket içindeki eğilimler', sınıflar arasındaki, siyaset ile ekonomi arasındaki,

devletin, partinin, sendikaların 'okul' ve aygıt olarak özgül rolü arasındaki ilişki sorunu doğru bir çözüme kavuşturulmalıdır.

İkincisi, bir kez doğru siyasal karar alındıktan sonra, bir devlet organının mali desteğiyle ve riyasetinde ülke çapında çok yönlü bir üretim propagandası kampanyası yürütülmeli, daha doğrusu uzun bir süreçte sabırla ve ısrarla sistemli bir şekilde ilerletilmelidir.

Üçüncüsü, 'pratik, somut sorunlar' esasen 'genel parti konuşmaları' ve geniş tartışmalar alanına ait olan eğilim meseleleriyle karıştırılmamalıdır. Tanıkları dinleyerek, genelgeleri, raporları ve istatistikleri inceleyerek çalışma komisyonlarında pratik meseleler olarak ele alınmalıdır. Ayrıca gerekli bir 'baştan aşağı değiştirme' ancak bu temelde ve şu koşullarda yürütülmelidir: Ancak yetkili Sovyet ya da parti organı ya da her ikisinin kararıyla. [...]

SONUÇ

Yanlış anlamayı engellemek adına, ele alınması gereken birkaç hususun daha üzerinden geçmem gerekiyor.

Troçki'nin platformundaki 6. tezinde, RKP Programı'nın ekonomiyle ilgili kısmının sendikalara dair 5. maddesi alıntılanmaktadır. İki sayfa sonra, 8. tezde şöyle yazmaktadır:

"Varoluşlarının eski temeli olan sınıf çizgisinde ekonomik mücadeleyi kaybetmiş olan sendikalar... (Bu yanlıştır ve aceleci bir genellemedir: Sendikalar artık sınıf çizgisinde ekonomik mücadeleyle değil, sınıfsal olmayan 'ekonomik mücadele'yle, yani Sovyet aygıtının bürokratik çarpıklıklarıyla savaşmak, emekçi kitlelerin maddi ve manevi çıkarlarını bu aygıtın elinde olmayan araçlarla ve yöntemlerle korumak, vb. göreviy-

le karşı karşıyadır. Bu mücadeleyle maalesef daha uzun yıllar ilgilenmek zorunda kalacaklar.) "Sendikalar," diyor Troçki, "çeşitli sebeplerle gerekli güçleri toparlamayı ve yeni görevi, yani üretimi örgütleme işini halletmelerini sağlayacak gerekli yöntemleri geliştirmeyi başaramamışlardır" (italikler Troçki'ye ait, s. 9, tez 8), "oysa bu görev proleter devriminin gündeme taşıdığı bir görevdir ve programımızda formüle edilmiştir"

Bu da ciddi hatalara gebe aceleci abartılardan bir başkasıdır. Program böyle bir formülasyon içermiyor ya da sendikaların önüne 'üretimi örgütleme' görevi koymuyor. Metinde yer aldığı şekliyle Parti Programı'nda yazılanlara bir bakalım:

1) "Devletleştirilmiş sanayinin" (yani, diğerlerinin değil) "örgütsel aygıtı esasen" (yani, münhasıran değil) "sendikalara yaslanmalıdır. 2) "Dar meslek birliği ruhundan her geçen gün daha da kurtulmalı" (Nasıl? Partinin önderliğinde ve proletaryanın proleter-olmayan emekçi kitleler üzerindeki eğitici ve diğer türde etkileri yoluyla) "ve o sanayideki işçilerin çoğunluğunu ve nihayetinde tamamını kucaklayan büyük sanayi birlikleri (sendikaları) haline gelmelidirler."

Parti programının sendikalarla ilgili kısmının ilk bölümü budur. Sonrası için uzun, sürekli bir çaba talep eden çok '*katı* koşullar' koyarak başladığını fark etmişsinizdir. Sonrasıysa şöyledir:

"Sendikalar, Sovyet Cumhuriyeti yasalarından ve yerleşik uygulamalardan aldıkları güçle, sanayi yönetiminin bütün yerel ve merkezi organlarına katıldıklarından (şu ihtiyatlı ifadeye dikkat: yalnızca katıldıklarından), bütün ülke ekonomisinin bütün yönetimini tek bir ekonomik birim olarak fiilen kendi elinde temerküz edecek konuma en sonunda ulaşmalıdırlar" (şuna dikkat: sanayi dallarının ya da bütün sanayinin

değil, bütün ulusal ekonominin, üstelik tek bir ekonomik birim olarak yönetiminin fiili temerküzüne ulaşmahdır. Ekonomik açıdan, bu koşul ancak hem sanayide hem de tarımda küçük üreticiler nüfusun ve ulusal ekonominin yarısından daha azını temsil ettiğinde gerçekleşmiş kabul edilebilir.) "Sendikalar bu yolla" (daha önce belirtilen bütün koşulların gerçekleşmesine yardımcı olan yolla) "merkezi devlet yönetimi, ulusal ekonomi ve emekçi kitlelerin geniş kesimleri arasında kopmaz bağlar oluşmasını sağlayarak, geniş emekçi kitlelerini" (yani, kitleleri, nüfusun çoğunluğunu) "mümkün olan en geniş ölçekte ekonominin doğrudan yönetimine çekmelidirler. Ayrıca sendikaların ekonominin yönetimine katılmaları ve geniş kitleleri bu çahşmaya çekme faaliyetleri, Sovyet iktidarının ekonomi aygıtının bürokratikleşmesiyle savaşmamn ve üretimin sonuçları üzerinde gerçek halk denetimi kurmayı mümkün kılmanın başhca araçlarıdır."

Burada bu son cümlede, bir kez daha, çok ihtiyath bir tabir var: 'ekonominin yönetimine katıhm'; ayrıca bürokratik uygulamalarla savaşmamn başhca (yegâne değil) aracı olarak geniş kitlelerin devşirilmesine bir başka gönderme; son olarak da, son derece ihtiyath bir ifade: 'halk' (yani işçi ve köylü, yani yalmzca proleter değil) 'denetimi' kurulmasım 'mümkün kılmak'.

Bu söylenenleri, Parti Programı'nda sendikaların görevinin 'üretimin örgütlenmesi' olarak 'formüle edildiği'ni söyleyecek şekilde yorumlamak açıkça yanhştır. Dahası, bu hatada ısrar eder ve platform tezlerinize yazarsamz, komünizm karşıtı, sendikalist bir sapma gerçekleştirmiş olursunuz.

Bu arada, Troçki yoldaş tezlerinde diyor ki, "son dönemde programda belirtilen hedefe doğru herhangi bir atıhm gerçekleştirmediğimiz gibi, aslında geri adım da attık" (s. 7, tez 6).

Bu ifade mesnetsizdir ve kanımca yanlıştır. Troçki'nin tartışmalarda yaptığı gibi, sendikaların da bunu 'bizzat' kabul ettiklerini söylemek kanıt sayılmıyor. Parti için son merci orası olamaz ve genel olarak, kanıt yalnızca birtakım olguların ciddi ve nesnel bir şekilde incelenmesinde saklıdır. Dahası bu tür kanıtlar gelse bile, şu soru yine de cevapsız kalacaktır: Neden geri adım attık? Troçki'nin inandığı gibi, birçok sendikacı "yeni görevlere ve yöntemlere ayak diredikleri" için mi, yoksa bürokrasinin birtakım mazur görülemez ve zararlı aşırılıklarını durdurmak ve düzeltmek için "gerekli önlemleri geliştirmek ve gerekli güçleri toparlamak konusunda henüz başarılı olamadığımız" için mi?

Buradan Buharin'in 30 Aralık tarihinde dile getirdiği (ve Troçki'nin dün, 24 Ocak'ta, 2. Madenciler Kongresi'nin komünist grubundaki tartışmamızda tekrarladığı) "Dokuzuncu Parti Kongresi'nin belirlediği çizgiyi terk ettiğimiz" suçlamasına geliyoruz (s. 46, 30 Aralık tartışmasının raporundan). Buharin benim kongrede emeğin askerileştirilmesini savunduğumu ve demokrasi atıflarıyla dalga geçtiğimi, ama şimdi hepsini 'reddettiğimi' iddia etti. 30 Aralık'taki tartışmaya cevabında, Troçki yoldaş şöyle bir laf soktu: "Lenin sendikalar içinde muhalif görüşlü yoldaşların bir grup oluşturduğunu" (s. 69), bunu "diplomatik açıdan" değerlendirdiğini (s. 69) ve "parti grupları içinde manevralar olduğunu dikkate alıyor" (s. 70). Meseleye böyle bir boyut eklemek elbette Troçki için fevkalade pohpohlayıcı, benim içinse kötüden de beter. Ama biz gerçeklere bakalım.

30 Aralık'taki aynı tartışmada Troçki ve Krestinski şu gerçeği ortaya koydular: "Preobrajenski yoldaş daha Temmuz (1920) ayında, Merkez Komite'ye işçi örgütlerimizin iç yaşa-

mmda yeni bir yola girmek gerektiğini söyledi" (s. 25). Ağustos ayında Zinovyev yoldaş bir mektup kaleme aldı ve Merkez Komite bürokrasiyle savaş ve demokrasinin yaygınlaştırılması üzerine bir *MK mektubunu* onayladı. Eylül ayında sorun bir parti konferansına taşındı ve konferansın kararları Merkez Komite tarafından onaylandı. Arahk ayında bürokrasiyle savaş sorunu Sekizinci Sovyetler Kongresi'ne taşındı. Dolayısıyla bütün Merkez Komite, bütün parti ve bütün işçi-köylü cumhuriyeti bürokrasi ve bürokrasinin kötülükleriyle savaşma yolları sorununun en önemli gündem maddelerinden biri olduğunu kabul etti. Bütün bunlardan RKP Dokuzuncu Kongresi'nin 'reddedildiği' sonucu çıkar mı? Elbette çıkmaz. Emeğin askerileştirilmesine ilişkin kararlar, vb. tartışılmazdır ve bu kararlara karşı çıkanların demokrasi atıflarına ilişkin alayh ifadelerimi geri çekmeme hiç de gerek yok. Buradan çıkan sonuç, işçi örgütlerinde demokrasiyi fetiş haline getirmeden genişleteceğimiz, bürokratik uygulamalara karşı mücadeleye verdiğimiz önemi iki katma çıkaracağımız ve kimin dikkat çektiğinden bağımsız olarak bürokrasinin mazur görülemez ve zararh aşırıhklarım düzeltmek için özel bir dikkat göstereceğimizdir. [...]

Bugün (25 Ocak) Troçki yoldaşm hizip bildirisinin üzerinden tam bir ay geçti. Biçimi bakımından uygunsuz, özü bakımmdan ise yanhş olan bu bildirinin, partinin dikkatini ekonomi ve üretim alanındaki pratik çabalarından uzaklaştırıp siyasal ve teorik yanhşları düzeltmeye kaydırdığı artık gün gibi aşikârdır. Ama eskiler "her şerde bir hayır vardır" derler.

Merkez Komite'deki görüş ayrıhkları hakkmda korkunç şeyler söyleniyormuş. Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler

kuşkusuz muhalefetin arkasına saklandılar (ki öteden beri böyle) ve rivayetleri, inanılmaz derecede art niyetli formülasyonları ve her türlü uydurmayı partiyi kötülemek, kararlarını alçakça yorumlamak, çatışmaları derinleştirmek ve çalışmalarını baltalamak için onlar yayıyorlar. Bu siyasal bir dalaveredir ve malum sebeplerle Bolşeviklerin başarılarından nefret eden ve nefret etmesi kaçınılmaz olan Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler gibi küçük burjuva demokratları da dahil olmak üzere burjuvazi tarafından kullanılmaktadır. Partinin her zeki üyesi bu siyasal dalavereye aşinadır ve ne anlama geldiğini bilmektedir.

Merkez Komite'deki görüş ayrılıkları partiye başvurmayı zorunlu kıldı ve ardından gelen tartışmalar bu görüş ayrılıklarının özünü ve kapsamını açıkça ortaya koydu. Bu sayede rivayetler ve iftiralar son buldu. Parti gerekli dersleri çıkartıyor ve yeni bir hastalık olan (Ekim Devrimi'nden sonra hizipçiliği tamamen unuttuğumuz için yeni olan) hizipçiliğe karşı mücadele içinde çelikleşiyor. Aslında hizipçilik eski bir hastalıktır, önümüzdeki birkaç yılda nüksetmelerin olması kaçınılmaz gözükmektedir, ama artık şifasının daha kolay olduğu da açıktır.

Parti görüş ayrılıklarını büyütmemeyi öğreniyor. Bu noktada, Troçki yoldaşın Tomski yoldaş hakkındaki doğru sözünü aktarayım: "Her zaman -Tomski yoldaşa karşı polemiğin en şiddetlendiği dönemde bile- şunu dedim: Ancak onun deneyimi ve yetkinliğinde insanların sendika önderlerimiz olması gerektiği benim gözümde gayet açıktır. Beşinci Sendikalar Konferansı'nda bunu partiye söyledim ve birkaç gün sonra Zimin Tiyatrosu'nda tekrarladım. Parti içinde ideolojik mücadele karşılıklı olarak dışlayıp aforoz etme değil, karşılıklı etkileme demektir" (s. 34, 30 Aralık tartışmasının raporundan). El-

bette partimiz bu doğru yaklaşımı bizzat Troçki yoldaşa karşı da sergileyecektir. [...]

Partinin düşmanları çabuk sevindiler. Parti içindeki kaçınılmaz görüş ayrılıklarından bazılarını partiye ve Rusya'daki proletarya diktatörlüğüne zarar verecek şekilde kullanamadılar ve asla da kullanamayacaklar.

İlk kez Ocak 1921'de Moskova İşçi, Köylü ve Kızıl Ordu Temsilcileri Sovyetleri'nin Basın Dairesi tarafından broşür halinde yayınlandı;
Collected Works, Cilt 32, s. 70-107 (parça).

RKP(B) ONUNCU KONGRESİ'NDE MERKEZ KOMİTE'NİN SİYASAL ÇALIŞMASINA İLİŞKİN RAPOR

8 Mart 1921

Yoldaşlar! Merkez Komite'nin siyasal çalışması sorunu, elbette sizin de bildiğiniz gibi, parti ve Sovyet kurumlarının bütün çalışmasıyla ve devrimin bütün seyriyle o kadar iç içe geçmiştir ki kanaatimce kelimenin tam anlamıyla bir rapor söz konusu olamaz. Bu yüzden son bir yıldır çalışmamızın ve Sovyet politikalarının temel hususlarını ifade ettiğini düşündüğüm daha önemli olaylardan bazılarını öne çıkarmaya çalışmayı görev addediyorum. Bunlar bu dönemde yaşadıklarımıza dair en tipik örneklerdir ve devrimimizin izlediği seyrin sebepleri, yanlışlarımızın anlamı (ki epeyce bir yanlışımız oldu) ve geleceğe dair çıkartılacak derslere ilişkin düşünmek adına en fazla malzemeyi sunmaktadır. Geçen yılın olaylarına dair

rapor sunmak ne kadar doğal olursa olsun, bu rapor Merkez Komite için ne kadar temel olursa olsun ve kendi içinde böyle bir rapor parti için ne kadar ilginç olursa olsun, bugünkü ve ilerideki mücadelelerin görevleri o kadar yakıcı, zorlu ve önemlidir ve bizi o kadar sıkıştırmaktadır ki bütün dikkatimiz, farkında olmadan, geçmiş deneyimlerden uygun sonuçların nasıl çıkartılacağına ve bütün çabalarımızın odaklandığı bugünün ve yarının sorunlarını çözmenin en iyi yolunun ne olduğuna yoğunlaşmaktadır.

Esas dikkatimizi yönelttiğimiz ve kanaatimce yanlışlarımızın temel sebebi olan geçen yılki çalışmamızın bütün kilit sorunlarından en önemli olanı savaştan barışa geçiştir. Geride bıraktığımız üç buçuk yıl içinde bu geçişi birkaç kez denediğimizi, ama bir kez bile tamamlayamadığımızı hepiniz, ya da hepiniz olmasa bile çoğunuz hatırlarsınız; görünen o ki bu sefer de tamamlayamayacağız, çünkü uluslararası kapitalizm açısından bunu engellemek çok büyük önem taşımaktadır. Hatırlıyorum da Nisan 1918'de, yani üç yıl önce, Tüm-Rusya Merkez Yürütme Kurulu'nda görevlerimiz hakkında konuşma fırsatı bulmuştum. O dönemde görevlerimizi sanki iç savaş büyük oranda sona ermiş gibi formüle etmiştik, halbuki daha yeni başlamıştı. Hatırlayacağınız üzere, önceki parti kongresinde bütün planlarımızı barışçıl inşaya geçiş üzerine kurmuştuk, zira o dönemde Polonya'ya verdiğimiz muazzam tavizler sayesinde barışa kavuşacağımızı düşünüyorduk. Fakat daha Nisan ayında, Polonya burjuvazisi, kapitalist ülkelerin emperyalistleriyle el ele vererek, bizim barışçıl duruşumuzu bir zafiyet belirtisi olarak yorumladı ve bedelini çok ağır ödedikleri bir saldırıya girişti. Ödedikleri bedel, çok daha kötü bir barış antlaşması elde etmek oldu. Fakat neticede biz barışçıl inşaya

geçemedik ve bir kez daha Polonya'yla savaşa ve sonrasında Vrangel'in temizlenmesine odaklanmak zorunda kaldık. Ele aldığımız yıl içinde çahşmamızın özünü belirleyen budur. Bir kez daha bütün çahşmamızda askeri meselelere odaklanmak zorunda kaldık.

Ardından son düşman askerinin nihayet RSSCF topraklarından sürüldüğü savaştan barışa geçişe sıra geldi.

Bu geçiş bizim kesinlikle öngöremediğimiz karışıkhklar içeriyordu. Ele aldığımız dönemde bütün politika yanhşlarımızın ana sebeplerinden biri kuşkusuz budur. Nitekim şu anda bunun sıkıntısını yaşıyoruz. Son derece hafife aldığımız görevlerden bazılarının orduda terhisler sonrasında başladığını şimdi şimdi fark ediyoruz. Eşi görülmedik zorluklar ve sıkıntılar yaşamış vc birkaç yılhk emperyalist savaştan geçmiş bir ülkede terhislerin başlaması şarttı. Ordudaki terhisler ulaşıın sistemimize korkunç bir yük bindirdi, kötü hasadın yol açtığı kıthk ve demiryollarını neredeyse durma noktasına getiren yakıt sıkıntısı durumu daha da kötüleştirdi. Ardı arkasına yaşadığımız krizlerin (ekonomik, toplumsal ve siyasal krizlerin) kaynağı büyük oranda budur. Önümüzdeki baharda başhca güçlüklerimizden birinin ordudaki terhislerle alakah olacağını geçen yılın sonunda belirtme imkânı bulmuştum. Keza birçoğunuzun katıldığını tahmin ettiğim 30 Arahk'taki büyük tartışmada da buna dikkat çekmiştim. Ama o dönemde, bu zorlukların büyüklüğü hakkında kafamızda en ufak bir fikir bile yoktu. Karşımıza çıkabilecek teknik zorlukların ne boyutta olacağını henüz görmemiştik; keza o dönemde, terhislerin eski emperyalist savaş ve yeni iç savaş sebebiyle zaten harap düşmüş olan Sovyet Cumhuriyeti'nin başına gelen bütün talihsizlikleri ne derece artıracağını da fark et-

memiştik. Terhislerin bu zorlukları daha da büyük ölçekte ortaya çıkardığını söylemek bir bakıma doğru olacaktır. Birkaç yıl boyunca, savaşla ilgili görevlerin çözümüne yoğunlaşmış ve bu uğurda varımızı yoğumuzu ortaya koymuştuk. Ülkemiz varım yoğunu, kıt tasarruflarım ve kaynaklarım hiç erinmeden feda etti ve ancak savaşın sonunda bizi şimdi uzun süre yaralarımızı sağaltma görevine mahkûm eden yıkım ve yoksulluğun gerçek boyutunu görebildik. Ne var ki yaralarımızı sağaltma görevine bile tümüyle odaklanamıyoruz. Ordudaki terhislerin teknik zorlukları, diğer pek çok şey dışında bir dizi ekonomik ve toplumsal krizi de kaçınılmaz olarak besleyen yıkımın derinliğini büyük oranda göstermektedir. Savaş bizi (yüz binlerce insam, bütün ülkeyi) savaş dönemi görevlerine ahştırdı ve ordunun büyük kısmı, bu askeri görevleri hallettikten sonra, kırsalda çok daha kötü koşullarla ve inamlmaz zorluklarla karşılaştığından, üstelik bu ve genel kriz yüzünden çahşma fırsatı da bulamadığından, şu an savaş ile barış arasında arada derede bir sonuçla karşı karşıyayız. Şöyle ağız tadıyla barıştan bahsedemiyoruz; tam da terhisler yüzünden (yani İç Savaş'ın sonu geldiği için) barışçıl inşaya odaklanamıyoruz, çünkü terhisler savaşın sürdürülmesine, ama bu kez yeni bir biçim altında sürdürülmesine yol açıyor. Şu an yeni tür bir savaşın içindeyiz, bu yeni savaş biçiminin kısa adı 'haydutluk'tur: Savaşın zorluklarına ahşmış ve savaşı tek zanaatı olarak gören on binlerce, yüz binlerce terhis olmuş asker, yoksulluk içinde ve mahvolmuş vaziyette geri dönüyorlar ve çahşacak iş bulamıyorlar.

Ordudaki terhislerle alakah güçlüklerin ne denli büyük olduğunu görememek kuşkusuz Merkez Komite'nin bir yanhşıydı. Elbette bunun bir maddi temeli olduğunu söylemek ge-

rekiyor, zira İç Savaş o kadar büyük bir çaba gerektiriyordu ki bizi yönlendiren tek bir ilke vardı: Her şey İç Savaş cephesinde zafer için! Ancak bu ilkeye uyarak ve Kızıl Ordu'nun Kolçak, Yudeniç ve diğerlerine karşı mücadeledeki eşsiz çabalarıyla, Sovyet Rusya'yı işgal etmiş olan emperyalistlere karşı zafer elde etmeyi umut edebilirdik.

Bir dolu yanlışımızı belirleyen ve krizi şiddetlendiren bu hayati gerçeğin ardından, şimdi partinin çalışmalarında ve bütün proletaryanın mücadelesinde daha da derin ayrılıkların, yanlış hesapların ya da planların nasıl gün ışığına çıkarıldığı sorununa dönmek istiyorum. Bunlar yalnızca planlamada değil, aynı zamanda sınıfımızın kimi zaman kol kola, sık sık da karşı karşıya mücadele halinde cumhuriyetin kaderini tayin etmek zorunda kaldığı sınıflarla arasındaki güçler dengesinin belirlenmesinde yapılan yanlışlardı. Bunu bir başlangıç noktası olarak alıp, geçmişin sonuçlarına, siyasal deneyimlerimize ve politika belirleyici organ olarak Merkez Komite'nin anlaması ve bütün partiye anlatmaya çalışması gereken şeye dönelim. Bu sorunlar Polonya savaşının seyrinden iaşe ve yakıt sorununa kadar geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Saldırımız, neredeyse Varşova'ya kadar hızla atılmış olmamız kuşkusuz bir yanlıştı. Bunun stratejik mi, yoksa siyasal bir hata mı olduğunu burada ele almayacağım, zira bu şekilde konu çok fazla dağılmış olacaktır. Bunu geleceğin tarihçilerine bırakalım, zira çetin mücadeleler içinde düşmanı alt etmeye devam etmek zorunda olan bizlerin tarihsel araştırma yapmaya zamanları yoktur. Her halükarda, yanlış ortadadır ve yanlışın nedeni güçlerimizin üstünlüğünü gözümüzde büyütmüş olmamızdır. Güçlerimizin üstünlüğünün ne derece ekonomik koşullara bağlı olduğunu, ne derece Polonya'yla savaşın, ne proleter, ne komünizm sem-

patizanı olan, ne de proletarya diktatörlüğüne koşulsuz destek sunan, hatta bazen hiç desteklemeyen küçük burjuva unsurlar arasında bile yurtsever duygular uyandırmış olmasına bağlı olduğunu kararlaştırmak çok zor olacaktır. Ama sonuçta gerçek şu ki, Polonya savaşıyla kesin bir yanlış yaptık.

İaşe sorununda da benzer bir yanlış söz konusudur. Artı ürüne el koyma konusunda, ele aldığımız yılın bir öncekine kıyasla daha olumlu olduğuna şüphe olamaz. Bu yıl toplanan tahıl miktarı 250 milyon *pud*'un üzerindedir. 1 Şubat itibariyle, rakamın 235 milyon *pud* olduğu tahmin ediliyordu, ki geçen yılın tamamında bu rakam 210 milyondu. Demek ki bu yıl çok daha kısa bir sürede geçtiğimiz yılın tamamından daha fazla tahıl toplandı. Fakat 1 Şubat itibariyle toplanan bu 235 milyon *pud* tahılın ilk altı ay içinde 155 milyon *pud*'unu, yani ay başına ortalama 25 milyon, hatta biraz daha fazlasını kullandık. Elbette rezervlerimiz geçen yıla göre daha iyi olmasına karşın bunları düzgün şekilde kullanamadık. Baharla birlikte yaklaşan krizin ne denli tehlikeli olduğunu göremedik ve açlıktan kırılan işçilerin tayınını artırma arzusuna kapıldık. Elbette burada da bir kez daha tahminlerimizin herhangi bir temele dayanmadığını söylemek gerekiyor. Bütün kapitalist ülkeler, kapitalizmin ayrılmaz parçası olan anarşi ve kaosa rağmen, ekonomide planlama yaparken karşılaştırma yapabilecekleri onyılların deneyiminden yararlanıyorlar, zira onyıllardır, yalnızca ayrıntıları bakımından farklılık gösteren aynı ekonomik sisteme sahipler. Bu karşılaştırmadan gerçekten bilimsel bir yasa çıkartılabilir, belli bir intizama ve tekbiçimliliğe kavuşulabilir. Bizimse böyle bir şansımız yoktu ve olamazdı da. Ayrıca savaşın sonunda açlıktan kırılan nüfusa biraz daha fazla iaşe verme imkânı belirdiğinde, hemen doğru oranı

tutturamamış olmamız gayet doğaldı. Kuşkusuz tayın oranındaki artışı sınırlamamız gerekiyordu, zira ancak bu şekilde baharda gelmesi beklenen ve şimdi gelmiş olan zor günler için belli bir rezerv oluşturabilirdik. Biz bunu başaramadık. Bir kez daha bütün çahşmamız açısından tipik olan bir yanhş -savaştan barışa geçişin bize bir sürü zorluk ve sorun çıkardığını ve bizim bunların üstesinden gelmek için ne deneyime, ne eğitime, ne de gerekli malzemeye sahip olduğumuzu ve bu yüzden de krizin olağanüstü ölçüde kötüleştiğini, yoğunlaştığını ve vahim bir aldığını gösteren bir yanhş- söz konusudur.

Kuşkusuz yakıt sorununda da benzer bir şey yaşadık. Yakıt ekonomik inşa açısından hayati önemdedir. Yakıt üretimi tahminleri ve yakıtın düzgün dağıtılması elbette savaştan barışa (ekonomik inşaya) geçişin temeli olmahydı. Nitekim geçtiğimiz parti kongresinde bu konu tartışılmış ve ele aldığımız yılda bütün politikamızın odak noktası olmuştur. Yakıt sorununu çözmeden zorluklarımızın üstesinden gelmemiz ya da sanayimizi yeniden ayakları üzerine dikmemiz mümkün değildir. Bu açıdan, şu anda geçen yıla göre açıkça daha iyi bir durumdayız. Geçmişte kömür ve petrol bölgeleriyle bağımız kopmuştu, ama Kızıl Ordu'nun zaferlerinin ardından kömürümüzü ve petrolümüzü geri aldık. Her halükarda, yakıt kaynaklarımız arttı. Ele aldığımız yılın başında yakıt kaynaklarımızın geçmişe kıyasla daha fazla olduğunu biliyoruz. Bu çerçevede, yakıtımızı çok geniş bir kesime derhal dağıtma gibi bir yanhş yaptık ve kaynaklarımızı hemen tükettik, böylece tam bir düzen oturtamadan yakıt kriziyle karşı karşıya kaldık. Ben bu konuda yaklaşık rakamlar bile veremeyeceğim, ama size bütün bu sorunlar hakkında özel raporlar sunulacak. Her halükarda, geçmişin deneyimlerini akılda tutarak, bu yanhşın

koşullarm yanlış kavramşmdan ve savaştan barışa hızlı geçişten kaynaklandığını söylemeliyiz. Geçişin bizim düşündüğümüzden çok daha yavaş bir şekilde yapılabilecek olduğu anlaşıldı. Geride bıraktığımız yıl bize şunu öğretti: Hazırlıklar daha uzun olmalı, geçiş hızı daha yavaş tutulmalıydı. Eğer gelecekte benzer yanlışlardan kaçmmak istiyorsak, önümüzdeki yılm temel görevlerini belirlemek için bütün partinin bu dersi özel olarak bilince çıkarması şarttır.

Kötü hasadm bu yanlışları ve özellikle de sonrasmda oluşan krizleri daha da ağırlaştırdığım eklemek zorundayım. Ele aldığımız yıl içinde iaşe konusunda gösterilen çabalarm bize çok daha iyi iaşe rezervi kazandırdığmı, ama bunun da krizlerin ana sebeplerinden biri olduğunu, çünkü kötü hasadm ciddi bir yem sıkıntısına, epeyçe büyükbaş hayvanm telef olmasma ve köylüler arasmda yaygm bir yıkıma yol açtığına ve böylece tahıl alımlarmm esasen tahıl fazlasmm çok fazla olmadığı yerlerden gerçekleştiğine dikkat çekmiştim. Ülkenin birçok ücra bölgesinde, Sibirya'da ve Kuzey Kafkasya'da çok daha fazla artı var, ama oralarda da Sovyet iktidarı daha istikrarsız, Sovyet hükümeti aygıtı daha etkisiz ve o bölgeden ulaşım çok daha zordur. İşte bu yüzden fazla iaşe rezervlerini hasadm daha kötü olduğu eyaletlerden topladık ve bu da köylü ekonomisindeki krizi önemli ölçüde şiddetlendirdi.

Burada bir kez daha tahminlerimizin olması gerektiği kadar kusursuz olmadığını açıkça görüyoruz. Ama o dönem o kadar köşeye sıkışmıştık ki başka bir seçeneğimiz yoktu. Yıkıcı bir emperyalist savaşm ardından iç savaş gibi uzun bir badireyi atlatmayı başaran bir ülke elbette sahip olduğu her şeyi cepheye aktarmadan ayakta kalamazdı. Ve bir kez yıkıma uğradığmda, köylülerin elindeki artıya karşılığmda herhangi bir

şey vermeden el koymak dışında ne yapabilirdi ki? Ülkeyi, orduyu ve işçi-köylü hükümetini kurtarmak adına bunu yapmak zorundaydık. Köylülere dedik ki: "Elbette, tahılınızı işçi-köylü devletine borç olarak veriyorsunuz, ama bunu yapmazsanız, ülkeyi toprak sahipleriyle kapitalistlerden kurtarmayı beklemeyin. Emperyalistlerin ve kapitalistlerin savaş yoluyla bize dayattıkları o koşullar altında başka bir şey yapamazdık. Başka bir seçeneğimiz yoktu. Ama bu koşullar uzun savaşın ardından köylü ekonomisini öyle zayıflattı ki kötü hasat aynı zamanda ekili alanın azlığı, teçhizatın kötü durumu, düşük rekolte, çalışan adam azlığı, vb. sebeplerden kaynaklanmıştır. Kötü hasat felakete yol açtı, ama beklediğimizden epeyce daha iyi olan artı tahılın toplanmasına bize önümüzdeki aylarda daha büyük zorluklar ve belalar getirebilecek bir şiddetli kriz eşlik etti. Geçen yılki siyasal deneyimlerimizi ve önümüzdeki yıl için önümüze koyduğumuz siyasal görevleri incelerken bu gerçeği dikkatle hesaba katmak zorundayız. Ele aldığımız yıl, gelecek yıla aynı acil sorunları devretmiştir.

Şimdi de tamamen farklı alana ait bir meseleyi ele alacağım: Partinin epeyce zamanını yemiş olan sendikalar sorunu. Bu konudan sabah bahsetmiştim ve doğal olarak, birçoğunuzun bu tartışmayı çok büyük bir lüks olarak göreceğini düşündüğümü söyleyecek kadar ihtiyatlı bir ifade kullanmıştım. Şimdiyse kendi adıma bunun kabul edilemez bir lüks olduğunu ve buna izin vermekle yanlış yaptığımızı, zira nesnel sebeplerle orada olmaması gereken bir sorunun öne çıktığını göremediğimizi eklemek zorundayım. Kendimize bu lüksü tanıdık ve önümüzdeki hayati ve tehdit edici sorundan, yani bu kriz sorunundan dikkatlerin ne derece uzaklaştığını göremedik. Aylardır devam eden ve çoğunuzu artık bunaltmış olma-

sı gereken bu tartışmanın somut sonuçları nelerdir? Bu konuda özel raporlar sunulacak, ama ben dikkatinizi meselenin tek bir yönüne çekmek istiyorum. Şöyle ki, bu örnekte de, "her şerde bir hayır vardır" sözü kuşkusuz doğrulanmıştır.

Maalesef burada şer çok, hayır azdı. (*gülüşmeler*) Yine de, bir hayır vardı, zira epey zaman kaybetmiş ve partili yoldaşlarımızın dikkatini bizi çepeçevre saran küçük burjuva unsurlara karşı mücadelenin acil görevlerinden uzaklaştırmış olmamıza karşın, daha önce görmediğimiz belirli ilişkilerin ayırtına varmayı öğrendik. Bu işteki hayır, partinin bu mücadeleden bir şeyler öğrenmek zorunda olmasıydı. Biz ülkeyi yöneten parti olarak, parti ile hükümet önderliğini kaçınılmaz olarak birleştirmek zorunda olduğumuzu (bunlar birleşmiştir ve öyle de kalacaktır) bilmemize karşın, parti yine de bu tartışmadan yabana atılamayacak bir ders çıkardı. Bazı platformlar çoğunlukla partinin 'üst' kesimlerinin oyunu aldılar. Bazen 'İşçi Muhalefeti platformları' adıyla, bazen de başka adlarla anılan bazı platformlar sendikalist sapmanın bir ifadesi olduklarını açıkça gösterdiler. Bu yalnızca benim kişisel düşüncem değil, burada bulunanların ezici çoğunluğunun düşüncesidir. (*Sesler*: "Doğru.")

Bu tartışmada parti öyle olgunlaşmış olduğunu kanıtladı ki 'tepedeki' kesimde belli bir yalpalama olduğunun farkına varıp önderliğin, "Anlaşamıyoruz, bu işe el atın" dediğini duyduğundan, hızla bu görev için seferber oldu ve daha önemli parti örgütlerinin ezici çoğunluğu hemen cevap verdi: "Elbette bir görüşümüz var ve bunu size bildireceğiz.

Tartışma sırasında bazı platformlarla tanıştık. O kadar çok platform vardı ki ben konumum gereği hepsini okumak zorunda olmama karşın, itiraf etmeliyim ki okumadım. (*gülüş-*

meler) Burada hazır bulunan herkes okumaya zaman bulabildi mi bilmiyorum, ama her halükarda bu sendikalist, hatta belli bir açıdan yarı-anarşist sapmanın, iyiden iyiye şekillenmiş bir eğilim olarak, üzerine düşünülecek bir malzeme sunduğunu söylemeliyim. Birkaç ay boyunca görüş ayrılıklarım inceleme lüksüyle uğraştık. Bu arada, ordudaki terhisler haydutlar üretiyor ve ekonomik krizi şiddetlendiriyordu. Bu tartışma partimizin en az yarım milyon, hatta daha fazla üyesiyle ilkin bir kitle partisi, ikincisi hükümet partisi haline geldiğini ve bir kitle partisi olarak saflarımn dışında gerçekleşen bir şeyi yansıttığım anlamamıza yardımcı olmuş olmalıdır. Bunu kavramak son derece önemlidir.

Hafif sendikalist ya da yarı-anarşist sapmadan korkacak hiçbir şey olamaz; böyle bir sapma karşısında, parti hızla ve kesin bir şekilde durumun farkına varır ve onu düzeltmeye girişirdi. Fakat teorik sapmalardan biri ülkedeki köylülerin muazzam üstünlüğüyle kopmaz bağlara sahipken, köylülerin proletarya diktatörlüğünden duydukları hoşnutsuzluk artarken, köylü ekonomisindeki kriz tepe noktasına ulaşmışken ve köylü ordusundaki terhisler yapacak hiçbir şeyi olmayan, bildiği tek meslek savaş olan ve haydutluktan beslenen iflahı kesilmiş binlerce insam sahverirken teorik sapmaları tartışma zamam değildir. Sapmalar konusunda tartışmalara giremeyeceğimizi ve buna bir son vermemiz gerektiğini kongrede açıkça ortaya koymalıyız. Parti kongresi bunu yapabilir ve yapmalıdır; uygun dersi çıkarmalı ve bunu Merkez Komite'nin siyasal raporuna eklemeli, o raporu güçlendirmeli ve onaylamalı, bir parti yasası ve görevi haline getirmelidir. İhtilaf atmosferi giderek tehlikeli hale gelmekte ve proletarya diktatörlüğüne doğrudan tehdit oluşturmaktadır.

Birkaç ay önce bazı yoldaşlarla tartışırken, "dikkat edin, bu, işçi sınıfının egemenliğine ve proletarya diktatörlüğüne tehdit oluşturuyor" dediğimde, şöyle cevap vermişlerdi: "Buna göz korkutma denir, bizi terörize ediyorsunuz. Sözlerimin birkaç kez böyle damgalandığını gördüm ve göz korkutma suçlamalarına maruz kaldım; gerçi ben, her türlü zorluğa katlanmış olan eski devrimcilerin gözünü korkutmaya çalışmamın abes olacağını söyledim. Ama terhislerin yol açtığı zorlukları görünce, artık bunun bir göz korkutma olduğunu, hatta tartışmanın ateşi içinde kaçınılmaz bir abartma olduğunu bile söyleyemezsiniz; aslında o sözlerim, şu an içinde bulunduğumuz durumu ve birlik, disiplin ve itidal ihtiyacımızı tamamen doğru bir şekilde ifade ediyordu. Bütün bunlara yalnızca, bir proleter partisi başka türlü uyumlu bir şekilde çalışamayacak olduğu için değil, baharla birlikte daha da zorlu koşulların ortaya çıktığı ve çıkacağı, bu koşullarda azami birlik olmadan iş göremeyeceğimiz için ihtiyacımız var. Kanaatimce tartışmadan hâlâ bu iki dersi çıkarmamız gerekiyor. Dolayısıyla şunu söylemem gerektiğini düşünüyorum: Gerçek bir ölüm kalım mücadelesine girişmiş, ama farklı platform maddelerinin uzun uzadıya tartışılmasına eşi görülmedik bir dikkat gösterme lüksüne sahip olan bir parti olduğumuzu dünyaya gösterirken (bütün bunlar kötü hasat, kriz, yıkım ve terhislerle karşı karşıyayken oluyordu), şimdi bu derslerden sınıflar arasındaki, işçi sınıfı ile köylüler arasındaki ilişkilere dair siyasal bir sonuç (yalnızca bir hataya işaret eden bir sonuç değil, siyasal bir sonuç) çıkaracağız. Bu ilişkiler eskiden olduğunu düşündüğümüz türde değildir. Proletaryadan çok daha fazla birlik ve ortak hareket talep etmektedir ve proletarya diktatörlüğünde bunlar bütün Denikin'ler,

Kolçak'lar ve Yudeniç'lerin toplamından çok daha büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Küçük burjuva unsurdan kaynaklanan zorluklar muazzam düzeydedir ve bu zorlukların üstesinden gelmek istiyorsak, çok daha fazla birlik olmamız gerekiyor, ama bunu derken yalnızca göstermelik bir birlikten bahsetmiyorum. Hepimiz tek bir irade ortaya koymalıyız, zira bir köylü ülkesinde ancak proleter kitlelerinin iradesi proletaryanın önderlik ve diktatörlük gibi büyük görevlerin altından kalkmasını sağlayacaktır.

Batı Avrupa ülkelerinden yardım geldi gelecek, ama beklediğimiz kadar çabuk gelmiyor. Fakat yine de geliyor ve büyüyor.

Bu sabah, ele aldığımız dönemdeki en önemli (ve Merkez Komite'nin çalışmasıyla yakından ilişkili) olaylardan birinin, İkinci Komintern Kongresi'nin örgütlenmesi olduğuna dikkat çektim. Elbette geçen yılla kıyaslandığında dünya devrimi kayda değer bir ilerleme kaydetmiştir. Elbette geçen yılki kongrede yalnızca bildiriler biçiminde var olan Komünist Enternasyonal şimdi her ülkede bağımsız bir parti olarak faaliyet göstermeye başladı, üstelik salt bir öncü parti olarak değil: Komünizm, bütün işçi sınıfı hareketinde merkezi bir konuma gelmiştir. Almanya'da, Fransa'da ve İtalya'da Komünist Enternasyonal işçi sınıfı hareketinin merkezi olmakla kalmamış, aym zamanda bu ülkelerdeki siyasal hayatın odağı haline gelmiştir. Geçen güz elinize aldığınız her Alman ya da Fransız gazetesinde Moskova'ya ve her türlü sıfat yakıştırılan Bolşeviklere hakaretler yağdırıldığım görüyordunuz; Bolşevikler ve Komünist Enternasyonal'e kabul edilmek için gerekli görülen 21 koşul bütün siyasal hayatlarının temel meselesi haline geldi. Bu hiç kimsenin bizden geri alamayacağı bir başarıdır! Dünya devriminin güçlendiğini ve buna paralel olarak Avru-

pa'da ekonomik krizin şiddetlendiğini göstermektedir. Ama her halükarda, Avrupa'dan kısa süre sonra güçlü bir proleter devrimi şeklinde yardım geleceğini düşünmek çılgınlık olur ve burada hiç kimsenin böyle bir düşüncesi olmadığına eminim. Şu son üç yılda, kaderimizi dünya devrimine bağlamanın belli bir gün ve saatte olacağına güvenmek anlamına gelmediğini ve gelişim hızını artırmanın baharda devrime yol açabileceğini de açamayabileceğini de öğrendik. Bu yüzden, çalışmamızı buradaki ve başka yerlerdeki sınıfsal dengeyle uyumlu hale getirebilmeliyiz, zira ancak bu şekilde proletarya diktatörlüğünü uzunca bir süre yaşatabilir ve ne kadar tedrici bir şekilde de olsa, başımızdaki sayısız talihsizliğe ve krize çare bulabiliriz. Yegâne doğru ve akılcı yaklaşım budur.

Şimdi, Merkez Komite'nin geçen yıl içindeki çalışmasına ilişkin olarak bizi bekleyen görevlerle yakından ilişkili olan bir maddeye dönmek istiyorum: dış ilişkiler sorunu.

Dokuzuncu Parti Kongresi'nden önce dikkatimiz ve bütün çabalarımız kapitalist ülkelerle savaş ilişkilerimizi barış ve ticaret ilişkilerine dönüştürme amacını güdüyordu. Bu amaçla her türlü diplomatik hamleye başvurduk ve yetenekli diplomatlar olduğuna kuşku olmayan adamların hakkından geldik. Sözgelimi, Amerika ya da Milletler Cemiyeti temsilcileri Denikin ve Kolçak'a karşı savaşı belli somut koşullar temelinde durdurmamızı teklif ettiklerinde, bizim zorluklarla karşılaşacağımızı düşünüyorlardı. Oysa gerçekte zorluklarla karşılaşan onlar oldu ve biz büyük bir diplomatik zafer elde ettik. Onlar kendilerini rezil ettiler, şartlarını geri çekmek zorunda kaldılar ve bunlar sonrasında bütün diplomatik yazışmalara ve dünya basınına yansıdı. Ama biz diplomatik zaferle yetinemeyiz. Bizim daha fazlasına ihtiyacımız var: Bizim gerçek ticari

ilişkilere ihtiyacımız var. Ama ancak bu yıl ticari ilişkilerde belli bir ilerleme kaydedildi. İngiltere'yle ticari ilişkiler sorunu geçen yıldan bu yana merkezi bir yere sahiptir. Bu bağlamda Polonya'yla savaş bizim açımızdan önemli bir başarısızhk oldu. İngiltere ticaret antlaşması imzalamaya hazırdı. İngiliz burjuvazisi antlaşmayı istiyordu, ama İngiltere'deki saray çevreleri karşı çıktılar, engellediler ve Polonya savaşı antlaşmayı geciktirdi. Henüz mesele çözüme bağlanmış değil.

Bugünkü gazetelerde çıkan haberlere göre, Krasin Londra basınına ticaret antlaşmasının yakında imzalanmasını beklediğini söylemiş. Bu umutların tümüyle hakh çıkıp çıkmayacağını bilmiyorum. Antlaşmanın kesin gerçekleşeceğini söyleyemem, ama kendi adıma, Merkez Komite'nin bu soruna muazzam ilgi gösterdiğini ve İngiltere'yle ticaret antlaşmasını kotarmak için taviz vermenin doğru olduğunu düşündüğümüzü söylemeliyim. Tek sebep İngiltere'yle olan ticaretten diğer ülkelerle yapacağımız ticaretten daha fazlasını kazanabilecek olmamız değildi; İngiltere bu açıdan mesela Almanya ya da Amerika kadar ileri değildir. İngiltere Asya siyasetinde çıkarları çok fazla olan bir sömürgeci güçtür ve sömürgelerine yakın olan bazı ülkelerde Sovyet iktidarının başarılarına bazen çok hassasiyet göstermektedir. İngiltere'yle ilişkilerimiz bu yüzden özellikle belirsizdir. Bu belirsizlik öylesine nesnel bir sebepler karmaşasından doğmaktadır ki Sovyet diplomatları ağızlarıyla kuş tutsalar bile kâr etmez. Fakat sanayi kapasitesi çok daha fazla olan Amerika'yla bir antlaşma imkânı ortaya çıkabileceğinden, İngiltere'yle bir ticaret antlaşmasına ihtiyacımız var.

İmtiyazlar meselesi bununla bağlantıhdır. Bu meseleye geçen yıl öncekine göre çok daha fazla yoğunlaştık. Halk Komi-

serleri Konseyi'nin 23 Kasım'da yayınladığı bir kararname imtiyazlar sorununu yabancı kapitalistler açısından en makul tarzda ortaya koyuyordu. Parti çevrelerinde soruna ilişkin bazı yanlış yorumlar ya da sorunun yeterince anlaşılamaması gibi bir durum ortaya çıktığında, konuyu tartışmak üzere üst düzey parti üyeleri bazı toplantılar düzenlediler. Bütünü bakımından, çok fazla anlaşmazlık yoktu, ama yine de işçi ve köylülerden epeyce karşı çıkış duyuldu. Söylenen şuydu: "Kendi kapitalistlerimizden kurtulduk, ama şimdi yabancı kapitalistleri getirmek istiyorlar." Elbette Merkez Komite'nin elinde, bu karşı çıkışların ne ölçüde bilgisizlikten kaynaklandığını, ne ölçüde Rusya'da kapitalist olmayı kendi meşru hakları olarak gören ve herhangi bir gücü olmadan davet edilseler de gerçek bir güce sahip olan yabancı kapitalistleri sevmeyen parti dışındaki *kulak*'ların ya da doğrudan kapitalist kesimlerin umudunu ifade ettiğini kararlaştıracak istatistikler yoktu. Gerçekten de dünyanın herhangi bir yerinde bu tür etkenler konusunda istatistiklerin bulunması çok zordur. Ama bu kararname her halükarda imtiyazlar tanıma amacıyla ilişkiler kurma yolunda bir adımdı. Ayrıca şunu da eklemem gerekiyor, somutta -bunu asla unutmamamız gerekiyor- tek bir imtiyaz antlaşması bile yapmış değiliz. Burada mesele imtiyazları ne pahasına olursa olsun koparmaya çalışmanın gerekli olup olmadığıdır. İmtiyazları elde edip etmeyeceğimiz argümanlarımıza ya da kararlarımıza değil, uluslararası sermayeye bağlıdır. Bu yılın 1 Şubat'ında Halk Komiserleri Konseyi imtiyazlar üzerine başka bir karar daha aldı. Bunun ilk maddesi şöyledir: "Grozni ve Bakü'de ve diğer işler durumdaki petrol sahalarında petrol imtiyazları tanımayı ilkesel olarak onaylamak ve ilerletilmesi gereken müzakereler başlatmak.

Bu konuda belli bir görüş ayrılığı söz konusuydu. Bazı yoldaşlar, işçiler arasında muhalefete yol açacağı gerekçesiyle Grozni ve Bakû'de imtiyazlar tanımanın yanlış olduğunu düşünüyorlardı. Benim de dahil olduğum Merkez Komite'deki çoğunluksa itiraz için hiçbir temel olmadığı kanaatindeydi.

Merkez Komite'deki çoğunluk ve ben kendim bu imtiyazları tanımanın esas olduğu görüşünü benimsedik ve sizden bu kararı otoritenizle desteklemenizi isteyeceğiz. İleri ülkelerin devlet tröstleriyle bu tür bir ittifak yapmak hayati önem taşıyor, çünkü yaşadığımız ekonomik kriz o kadar derin ki, perişan durumdaki sanayimizi yurtdışından makineler ve teknik yardım olmadan ayakları üzerine dikemeyiz. Teçhizatı buraya getirmek yetmez. En büyük emperyalist tröstlere daha geniş bir temelde imtiyazlar tanıyabiliriz: Sözgelimi Bakû'nün dörtte biri, Grozni'nin dörtte biri ve en iyi orman rezervlerimizin dörtte biri, böylece en modern makinelerin getirilip kullanılmasıyla asli bir temele kavuşabiliriz. Diğer yandan, bunun karşılığında geri kalan kısım için de fevkalade ihtiyaç duyduğumuz makineleri elde etmiş olacağız. Bu yolla bizimle diğer ülkelerin modern, ileri tröstleri arasındaki mesafeyi bir parça (sözgelimi, dörtte bir oranında ya da yarı yarıya) kapatabileceğiz. Mevcut duruma ilişkin soğukkanlı bir değerlendirme yapan biri, bunu yapmadığımız müddetçe çok zor bir durumda kalacağımızdan ve insanüstü bir çaba göstermeden onları yakalayamayacağımızdan şüphe duymayacaktır. En büyük dünya tröstlerinden bazılarıyla müzakereler şimdiden başlamıştır. Doğal olarak, onlar bize iyilik yapma derdinde değiller; sırf çok büyük kârlar elde edeyim diye bu işe girişiyorlar. Modern kapitalizm (savaşçı olmayan bir diplomatın sarf edebileceği bir şekilde söylersek) bir soyguncudur, bir tröst soyguncusudur. Modern kapitalizm sa-

vaş öncesi günlerin eski kapitalizmi değildir: Dünya pazarındaki tekelci konumundan ötürü kâr hadleri yüzde yüzleri bulmaktadır. Elbette bunun bedeli büyük olacaktır, ama dünya devrimi vakit kolladığından bundan başka bir yol yoktur. Teknolojimizi modern seviyeye getirmemizin başka bir yolu yoktur. Eğer krizlerden biri dünya devrimine güçlü bir itki verecek olursa ve dünya devrimi imtiyazların süresi dolmadan önce gerçekleşecek olursa, imtiyazlarla ilgili yükümlülüklerimiz kâğıt üzerinde gözüktüğünden çok daha külfetsiz olacaktır.

Halk Komiserleri Konseyi 1 Şubat 1921'de yurtdışından 18.500.000 *pud* kömür satın almaya karar verdi, zira yakıt krizimiz açıkça görülüyordu. Altın rezervlerimizi yalnızca makine almaya ayıramayacağımız daha o dönemden anlaşılmıştı. Makine satın aldığımızda kömür üretimimiz artacaktı, zira kömür yerine kömür sanayimizi geliştirmek üzere yurtdışından makine satın alarak üretimimizi artırmış olacaktık, ama kriz o kadar ciddi boyuttaydı ki en kötü ekonomik adımı tercih etmek zorunda kaldık ve paramızı içeride de üretebileceğimiz kömüre harcamak zorunda kaldık. Köylüler ve işçiler için tüketim maddeleri satın almak adına başka tavizlerde de bulunmamız gerekecek.

Şimdi de Kronstadt olaylarını ele almak istiyorum. Henüz Kronstadt'tan en son haberleri almadım, ama bize çok kısa sürede beyaz muhafız generallerin bilindik yüzlerini göstermiş olan bu isyanın, önümüzdeki birkaç saat içinde olmasa bile, birkaç gün içinde bastırılacağına şüphem yok. Bu konuda hiçbir şüphe olamaz. Fakat bu olayın siyasal ve ekonomik derslerini bütün yönleriyle değerlendirmek gerekiyor.

Bu olay ne anlama geliyor? Görünüşte tek ortak noktaları Bolşeviklerin sağında olmak, hatta belki de 'sol'unda olmak

olan alacalı bulacalı bir güruhun ya da ittifakın (Kronstadt'ta iktidarı olmaya çalışan siyasal grupların birleşimi o kadar şekilsizdir ki tam olarak neyin nesi olduğunu söylemek zordur), iktidarı Bolşeviklerin elinden alma girişimiydi. Ayrıca orada beyaz muhafız generallerinin çok aktif olduğunu da kuşkusuz hepiniz biliyorsunuz. Buna dair bol miktarda kanıt var. Kronstadt olaylarından on beş gün önce, Paris gazeteleri Kronstadt'ta bir isyan başladığını yazdılar. Bunun Sosyalist-Devrimciler ile beyaz muhafız mültecilerin işi olduğu ve hareketin bir küçük burjuva karşı-devriminden ve küçük burjuva anarşizminden ibaret olduğu gayet açıktır. Bu çok yeni bir şey. Bu koşul, bütün krizler bağlamında, dikkatli bir siyasal incelemeye tabi tutulmalı ve enine boyuna tahlil edilmelidir. Burada serbest ticaret sloganları atan ve proletarya diktatörlüğüne her daim düşman olan küçük burjuva anarşist unsurların faaliyetine ilişkin kanıtlar vardır. Bu ruh halinin proletarya saflarındaki nüfuz alanı oldukça geniştir. Örneğin Moskova'daki ve bazı taşra merkezlerindeki fabrikalarda etkisi hissedilmiştir. Bu küçük burjuva karşı-devrimi kuşkusuz Denikin, Yudeniç ve Kolçak'ın toplamından daha tehlikelidir, zira bizimkisi proletaryanın azınlıkta olduğu, köylü mülkiyetinin darmadağın olduğu ve ayrıca terhislerin isyan etme potansiyeli taşıyan çok sayıda unsuru salıverdiği bir ülkedir. Kronstadt bahriyelileri ve işçilerinin talep ettiği ilk -nasıl söyleyeyim- iktidar değişikliğinin ne kadar büyük ya da küçük olduğunun önemi yok –Bolşevikleri ticaret kısıtlamaları konusunda yola getirmek istediler. Nitekim bu küçük bir değişiklik gibi görünmektedir, zira 'Sovyet iktidarı' sloganları aynen dururken, çok küçük bir değişiklik ya da düzeltme söz konusudur. Ama aslında beyaz muhafızlar, partisiz unsurları yalnızca bir sıçra-

ma tahtası olarak kullandılar. Siyasal açıdan bakıldığında, böyle olması kaçınılmazdır. Biz küçük burjuva, anarşist unsurları Rusya Devrimi'nde gördük ve onlarla onyıllardır savaşıyoruz. Büyük devrimde Şubat 1917'den itibaren onları gördük, kendi programlarıyla Bolşeviklerin programı arasında çok az fark olduğunu, yalnızca uygulama yöntemlerinin farklı olduğunu kanıtlama çabalarını da gördük. Biz bunu yalnızca Ekim Devrimi'nin deneyimlerinden değil, aynı zamanda Sovyet iktidarının yerini geçici olarak başka rejimlerin aldığı eski Rus İmparatorluğu içindeki çeşitli bölgelerde ve ücra yerlerde de gördük. Samara'daki Demokratik Komite'yi hatırlayalım.* Hepsi de eşitlik, özgürlük ve kurucu meclis isteyerek geldiler, ama her seferinde beyaz muhafızların egemenliğine giden yolda bir araçtan başka bir şey olmadıkları kanıtlandı. Sovyet iktidarı ekonomik durum sebebiyle sarsılmakta olduğundan, bütün bu deneyimleri düşünmek ve bir Marksistin kaçamayacağı teorik sonuçları çıkarmak zorundayız. Bütün Avrupa deneyimi, bir koltuğa iki karpuz sığdırmaya çalışmanın pratik sonuçlarını göstermektedir. İşte bu yüzden siyasal sürtüşmenin bu örnekte büyük bir tehlike olduğunu söylemek zorundayız. Ticaret özgürlüğü çağrısı yapan bu küçük burjuva karşı-devrimiyle yüzleşmeyi bilmeliyiz. Serbest ticaret, ilk başta beyaz muhafızlarla Kronstadt'ta olduğu kadar bağlantılı olmasa bile, yine de kaçınılmaz olarak beyaz muhafızların egemenliğine, sermayenin zaferine ve tamamen geri

---

*) Samara 8 Haziran 1918'de isyancı Çekoslovak askerleri tarafından işgal edildi ve orada *Komuç* (Kurucu Meclis Üyeleri Komitesi) adı verilen bir beyaz muhafız, Sosyalist-Devrimci ve Menşevik koalisyon hükümeti kuruldu. Ağustos 1918'e gelindiğinde Komuç, Çekoslovak askerlerinin de yardımıyla, Volga ve Urallar bölgesindeki bazı eyaletleri işgal etmişti, ama kısa kalmadan Kızıl Ordu tarafından dağıtıldı. (ç.n.)

dönüşüne yol açacaktır. Tekrarlamak gerekirse, bu siyasal tehlikeye karşı tetikte olmak zorundayız.

Bu durum, platformlar tartışmamızı ele alırken dikkat çektiğim tehlikeye işaret ediyor: Tehlike karşısında parti tartışmalarına sırf öyle olması gerektiği için son vermekten daha fazlasını yapmak zorundayız; bunu elbette yapacağız, ama bu kadarı yetmez! Bu soruna ilişkin çok daha ciddi bir yaklaşım sergilememiz gerekiyor.

Köylü ekonomisinin kriz cenderesinde debelendiği bugün, ancak köylülere kıra ve kente yardım etmeleri için seslenerek ayakta kalabileceğimizi unutmamalıyız. Burjuvazinin köylüleri işçilerle karşı karşıya getirmeye çalıştığını, işçi sloganlarının arkasına saklanarak küçük burjuva anarşist unsurları işçilerin üzerine salmaya çalıştığını hatırda tutmamız gerekiyor. Bu taktik başarılı olduğu takdirde, doğrudan proletarya diktatörlüğünün yıkılmasına ve nihayetinde kapitalizmin ve toprak sahipleri ile kapitalistlerin egemenliğinin geri dönüşüne yol açacaktır. Buradaki siyasal tehlike açıktır. Bazı devrimler bu yola sürüklenmiştir; biz bu ihtimali her zaman akılda tuttuk ve bu tehlikeye karşı uyarılarımızı eksik etmedik. Bu durum kuşkusuz komünistlerin egemen partisinden ve proletaryanın önde gelen devrimci unsurlarından geçtiğimiz yıl tekrar tekrar sergilediğimizden farklı bir tutum sergilemelerini talep ediyor. Bu tehlike kuşkusuz çok daha fazla birlik ve disiplin gerektiriyor; hepimizin daha sıkı kenetlenmesine ihtiyaç var. Aksi takdirde karşımızdaki tehlikelerle başa çıkmamız mümkün olmayacaktır.

Bir de ekonomik sorunlar var. Küçük burjuva unsurların talep ettiği serbest ticaret ne anlama geliyor? Proletaryanın küçük çiftçilerle ilişkilerinde henüz çözmeyi başaramadığı-

mız zorlu sorunlar ve görevler olduğu anlamına geliyor. Bunu derken, proleter devriminin proletaryanın azınlıkta, küçük burjuvazinin çoğunlukta olduğu bir ülkede gerçekleştiği bağlamda küçük mülk sahipleriyle muzaffer proletarya arasındaki ilişkileri kastediyorum. Böyle bir ülkede proletaryanın görevi bu küçük mülk sahiplerinin toplumsallaşmış ve kolektif çalışmaya geçişini yönlendirmektir. Teorik olarak bunun tartışılacak bir yanı yok. Bu geçişi birtakım yasama işlemlerinde ele aldık, ama meselenin yasalara değil, pratikte nasıl uygulandığına bağlı olduğunu biliyoruz ve bunun da ancak küçük üreticilere toplumsallaşmış ve kolektif çalışmanın üstünlüklerini pratikte görebileceği yararlar sağlayan çok güçlü, büyük ölçekli bir sanayiye sahip olduğumuzda garanti altına alınacağını da biliyoruz.

Gerek Marksistler gerekse toplumsal devrime ve görevlerine kafa yormuş olan bütün sosyalistler bu sorunu teoride hep bu şekilde ele almışlardır. Fakat Rusya'nın bahsettiğim en belirgin özelliği bizim bir yandan yalnızca azınlık değil, kayda değer bir azınlık oluşturan bir proletaryaya, diğer yandan ezici bir çoğunluk oluşturan köylülüğe sahip olmamızdır. Nitekim devrimi savunurken içinde bulunduğumuz koşullar sorunlarımızın çözümünü inanılmaz ölçüde zorlaştırdı. Büyük ölçekli üretimin bütün üstünlüklerini gösteremedik, zira şu an korkunç bir vaziyette, resmen can çekişiyor. Büyük sanayi ancak bu küçük çiftçilerden fedakârlıklar talep ederek canlandırılabilir. Sanayiyi ayakları üzerine dikmek için yakıta ihtiyaç var; yakıt için yakacak oduna ihtiyaç var; yakacak odun için de köylüye ve atına ihtiyaç var. Kriz koşullarında, hayvan yemi sıkıntısının bulunduğu ve büyükbaş hayvanların telef olduğu koşullarda, köylü henüz kendisine bir şey vermemiş

olan büyük sanayinin yüzü suyu hürmetine ürünlerini Sovyet iktidarına borç olarak vermek zorundadır. İşte muazzam güçlüklere yol açan ve savaştan barışa geçiş koşullarını daha derinlemesine tahlil etmeyi gerektiren ekonomik durum budur. Köylülere, "İşçi-köylü devletine borç vermelisiniz ki belini doğrultsun" demeden savaş dönemi ekonomisini yürütemezsiniz. Ekonomiyi yeniden işler hale getirmeye yoğunlaşırken, karşımızda bir küçük çiftçinin, bir küçük mülk sahibinin ve üreticinin olduğunu ve büyük sanayi yeniden canlanıp zafere ulaşana kadar onun piyasa için çalışacağını anlamak zorundayız. Fakat sanayiyi eski temelde ayakları üzerine dikmek mümkün değildir; yıkıma bakınca, bunun yıllar, en azından on yıl, hatta belki daha da fazla alacağını söyleyebiliriz. O zamana kadar, daha uzun yıllar boyunca küçük üreticiyle muhatap olmak zorunda kalacağız ve serbest ticaret sloganı kaçınılmaz olacaktır. Bu slogan beyaz muhafızların ve Menşeviklerin isteklerine kılıf olduğu için değil, köylülerin beyaz muhafızlara nefretine rağmen yaygınlaşması mümkün olduğu için tehlikelidir. Bu slogan tam da küçük üreticinin ekonomik varoluş koşullarına uyduğu için yaygınlaşabilir. Merkez Komite işte bu düşünceyle artı ürüne el koyma uygulaması yerine vergiye geçiş üzerine bir tartışma başlatma kararı almış ve bugün bu sorunu net bir şekilde kongrenin önüne getirmiştir (nitekim bugünkü kararla da onaylanmıştır). Vergi ve el koyma sorunu yasalarımızda daha uzun zaman önce, 1918'in sonlarında gündeme getirilmişti. Vergi yasasının tarihi 30 Ekim 1918'dir. Çiftçiler için aynî vergi yasası kabul edildi, ama hiçbir zaman uygulanmadı. Yasanın kabulünden sonraki birkaç ay birtakım yönergeler yayınlandı, ama hiçbir zaman hayata geçirilmedi. Diğer yandan, köylülerin elindeki artıya el kon-

ması, savaş zamanının inübrem koşulların tetiklediği, ama köylü ekonomisinin bugünkü barış zamam koşullarına artık uymayan bir önlemdi. Köylü belli bir miktarını devlete verirken, bir kısmını da yerel pazarda kendi başına satabileceğine dair güvence istiyor.

Bütün ekonomimiz ve çeşitli dalları savaş dönemi koşullarından etkilendi. Bu amaçla, ülke çapındaki etkisi ne olursa olsun görevimiz belli bir miktar iaşe toplamaktı. Savaş sorunlarından barış sorunlarına dönerken, aynî vergiye farkh bir şekilde yaklaşıyoruz: Aynî vergiyi yalnızca devletin değil, küçük çiftçilerin de ihtiyaçları üzerinden değerlendiriyoruz. Küçük çiftçinin proletaryaya duyduğu kızgınlığın (açıkça görülen ve mevcut krizde daha da artan kızgınhğının) ekonomik biçimlerini anlamaya çahşmahyız. Bu açıdan elimizden geleni yapmak zorundayız, zira bu hayati öneme sahip bir meseledir. Küçük çiftçiye üretimini planlama ve üretim hacmini vergiye bağh olarak belirleme fırsatı vermek için yerel ticarette köylüye belli bir alan açmah ve artı ürüne el koymanm yerine vergiye geçmeliyiz. Elbette bizim koşullarımızda bunu yapmanın çok zor olduğunu biliyoruz. Ekili alan, mahsul verimi ve tarım aletleri, hepsi de azalmış, artı ürünler kuşkusuz azalmış ve birçok durumda tümden gitmiştir. Bu koşulların bir gerçeği ifade ettiğini kabul etmeliyiz. Köylüler kentleri ve fabrikaları kıthktan kurtarmak adına bir süre aç yatmak zorunda kalacaklar. Ülke çapında bu gayet anlaşılabilir bir şey, ama yoksulluktan bunalmış tek tabanca çiftçinin bunu anlamasını beklemiyoruz. Dahası zorlama olmadan bunu başaramayacağımızı ve yoksul köylülerin bu konuda çok hassas olduklarını da biliyoruz. Bu önlemin bizi krizden kurtaracağını düşünmeyelim. Fakat azami imtiyaz tanımayı, küçük üreticiye kendine

gelmesi için en iyi koşulları sağlamayı görev addediyoruz. Bu zamana kadar kendimizi savaş görevlerine uyarlamıştık; şimdi de barış koşullarına uyarlamalıyız. Merkez Komite, proletaryanın iktidarda olduğu koşullarda aynî vergiye geçme göreviyle karşı karşıyadır ve bu görev imtiyazlar sorunuyla iç içe geçmiştir. Bu soruna dair özel bir tartışma yapacaksınız ve sizin de özel bir dikkat göstermeniz gerekiyor. Proleter iktidarı imtiyazlar tamyarak ileri kapitalist devletlerle bir anlaşma sağlayabilir. Sanayimizin büyümcsi buna bağlıdır, ki bu olmadan komünizme ilerlemeyi bekleyemeyiz. Diğer yandan, bu geçiş döneminde, köylülerin baskm olduğu bir ülkede, köylülere ekonomik güvence veren önlemlere geçmeyi başarmalı ve ekonomik koşullarım düzeltmek adına elimizden geleni yapmalıyız. Köylünün hamurunu yeniden yoğurana kadar, büyük ölçekli sanayi ona yeniden şekil verene kadar, ona ekonomisini smırlamalar olmadan yönetme imkâmm sağlamak zorundayız. Şu an bir geçiş aşamasmdayız ve devrimimiz kapitalist ülkelerle çevrili durumdadır. Bu aşamada olduğumuz sürece, son derece karmaşık ilişki biçimleri aramak zorundayız. Savaşm yükü altmda ezildiğimiz için, büyük sanayisi inamlmaz derecede perişan halde olan proleter devlet iktidarı ile küçük çiftçiler arasında ekonomik ilişkileri nasıl kuracağımıza ve küçük çiftçi olarak kaldıkları sürece belli bir mübadele sistemi olmadan küçük ölçekli ekonomiyle kendilerini geçindirmeleri mümkün olmayan küçük çiftçilerle ortak hayatı nasıl kurabileceğimize odaklanamadık. Şahsen ben şu anda Sovyet hükümetinin siyaset ve ekonomi alanmda en önemli sorununun bu olduğuna inamyorum. Artık savaş dönemi bittiğine ve ele aldığımız yılda barışa geçiş başladığma göre, çalışmamızm siyasal sonuçlarım bu sorunun özetlediğine inamyorum.

Bu geçiş öyle zorluklarla yüklüdür ve bu küçük burjuva unsuru öyle net bir şekilde ortaya sermiştir ki soğukkanlı bir değerlendirme yapmak şarttır. Biz bu olayları sınıf mücadelesi ekseninde değerlendiriyoruz ve proletaryayla küçük burjuvazi arasındaki ilişkilerin zor bir sorun olduğundan ve karmaşık önlemler, daha doğrusu proleter iktidarının zaferini güvence altına alacak karmaşık bir geçiş önlemleri sistemi gerektirdiğinden hiçbir zaman şüphe duymadık. Aynî vergi kararnamemizi 1918'in sonunda yayınlamış olmamız komünistlerin bu sorunun farkında olduklarını, bizim savaştan ötürü bunu çözemediğimizi kanıtlıyor. İç Savaş devam ederken savaş dönemi önlemlerine başvurmamız gerekiyordu. Fakat buradan hareketle, bunların mümkün olan yegâne önlemler ve ilişkiler olduğu sonucunu çıkarmak büyük bir hata olacaktır. Böyle bir şey kuşkusuz Sovyet iktidarının ve proletarya diktatörlüğünün çöküşüne yol açacaktır. Barışa geçişe ekonomik kriz de eşlik ediyorsa, büyük sanayinin olduğu bir ülkede proleter devleti inşa etmenin küçük ölçekli üretimin egemen olduğu bir ülkeye nazaran daha kolay olduğunu hatırda tutmak gerekir. Bu soruna farklı şekillerde yaklaşmak gerekiyor ve biz de gözümüzü bu zorluklara kapamıyoruz ya da proletaryanın ayrı, küçük üreticinin ayrı bir şey olduğunu unutmuyoruz. Farklı sınıfların olduğunu, küçük burjuva anarşist karşı-devrimin beyaz muhafızların egemenliğine giden yolda siyasal bir adım olduğunu unutmuyoruz. Bu gerçekle yüzleşmek zorundayız ve bu noktada bir yandan proleter partisi içinde azami birlik, itidal ve disipline, diğer yandan bu zamana kadar savaş nedeniyle hayata geçiremediğimiz bir dizi ekonomik önleme ihtiyaç olduğunu görmemiz gerekiyor. İmtiyazlar tanımamız gerektiğini ve tarımın ihtiyaçlarını kar-

şılamak için makine ve teçhizat satın almamız gerektiğini, böylece bunları tahılla mübadele edip proletarya ile köylüler arasında barış zamanı koşullarında birarada yaşamayı mümkün kılacak ilişkileri yeniden kurabileceğimizi görmemiz gerekiyor. Bu soruna geri döneceğimize şüphem yok ve bir kez daha tekrarlayayım, benim görüşümce, burada önemli bir meseleyi ele ahyoruz ve savaştan barışa geçiş dönemi olarak nitelendirilmesi gereken geçtiğimiz yıl bizi son derece zor olan bazı sorunlarla yüz yüze getirmiştir.

Toparlarken, bürokratik uygulamalara karşı savaş konusunda da birkaç kelime edeyim. Epey zamanımızı almış olan bu sorun Merkez Komite'nin önüne geçen yaz geldi; Ağustos'ta Merkez Komite bütün örgütlere bir genelge gönderdi ve Eylül ayında mesele parti konferansına taşındı. Son olarak, Arahk'taki Sovyetler Kongresi'nde daha kapsamlı şekilde ele ahndı. Bürokratik bir çıbanımız var; teşhis yapıldı ve ciddi bir tedaviye ihtiyaç var. Elbette yaptığımız tartışmada bazı platformlar sorunu, en yumuşak ifadeyle, çok ciddiyetsiz bir şekilde ve esasen küçük burjuva bir tarzda ele aldılar. Partili olmayan işçiler arasında son dönemde bazı huzursuzluklar ve kıpırdanmalar gözlemlendiğine şüphe yoktur. Moskova'daki partisizler toplantısının 'demokrasi' ve 'özgürlük' sloganlarını Sovyet iktidarının devrilmesinin yolunu açacak sloganlara dönüştürdüğü açıktır. İşçi Muhalefeti'nin birçok temsilcisi, ya da her halükarda bazı temsilcileri bu küçük burjuva, karşı-devrimci şerre karşı mücadele ettiler ve "buna karşı birleşeceğiz" dediler. Ve gerçekten de azami birlik sergilemeyi başardılar. İşçi Muhalefeti grubunun ve yarı-sendikalist platformları olan diğer grupların bütün destekçilerinin böyle olup olmadığını bilmiyorum. Kongrede bu konuda daha faz-

la malumat sahibi olmamız gerekiyor, bürokrasinin kötülüklerine karşı mücadelenin kesinlikle vazgeçilmez olduğunu ve en az küçük burjuva unsura karşı mücadele kadar girift olduğunu anlamamız gerekiyor. Devlet sistemimizin bürokratik uygulamaları öyle ciddi bir hastalık haline geldi ki bunlar parti programımızda ele alınıyor, çünkü bu sorun son derece dağınık olan bu küçük burjuva unsurla alakalıdır Bu hastalık ancak emekçi kitlelerin birliğiyle ve İşçi-Köylü Müfettişliği'nin (Rabkrin) kararnamelerini alkışlamakla yetinmeyip (alkışlarla karşılanmayan kaç tane kararname gördünüz?), haklarını Rabkrin yoluyla uygulayabilmelerini de gerektiriyor, ki bunu ne köylerde, ne kentlerde, ne de başkentlerde görüyoruz. Bürokrasinin kötülüklerine karşı en çok bağıranlar çoğu zaman bu hakkı kullanmayı bilmeyenler oluyor. Bu gerçeğe büyük dikkat göstermek gerekiyor.

Bu alanda, bu kötülüğe karşı muhtemelen proleter partisine, proletarya diktatörlüğüne ve proleter hareketine yardım etme konusunda samimi bir istekle mücadele edenlerin, aslında, devrim sırasında birçok kez proletarya diktatörlüğünün en tehlikeli düşmanı olduğunu göstermiş olan küçük burjuva, anarşist unsura yardım ettiğini görüyoruz. Şimdi bir kez daha, bu kesim en tehlikeli düşman olduğunu göstermiştir; geride bıraktığımız yılın temel sonucu ve dersi budur. Bu düşmanın bizimki gibi bir ülkede geniş kitlelerin ruh halini değiştirebilecek, hatta partili olmayan işçilerin bir kesimini bile etkileyebilecek destekçiler ve takipçiler kazanması gayet mümkündür. İşte proleter devleti böyle bir bağlamda kendisini çok zor bir durumda bulmaktadır. Bunu anlamadığımız, gerekli dersleri çıkarmadığımız ve bu kongreyi hem ekonomi politikamız hem de proletaryanın azami birliği anlamında bir

dönüm noktası haline getirmediğimiz müddetçe, şu talihsiz sözü kendimiz için söylemek zorunda kalacağız: Unutulması gereken (ve bazen küçük ve önemsiz olan) hiçbir şeyi unutmadık, ama devrimin bu yılının bize öğretmesi gereken ciddi derslerinden hiçbir şey öğrenmedik. Umarım böyle olmaz! (*alkış tufanı*)

İlk kez 1921'de *RKP Onuncu Kongresi Tutanakları* (Moskova) adlı kitapta yayınlandı;
Collected Works, Cilt 32, s. 170-191.

RKP(B) ONUNCU KONGRESİ'NDE MERKEZ KOMİTE'NİN RAPORUNA İLİŞKİN ÖZET KONUŞMA

9 Mart 1921

[...]

Kollontay yoldaş açıkça şöyle dedi: "Lenin raporunda Kronstadt'a bulaşmamayı tercih etti. Bunu duyduğumda, ne diyeceğimi bilemedim. Kongredeki herkesin çok iyi bildiği gibi -gazetedeki haberler elbette buradaki konuşmalar kadar açık olmayacaktır- raporum tümüyle, başından sonuna kadar Kronstadt dersleriyle alakalıydı. Eğer suçlanmayı hak ettiğim bir şey varsa, o da raporumun çoğunluğunu Kronstadt olaylarından çıkan derslere, küçük bir kısmını çalışmamızdaki kritik meselelere, siyasal gerçeklere ve geçmiş hatalara ayırmış olmamdı, oysa benim görüşüme göre siyasal görevlerimizi be-

lirleyecek ve gelecekte bu tür hatalardan kaçınmanıza yardımcı olacak olan böyle şeylerdir.

Kronstadt dersleriyle ilgili ne söylendi?

Birileri 'işçi' muhalefeti adını verdikleri bir muhalefet adına çıkıp, Merkez Komite'nin parti politikalarını düzgün bir şekilde yönlendiremediğini söylediğinde, onlara esas sorunlarda neyin hatalı olduğunu ve bunların nasıl düzeltileceğini göstermeleri gerektiğini söylemeliyiz. Maalesef mevcut durum ve dersleri hakkında kendilerinden hiçbir şey duymadık, ne bir ses ne bir nefes. Benim çıkardığım sonuca değinilmedi bile. Bu sonuç yanlış olabilir, ama kongrede raporlar sunmanın amacı tam da yanlış olanı düzeltmektir. Mevcut durumdan çıkartılması gereken siyasal sonuç, partinin birlik olması ve her türlü muhalefetin engellenmesi gerektiğidir. Bir de ekonomik sonuç var: İşçi sınıfı ile köylülük arasında anlaşmaya varma politikasında başarılanlarla yetinmemeli; yeni yollar aramalı ve bunları sınamalıyız. [...]

Büyük bir tehlikeyle karşı karşıya olduğumuz bir dönemden geçiyoruz: Daha önce de belirttiğim gibi, küçük burjuva karşı-devrimi Denikin'den daha büyük bir tehlikedir. Yoldaşlar bunu reddetmediler. Bu karşı-devrimin kendine has özelliği küçük burjuva ve anarşist nitelikte olmasıdır. Bu karşı-devrimin görüş ve sloganlarıyla İşçi Muhalefeti'ninkiler arasında bir bağ olduğunda ısrar ediyorum. Konuşmacıların çoğu İşçi Muhalefeti'nden olmasına karşın, hiçbirinden buna bir cevap gelmedi. Ama yine de Kollontay yoldaşın kongre için bastırdığı İşçi Muhalefeti broşürü iddiama her şeyden daha sağlam bir kanıt oluşturmaktadır. Ayrıca sanırım, bahsettiğim karşı-devrimin neden anarşist, küçük burjuva bir biçime büründüğünü, neden bu denli büyük ve tehlikeli olduğunu ve

neden İşçi Muhalefeti'nden konuşmacıların bu tehlikeyi tümüyle gözden kaçırdıklarını açıklamak için esasen bu broşürü ele almak gerekecek.

Fakat kendilerine cevap vermeden önce, unutmadan başka bir konu üzerine birkaç şey söylemek istiyorum: Osinski'den bahsediyorum. Kendi platformuyla kongreye katılmış ve epeyce şey yazmış olan bu yoldaş kalkıyor ve Merkez Komite raporunu eleştiriyor. Aldığımız temel önlemleri eleştirmesi beklenebilirdi ve bu bizim için çok değer taşırdı. Ama o bunun yerine bizim Sapronov'u 'attığımızı' ve bunu yapmakla birlik çağrılarımızla eylemlerimizin çeliştiğinin kanıtlandığını söylüyor. Ayrıca İşçi Muhalefeti'nden iki üyenin prezidyuma seçildiğini vurgulamayı da ihmal etmedi. Sorumlu bir mevkide bulunan son derece saygın bir parti çalışanı ve yazarının böylesi önemsiz, onuncu derecede önem taşıyan şeylerle ilgilenmesine hayret ediyorum! Osinski'nin her şeyde siyasal dalavere görme gibi bir marifeti var. Prezidyumda İşçi Muhalefeti'ne iki koltuk ayrılmış olmasında da bir siyasal dalavere görüyor.

Moskova'daki bir parti toplantısında İşçi Muhalefeti'nin yükselişine dikkat çekmiştim. Şimdi, Parti Kongresi'nde bunu yeniden yapmak zorunda olmaktan esef duyuyorum. İşçi Muhalefeti Ekim ve Kasım ayında iki odalı sistemi ve hiziplerin oluşumunu getirerek kendisini göstermişti.

Görevimizin İşçi Muhalefeti'ndeki sapla samanı ayırmak olduğunu defaatle söyledik, özellikle de ben birçok kez bunu dile getirdim, çünkü İşçi Muhalefeti belli oranda yaygınlaşmıştır ve Moskova'daki çalışmamıza zarar vermektedir. Merkez Komite'de bu konuya dair herhangi bir görüş ayrılığı yoktu. Çalışmamıza zarar verildiğine, hizipçiliğin başladığına ve Kasım'da iki odalı konferans sırasında -birilerinin burada, di-

ğerlerinin salonun öte tarafında toplandığı ve benim de (ayakçı olup iki oda arasında mekik dokumak zorunda kalarak) sorundan yana payıma düşeni aldığım sırada- bir bölünme olduğuna dair kanıtlar vardı.

Eylül'deki Parti Konferansı sırasında sapla samanı birbirinden ayırmanın görevimiz olduğunu dile getirdik, zira bu grubun tümüyle iyi kumaştan yapıldığı söylenemezdi. Yetersiz demokrasi hakkında şikâyetler duyduğumuzda, kesinlikle doğrudur diyoruz. Gerçekten de demokrasi yeterince hayata geçirilemiyor. Bu konuda yardıma ve tavsiyeye ihtiyacımız var. Bizim yalnızca lafa değil, gerçek demokrasiye ihtiyacımız var. Kendilerine İşçi Muhalefeti adını verenleri, hatta daha kötü bir ad alanları bile kabul ediyoruz, ama şunu da söylemeden geçemeyeceğim: Komünist Parti üyeleri için bundan daha kötü ya da rezil bir ad olamaz. Ama daha kötü bir ad bile alsalar, biz diyoruz ki: Madem bu işçilerin bir kısmını etkilemiş bir hastalıktır, bu konuya azami dikkat göstermeliyiz. Ayrıca niye böyle bir şey yaptı bilmiyorum ama Osinski yoldaşın bizi suçladığı şey hanemize bir artı olarak yazılmalıdır.

Şimdi İşçi Muhalefeti'ne gelelim. Muhalefette olduğunuzu kabul ettiniz. Parti Kongresi'ne Kollontay yoldaşın *İşçi Muhalefeti* başlıklı broşürüyle geldiniz. Metinde son düzeltmeleri yaptığınızda, Kronstadt olaylarından ve yükselen küçük burjuva karşı-devriminden haberiniz vardı. Ve tam da böyle bir dönemde buraya kendinize İşçi Muhalefeti adı vererek geliyorsunuz. Aldığınız sorumluluğun ve birliğimizi nasıl baltaladığınızın farkında değil gibisiniz! Nedir gayeniz? Hemen burada bir sorgulama ve inceleme yapacağız.

Osinski yoldaş bu sözü polemik anlamında kullandı; herhalde bizim bir hata ya da suç işlediğinizi düşünüyordu. Riya-

zanov gibi o da İşçi Muhalefeti'ne karşı tutumumuzda bir siyasal dalavere görüyor. Oysa burada bir siyasal dalavere yok; bu, Merkez Komite'nin izlemekte olduğu ve izlemeye devam edeceği politikadır. Sağlıksız eğilimler ve gruplar ortaya çıktığından, bunlara iki kat daha yoğunlaşmamız gerekiyor.

Eğer bu muhalefette sağlıklı bir şey varsa, bu parçayı geri kalandan ayırmak için elimizden geleni yapmalıyız. Bürokrasinin kötülükleriyle etkili bir şekilde savaşamıyoruz ya da istikrarlı bir demokrasi uygulayamıyoruz, çünkü gerekli güçten yoksun ve zayıfız. Bu meselede bize yardım edebilecekleri yanımıza çekmeli ve bize yardımcı olma bahanesiyle böyle broşürler üretenleri teşhir edip elemeliyiz.

Bu eleme görevi Parti Kongresi sayesinde kolaylaşmaktadır. Sağlıksız grubun temsilcileri prezidyuma seçildi ve bu 'zavallı', 'mağdur' ve 'dışlanmış' insanlar artık ağlanıp sızlanamayacaklar. İşte kürsü, buyrun çıkın, neyse cevabınız söyleyin! Siz herkesten daha çok konuştunuz. Sizin de kabul ettiğiniz gibi, Denikin'den bile daha büyük bir tehlike ufukta gözükmüşken, buyrun dökün eteğinizdeki taşları! Neler var çıkınınızda? Nedir eleştirilerinizin özü? Bu sınavı şimdi yapmalıyız ve kanımca bu son sınav olacak. Bu tür şeylerden artık gına geldi! Partiyle kimse bu şekilde oyun oynayamaz! Kongreye böyle bir broşürle gelen her kim olursa olsun partiyle oyun oynuyor demektir. Moral bakımından çökmüş yüz binlerce gazi ekonomiyi mahvederken böyle bir oyun oynayamazsınız; parti böyle bir şeyi kaldıramaz. Böyle davranamazsınız. Bunu anlayın ve artık bir son verin!

Prezidyuma seçilme ve İşçi Muhalefeti'nin niteliğine dair bu giriş sözlerinin ardından, dikkatinizi Kollontay yoldaşın broşürüne çekmek istiyorum. Bu broşür gerçekten dikkati hak edi-

yor, zira bu muhalefetin birkaç aydır yürüttüğü faaliyeti ya da yol açtığı dağılmayı çok iyi özetliyor. Burada, sanırım Samara'dan gelen bir yoldaş İşçi Muhalefeti'ne sendikalizm yaftasını 'idari' bir tarzda yapıştırdığımı söyledi. Tamamen yersiz bir söz bu; sorunlardan hangilerinin idari çözüm gerektirdiğini araştırmak gerekiyor. Milonov yoldaş korkutucu bir sloganla şansım denedi, ama başarısız oldu. Bir yaftaya 'idari' bir tarzda yapıştığımı söyledi. Daha önce de söylediğim gibi, yaptığımız toplantılarda Şlyapnikov yoldaş ve diğerleri beni 'sendikalizm' tabirini kullanarak millete 'gözdağı vermek'le suçladılar. Tartışmalarımızdan birinde, sanırım Madenciler Kongresi'deydi, Şlyapnikov yoldaşa "sorması ayıp, siz kimi kekliyorsunuz?" demiştim. Sonuçta, Şlyapnikov'la birbirimizi çok uzun yıllardır, ta yeraltı çalışması ve sürgün döneminden beri tanıyoruz. Nasıl olur da birtakım sapmaların adını koymakla birilerine gözdağı vermeye çalıştığımı söyler? İşçi Muhalefeti'nin tutumunun yanlış olduğunu ve bunun sendikalizm olduğunu söylediğimde, idarecilikle bunun ne alakası var?! Ayrıca neden Kollontay yoldaş benim 'sendikalizm' sözcüğünü alakalı alakasız kullandığımı söylüyor? Böyle bir şey söyleyebilmesi için elinde kanıt olması gerekir. Ben kendi kanıtımın yanlış olduğunu ve Kollontay yoldaşın beyanının daha değerli olduğunu kabul etmeye hazırım; buna inanmaya hazırım. Yeter ki küçük de olsa bir kanıt sunsunlar, ama bu kanıt gözdağı verme ya da idarecilik yapma lafları şeklinde değil (maalesef resmi görevlerim gereği epeyce idarecilik yapmak zorundayım), İşçi Muhalefeti'nin sendikalizme doğru sapma olduğu suçlamamı çürütecek kesin bir cevap şeklinde olsun.

Ben bunu tam bir sorumluluk bilinciyle bütün parti önünde yaptım ve 250 bin nüshalık bir broşürde basıldı ve herkes

okudu. Elbette bütün yoldaşlar bu kongreye hazırlandılar ve bu sendikalist sapmanın anarşist bir sapma olduğunu ve proletaryanın arkasına saklanan İşçi Muhalefeti'nin küçük burjuva, anarşist bir unsur olduğunu bilmeleri gerekiyor.

Bu hareketin geniş kitlelerin içine sızdığı açıktır ve Parti Kongresi bu gerçeği açığa çıkarmıştır. Kollontay yoldaşın broşürü ve Şlyapnikov yoldaşın tezleri bu unsurun hareketlendiğinin kanıtıdır. Bu sefer, Şlyapnikov yoldaşın yapmayı alışkanlık haline getirdiği gibi, gerçek bir proleter olma laflarıyla işin içinden sıyrılamazsınız.

Kollontay yoldaş broşürüne şöyle başlıyor: "Muhalefet, diye yazıyor ilk sayfada, "sınıfsal ruhla örgütlenmiş proleterlerin öncü kesiminden, komünistlerden oluşmaktadır. Sibiryalı bir delege Madenciler Kongresi'nde kendilerinin Moskova'da tartışılan konuların aynısı tartıştıklarını söylemişti ve Kollontay yoldaş broşüründe bundan bahsediyor:

> Sibirya'dan bir delege Madenciler Kongresi'nde, "Moskova'da sendikaların rolü konusunda görüş ayrılıkları olduğunu ve tartışmalar yaşandığını bilmiyorduk, dedi, "oysa biz de Sibirya'da aynı sorunları tartışıyorduk"

Biraz ileride:

> İşçi Muhalefeti proleter kitlelerinin desteğini arkasına almıştır, ya da daha doğru bir ifadeyle: İşçi Muhalefeti sanayi proletaryamızın sınıfsal temelde kenetlenmiş, sınıf bilinçli ve sınıfsal anlamda tutarlı kesimidir.

Çok şükür, Kollontay yoldaş ve Şlyapnikov yoldaşın 'sınıfsal temelde kenetlenmiş' ve 'sınıf bilinçli' olduklarını öğrendiğimiz günü de gördük. Ama yoldaşlar, bu tür şeyler yazıp çi-

zerken, biraz insaf sahibi olun lütfen! Kollontay yoldaş sayfa 25'te şöyle yazıyor ki bu, İşçi Muhalefeti'nin tezlerindeki ana hususlardan biridir:

> Ulusal ekonominin yönetiminin örgütlenmesi meslek ve sanayi birliklerinde (sendikalarda) örgütlenmiş ve bütün ulusal ekonomiyi yönetmek üzere bir merkez organ seçecek olan Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi'nin görevidir.

İşçi Muhalefeti'nin tartışmalarda ve basında her fırsatta aktardığım temel tezi budur. Ne yalan söyleyeyim, bunu okuduktan sonra geri kalanını zaman kaybı olmasın diye okuma zahmetine girmedim, zira bu tezin artık son nokta olduğunu ve İşçi Muhalefeti'nin küçük burjuva, anarşist bir hareket olduğunu gayet açık bir şekilde göstermektedir. Şimdi, Kronstadt olaylarının ışığında, bu tez hiç olmadığı kadar tuhaf görünüyor.

Geçen yaz Komintern'in İkinci Kongresi'nde Komünist Parti'nin rolüne dair kararın önemine dikkat çekmiştim. Bu karar, dünyadaki komünist işçilerle Komünist Partileri birleştiren bir karardır. Bu karar her şeyi açıklıyor. Bu karar, bir diktatorlük uyguladığına şüphe olmayan işçi sınıfının tümünden partiyi ayırdığınız anlamına mı geliyor? Birtakım 'solcular' ve birçok sendikalist böyle düşünüyor ve bu fikir şimdi çok yaygın. Ama bu görüş küçük burjuva ideolojisinin ürünüdür. İşçi Muhalefeti'nin tezleri Komintern'in İkinci Kongresi'nde benimsenen, proletarya diktatörlüğünde Komünist Parti'nin rolüne ilişkin kararla bağdaşmamaktadır. Bu sendikalizmdir çünkü 'buna özellikle dikkat etmenizi istiyorum- bizdeki proletarya büyük oranda sınıfsızlaşmıştır; korkunç krizler ve fabrikaların kapanması insanları açlıktan kaçmaya zor-

ladı. İşçiler fabrikaları terk ettiler; kırsal bölgelere yerleşmek zorunda kaldılar ve işçi olmaktan çıktılar. Eşi görülmedik krizlerin, İç Savaş'ın, kır ile kent arasındaki düzgün ilişkilerin bozulmuş olmasının ve tahıl sevkiyatının durmasının büyük fabrikalarda üretilen küçük ürünlerin (örneğin, sigara çakmağı) ticaretine yol açmıştır ve bunlar tahılla mübadele edilmektedir, çünkü işçiler açlıktan ölüyorlar ve tahıl sevkiyatı yok, bunların farkında değil miyiz? Aynısının Ukrayna'da ya da Rusya'da yaşandığını görmedik mi? İşte, proletaryanın sınıfsızlaşmasının ve küçük burjuva, anarşist eğilimlerin kaçınılmaz yükselişinin ekonomik kökeni budur.

Yaşadığımız bütün zorluklar bize bunlarla savaşmanın ne kadar zor olduğunu söylüyor. Sovyet iktidarıyla geçen iki buçuk yılın ardından Komünist Enternasyonal'de çıkıp bütün dünyaya, proletarya diktatörlüğünün ancak Komünist Parti aracılığıyla uygulanabileceğini söyledik. O dönemde, anarşistler ve sendikalistler, "Alın işte, proletarya diktatörlüğünü uygulamak için bir Komünist Parti'nin şart olduğunu düşünüyorlar" diyerek hiddetle saldırdılar bize. Ama biz bunu bütün Komünist Enternasyonal'in önünde söyledik. Bütün bunlardan sonra, bu 'sınıf bilinçli ve sınıfsal açıdan kenetlenmiş' insanların gelip bize "ulusal ekonominin yönetiminin örgütlenmesi bir Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi'nin görevidir" (Kollontay yoldaşın broşüründen) dediğini görüyoruz. Nedir bu 'Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi?' Partide bu tür bir muhalefetle daha fazla zaman harcayacak mıyız? Bence bu tartışma çok uzadı! Broşürün her yerinde görülen ve İşçi Muhalefeti'nin bütün konuşmalarından bir şerit gibi geçen ifade özgürlüğü ve eleştiri özgürlüğüne ilişkin bütün sözler, özelde hiçbir anlamı olmayan bu konuşmaların onda dokuzunu oluştu-

ruyor. Hepsi aynı türden laflar. Yoldaşlar, sonuçta yalnızca kelimeleri değil, anlamlarını da tartışmalıyız. Bizi 'eleştiri özgürlüğü' gibi laflarla kandıramazsınız. Bize partide bir hastalığa dair belirtiler olduğu söylendiğinde, bu teşhise iki kat daha fazla önem vermek gerektiğini söyledik: Bir hastalık olduğu çok açıktır, gelin tedavi sürecine yardımcı olalım; ama bize aklınızda nasıl bir tedavi şekli olduğunu söyleyin. Tartışmayla epeyce vakit kaybettik ve artık muhalefetin sunduğu tezlerle tartışmaktansa 'silahlarla' tartışmanın daha doğru olacağını söylemek zorundayım. Yoldaşlar, şu an muhalefet etmenin hiç zamanı değil. Ya bu taraftasınız ya o tarafta, ama muhalefetle değil, silahla! Nesnel durumun sonucudur bu, suçlusu biz değiliz. Yoldaşlar, şimdi muhalefet etme zamanı değil! İnanıyorum ki Parti Kongresi muhalefet zamanının geçtiği ve kapının kapandığı sonucunu çıkarmak zorunda kalacaktır. Artık daha fazla muhalefet istemiyoruz! (*alkışlar*)

Bu grubun uzun zamandır eleştirme özgürlüğü zaten var. Şimdi bu Parti Kongresi'nde soruyorum: Eleştirilerinizin sonuçları ve içeriği nedir? Eleştirilerinizle partiye ne öğrettiniz? Biz kitlelere en yakın duran, gerçekten sınıf temelinde kenetlenmiş ve sınıfsal açıdan olgun kişilerin hizmetlerinden yararlanmaya hazırız. Eğer Osinski yoldaş bunu bir siyasal dalavere olarak görüyorsa, yalnız kalacaktır, zira diğerleri bunu parti üyelerine gerçek bir yardım olarak görecekler. İşçi kitlelerle birlikte yaşayan, onları gerçekten tanıyan, deneyim elde etmiş ve Merkez Komite'ye tavsiyeler sunabilecek olanlara gerçekten yardım etmeliyiz. Kendilerine ne ad verirlerse versinler -hiçbir önemi yok- yeter ki muhalefetçilik oynayacaklarına ve ne pahasına olursa olsun hizipleri ve gruplarını koruyacaklarında ısrar edeceklerine çalışmamıza katkı koysunlar, bize

yardım etsinler. Fakat bu muhalefet oyununu devam ettirdikleri takdirde, parti onları ihraç etmek zorunda kalacaktır.

Kollontay yoldaş broşürünün aynı sayfasında kalın harflerle 'işçi sınıfına güvensizlik' diye yazarken, kendilerinin gerçek bir 'işçi' muhalefeti oldukları varsayımından hareket ediyor. Bu fikir sayfa 36'da daha da çarpıcı bir şekilde ifade ediliyor:

> İşçi Muhalefeti hiçbir tavizde bulunamaz ve bulunmamalıdır. Buradan bölünme çağrısında bulunacağımız sonucu çıkmaz. Hayır, muhalefetin amacı farklıdır. Kongrede yenilgi durumunda bile, parti içinde kalmalı ve kendi görüş açısını ısrarla savunmalı, partiyi kurtararak doğru çizgiye sokmalıdır.

"Kongrede yenilgi durumunda bile": Heyhat, ne öngörü ama! (*gülüşmeler*) Kusura bakmayın ama kendi adıma şunu söylemek zorundayım, Parti Kongresi asla böyle bir şeye izin vermeyecektir! (*alkışlar*) Herkes partinin çizgisini düzeltme hakkına sahiptir ve sizin de bunu yapmak için her türlü fırsatınız oldu.

Kongre bizi partiden birilerini atmakla suçlamak için hiçbir gerekçe olmadığını açıkça ortaya koydu. Demokrasinin işlemesi için sunulan her katkıyı seve seve kabul ederiz, ama insanlar tükenmiş haldeyken bunu yapmak için konuşmaktan daha fazlasına ihtiyaç var. Yardım etmek isteyen herkese kapımız açık; ama 'hiçbir tavizde bulunmayacakları'nı ve partinin içinde kalarak onu kurtarmaya çabalayacaklarını söylediklerinde, tek bir şey söylüyoruz: Tabii, kalmanıza izin verilirse! (*alkışlar*)

Bu durumda, belirsizliğe yer bırakmaya hiç hakkımız yok. Bürokrasiyle savaşta, demokrasinin korunmasında ve gerçek

işçi kitlelerle temaslarımızı yaygınlaştırmada kesinlikle yardıma ihtiyacımız var. Bu açıdan 'tavizler' verebiliriz ve vermek zorundayız. Onlar taviz vermeyeceklerini söylemeye devam etseler de, biz vereceğimizi yinelemeye devam edeceğiz. Buna taviz vermek değil, işçi partisine yardım etmek denir. Bu şekilde, İşçi Muhalefeti içindeki bütün sağlıklı ve proleter unsurları yanımıza çekeceğiz ve sendikalist konuşmaların 'sınıf bilinçli' yazarlarını dışarıda bırakacağız. (*alkışlar*) Bu Moskova'da yapılmıştır. Geçen ayki Moskova Konferansı iki odada sonlandı: Bazıları bir odada toplanırken, bazıları bir başka odada toplandı. Bu bir bölünmenin arifesiydi. Geçen Moskova Konferansı, "İşçi Muhalefeti'nden kendi istediklerimizi alacağız, onların istediklerini değil" dedi, çünkü işçi kitleleriyle bağlantıları olan ve bize bürokrasinin kötülükleriyle pratikte nasıl savaşacağımızı öğretebilecek kişilerin yardımına ihtiyacımız var. Bu zor bir görevdir. Kanımca Parti Kongresi Moskovalıların deneyimlerini dikkate almalı ve yalnızca bu hususu değil, gündemdeki bütün meseleleri incelemelidir. Parti, "hiçbir tavizde bulunmayacakları"nı söyleyenlere, "ama parti bulunacaktır" demelidir. Saflarımızı sıklaştırmak zorundayız. Bu sayede İşçi Muhalefeti içindeki sağlıklı unsurları sağlıksız unsurlardan ayıracağız ve parti güçlenmiş olacaktır.

Bir düşünün: Burada, üretimin bir 'Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi' tarafından yönetilmesi gerektiği söylendi. Bu saçmalığı anlatmak için uygun kelime bulamıyorum, ama buradaki bütün parti çalışanlarının aynı zamanda bir, iki ya da üç yıldır devrim için çabalayan Sovyet çalışanları olması yüreğime su serpiyor. Onların huzurunda böyle bir şeyi eleştirmeye bile değmez. Onlar bu tür sıkıcı laflar duyduklarında tartışmayı bitiriyorlar, çünkü bir 'Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi'nin ulu-

sal ekonomiyi yönetmesinden bahsetmek hafifliktir. Siyasal iktidarın ele geçirildiği, ama henüz başlangıcın yapılmadığı bir ülkede bu tür bir teklif sunulabilir. Ama biz bir başlangıç yaptık. O yüzden bu broşürün 33. sayfasında şöyle bir şey okumamız gerçekten tuhaf:

> İşçi Muhalefeti tekniğin ve teknik eğitim alınış güçlerin büyük rolünü göz ardı edecek kadar cahil değildir. Üreticiler Kongresi'nin seçtiği kendi ulusal ekonomi yönetimi organlarını kurup, var olan ekonomi konseylerini, idari merkezleri ve merkez kurulları dağıtmak gibi bir niyeti yoktur. Hayır, buradaki düşünce çok farklı: Amaç zorunlu, teknik açıdan değerli olan bu yönetim merkezlerini onun rehberliğine tabi kılmak, onlara teorik görevler vermek ve tıpkı bir zamanlar fabrika sahiplerinin teknik uzmanların hizmetlerinden yararlandığı gibi onlardan yararlanmaktır.

Başka bir deyişle, Kollontay yoldaş ile Şlyapnikov yoldaş ve onların 'sınıfsal açıdan kenetlenmiş' takipçileri ekonomi konseylerini, idari merkezleri ve merkez kurulları -bütün o Rikovları, Noginleri ve diğer 'göz ardı edilebilirler'i- kendi zorunlu rehberliklerine tabi kılacaklar ve onlara teorik görevler verecekler! Yoldaşlar, bunu ciddiye almak mümkün mü? Eğer 'teorik görevleriniz' varsa, neden daha önce söylemediniz? Neden tartışma özgürlüğü ilanında bulunduk? Sırf laf dalaşma girmek için değil herhalde. Savaş sırasında, "eleştiri zamanı değil. Vrangel orada. Hatalarımızı Vrangel'e vura vura düzeltiriz" diyorduk. Savaştan sonraysa, "tartışma özgürlüğü istiyoruz!" çığlıkları duyuyoruz. "Hatalarımızı söyleyin" dediğimizde, "ekonomi konseyleri ve idari merkezler dağıtılmamalı; onlara teorik görevler verilmeli" deniyor. 'Sınıfsal

açıdan kenetlenmiş' İşçi Muhalefeti'nin temsilcilerinden Kiselyov yoldaş Madenciler Kongresi'nde önemsiz bir azınlığın parçası olarak kaldı, ama Tekstil Endüstrisi Merkez Yönetimi'nin başındayken niye öğretmiyordu bize bürokrasinin kötülükleriyle savaşmayı? Neden Şlyapnikov yoldaş Halk Komiseriyken, keza yine Kolontay yoldaş Halk Komiseriyken bize bürokrasinin kötülüleriyle savaşmayı öğretmediler? Biz de bürokratik çarpıklıklar olduğunu biliyoruz ve bu bürokratik aygıtla ilk elden muhatap olmak zorunda kalan kişiler olarak bu sebeple sıkıntı yaşıyoruz. Bir kâğıt imzalıyorsunuz, ama pratikteki karşılığı ne oluyor? Bürokratik aygıt bu denli büyükken nasıl kontrol edeceksiniz? Eğer bu aygıtı küçültmenin bir yolunu biliyorsanız, değerli yoldaşlar, lütfen bu bilgiyi bizimle paylaşın! Tartışmak istiyorsunuz, ama genel ifadeler ışında hiçbir şey söylemiyorsunuz. Varsa yoksa demagoji Yani, şunu söylemek demagojiden başka bir şey değildir "Uzmanlar işçilere kötü davranıyorlar; işçiler bir emekçi cumhuriyetinde ağır hapis koşullarında yaşıyorlar

Yoldaşlar, hepinizden bu broşürü okumanızı istirham ediyorum. İşçi Muhalefeti'ni çürütmek için Kollontay yoldaşın broşüründen daha iyi bir kaynak bulamazsınız. Okuduğunuzda soruna bu şekilde yaklaşılamayacağını göreceksiniz Bürokratik uygulamaların can sıkıcı bir sorun olduğunu hepimiz kabul ediyoruz ve bu kadarı parti programımızda da ifade ediliyor. İdari merkezleri ve ekonomi konseylerini eleştirmek çok kolay, ama sizin yaptığınız türde eleştiriler, partili olmayan işçi kitleleri bu kurumların dağıtılması gerektiğini düşünmeye itiyor. Sosyalist-Devrimciler bu talebin üzerine atlıyorlar. Ukraynalı birkaç yoldaş, Sol Sosyalist-Devrimcilerin kendi konferanslarında sundukları tekliflerin tasta-

mam aynı şekilde formüle edildiğini söylediler. Peki, ya Kronstadt kararları? Hepiniz bu kararları okumadınız mı? Biz size gösterelim, aynı şeyi söylüyorlar. Ben Kronstadt'ın tam da talep edilen değişiklik görünüşte çok küçük olduğu için tehlikeli olduğunu vurguladım: "Bolşevikler gitmeliler... biz yönetimde çok az bir düzeltme yapacağız. Kronstadt isyancılarının talebi budur. Fakat gerçekte olan farkhdır: [S-R'li] Savinkov Revel'e geldi, Paris gazeteleri olayları daha başlamadan on beş gün önce sayfalarına taşıdılar ve sahneye bir beyaz muhafız generali çıktı. Gerçekte olan budur. Bütün devrimlerde bu şekilde olmuştur. İşte biz bu yüzden diyoruz ki: Bu tür bir şeyle karşı karşıya olduğumuzdan, birleşmek zorundayız ve ilk konuşmamda belirttiğim gibi, ne kadar masum görünürse görünsün, buna silahlarla karşıhk vermeliyiz. İşçi Muhalefeti buna cevap vermiyor, onun yerine "Biz ekonomi konseylerini dağıtmayacağız, aksine onları 'kendi rehberliğimize tabi kılacağız'" diyor. 'Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi', Ekonomi Konseyi'nin 71 idari merkezini kendi rehberliğine tabi kılacakmış. Soruyorum size: Şaka mı bu? Bunu söyleyenleri ciddiye alabilir miyiz? Burada yalnızca işçi kitleler arasında değil, aynı zamanda kendi partimiz içinde de var olan küçük burjuva, anarşist unsurdan bahsediyoruz. Kendimize bir lüksten yararlanma hakkı tanıdık: Bu insanlara görüşlerini mümkün olduğu kadar ayrıntıh bir şekilde ifade etmeleri için fırsat verdik ve kendilerini birkaç kez dinledik. Troçki ve Kiselyov yoldaşlarla İkinci Madenciler Kongresi'nde tartışma imkânı bulduğumuzda, iki farkh görüş kesin bir şekilde ortaya çıkmıştı. İşçi Muhalefeti, "Lenin ile Troçki birleşecek" dedi. Bunun üzerine Troçki söz ahp, "birleşmenin zorunlu olduğunu anlayamayanlar partinin karşısmdadır;

elbette birleşeceğiz, çünkü biz aynı partinin parçasıyız" dedi. Ben de kendisini destekledim. Elbette Troçki yoldaşla aramızda bir görüş ayrılığı vardı; Merkez Komite'de az çok eşit gruplar ortaya çıktığında, parti bir karar verecek ve bir bakıma, bu karar bizi partinin iradesi ve talimatları uyarınca birleştirecektir. Madenciler Kongresi'nde Troçki yoldaşın ve benim söylediklerimiz ve burada tekrarladıklarımız bunlardı; oysa İşçi Muhalefeti şöyle diyor: "Biz hiçbir tavizde bulunmayacağız, ama partide kalacağız. Hayır, bu numara sökmez! (*alkışlar*) [...]

Programımızda bürokrasinin kötülükleriyle savaşma görevinin son derece uzun bir döneme yayılacağı yazmaktadır. Köylülük ne kadar dağınıksa, merkezdeki bürokratik uygulamalar o kadar kaçınılmaz olmaktadır.

"Partimizde çürümüş bir şeyler var" gibi şeyler yazmak kolaydır. Yurtdışında 2 milyon Rus mültecinin olduğu bir dönemde Sovyet aygıtını zayıflatmanın ne anlama geldiğini biliyorsunuz. Bu unsurlar İç Savaş'la sürüldüler. Şimdi Berlin, Paris, Londra ve bizimki hariç diğer bütün başkentlerde toplantılar düzenleyerek bizi mutlu ediyorlar. Küçük üretici denen bu unsuru, küçük burjuva unsuru destekliyorlar.

Tabandan işçiler devşirerek bürokratik uygulamaları ortadan kaldırmak için elimizden gelen her şeyi yapacağız ve bu konuda her türlü pratik tavsiyeyi kabul edeceğiz. Burada bulunan bazılarının yaptığı şekilde buna 'taviz' gibi uygun olmayan bir ad versek bile, bu broşüre rağmen, kongrenin yüzde doksan dokuzunun "Buna rağmen, 'tavizler' vereceğiz ve sağlıklı olan bütün unsurları kazanacağız" diyeceğine kuşku yoktur. İşçilerin yanında yerinizi alın ve bize bürokrasinin kötülükleriyle nasıl savaşacağımızı öğretin, tabii eğer bizim yaptı-

ğımızdan daha iyisini yapmayı biliyorsanız; ama Şlyapnikov gibi konuşmayın. Bu asla görmezden gelinemez. Konuşmasının teorik kısmıyla ilgilenmiyorum, çünkü Kollontay da aynı şeyi söyledi. Ben kendisinin aktardığı olgularla ilgileniyorum. Patateslerin çürüdüğünü söyledi ve neden Çyurupa'nın kovuşturmaya uğramadığını sordu.

Peki, soruyorum: Şlyapnikov neden bu tür ifadeler kullandığı için kovuşturmaya uğramıyor? Örgütlü bir partide ciddi ciddi disiplin ve birlikten mi bahsediyoruz, yoksa Kronstadt türünde bir toplantıda mıyız? Zira Şlyapnikov'unki ancak silahla cevap verilebilecek Kronstadt türünde, anarşist bir ifadedir. Biz parti üyelerini örgütledik ve buraya yanlışlarımızı düzeltmeye geldik. Şlyapnikov eğer Çyurupa'nın kovuşturmaya uğraması gerektiğini düşünüyorsa, neden partinin örgütlü bir üyesi olarak Denetleme Komisyonu'na şikâyette bulunmadı? Biz Denetleme Komisyonu'nu kurarken dedik ki, Merkez Komite idari işlere batmış durumda. Gelin işçilerin güvenine mazhar olmuş, çok fazla idari görevi olmayacak ve Merkez Komite adına şikâyetleri inceleyebilecek insanlar seçelim. Bu sayede eleştirileri alacak ve yanlışları düzeltecek bir araç ortaya çıktı. Çyurupa madem bu kadar hatalıydı, neden Denetleme Komisyonu'na şikâyette bulunulmadı? Şlyapnikov bunu yapacağına, kongreye, yani partinin ve devletin en yetkili meclisine geliyor ve çürüyen patatesler hakkında etrafa suçlamalar yağdırıp, Çyurupa'nın neden kovuşturmaya uğramadığını soruyor? Peki, şimdi soruyorum, Savunma Dairesi hiç hata yapmıyor mu? Muharebeler kaybedilmiyor mu, yük vagonları ve levazımlar terk edilmiyor mu? O zaman askeri çalışanlara da mı kovuşturma açalım? Şlyapnikov yoldaş buraya gelip kendisinin inanmadığı ve asla kanıtlayamayaca-

ğı suçlamalarda bulunuyor. Patatesler çürüyormuş. Elbette birçok yanlış yapılacak, zira devlet aygıtımızın tadilata ihtiyacı var ve ulaşım sistemimiz düzgün işlemiyor. Ama yanlışlarımızı düzeltmek yerine rastgele bu tür suçlamalarda bulunuluyor. Öte yandan, buradaki birkaç yoldaşın belirttiği gibi, Çyurupa'nın neden kovuşturmaya uğramadığı sorusunun arkasında gizliden gizliye bir art niyet varsa, ben şu soruyu sorarım: O halde, neden bizi, yani Merkez Komite'ye kovuşturma açmıyorsunuz? Biz bu tür konuşmaların salt demagoji olduğunu düşünüyoruz. Ya Çyurupa'ya ve bize karşı kovuşturma açılmalı ya da Şlyapnikov'a; ama bu şekilde hiçbir iş yapılamaz. Partili yoldaşlar Şlyapnikov'un burada yaptığı gibi konuşurlarsa -kendisi başka toplantılarda da hep böyle konuşuyor- ve Kollontay yoldaşın broşürü aynı şeyleri, ama isim vermeden söylerse, biz de deriz ki: Böyle devam edemeyiz, zira bu tam da Mahno anarşistlerinin ve Kronstadtlı unsurların üzerine atladıkları türde bir demagojidir. İkimiz de parti üyesiyiz ve ikimiz de bu en yüce mahkemenin huzurunda bulunuyoruz. Eğer Çyurupa yasal olmayan bir eylemde bulunmuşsa ve biz Merkez Komite olarak buna müsamaha göstermişsek, o zaman neden somut bir suçlamada bulunulmuyor da, burada Moskova'da yarın üzerine atlanacak ve hemen dedikodu treniyle burjuvaziye taşınacak sözler sarf ediliyor. Yarın Sovyet bürolarında bütün dedikoducular ellerini ovuşturacak ve sizin sözlerinizi zevkle tekrarlayacaklar. Eğer Çyurupa Şlyapnikov'un onu suçladığı türde biriyse ve eğer kovuşturmaya uğraması gerekiyorsa, o zaman sözlerini ciddi bir şekilde düşünmemiz gerektiğini söylüyorum. Bu tür suçlamalar laf olsun diye yapılamaz. Bu tür suçlamalarda bulunanlar ya partiden atılmalı ya da "alın bu patates işini siz yapın,

falanca eyalete gidin de görelim bakalım sizin sorunluluğunuzdayken patatesler Çyurupa'nın sorumluluğu altında olduğundan daha mı az çürüyor" denmelidir.

İlk kez 1921'de *The Tenth Congress of the R.C.P. Verbatim Report, March 8-16, 1921*'de yayınlandı; *Collected Works*, Cilt 32, s. 192-207 (parça).

RKP ONUNCU KONGRESİ'NDE SENDİKALAR HAKKINDA KONUŞMA

14 Mart 1921

Yoldaşlar! Troçki yoldaş bugünkü polemiklerinde bana karşı özellikle kibardı ve aşırı ihtiyatlı olduğum ya da kendisi öyle olduğumu düşündüğü için beni eleştirdi. Bu iltifat için kendisine teşekkür ediyorum, ama mukabelede bulunamayacağımı söylemeliyim. Tersine, bu kadar zaman harcamama sebep olan ve şu an daha acil meselelerle ilgilenmek varken sendikalar sorununu tartışmayı devam ettirmemize yol açan yanlışa ilişkin tutumumu ifade etmek adına, ihtiyatsız dostumdan bahsetmeliyim. Troçki yoldaş sendikalar sorunu hakkında son sözünü *Pravda*'nın 29 Ocak 1921 tarihli sayısında söyledi: "Görüş Ayrılıkları Var, Ama Neden Kafalar Karışsın?" başlıklı yazısında, beni bütün bunları ilk kimin başlattığını sordu-

ğum için kafa karışıklığının sorumlusu olmakla suçladı. Suçlamayı Troçki'ye aynen iade ediyorum, zira suçu başkasına yıkmaya çalışıyor. Bütün makalesi, üretimde sendikaların rolü sorununu gündeme taşıdığı ve bu sorunun tartışılmış olması gerektiği iddiasına dayalıydı. Oysa bu doğru değil; ne anlaşmazlıkların sebebi ne de bunun sonucunda sancılı bir süreç yaşanmasının sebebi budur. Tartışmanın ardından bunu tekrar tekrar yinelemek ne kadar sıkıcı olsa da -doğru, bu tartışmaya yalnızca bir ay katıldım- başlangıç noktasının bu olmadığını bir kez daha belirtmeliyim; tartışma, 2-6 Kasım'da Beşinci Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı'nda beyan edilen 'baştan aşağı değiştirme' sloganıyla başladı. Daha o dönemde Rudzutak'ın kararını görmezden gelmeyen herkesin (bunların arasında ben de dahil olmak üzere Merkez Komite üyeleri de vardı) gözünde, sendikaların üretimdeki rolü konusunda görüş ayrılığı bulunamayacağı açıktı. Fakat üç aylık tartışma görüş ayrılıkları olduğunu ortaya çıkardı. Görüş ayrılıkları vardı ve bunlar siyasal bir yanlışı ifade ediyordu. Bolşoy Tiyatrosu'ndaki bir tartışma sırasında Troçki yoldaş sorumlu parti çalışanlarının önünde beni tartışmayı engellemekle suçladı. Ben bunu bir iltifat sayıyorum: Tartışmanın bu şekilde yürütülmesini gerçekten de engellemeye çalıştım, önümüzde şiddetli bir bahar varken bu tür beyanlar zararlıydı. Bunu görmemek için kör olmak gerekirdi.

Troçki yoldaş şimdi tartışmayı ilk kimin başlattığı soruma gülüyor ve kendisini komisyonda yer almayı reddettiği için eleştirmeme şaşırıyor. Bunu yaptım, çünkü bu çok önemli Troçki yoldaş, çok önemli; siz sendikalar komisyonunda çalışmayı reddederek, Merkez Komite disiplinini bozdunuz. Troçki bundan bahsettiğinde, sonuç bir ihtilaf değil, partinin

baştan aşağı değiştirilmesi ve kırgınlıkların doğmasıdır; buradan aşırılıklar doğmaktadır –Troçki yoldaş 'şeytani öfke' tabirini kullandı. Holtzmann yoldaşın kullandığı bir ifadeyi hatırlıyorum, ama burada söylemeyeceğim, çünkü 'şeytani' lafı akla iblisçe bir şeyleri getiriyor, oysa Holtzmann insana meleksi bir şeyleri hatırlatıyor. Bunda 'şeytani' hiçbir şey yok, ama her iki tarafın da aşırılıklarının olduğunu ve daha kötüsü, en latif yoldaşlarımızdan bazılarının aşırılıklara kaydıklarını unutmamalıyız. Ama buna bir de Troçki yoldaşın otoritesi eklenince ve 25 Aralık tarihli bir konuşmasında kongrenin iki eğilim arasında bir tercih yapması gerektiğini söyleyince, bu tür sözler affedilemez! Şu an üzerinde tartıştığımız siyasal yanlışın özü bu sözlerdir. Ayrıca insanların iki odalı konferanslar konusunda nüktedan olmaya çalışmaları safdilliktir. Kongre delegelerinin oylarının bölünmesini engellemek adına istişarede bulunmalarının yasaklandığını söyleyen şakacıyı da görmek isterim. Bu çok büyük bir abartı olur. 'Baştan aşağı değiştirme' sorununu gündeme getirmek ve bunu tamamen yanlış bir tarzda yapmak Troçki yoldaşın ve Tsektran'ın siyasal yanlışıydı. Bu siyasal bir yanlıştı ve hâlâ düzeltilmeyi bekliyor. Ulaşıma gelince, bu konuda bir karar alınmış durumda.

Biz şu anda sendikal hareketi ve işçi sınıfının öncüsü ile proletarya arasındaki ilişkiyi tartışıyoruz. Birini yüksek bir makamdan kovmamızın hiçbir onur kırıcı yanı yoktur. Burada kimsenin onuru zedelenmiş olmuyor. Eğer bir yanlış yaptıysanız, kongre bunun bir yanlış olduğunu kabul edecek ve işçi sınıfının öncüsü ile işçi kitleler arasında karşılıklı ilişkileri ve karşılıklı güveni yeniden kuracaktır. 'Onlar Platformu'nun anlamı budur.* İçinde değiştirilebilecek şeyler olması ve bunun Troçki tarafından vurgulanması ve Riyazanov ta-

rafından genişletilmesi hiç önemli değildir. Birisi bir konuşması sırasında Lenin'in bu platformda parmağı olduğuna ya da hazırlanışında rol aldığına dair hiçbir kanıt olmadığını söyledi. Şöyle diyeyim: Eğer altında imzam olan her şeyde (yazıyla ya da telefonla) parmağım olsaydı, çoktan kafayı yemiştim. İşçi sınıfının öncüsü ile işçi kitleleri arasında karşılıklı ilişkiler ve karşılıklı güven yerleştirmek için, eğer Tsektran bir yanlış yaptıysa (ki herkes yanlış yapabilir) bunu düzeltmenin zorunlu olduğunu söylüyorum. Fakat yanlışı savunmak siyasal açıdan bir tehlike kaynağıdır. Burada Kutuzov'un ifade ettiği tutumları demokrasinin hizmetine koşabilmek için elimizden gelen her şeyi yapmamış olsaydık siyasal iflasla yüz yüze gelirdik. Önce ikna, sonra zorlama. İnsanları zorlamadan önce, ikna etmek için elimizden gelen çabayı göstermemiz gerekir. Geniş kitleleri ikna etmeyi başaramadık ve onlarla öncü arasındaki doğru ilişkiyi bozduk.

Kutuzov gibi insanlar somut bir konuşmanın bir kısmını yönetim mekanizmamızdaki rezil bürokratik uygulamalara dikkat çekmeye ayırdıklarında, biz diyoruz ki: Bu doğru, devletimiz bürokratik çarpıklıklarla malul bir devlettir. Ve partili olmayan işçileri bizimle bu çarpıklıklara karşı mücadele etmeye çağırıyoruz. Kutuzov gibi yoldaşları bu çalışmaya çekmemiz ve desteklememiz gerektiğini söylemeliyim. Deneyimlerimizden çıkan ders budur.

Sendikalist sapmaya gelince, tek kelimeyle: gülünç. Platformlarına yazdıkları ve Kollontay tarafından doğrulanmış bir talep olan 'Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi'nin Engels'e gön-

*) Lenin, Sergeyev (Artyom), Zinovyev, Kalinin, Kamenev, Lozovski, Stalin, Tomski, Rudzutak ve Petrovski imzasıyla Kasım 1920'de yayınlanan sendikaların rolü ve görevleri üzerine karar taslağı. (ç.n.)

derme yaparak savunulabileceğini iddia eden Şlyapnikov'a söylememiz gereken tek şey budur. Engels orada sınıfların olmadığı ve yalnızca üreticilerden oluşan bir komünist toplumdan bahseder. Şu an bizde sınıflar var mı? Evet, var. Sınıf mücadelesi var mı? Evet, hem de ne mücadele! Bu şiddetli sınıf mücadelesinin ortasında çıkıp bir 'Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi'nden bahsetmek, kesin bir dille ve geri dönülemez şekilde mahkûm edilmesi gereken bir sendikalist sapma değil midir? Bu karmakarışık platformda Buharin'in bile üçte bir adaylık teklifiyle tuzağa düşürüldüğünü gördük. Yoldaşlar, parti tarihinde bu tür bocalamaları unutmamalıyız.

Şimdi, İşçi Muhalefeti demokrasiyi savunduğundan ve bazı sağlıklı talepler dile getirdiğinden, aramızdaki buzları eritmek için elimizden geleni ardımıza koymayacağız; kongre de kesin bir seçim yapmalıdır. Bürokrasinin kötülüklerine karşı savaşmak için yeterli çabayı göstermediğimizi söylüyorsunuz: O halde gelin bize yardım edin, biraz daha yaklaşın ve bize kavgamızda yardım edin; ama bir 'Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi' teklif etmek Marksist, komünist bir yaklaşım değildir. İşçi Muhalefeti, Riyazanov'un da yardımıyla, programımızdaki, "sendikalar bütün ülke ekonomisinin bütün yönetimini tek bir ekonomik birim olarak fiilen kendi elinde temerküz edecek *konuma en sonunda* ulaşmalıdırlar" ifadesini yanlış bir şekilde yorumluyor. Şlyapnikov her zamanki gibi abartarak, bunun iki bin beş yüz yıl süreceğini iddia ediyor.... Programda "sendikalar en sonunda ulaşmalıdırlar" diyor ve gün gelip kongre bunun yapıldığını söylediğinde, talep yerine getirilmiş olacaktır.

Yoldaşlar, eğer kongre şimdi bütün Rusya ve dünya proletaryasının önünde İşçi Muhalefeti'nin tekliflerini sendikalist bir yarı-sapma olarak gördüğünü beyan ederse, muhalefetteki

gerçekten proleter ve sağlıklı unsurların tamamının bizi takip edeceklerine ve Tsektran'ın küçük yanlışlarıyla sarsılmış olan kitlelerin güvenini yeniden kazanmamıza yardımcı olacaklarına eminim. Ortak bir çabayla güçlenip saflarımızda birleşeceğimize ve bizi bekleyen zorlu mücadelede birlikte ilerleyeceğimize eminim. Ve hep birlikte, sağlam ve kararlı bir şekilde ilerleyerek, zafere ulaşacağız. (*alkışlar*)

İlk kez 1921'de *RKP Onuncu Kongresi Tutanakları* (Moskova) adlı kitapta yayınlandı;
Collected Works, Cilt 32, s. 210-213.

RKP ONUNCU KONGRESİ'NİN PARTİ BİRLİĞİ ÜZERİNE ÖN KARAR TASLAĞI

Mart 1921

2) [...] Bütün sınıf bilinçli işçiler her türlü hizipçiliğin zararlı ve kabul edilemez olduğunu açıkça görmelidirler, zira tek tek grupların üyeleri parti birliğini korumayı isteseler de, hizipçilik pratikte kaçınılmaz olarak ekip çalışmasının zayıflamasına ve hükümetteki partinin düşmanlarının, partinin içine kadar sızmış olan düşmanların çatlağı büyütmek ve karşı-devrimci amaçlarla bundan yararlanmak adına girişimlerini yoğunlaştırmalarına ve tekrarlamalarına yol açmaktadır.

Proletaryanın düşmanlarının tümüyle tutarlı bir komünist çizgiden her sapmayı nasıl kendi amaçları için kullandıklarını belki de en çarpıcı şekilde Kronstadt isyanı sırasında gördük. Kronstadt isyanı sırasında dünyanın bütün ülkelerinin burju-

va karşı-devrimcileri ve beyaz muhafızları Rusya'da proletarya diktatörlüğünü bu şekilde devirmeyi başarır mıyım düşüncesiyle Sovyet sistemi sloganlarını kabul etmeye hazır olduklarını ifade ettiler ve Sosyalist-Devrimciler ile genel olarak burjuva karşı-devrimciler Kronstadt'ta görünüşte Sovyet iktidarının çıkarları için Sovyet hükümetine karşı ayaklanma çağrısında bulunan sloganlara sarıldılar. Bu gerçekler beyaz muhafızların sırf Rusya'da proleter devriminin kalesini zayıflatmak ve çökertmek amacıyla komünist kılığına, hem de en sol komünist kılığına girmeye çalıştıklarını tümüyle kanıtlamaktadır. [...]

3) Propaganda bir yandan parti birliği açısından hizipçiliğin zararının ve tehlikesinin kapsamlı bir şekilde açıklanmasından ve proletarya diktatörlüğünün başarısının temel koşulu olarak proletaryanın öncüsü arasında irade birliğinin sağlanmasından; diğer yandan, Sovyet iktidarının düşmanlarının en son taktik araçlarının özgül yönlerinin açıklanmasından oluşmalıdır. Bu düşmanlar açıktan beyaz muhafız bayrağı altında karşı-devrimin umutsuz olduğunu anladıklarından, artık Rusya Komünist Partisi içindeki görüş ayrılıklarından yararlanmak ve iktidarı Sovyet iktidarının tanınmasına görünüşte en yakın olan bir siyasal gruba vererek karşı-devrimi şu ya da bu yönde ilerletmek için ellerinden geleni yapıyorlar.

Propaganda aynı zamanda önceki devrimlerin derslerini de öğretmelidir: Karşı-devrim, devrimci diktatörlüğü zayıflatıp devirmek ve böylece sonrasında karşı-devrimin, kapitalistlerin ve toprak sahiplerinin tam zaferine giden yolu döşemek için aşırı devrimci partiye en yakın duran muhalefeti desteklemeyi ilke edinmiştir. [...]

6) Kongre şu ya da bu platform temelinde oluşturulmuş olan istisnasız bütün grupların (örneğin İşçi Muhalefeti gru-

bu, Demokratik Merkeziyetçilik grubu, vb.) dağıtıldığını beyan eder ve derhal dağıtılmasını emreder. Kongrenin bu kararına uyulmaması partiden koşulsuz ve ânında ihraç nedenidir.

7) Kongre, parti içinde ve bütün Sovyet çahşmalarında sıkı disiplini sağlamak ve her türlü hizipçiliği ortadan kaldırma yolunda azami birlik elde etmek için, Merkez Komite'ye disiplin ihlali ya da hizipçiliğin canlanması veya hizipçiliğe müsamaha gösterilmesi durumunda ihraç ve Merkez Komite üyeleri söz konusu olduğunda yedek üyeliğe düşürme ve olağanüstü bir önlem olarak partiden ihraç da dahil olmak üzere her türlü parti cezasını uygulama yetkisi verir. Merkez Komite üyeleri, Merkez Komite yedek üyeleri ve Denetleme Komisyonu üyelerine böyle olağanüstü bir önlemin uygulanması için gerekli koşul, Merkez Komite'nin tüm yedek üyelerinin ve Denetleme Komisyonu'nun bütün üyelerinin davet edilecekleri bir Merkez Komite plenum toplantısının toplanmasıdır. Eğer en sorumlu parti önderlerinin bu tür bir genel toplantısından üçte iki çoğunlukla bir Merkez Komite üyesini yedek üyeliğe düşürme ya da partiden ihraç etme kararı çıkarsa, bu önlem derhal hayata geçirilecektir.*

İlk kez 1921'de *RKP Onuncu Kongresi Tutanakları*
(Moskova) adlı kitapta yayınlandı;
Collected Works, Cilt 32, s. 241-244 (parça).

*) 7. madde alınan karar gereği gizli tutuldu. (ç.n.)

RKP ONUNCU KONGRESİ'NİN PARTİDEKİ SENDİKALİST VE ANARŞİST SAPMA ÜZERİNE ÖN KARAR TASLAĞI

Mart 1921

1) Geçtiğimiz birkaç ay içinde, partimizde sendikalist ve anarşist bir sapma kesin olarak açığa çıkarılmıştır. Bu durum, ideolojik mücadelenin en kararlı önlemlerinin yanı sıra, partinin temizlenmesini ve sağlığına yeniden kavuşturulmasını da gerektirmektedir.

2) Bahsi geçen sapma, kısmen, eski Menşeviklerin ve ayrıca komünist dünya görüşünü henüz tümüyle özümseyememiş olan işçi ve köylülerin partiye akın etmelerinden kaynaklanmaktadır. Fakat sapmanın esas sebebi, küçük burjuva unsurun proletarya ve Rusya Komünist Partisi üzerindeki etkisidir. Küçük burjuva unsur ülkemizde son derece güçlü olup, özellikle de, kötü hasadın ve savaşın yıkıcı etkileri sonucunda kit-

lelerin durumunun fevkalade kötüleştiği ve ordudaki terhislerin kısa sürede düzenli bir geçim kaynağı bulamayan yüz binlerce köylü ve işçiyi serbest bıraktığı bir dönemde kaçınılmaz olarak anarşizme doğru yalpalamayı doğurmaktadır.

3) Bu sapmanın teorik açıdan en eksiksiz ve net ifadesi (*ya da*, bu sapmanın en eksiksiz vb. ifadelerinden biri), İşçi Muhalefeti adlı grubun tezleri ve diğer yazılı beyanlarıdır. Örneğin bu grup tarafından ortaya atılan şu tez durumu yeterince özetlemektedir: "Ülke ekonomisinin yönetiminin örgütlenmesi, bütün ülke ekonomisini yönetmek üzere bir merkezi organ seçecek olan sanayi birliklerinde (sendikalarda) örgütlü Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi'nin işidir."

Bu ve çok sayıda benzer açıklamanın temelinde yatan fikirler, teorik açıdan kökten yanlış olup, hem Marksizmden ve komünizmden, hem de bütün yarı-proleter devrimlerin ve mevcut proleter devriminin pratik deneyimlerinden tam bir kopuşu ifade etmektedir.

Birincisi, 'üretici' kavramı, proleterlerle yarı proleterleri ve küçük meta üreticilerini birleştirmekte ve böylece temel nitelikte olan sınıf mücadelesi düşüncesinden ve temel talep olan sınıflar arasında kesin bir ayrım yapma gerekliliğinden köklü şekilde uzaklaşmaktadır.

İkincisi, yukarıdaki tezde ifade edildiği şekliyle partili olmayan kitlelere oynamak ya da onlarla flört etmek Marksizmden aynı derecede köklü bir kopuşu ifade eder.

Marksizm yalnızca, işçi sınıfının siyasal partisinin, yani Komünist Parti'nin, proletaryanın öncüsünü ve emekçi kitlelerin bütününü birleştirip, eğitip, örgütleyebileceğini, bu kitleler içinde kaçınılmaz olarak ortaya çıkan küçük burjuva yalpalamalara ve proletarya içindeki dar meslek birliği anlayışına ya da mesleki önyargılara geri kayışı önleyebileceğini ve bü-

tün proletaryanın birleşik faaliyetlerine kılavuzluk edebileceğini, yani onları ve (onlar aracılığıyla) bütün emekçi kitleleri siyasal olarak yönlendirebileceğini öğretir ve bu ilke Komünist Enternasyonal'in İkinci Kongresi'ndeki (1920) kararlarla bütün Komintern tarafından resmen onaylanmakla kalmamış, pratikte kendi devrimimiz tarafından da kanıtlanmıştır. Bu önderlik olmaksızın, proletarya diktatörlüğü imkânsızdır.

Komünist Parti'nin partili olmayan proletaryayla olan ilişkilerindeki ve bu iki etkenin bütün emekçi kitlelerle olan ilişkilerindeki rolün yanlış kavranması, komünizmden köklü bir teorik kopuş ve sendikalizme ve anarşizme sapma demektir, ki bu sapma İşçi Muhalefeti grubunun bütün görüşlerine sirayet etmiştir.

4) Rusya Komünist Partisi Onuncu Kongresi, bahsi geçen grubun ve başka kişilerin, Rusya Komünist Partisi Programı'nın ekonomi kısmında yer alan sendikaların rolüne dair 5. maddeye göndermede bulunarak kendi çürük görüşlerini savunmaya çalışmalarının da yine temelden yanlış olduğunu ifade eder. Bu madde şöyle der: "Sendikalar, bütün ülke ekonomisinin bütün yönetimini tek bir ekonomik birim olarak fiilen kendi elinde temerküz edecek konuma en sonunda ulaşmalıdırlar" ve sendikalar "bu yolla merkezi devlet yönetimi, ulusal ekonomi ve emekçi kitlelerin geniş kesimleri arasında kopmaz bağlar oluşmasını sağlayacak", bu kitleleri "ekonominin doğrudan yönetimine çekeceklerdir"

Rusya Komünist Partisi Programı'ndaki bu maddede başka bir şey daha yazıyor: Sendikaların 'en sonunda ulaşmaları' gereken durumun önkoşullarından biri, sendikaların "kendilerini dar meslek birliği ruhundan [giderek] kurtarmaları" ve emekçi kitlelerin çoğunluğunu ve "nihayetinde tamamını" kucaklayacak hale gelmeleridir.

Son olarak, Rusya Komünist Partisi Programı'ndaki bu madde, "RSSCF yasalarına ve yerleşik uygulamalara dayanarak, sendikaların sanayi yönetiminin bütün yerel ve merkezi organlarına katılmaları" gerektiğini vurgulamaktadır.

Sendikalistler ve anarşistler, yönetime katılmanın pratik deneyimlerini incelemek ve bu deneyimi elde edilen başarılar ve düzeltilen yanlışlarla sıkı bir uyum içinde daha da geliştirmek yerine, acil bir talep olarak, ekonomi yönetim organlarını 'seçmek' üzere 'üreticiler kongreleri ya da kongresi' çağrısında bulunuyorlar. Böylece, partinin proletaryanın sendikaları karşısındaki, proletaryanın da yarı küçük burjuva, hatta tümüyle küçük burjuva emekçi kitleler karşısındaki önder, öğretici ve örgütleyici rolü sorunundan tamamen kaçınılmakta ve bu sorun bir kenara atılmaktadır. Ayrıca, Sovyet devletinin halihazırda başlatmış olduğu yeni ekonomi biçimleri oluşturma görevini sürdürüp yanlışlarını düzeltmek yerine, bu çalışmaların küçük burjuva-anarşist tarzda baltalandığım görüyoruz, ki bu durum burjuva karşı-devriminin zaferinden başka bir şeye yol açmayacaktır.

5) Rusya Komünist Partisi Kongresi, Sovyet hükümetinin halihazırda başlattığı ekonomik örgütlenmenin pratik deneyimine dair teorik safsatalara ve kökten yanhş tutuma ilaveten, bu ve benzeri grupların ve şahısların görüşlerinde büyük bir siyasal hata vc proletarya diktatörlüğünün varhğına doğrudan bir siyasal tehlike barındığı tespitini de yapmaktadır.

Rusya gibi bir ülkede, küçük burjuva unsurun ezici üstünlüğü, savaşın kaçınılmaz olarak beraberinde getirdiği yıkım, yoksulluk, salgınlar, kötü hasat ve aşırı yokluk ve zorluklar, küçük burjuva ve yarı-proleter kitlelerin ruh halinde bilhassa ciddi yalpalamalara yol açmaktadır. Önce bu kitlelerle proletarya arasındaki ittifakın güçlendirilmesine meylederken, sonra bur-

juva egemenliğinin yeniden kurulmasına meyletmektedirler. On sekizinci, on dokuzuncu ve yirminci yüzyıldaki bütün devrimlerin deneyimi, proletaryanın devrimci öncüsünün birliği, gücü ve nüfuzu en ufak bir ölçüde zayıflatıldığı takdirde bu tür yalpalamaların mümkün olan tek sonucunun kapitalistlerin ve toprak sahiplerinin iktidarının ve mülkiyetinin geri dönüşü olacağını en açık ve en ikna edici şekilde göstermektedir.

Bu yüzden, İşçi Muhalefeti'nin ve benzer eğilimdeki unsurların görüşleri teorik açıdan yanlış olmakla kalmayıp, aynı zamanda pratikte küçük burjuva ve anarşist yalpalamanın bir ifadesidir ve gerçekte Komünist Parti'nin önderlik çizgisinin tutarlılığını zayıflatarak proleter devriminin sınıf düşmanlarına yardımcı olmaktadır.

6) RKP Kongresi bütün bunları dikkate alarak, bahsi geçen görüşleri, sendikalist ve anarşist sapmanın ifadesi olduğu düşüncesiyle kesin bir şekilde reddeder ve şu hususları zorunluluk addeder:

Birincisi, bu fikirlere karşı kararlı ve sistemli bir mücadele yürütmek; ikincisi, bu tür fikirlerin propagandasının RKP üyeliğiyle uyuşmadığını kabul etmek.

Kongre, parti Merkez Komitesi'ne bu kararları kesin olarak uygulaması talimatını verirken, burada bahsi geçen bütün sorunlar hakkında parti üyelerinin en kapsamlı şekilde görüş alışverişinde bulunabilmeleri için özel yayınların, derlemelerin, vb. gerekli zemini oluşturabileceğini ve oluşturması gerektiğini belirtir.

İlk kez 1921'de *RKP Onuncu Kongresi Tutanakları*
(Moskova) adlı kitapta yayınlandı;
Collected Works, Cilt 32, s. 245-248.

RKP(B) ONUNCU KONGRESİ'NDE PARTİ BİRLİĞİ VE ANARKO-SENDİKALİST SAPMA ÜZERİNE KONUŞMA

16 Mart 1921

Yoldaşlar! Bu konu hakkında artık çok fazla bir şey söylemeye gerek olmadığını düşünüyorum, çünkü şu an Parti Kongresi adına, yani bütün parti adına resmi görüşün ifade edilmesi gereken konuların hepsine, kongrede tartışılan konular çerçevesinde değinildi. 'Birlik üzerine' karar büyük oranda siyasal durumun temel özelliklerini anlatıyor. Bu kararın burada dağıtılan yazılı metnini hepiniz okumuş olmalısınız. Olağanüstü bir önlem getiren yedinci madde, yani Merkez Komite üyeleri, yedek üyeleri ve Merkez Denetleme Komisyonu üyelerinin hazır bulunduğu bir genel toplantıda üçte iki çoğunluğa ulaşılması durumunda MK'dan ihraç etme hakkına ilişkin madde yayınlanmayacak. Bu önlem, bütün görüşlerin temsil-

cilerinin fikirlerini açıkladıkları özel konferanslarda tekrar tekrar tartışıldı. Yoldaşlar, umarım bu maddeyi hiçbir zaman uygulamak zorunda kalmayız; ama yeni ve son derece keskin bir dönemece yaklaştığımız ve ayrılıkçılığın bütün izlerini silmek istediğimiz yeni koşullarda, bu önlem gereklidir.

Şimdi, sendikalist ve anarşist sapma üzerine kararı ele almak istiyorum. Kongre gündeminin dördüncü maddesinde değinilen sorundan bahsediyoruz. Bütün kararın can alıcı noktası, bazı eğilimlere ya da düşünce bazındaki sapmalara karşı tavrımızın tanımlanmasıdır. 'Sapma' derken, henüz kesin olarak şekillenmemiş, mutlak anlamda ve her yönüyle tanımlanmamış olan, fakat partinin değerlendirmek zorunda olduğu bir siyasal eğilimin başlangıcını anlatmak istiyoruz. Büyük ihtimalle hepinizin elinde birer nüshası bulunan sendikalist ve anarşist sapmayla ilgili kararın üçüncü maddesinde bir baskı hatası yer alıyor (yorumlardan anlaşıldığı üzere, bu hata fark edilmiş bulunmaktadır). Şöyle olmalıydı: "Buna örnek olarak mesela İşçi Muhalefeti'nin ortaya attığı şu tez verilebilir: 'Ülke ekonomisinin yönetiminin örgütlenmesi, bütün ülke ekonomisini yönetmek üzere bir merkezi organ seçecek olan sanayi birliklerinde (sendikalarda) örgütlü Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi'nin işidir. Parti Kongresi'nde gerek özel konferanslarda gerekse kongrenin açık genel oturumlarında bu hususu tekrar tekrar tartıştık. Engels'in bir yerde üreticilerin birliğinden bahsettiğine işaret ederek bu noktayı savunmanın kesinlikle mümkün olmadığını açıklığa kavuşturduğumuzu düşünüyorum, çünkü Engels'in orada sınıfsız komünist toplumu kastettiği gayet açıktır ve söz konusu alıntı tam olarak aktarıldığında bu iddiamız kanıtlanacaktır. Sınıfsız komünist toplumda böyle olacağı hepimizin baştan kabul ettiği bir gerçektir. Sınıflardan kurtulduğu-

muz anda. toplum artık işçi-köylü ayrımı olmaksızın yalnızca üreticilerden oluşacaktır. Ayrıca Marx ve Engels'in bütün eserlerinde, sınıfların olduğu dönemle sınıfların olmadığı dönem arasında çok net bir ayrım yaptıklarını çok iyi biliyoruz. Marx ve Engels, komünizmden önce sınıfların ortadan kaldırılabileceği düşüncesiyle dalga geçer ve yalnızca komünizmde sınıfların ortadan kalkmış olacağını söylerlerdi.

Mesele şu ki sınıfların ortadan kaldırılması sorununu pratikte gündeme getiren ilk biz olduk ve bu köylüler ülkesinde simdi iki temel sınıf kaldı: işçi sınıfı ve köylülük. Ama bunun yanı sıra kapitalizmden kalan gruplar var.

Programımızda ilk adımları attığımız ve daha bir dizi geçiş aşaması olacağı kesin bir dille belirtiliyor. Fakat Sovyet yönetiminin pratik çalışması ve bütün devrimler tarihi bize, muhalefetin burada yaptığı türde teorik tanımlar yapmanın yanlış olduğuna dair çarpıcı örnekler sunuyor. Ülkemizde sınıfların henüz ortadan kalkmadığını ve daha uzun süre kalkmayacağını; nülusun ezici çoğunluğunu köylülerin oluşturduğu bir ülkede sınıfların daha uzun yıllar varlığını sürdürmesinin kaçınılmaz oldugunu gayet iyi biliyoruz. Büyük sanayinin bir rezerv üretip tarımı güvenle kontrol altına alacak şekilde örgütlenmesi en az on yılımızı alacaktır Teknik koşullar görülmemiş derecede uygun olsa bile asgari süre budur. Ama biz son derece elverişsiz koşullarda bulunduğumuzu biliyoruz. Rusya'yı modern büyük sanayi temelinde baştan aşağı inşa edecek bir planımız var: bilimcilerimiz tarafından hazırlanan elektriklendirme planı. Bu planda öngörülen asgari süre on yıldır, üstelik bu öngörü koşulların az çok normal olacağı varsayımına dayalıdır. Oysa biz koşulların böyle olmadığını gayet iyi biliyoruz ve bizim gözümüzde on yılın son derece kısa bir süre

olduğunu söylemeye bile gerek yok. Böylece sorunun özüne gelmiş oluyoruz: Proletaryaya düşman sınıfların var olmaya devam edeceği bir durumdayız ve dolayısıyla Engels'in bahsettiği şeyi şu an gerçekleştirmemiz pratik açıdan mümkün değildir. Önce proletarya diktatörlüğü olacak, ardından sınıfsız toplum gelecektir.

Marx ve Engels, sınıf ayrımlarını unutma eğilimi gösteren ve genel olarak üreticilerden, halktan ya da emekçi halktan bahseden kişilere kesin olarak karşı çıkmışlardı. Marx ve Engels'i okumuş biri, bütün bu eserlerde, herhangi bir ayrım yapmaksızın üreticilerden, halktan ya da emekçi halktan bahsedenlerin sürekli olarak alaya alındığını hatırlayacaktır. Genel olarak emekçi halk ya da işçiler diye bir şey yoktur; ya üretim araçlarına sahip olan ve zihniyeti ya da alışkanlıkları bakımından kapitalist olan -ve başka türlüsü de mümkün olmayan- küçük mülk sahipleri vardır ya da tümüyle farklı bir zihniyete sahip olan ücretli işçiler, kapitalistlerle uzlaşmaz bir karşıtlık içinde olan ve onlara karşı mücadelede saf tutan büyük sanayideki ücretli işçiler vardır.

Bu soruna üç yıllık mücadelenin ardından, proletaryanın siyasal iktidarda elde ettiği deneyimle ve sınıfların varlığını hâlâ devam ettirdiği ve burjuvazinin artıklarının toplumsal dokumuzun bütün yarıkları ve çatlaklarını doldurduğu ve Sovyet kurumlarında görev aldıkları bir sırada sınıflar arasındaki ilişkilerin içerdiği muazzam zorlukların bilgisine sahip olarak yaklaşıyoruz. Bu koşullar altında sizlere okuduğum tezleri içeren bir platformun ortaya çıkması, açık ve bariz bir sendikalist-anarşist sapmadır. Abartmıyorum, aksine sözlerimi dikkatlice tartarak konuşuyorum. Sapma derken dört başı mamur bir eğilimi kastetmiyoruz. Sapma, düzeltilebilir bir

şeydir. Sapma gösteren kişi az çok başka bir yola sapmıştır ya da sapmaya başlamaktadır, ama bu düzeltilebilir bir şeydir. Rusça'da '*uklon*' kelimesi bu anlama geliyor sanırım. Bununla henüz nihai bir şeyin olmadığı ve meselenin kolaylıkla düzeltilebileceği vurgulanmaktadır; bir uyarıda bulunma ve sorunu ilkesel düzeyde bütün yönleriyle ortaya serme isteğini göstermektedir. Eğer bu fikri daha iyi ifade edecek bir kelime bilen varsa, buyursun söylesin. Kelimeler üzerine tartışmayacağız umarım. Biz esasen bu tezi temel olarak alıp inceliyoruz, zira 'İşçi Muhalefeti' grubunun içinde buna benzer bir dolu fikir olduğundan bu karmaşanın içinde kaybolup gitmek istemiyoruz. Meselenin derinine inmeyi yazarlarımıza ve bu eğilimin önderlerine bırakıyoruz, zira kararın sonunda özel yayınlarda ve derlemelerde parti üyeleri arasında bahsedilen bütün sorunlar hakkında daha kapsamlı bir görüş alışverişine yer verilebileceğini ve verilmesi gerektiğini açıkça söylüyoruz. Bugün bu sorunun ertelenmesine izin veremeyiz. Biz büyük zorluklar altında mücadele eden bir partiyiz. Kendi kendimize şunu söylemeliyiz: Birliğimizin daha kalıcı olması için, kesin bir sapma mahküm edilmelidir. Bu sapma bugün gün ışığına çıktığına göre, açıkça ortaya konmalı ve tartışılmalıdır. Eğer ayrıntılı bir şekilde tartışılması gerekiyorsa, buyrun sonuna kadar tartışalım; her konuda ilgili kaynaklara atıfla eksiksiz bilgi sunabilecek kişilere sahibiz ve eğer gerekli ve uygun görürsek, bu sorunu uluslararası alanda da gündeme getireceğiz, zira hepinizin bildiği ve biraz önce Komünist Enternasyonal delegesinin konuşmasında dinlediğiniz gibi, uluslararası devrimci işçi sınıfı hareketinin saflarında belli bir sol sapma vardır. Burada ele aldığımız sapma, geçen Komünist Enternasyonal Kongresi'nde açıkça mücadele ettiğimiz Almanya Komü-

nist İşçi Partisi'ndeki anarşist sapmadan farksızdır. Orada söz konusu eğilimi belirtmek için 'sapma'dan daha ağır ifadeler de kullanıldı. Bunun uluslararası bir sorun olduğunu biliyorsunuz. İşte bu sebeple, "Tamam, daha fazla tartışmayalım. Konu kapanmıştır!" diyerek işin içinden çıkmaya çalışmak yanlış olur. Fakat teorik tartışma ile partinin siyasal çizgisini, bir siyasal mücadeleyi de birbirine karıştırmamak gerekir. Biz bir tartışma kulübü değiliz. Elbette özel yayınlar ve derlemeler yayınlayabiliyoruz ve yayınlamaya da devam edeceğiz, ama öncelikli görevimiz her türlü zorluğa karşı mücadelemizi sürdürmektir ve bunun için de birlik olmak zorundayız. Eğer siyasal tartışmaya ve mücadeleye bir 'Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi'nin örgütlenmesi gibi teklifler taşırsak, o zaman birlik ve beraberlik içinde yürümemiz mümkün olmayacaktır. Önümüzdeki birkaç yıl için önümüze koyduğumuz politika bu değildir. Bu politika, partinin ekip çalışmasını sekteye uğratacaktır, zira yalnızca teorik açıdan değil, sınıflar arasındaki ilişkiyi hatalı bir şekilde tanımlamış olması bakımından da yanlıştır. Halbuki Komünist Enternasyonal İkinci Kongresi'nin kararındaki kritik öğe bu ilişkiyi doğru tanımlamaktadır ve bu olmadan Marksizm bir hiçtir. Şu an öyle bir durumdayız ki partili olmayan unsurlar, Rusya'nın şu anki ekonomik durumunda kaçınılmaz olan küçük burjuva yalpalamalara kapılmaktadır. Unutmamak gerekir ki, içerideki durum kimi açılardan Denikin ve Yudeniç'ten daha büyük bir tehlike oluşturmaktadır; birliğimiz kâğıt üzerinde kalan bir birlik değil, daha derine yayılan bir birlik olmalıdır. Bu tür bir birliği sağlamak için, önerilen türde bir karar zaruridir.

Bir diğer önemli husus da kanaatimce bu kararın 4. maddesidir. Programımızın bir yorumunu sunan bu madde ilk elden

bir yorumdur, yani yazarının yorumudur. Bu satırların yazarı parti kongresidir ve zaten bu yüzden bütün yalpalamalara ve programımızın alet edildiği kimi oyunlara -sanki programda sendikalar hakkında söylenenler bazılarının görmek istediği şeylermiş gibi- bir son vermek üzere parti kongresi kendi yorumunu sunmalıdır. Riyazanov yoldaşın programa getirdiği eleştirileri dinlediniz; eleştiri sahibine teorik araştırmalarından dolayı teşekkür ediyoruz. Şlyapnikov yoldaşın yönelttiği eleştirileri duydunuz. Bu eleştirileri göz ardı edemeyiz. Kanaatimce önümüzde duran karar tam da şu an ihtiyaç duyduğumuz şeyi içeriyor. Programı onaylayan ve partinin en yüce organı olan parti kongresi adına şunu söylemek zorundayız: İşte biz programı bu şekilde yorumluyoruz. Bir kez daha söylüyorum; bunu söylemek teorik tartışmaları yarıda keseceğimiz anlamına gelmiyor. Programın değiştirilmesi için öneriler yapılabilir; hiç kimse bunun yasaklanması gerektiğini söylemedi. Programımızın hiçbir değişikliğe ihtiyaç duymayacak kadar üstün olduğunu düşünmüyoruz; fakat bu zamana kadar ne resmi bir teklif geldi ne de bu sorunun incelenmesine zaman ayırdık. Programı dikkatlice okuduğunuzda, şunu görürsünüz: "Sendikalar en sonunda fiilen bir temerküze ulaşmalıdırlar" vs. Şimdi, "en sonunda fiilen bir temerküze ulaşmalıdırlar" kelimelerinin altını çizmek gerekiyor. Bunun birkaç satır yukarısındaysa, "sendikaların yasalardan aldıkları güçle sanayi yönetiminin bütün yerel ve merkezi organlarına katıldıkları"nı okuyoruz. Kapitalist sanayinin, dünyanın bütün ileri ülkelerinin yardımıyla onyıllar içinde inşa edildiğini biliyoruz. İşçilerin köylü kitleleri arasında bir azınlığı oluşturdukları ve üstelik proleter öncünün bitkin ve yaralı olduğu bir ülkede, yoksulluğun ve sıkıntıların alıp başını gittiği bir anda bu süreci bu

denli hızlı tamamlayabileceğimizi düşünecek kadar çocuk muyuz? Biz daha ana temeli bile atamadık, henüz yalnızca sendikaların katılımıyla sanayi yönetimini deneyler temelinde tanımlamaya başladık. Esas engelin yokluk olduğunu biliyoruz. Kitleleri işin içine katmadığımız doğru değil; aksine, işçi kitleler içinde az da olsa yeteneğe ya da cevhere sahip olan hiç kimseden samimi desteğimizi eksik etmiyoruz. Koşulların biraz da olsa düzelmesi dışında bir şeye ihtiyacımız yok. Kıtlıktan yakamızı kurtarmak için en azından bir-iki yıla ihtiyacımız var. Bu, tarihsel olarak bakıldığında son derece önemsiz bir zaman dilimi, ama bizim koşullarımızda uzun bir zaman. Kıtlıktan bir-iki yıl başımızı alabilirsek, bir-iki yıl fabrikaların çalışması için gerekli yakıtı sağlayabilirsek işçi sınıfından katbekat daha fazla destek alacağız ve saflarından şimdi olduğundan çok daha fazla yetenekli insan çıkacaktır. Bundan kimsenin şüphesi yok ve olamaz da. Bugün bu desteği görmüyoruz, ama istemediğimiz için değil. Aslında bu desteği almak için elimizden geleni yapıyoruz. Hükümetin, sendikaların ya da parti Merkez Komitesi'nin bu yönde tek bir fırsatı bile kaçırdığını kimse iddia edemez. Fakat yoksulluğun inanılmaz boyutlara ulaştığını, her yerde açlığın ve sefaletin hüküm sürdüğünü ve bunun sık sık atalete yol açtığını biliyoruz. Doğruya doğru, kitlelerin içindeki enerjinin ortaya çıkmasını engelleyen bir şey varsa o da başımızdaki bu belalar ve sıkıntılardır. Böyle bir durumda, istatistikler bize yönetim kurulu üyelerinin yüzde 60'ının işçilerden oluştuğunu söylerken, programdaki "sendikalar ... nihayetinde fiilen bir temerküze ulaşmalıdırlar" vb. sözünü Şlyapnikov gibi yorumlamaya çalışmak imkânsızdır.

Programın birinci elden yorumu, kararın sonunda vurgulandığı gibi, gerekli taktiksel dayanışmayı ve birliği gerekli

tartışma özgürlüğüyle birleştirmemizi sağlayacaktır. Kararın özü nedir? Altıncı maddeyi okuyalım:

> RKP Kongresi bütün bunları dikkate alarak, bahsi geçen görüşleri, sendikalist ve anarşist sapmanın ifadesi olduğu düşüncesiyle kesin bir şekilde reddeder ve birincisi, bu fikirlere karşı kararlı ve sistemli bir mücadele yürütmeyi, ikincisi, bu tür fikirlerin propagandasının RKP üyeliğiyle uyuşmadığını kabul etmeyi zorunluluk addeder.
>
> Kongre, parti Merkez Komitesi'ne bu kararları kesin olarak uygulaması talimatını verirken, burada bahsedilen bütün sorunlar hakkında parti üyelerinin en kapsamlı şekilde görüş alışverişinde bulunabilmeleri için özel yayınların, derlemelerin, vb. gerekli zemini oluşturabileceğini ve oluşturması gerektiğini belirtir.

Hepiniz öyle ya da böyle birer ajitatör ve propagandacı olarak, mücadele içindeki siyasal partilerin içinde fikirlerin propaganda edilmesi ile özel yayınlar ve derlemelerde görüş alışverişinde bulunulması arasındaki farkı görmüyor musunuz? Bu kararı anlamı zahmetine giren herkesin bu farkı göreceğine eminim. Merkez Komite'ye aldığımız bu sapmanın temsilcilerinin, Parti Kongresi'nin kararlarına her sınıf bilinçli, disiplinli parti üyesi gibi yaklaşacaklarını umuyoruz. Onların yardımıyla, Merkez Komite'de bu meseleyi özel bir durum yaratmaksızın inceleyeceğimizi umuyoruz. Partide ne olup bittiğini araştıracağız ve bir karara varacağız, ister mücadele eden bir siyasal partinin içinde fikirlerin propagandası, ister özel yayınlar ve derlemelerde görüş alışverişi olsun. İsteyen herkes Engels'ten alıntıları en ince ayrıntısına kadar inceleyebilir. Partiye her zaman yararlı tavsiyelerde bulunabilecek teorisyenlerimiz var. Bu zorunludur. İki-üç tane kapsamlı derleme

yayınlayacağız, bunun hem yararlı hem de mutlak gerekli olduğu kanaatindeyim. Ama bu, fikirlerin propagandası mıdır, yoksa platformların çatışması mıdır? Bu ikisi nasıl birbirine karıştırılabilir? İçinde bulunduğumuz siyasal durumu anlamak isteyen biri bunları birbirine karıştırmayacaktır.

Özellikle zor bir anda siyasal faaliyetimize köstek olmayın, ama bilimsel araştırmalardan da vazgeçmeyin. Şlyapnikov yoldaş, illegal devrimci mücadele deneyimleri üzerine yakın dönemde yayınlanan kitabının ardından, önümüzdeki birkaç ayda boş zamanlarını 'üretici' kavramının tahlili üzerine ikinci bir kitap yazarak doldurursa bizleri çok mutlu edecektir. Ama mevcut karar bir kılavuz olacaktır. En geniş ve en özgür tartışma ortamını sağladık. İşçi Muhalefeti'nin platformu, partinin merkez yayın organında 250 bin adet basıldı. Bu platformu her yönüyle değerlendirdik, bu temelde delegeler seçtik ve sonunda bu kongreyi topladık. Kongre, siyasal tartışmaların özeti mahiyetinde şunu söylemektedir: "Sapma gün ışığına çıkartılmıştır, saklambaç oynamayı bırakalım ve açık konuşalım: Sapmaya sapma demek ve bunu düzeltmek gerekir. Biz bu sapmayı düzelteceğiz ve tartışma teorik bir tartışma olacaktır."

İşte bu yüzden her iki kararı da benimseme, parti birliğini güçlendirme ve hem parti toplantılarında nelerin ele alınacağının hem de kişilerin -teorik sorunları irdeleyerek partiye yardım etmek isteyen komünistlerin, Marksistlerin- boş zamanlarında neleri incelemekte özgür olduğunun tanımlanması teklifini tekrarlıyor ve destekliyorum. (*alkışlar.*)

İlk kez 1921'de *RKP Onuncu Kongresi Tutanakları*
adlı kitapta yayınlandı;
Collected Works, Cilt 32, s. 249-256.

RKP(B) ONUNCU KONGRESİ'NDE 'ONLAR PLATFORMU' DESTEKÇİLERİNİN TOPLANTISINDAKİ BİR KONUŞMANIN TASLAĞI

Mart 1921

1) İşçi Muhalefeti'ndeki üst katmanlar (bürokratik)

2) Alt katmanlar aslında gerçekten proleter olan tabanla bağlantılıdır...

3) İşçi Muhalefeti'nin (üst kademelerindeki) sendikalist ve Mahayevci sapmaya karşı en kararlı ideolojik mücadele,

4) İşçi Muhalefeti'nin sendikalist, anarşist, Mahayevci sapmasını ilkesel olarak mahkûm eden kongre kararı,

5) Her türlü hizbi ya da hizip kalıntısını (yoklama usulüyle yapılan oylamada) reddeden kongre kararı,

6) Partiden ihraç tehdidi ve Merkez Komite'den yedek üyeliğe kaydırma tehdidi (MK + Denetleme Komisyonu + tüm yedek üyeler + üçte ikinin kararıyla??)

7) MK'ya gerçekten proleter unsurları alalım,

8) Nüfuz edin, inceleyin, araştırın, irdeleyin...

9) (Kongrede) bu çizgiyi savunan birkaç konuşmacı derhal seçilmelidir,

10) 'Onlar Platformu'nun bir bürosu *seçilmeli*,

11) MK'nın şu iki konudaki kararı a) genel olarak ve özelde Merkez Komite'de daha fazla birlik ve disiplin; b) Örgütlenme Bürosu'nda daha az bürokratizm,

12) Sonraki toplantı Petrogradlıların (ve Zinovyev'in) geri döndüğü gün (ya da ertesi gün),

13) Parti kongresinin basın *raporu* üzerine kongre kararı; hizip tartışmalarını yumuşatın, birlik sergileyin.

En geç 9 Mart 1921'de yazıldı;
ilk kez 1959'da *Lenin Miscellany XXXVI*'da yayınlandı;
Collected Works, Cilt 42, s. 281-282.

RKP ONUNCU KONGRESİ'NDE PARTİ BİRLİĞİ VE ANARKO-SENDİKALİST SAPMA ÜZERİNE ÖZET KONUŞMA

16 Mart 1921

Yoldaşlar! Burada inanılmaz ağır birtakım ifadeler duyduk ki bunların içinde en ağır olam bence kararımızın iftira olduğu suçlamasıydı. Ama bazı ağır ifadeler kendi kendini teşhir eder. Karar elinizde. İşçi Muhalefeti'nden iki kişiyi Merkez Komite'ye aldığımızı ve 'sapma' tabirini kullandığımızı biliyorsunuz. Bu kelimenin anlamının altım çiziyorum. Ne Şlyapnikov ne de Medvedyev başka bir kelime önerdi. Burada eleştirdiğimiz tezler her görüşten insan tarafından eleştirildi. Buna rağmen, nasıl olur da iftiradan bahsedilebilir? Eğer birine doğru olmayan bir isnatta bulunsaydık, bu ağır ifadenin belli bir anlamı olurdu, ama bu şekliyle, kızgınlık belirtisinden başka bir şey değildir. Burada ciddi bir karşı çıkış yok!

Şimdi de burada bahsi geçen hususlara geliyorum. Demokratik Merkeziyetçilik* grubuna haksızhk yapıldığı söylendi. Gruplar arasındaki anlaşmanın gelişimini ve Demokratik Merkeziyetçilik grubunun temsilcileri tarafından gündeme getirilen Merkez Komite'ye seçim sorunundaki görüş alışverişini takip ettiniz. Bütün İşçi Muhalefeti grubunun ve çok çeşitli görüşlerden bazı önde gelen yoldaşların katıldığı özel konferanstan bu yana benim İşçi Muhalefeti grubundan ve Demokratik Merkeziyetçilik grubundan temsilcilerin Merkez Komite'de temsil edilmelerini özellikle arzu ettiğimi ve bunu açıkça dile getirdiğimi biliyorsunuz. İşçi Muhalefeti'nden bütün yoldaşların ve her görüşten insanın katıldığı konferansta kimse buna karşı çıkmadı.

Demokratik Merkeziyetçilik grubundan bir temsilcinin Merkez Komite'ye asil üye değil, yedek üye olarak seçilmiş olmasının uzun bir görüş alışverişinin ve gruplar arasında varılan bir anlaşmanın sonucu olduğu gayet açıktır. Bunu bir güvensizlik belirtisi ya da Demokratik Merkeziyetçilik grubuna haksızhk olarak değerlendirmek doğru olmaz. Biz Merkez Komite olarak adil olmak istediğimizi vurgulamak için her şeyi yaptık. Bu gerçek silinemez. Buradan birilerine haksızhk yapıldığı şeklinde bir sonuç çıkarmak art niyet gerektirir. Ya da Demokratik Merkeziyetçilik grubundan yoldaşın, karardaki yedinci maddenin fuzuli olduğu, çünkü Merkez Komite'nin zaten bu hakka sahip olduğu şeklindeki iddiasını ele alahm. Biz yedinci maddenin yayınlanmamasını öneriyoruz, çünkü bu maddeyi uygulamak zorunda kalmayacağımızı umuyoruz; bu olağanüstü bir önlemdir.

---

*) 'Decemistler' diye bilinen 'Demokratik Merkeziyetçi'ler, Mart 1919'daki Sekizinci Parti Kongresi'ne kendi platformunu sunan, Ossinski, Sapranov, Smirnov ve Maksimovski gibi partililerin başını çektiği muhalefet grubudur (c.n.)

Ama Demokratik Merkeziyetçilik grubundan bir yoldaş [Kamenski], "Tüzük size bu hakkı veriyor, dediğinde, tüzüğümüzü bilmediğini ve merkeziyetçilik ya da demokratik merkeziyetçilik ilkelerinden bihaber olduğunu gösteriyor. Kongrede seçilmiş bir Merkez Komite'nin kendi üyelerini ihraç etme hakkı olmasına hiçbir demokrasi ya da merkeziyetçilik müsamaha göstermeyecektir. (*Bir ses:* "Partiyi es geçerek.") Bilhassa partiyi es geçerek. Kongre Merkez Komite'yi seçer ve bu suretle seçtiği kişilere olan güveninin sonsuz olduğunu ve onlara önderliği verdiğini göstermiş olur. Partimiz üyelerine karşı Merkez Komite'ye hiçbir zaman böyle bir hak tanımamıştır. Bu önlem tehlikeli durumlarda özellikle benimsenen olağanüstü bir önlemdir. Özel bir toplantı gerekiyor: Merkez Komite, artı yedek üyeler, artı Denetleme Komisyonu, hepsi de aynı oy hakkına sahip. Tüzüğümüzde 47 kişilik böyle bir organ ya da plenumdan bahseden hiçbir madde yoktur ve hiçbir zaman böyle bir şey uygulanmamıştır. Dolayısıyla Demokratik Merkeziyetçilik grubundan yoldaşların ne tüzükten ne de merkeziyetçilik ya da demokratik merkeziyetçilik ilkelerinden haberdar olduklarını tekrarlamahyım. Bu olağanüstü bir önlemdir. Umarım buna başvurmak zorunda kalmayız. Bir açıdan bölünmeye doğru giden görüş ayrılıkları ortaya çıktığında partinin burada duyduğunuz önleme başvuracağı belirtiliyor. Biz çocuk değiliz, zor zamanlar gördük, bölünmeler yaşadık ve bunları atlattık; zorluk nedir biliriz ve tehlikeye tehlike demekten korkmayız.

Önceki kongrelerde, en keskin görüş ayrılıkları olduğunda bile, bir açıdan bölünmeye giden durumlar yaşadık mı? Hayır, yaşamadık. Şimdi böyle bir durum var mı? Evet, var. Bu husus defalarca vurgulandı. Bence bunlar savaşabileceğimiz türde görüş ayrılıklarıdır.

Öte yandan, bu tür kararlarla birliğin yaratılamayacağı, karara göre eleştirinin ancak eyalet komitesi aracılığıyla ifade edilmesi gerektiği, İşçi Muhalefeti'nden yoldaşlara güvensizliğin dile getirildiği ve bunun o yoldaşların Merkez Komite'deki varlıklarına engel oluşturduğu da söylendi. Ne yazık ki bunlar da doğru değil. Neden 'sapma' kelimesini tercih ettiğimizi daha en başta anlattım. Eğer bu kelimeyi beğenmiyorsanız, kararı temel alarak değişiklik talebiyle prezidyuma yollayın. Eğer daha yumuşak bir ifade bulunursa, 'sapma' kelimesinin değiştirilmesini ve ayrıca diğer kısımların da düzeltilmesini teklif edeceğim. Buna bir itirazımız yok. Elbette burada bu tür ayrıntıları tartışamayız. Düzeltmeler ve yumuşatmalar için kararı prezidyuma gönderin. Bunu daha sert ifadelerle dile getirmenin imkânsız olduğu kesindir, bunu kabul ediyorum. Ama kararın, partinin bir kesimini öteki kesimine karşı kışkırtmak anlamına geldiği doğru değildir.

Samara'daki İşçi Muhalefeti grubunun bileşimini bilmiyorum, orada bulunmuşluğum yok; ama hangi görüşten olursa olsun -İşçi Muhalefeti hariç- bir kongre delegesi ya da Merkez Komite üyesi Samara örgütünün bir toplantısında kararda hiçbir kışkırtma olmadığını, aksine İşçi Muhalefeti üyelerinin çoğunluğunu kazanma ve birlik çağrısı olduğunu kanıtlamaya girişirse, kesinlikle başarıya ulaşacağına eminim. Burada 'kışkırtma' tabirini kullananlar, İşçi Muhalefeti'nin sunduğu hizmetlerden bahseden birlik üzerine kararın beşinci maddesini unutuyorlar. Bunlar yan yana sıralanmamış mı? Bir yanda, 'sapmayla suçlu' olduklarını belirten ifade var, diğer yandaysa beşinci madde şöyle diyor: "Ayrıca, kongre, örneğin İşçi Muhalefeti grubunun özel dikkat gösterdiği sorunlara (proleter olmayan ve güvenilmez unsurların partiden atılmaları, bürok-

ratik uygulamalarla savaşına, demokrasinin ve işçilerin inisiyatifinin geliştirilmesi, vb.) ilişkin her somut önerinin azami dikkatle incelenmesi gerektiğini belirtir" vb. Bu kışkırtma mıdır? Hayır, bu yapılan hizmetlerin tanınmasıdır. Biz diyoruz ki: Bir yandan, tartışmada siyasal açıdan tehlikeli bir sapma sergilediniz, öyle ki Medvedyev yoldaşın kararı bile, başka sözcüklerle de olsa, bunu kabul ediyor. Hemen ardından da şunu söylüyoruz: Bürokratik uygulamalara karşı savaşta, henüz yapılabileceklerin hepsini yapmadığımızı kabul ediyoruz. Buna kışkırtma değil, hizmetlerin takdir edilmesi denir!

İşçi Muhalefeti'nden bir yoldaşın Merkez Komite'ye alınması yoldaşça güvenin bir ifadesidir. Ve bunun ardından, hizip kavgalarıyla tansiyonun yükselmediği bir toplantıya katılan herkes bunda bir kışkırtma olmadığının ve bunun yoldaşça güvenin bir ifadesi olduğunun söylendiğini duyacaktır. Olağanüstü önleme gelince, bu geleceğe ait bir meseledir: Biz buna şimdi başvurmuyoruz ve yoldaşça güvenimizi ifade ediyoruz. Eğer teorik olarak hatalı olduğumuzu düşünüyorsanız, konu hakkında onlarca özel bülten yayınlayabiliriz. Eğer örneğin Samara örgütünde konu hakkında söyleyecek yeni bir sözü olan genç yoldaşlar varsa, buyrun Samaralı yoldaşlar, söz sizin! Makalelerinizden birkaçını yayınlayacağız. Kongredeki konuşmalarla kongre dışında atıp tutulan laflar arasındaki farkı herkes görecek. Eğer kararın tam metnini incelerseniz, hiçbir şekilde kırıcı olmayan teorik bir ilke tanımını bulacaksınız. Bunun yanı sıra, bürokratik uygulamalarla savaşta yapılan hizmetlerin tanındığını, yardım ricasını ve dahası partinin en büyük güven ifadesi olarak, Merkez Komite'ye bu gruptan temsilcilerin alındığını göreceksiniz. Bu yüzden yoldaşlar, her iki kararın da yoklama usulüyle oylanmasını, sonra düzeltme

ve gözden geçirme için prezidyuma gönderilmesini teklif ediyorum. Şlyapnikov yoldaş prezidyum üyesi olduğundan, belki de kendisi 'sapma' kelimesi yerine daha uygun bir kelime bulacaktır.

İstifa dilekçelerine gelince, ben şu kararın alınmasını öneriyorum: "Kongre, dağıtılan İşçi Muhalefeti grubunun bütün üyelerine, görevlerinde kalmalarını emreden parti disiplinine boyun eğmeleri çağrısında bulunur ve Şlyapnikov yoldaşın ve diğer bütün yoldaşların istifalarını reddeder.

İlk kez 1921'de *RKP Onuncu Kongresi Tutanakları*
adlı kitapta yayınlandı;
Collected Works, Cilt 32, s. 257-260.

RKP ONUNCU KONGRESİ'NDE RİYAZANOV'IN PARTİ BİRLİĞİ KARARINDA YAPTIĞI DÜZELTME ÜZERİNE

16 Mart 1921*

Kanaatimce, Riyazanov yoldaşın önerisi, maalesef, uygulanabilir değildir. Partiyi ve Merkez Komite üyelerini temel meselelerde anlaşmazlık durumunda partiye başvurma hakkından mahrum bırakamayız. Böyle bir şeyi yapabileceğimizi hayal bile edemiyorum! Mevcut kongre kesinlikle bir sonraki kongre seçimlerini belirleyemez. Diyelim ki Brest Barışı'nın imzalanması gibi bir sorunla karşı karşıya kaldık. Böyle bir sorunun doğmayacağının garantisini verebilir misiniz? Hayır, veremezsiniz. Bu koşullarda, seçimlerin platformlara dayalı ol-

*) Riyazanov'un düzeltmesi şöyledir: "Kongre bütün hizip faaliyetlerini yasaklar ve platformlar temelinde kongre seçimlerini kesinlikle reddeder.

ması gerekebilir. (*Riyazanov*: "Tek bir sorunda mı?") Kuşkusuz. Ama sizin kararınız, "platformlar temelinde seçimlere hayır" diyor. Bunu yasaklama yetkimiz olduğunu düşünmüyorum. Eğer birlik üzerine kararımız ve elbette devrimin gelişimi bizi birleştirirse, platformlar temelinde seçimler tekrarlanmayacaktır. Bu kongrede öğrendiğimiz ders unutulmayacak. Ama eğer koşullar temele ilişkin görüş ayrılıklarına yol açarsa, sorunu bütün partinin önüne getirmeden yasaklama yoluna gidebilir miyiz? Hayır, gidemeyiz! Bu aşırı bir istektir, uygulanabilirliği yoktur ve bunun reddedilmesini teklif ediyorum.

İlk kez 1921'de *RKP Onuncu Kongresi Tutanakları*
adlı kitapta yayınlandı;
Collected Works, Cilt 32, s. 261.

ULAŞTIRMA İŞÇİLERİ TÜM-RUSYA KONGRESİ'NDE YAPILAN KONUŞMA

27 Mart 1921

Yoldaşlar, öncelikle hepinize selamlarımz için teşekkür ediyor ve ben de kongrenizi selamlıyorum. (*alkış tufanı*) Bu kongrenin çalışmaları ve görevleri ile Sovyet devletinin kongreden beklentilerini doğrudan ilgilendiren konuyu ele almadan önce, müsaadenizle biraz konu dışına çıkacağım.

Demin salonunuza girerken, üzerinde "İşçi ve köylülerin devleti sonsuza dek yaşayacaktır" yazılı bir pankarta rastgeldim. Muhtemelen biri bunun çok da uygun bir pankart olmadığını fark edip indirmiş olacak ki, olması gereken yerde değil, bir köşede duran bu tuhaf pankartı okuduğumda kendi kendime şöyle dedim: "Demek ki en temel ve basit konularda bile hâlâ bir kafa karışıklığı var." Gerçekten de, eğer işçi

ve köylülerin egemenliği sonsuza dek sürecekse, hiçbir zaman sosyalizme geçemeyeceğiz demektir, zira sosyalizm sınıfların ortadan kalkmış olmasını gerektirir. İşçi ve köylüler var olduğu sürece sınıflar da olacaktır ve dolayısıyla tam sosyalizm mümkün olmayacaktır. Ekim Devrimi'nden üç buçuk yıl sonra, (indirilip bir kenara koyulmuş olsa bile) böyle tuhaf pankartlarımız olduğunu düşünürken, halkın kullandığı en yaygın sloganlara ilişkin hâlâ büyük bir yanlış anlama olabileceği aklıma geldi. Hepimizin farklı şekillerde tekrarladığı en popüler sloganlarımızdan birini düşünelim: Hepimiz bu kavganın en sonuncu kavgamız olduğunu söylüyoruz. Ama komünistlerin büyük bir kısmına bu son kavgayı (en sonuncu kavga değil elbette, bunu söylemek aşırı bir yorum katmak olur, ama son ve hayati kavgalardan birini) şu an kime karşı verdiklerini sorsak, korkarım yalnızca birkaç kişi bu soruya doğru cevabı verecek ve son, belirleyici kavgalarımızdan birini şu an neye ya da kime karşı verdiğimiz konusunda kafasının net olduğunu gösterecektir. Ayrıca geniş işçi ve köylü kitlelerinin dikkatini çeken siyasal olaylar dikkate alındığında, bu baharda son ve hayati kavgalarımızdan birini kime karşı verdiğimizi bir kez daha netleştirmek ya da en azından netleştirmeye çalışmak zorundayız gibime geliyor. Önce bu sorunu ele alayım.

Bu sorunda doğru yolu bulabilmek için, kanımca, Sovyet iktidarının kaderinin ve genel anlamda, proleter devriminin (yani, Rusya'da ve diğer ülkelerde kapitalistlerin devrilmesini amaçlayan devrimin) seyri ve gelişiminin bağlı olduğu karşıt güçler arasındaki mücadeleyi olabildiğince kesin ve soğukkanlı bir şekilde değerlendirerek başlamamız gerekiyor. Bu güçler nelerdir? Bu güçler arasındaki gruplaşmalar nelerdir?

Şu anda karşılıklı konumları nelerdir? Siyasal durumdaki her belirgin kötüleşme, siyasal olaylardaki her yeni dönemeç, kayda değer nitelikte olmasa bile, aklı başında her işçi ve köylüyü şu soruyu sormaya itmelidir: "Soruna taraf olan güçler hangileridir? Aralarındaki gruplaşmalar nelerdir?" Ancak bu güçleri doğru ve çok soğukkanlı bir şekilde, kendi duygularımız ve arzularımızdan bağımsız olarak değerlendirdiğimizde, genel olarak politikalarımız, özelde de acil görevlerimiz açısından doğru sonuçları çıkarabiliriz. Dolayısıyla size bu güçleri kısaca tarif etmek istiyorum.

Temelde üç güçten bahsedebiliriz. Öncelikle, bize en yakın güç olan proletaryayı ele alalım. Proletarya birinci güçtür, ilk özel sınıftır. Hepiniz bunu gayet iyi biliyorsunuz, zira zaten onun parçasısınız. Şu an proletarya ne durumdadır? Bu sınıf Sovyet Cumhuriyeti'nde üç buçuk yıl önce iktidarı ele geçirmiştir ve o zamandan beridir de kendi egemenliğini (diktatörlüğünü) uygulamaktadır; diğer bütün sınıflardan daha fazla sıkıntı çekmiş ve açlığa, yokluğa ve yorgunluğa daha fazla katlanmıştır. Büyük bölümü Sovyet iktidarının bütün kapitalist dünyaya karşı yürüttüğü amansız bir iç savaşla geçen bu dönem, işçi sınıfına, yani proletaryaya dünya tarihinde eşi görülmedik derecede acı, yokluk, fedakârlık ve sıkıntıya mal olmuştur. Doğrusu garip bir şey oldu. Siyasal iktidarı ele geçiren sınıf bunu iktidarı tek başına ele geçirdiğinin bilinciyle yapmıştı. Proletarya diktatörlüğü kavramının özünde olan bir şeydir bu. Proletarya diktatörlüğü ancak bir sınıf siyasal iktidarı tek başına ele geçirdiğini bildiği ve başkalarını ya da kendini "genel oy hakkı yoluyla halkın rızasına dayanan halk hükümeti" gevezelikleriyle kandırınadığı takdirde bir anlam taşır. Hepinizin bildiği gibi, bu tür sözleri dillendirmekten haz-

zeden çok, hem de epeyce çok insan var, ama neyse ki bunlara proleterler arasında rastlamıyoruz, çünkü proleterler burada proletarya diktatörlüğünün kurulmuş olduğunu ve bunu anayasaya, cumhuriyetin temel kanun metnine yazdırdıklarını anlamış durumdalar. Bu sınıf son derece zor koşullar altında iktidarı tek başına ele geçirdiğinin gayet farkındaydı. Bu zamana kadar siyasal iktidarını her diktatörlükte olduğu gibi, inatçı bir kararlılıkla uyguladı. Bu üç buçuk yılda tarihte hiçbir sınıfın yaşamadığı kadar sıkıntı, yokluk, açlık ve ekonomik açıdan gerileme yaşadı. Bu insanüstü çaba sonucunda, proletaryada muazzam bir yorgunluk, bezginlik ve yıpranma görülmesi şaşırtıcı değildir.

Nasıl oldu da proletaryanın nüfusun diğer kesimlerine nazaran çok daha az olduğu bir ülkede tek bir sınıf dünya burjuvazisinin direnişine ve saldırılarına karşın kendi diktatörlüğünü uygulayabildi? Nasıl oldu da proletaryanın sayıca daha çok, daha sınıf bilinçli, daha disiplinli ve daha örgütlü olduğu ülkelerden silah zoruyla yapay bir şekilde koparılmış olan geri bir ülkede bunu başarabildi? Üç buçuk yıl boyunca nasıl direnebildi? Nereden destek aldı? Desteği içeride bulduğunu, yani köylü kitlelerinden destek gördüğünü biliyoruz. Bu ikinci güç hakkında birazdan daha fazla şey söyleyeceğim, ama öncelikle ilk gücü inceleyelim. Proletaryanın çektiği sıkıntıların hiçbir zaman kendi diktatörlüğü döneminde olduğu kadar büyük ve ağır olmadığını söyledim; zaten fabrikalarda, işyerlerinde, demiryolu depolarında ve atölyelerde yakınlarınızın hayatını gözlemlemiş kişiler olarak bunu biliyorsunuz. Ülke hiçbir zaman bu denli harap ve bitap düşmemişti. Proletarya bu sıkıntılara dayanmasını sağlayan manevi gücü nereden buldu? Bu maddi yoklukların üstesinden gelmek için bir yer-

den manevi güç alması gerektiği açıktır. Bildiğiniz gibi, manevi güç ve destek meselesi muğlâk bir meseledir; her şeyi manevi güç başlığı altında değerlendirebilirsiniz. 'Manevi güç' kavramına muğlâk ya da gerçekdışı bir anlam yükleme tehlikesinden kaçınmak adına kendime şu soruyu soruyorum: Proletaryaya siyasal egemenliğinin getirdiği eşi görülmedik maddi sıkıntılara katlanmak için manevi güç veren şeyin kesin bir tanımını yapabilir miyiz? Sanırım bu bizi net bir cevaba götürecektir. Kendinize şu soruyu sorun: Sovyet Cumhuriyeti ileri ülkeler yerine geri ülkelerle karşı karşıya gelmek zorunda kalsaydı, üç buçuk yıl boyunca bu kadar sıkıntıya katlanıp, dünya kapitalistleri tarafından desteklenen beyaz muhafızların saldırılarına göğüs gerebilir miydi? Apaçık olan cevabı bulmak için soruyu sormak yeterlidir.

Üç buçuk yıl boyunca bize karşı dünyanın en zengin güçlerinin savaştıklarını biliyorsunuz. Karşımıza dikilen ve Kolçak'ı, Yudenç'i, Denikin'i, Vrangel'i destekleyen silahlı güçler -bunu hepiniz gayet iyi biliyorsunuz, çünkü hepiniz savaşta yer aldınız- bizim silahlı güçlerimizden açıkça çok daha üstündü. Bu devletlerin halen bizden çok daha güçlü olduklarını gayet iyi biliyorsunuz. O halde, nasıl oldu da Sovyet iktidarını ezmeye çalıştılar ama başarısız oldular? Böyle bir şey nasıl mümkün oldu? Buna kesin bir cevap verebiliyoruz: Çünkü bütün kapitalist ülkelerin proleterleri bizim yanımızdaydı. Proletarya açıkça Menşeviklerin ve Sosyalist-Devrimcilerin (bunlar her ülkede farklı adlar alıyorlar) etkisi altında olduğu ülkelerde bile bize karşı savaşı desteklemeyi reddetti. Sonunda önderler kitlelere boyun eğmek zorunda kaldılar ve işçiler oyunu bozdular, savaşı sekteye uğrattılar. Zaferi biz kazanmadık, zira silahlı güçlerimiz çok yetersizdi; zafer, emperyalist devletler bütün si-

lahh güçlerini üzerimize salamadıkları için kazanıldı. Bir savaşın seyri ileri ülkelerin işçilerine o denli bağhdır ki onların istekleri çiğnenerek savaş yürütülemez. Nitekim işçilerin pasif ve yarı pasif direnişleri bize karşı savaşı bozdu. Bu reddedilemez gerçek bize Rusya proletaryasının üç buçuk yıl boyunca direnip kazanmak için gerekli manevi güç için hangi kaynaktan yararlandığı sorusuna kesin bir cevap verebilir. Rusya işçisinin manevi gücü, Avrupa'nın bütün ileri ülkelerinin proleterlerinin ona bu mücadelede verdiği elle tutulur yardım ve desteği biliyor ve fark ediyor olmasında saklıydı. Yakın döneme ait şu en önemli olay, bu ülkelerdeki işçi sınıfı hareketinin girdiği yönü göstermektedir: İngiltere, Fransa, İtalya ve kültürel ya da ekonomik gelişim açısından farkhhk gösteren (gerek savaşta yenilmiş gerekse de zafer elde etmiş) diğer ülkelerin Sosyalist Partilerindeki bölünme. Bütün ülkelerde bu yılın en önemli olayı, Rusya'da Menşevik ve Sosyalist-Devrimci adını alan Sosyalist ve Sosyal-Demokrat Partilerin yıkıntıları üzerinde, işçi sınıfının en ileri kesimlerinin verdiği destekle Komünist Partilerin kurulmuş olmasıdır. Elbette bize karşı saldırıları ileri ülkeler değil de, güçlü proleter kitlelerin bulunmadığı geri ülkeler gerçekleştirmiş olsaydı, değil üç buçuk yıl, üç buçuk ay bile dayanamazdık. Proletaryamız emperyalistlerin Sovyet iktidarı hakkında yaydıkları milyonlarca yalana rağmen ve işçilerin bizim için mücadelesini engelleyeceğini beklediğimiz ve engelleyen 'işçi önderleri'nin (Menşeviklerin ve Sosyalist-Devrimcilerin) çabalarına rağmen bizi destekleyen ileri ülkelerin işçilerinin sempatisine yaslanmamış olsaydı, manevi güce sahip olabilir miydi? Bu destek sayesinde, sayıca zayıf olan, yoksulluk ve yokluk nedeniyle beli bükülmüş Rusya proletaryası kazandı, çünkü manevi güce sahipti.

İşte, ilk güç budur.

İkinci güç, gelişkin sermaye ile proletarya arasında durmaktadır. Bu güç küçük burjuvazi, yani köylülüğün şahsında Rusya'da nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturan küçük mülk sahipleridir. Rusya'da bu kesim esasen küçük mülk sahipleri ve küçük çiftçilerden oluşmaktadır. Onda dokuzu böyledir ve başka türlü de olamaz. Onlar sermaye ile emek arasında her gün devam eden yoğun mücadelede yer almıyorlar. Onlar eğitim almadılar; ekonomik ve siyasal koşulları onları birbirlerine yakınlaştırmaktan ziyade ayırmakta, birbirlerine yabancılaştırmakta ve milyonlarca dağınık küçük mülk sahibine dönüştürmektedir. İşte hepinizin çok iyi bildiği gerçekler bunlardır. Bunu değiştirmek için kolektiflere, kolektif çiftliklere ve komünlerle geçen yıllara ihtiyaç var. Proletarya diktatörlüğünün devrimci enerjisi ve bağlılığı sayesinde, bu güç sağdaki düşmanlarından (toprak sahibi sınıftan) kurtulmayı, onları hızla temizlemeyi ve egemenliklerini görülmedik bir hızla kaldırmayı başardı. Fakat toprak sahiplerinin egemenliğini ne kadar hızlı ortadan kaldırdıysa, devletleştirilmiş toprak üzerinde işletmeye ne kadar hızlı geçtiyse, küçük bir azınlık oluşturan *kulak*'larla ne kadar kararlı bir şekilde hesaplaştıysa, kendisi de o kadar çabuk bir şekilde küçük mülk sahibine dönüştü. Bu dönemde Rusya köylerinde bir tesviye süreci yaşandığını biliyorsunuz. Ekilebilir büyük toprakları olan köylülerle toprağı olmayan köylülerin sayısı azalırken, orta büyüklükte çiftliklerin sayısı arttı. Köylerimiz bu dönemde daha da küçük burjuvalaştı. Küçük burjuvazi bağımsız bir sınıftır, toprak sahipleriyle kapitalistler kovulup ortadan kaldırıldıktan sonra proletaryanın karşısına dikilebilecek yegâne sınıftır. İşte bu sebeple

pankartlara işçi ve köylülerin egemenliğinin sonsuza dek devam edeceğini yazmak saçmadır.

Bu gücün siyasal mizacını biliyorsunuz. Küçük burjuvazi yalpalayan bir güçtür. Bunu devrimimiz sırasında ülkenin dört bir tarafında gördük. Rusya'da, Sibirya'da ve Ukrayna'da bazı yerel özellikler vardı, ama sonuç her yerde aynıydı: yalpalayan bir güç. Küçük burjuvazi uzunca bir süre, Kerenski'nin yardımıyla Kolçak döneminde, Menşevik Maiski'nin Kolçak ya da onun seleflerinden birinin bakanlığını yaptığı Samara'daki Kurucu Meclis yönetiminde vs., Sosyalist-Devrimcilerle Menşeviklerin sürekli kontrolü altındaydı. Bu güç proletaryanın önderliği ile burjuvazinin önderliği arasında gidip geliyordu. Neden önderliği kendi eline almamıştı? Sonuçta küçük burjuvazi ezici çoğunluğu oluşturmaktadır Alamazdı, çünkü bu kitleler tam da ekonomik koşullarından ötürü kendi çabalarıyla örgütlenip birleşemezler. Yüzyıllardır bütün ülkelerde halkı aptallaştırmaya yarayan ve bizde Sosyalist-Devrimcilerle Menşevikler tarafından aylarca uygulanan ama 'her seferinde tam da aynı yerde' başarısızlığa uğrayan 'genel oy hakkı', kurucu meclis ve bu türde 'demokrasi' hakkında edilen boş laflarla yönünü şaşırmayan herkesin gözünde bu açıktır. (*alkışlar*) Sonucun her yerde aynı olduğunu kendi deneyimlerimizden biliyoruz ve zaten son yüz elli yıllık modern tarihe bakarsak, bütün dünyadaki devrimler de bunu doğrulamaktadır: Genel olarak küçük burjuvazi, özelde de köylüler güçlerini ortaya koyma ve siyaseti ya da ekonomiyi kendi bildikleri gibi yönlendirme girişimlerinde hep başarısızlığa uğramışlardır. Onlar ya proletaryanın ya da kapitalistlerin peşinden gitmek zorunda kalmışlardır; onlar için üçüncü bir yol söz konusu olamaz. Orta yolun mümkün

olduğunu düşünen biri boş bir hayalperesttir. Siyaset, iktisat ve tarih alanında onları çürütecek yığınla malzeme vardır. Marx'ın bütün öğretileri şunu göstermektedir: Küçük mülk sahipleri üretim araçları ve toprağın sahibi haline geldikleri anda, aralarındaki mübadele kaçınılmaz olarak sermayenin doğuşuna ve aynı anda sermaye ile emek arasında uzlaşmaz karşıthklara yol açar. Sermaye ile proletarya arasındaki mücadele kaçınılmazdır; bu yasa dünyanın dört bir tarafında kendisini göstermektedir. Kendisini kandırmak istemeyen biri bu yasayı kabul etmek zorundadır.

Bu temel ekonomik gerçekler, bu gücün neden kendi çabalarıyla kendini gösteremediğini ve bütün devrimler tarihinde bu yöndeki girişimlcrinin hep başarısız olduğunu açıklamaktadır. Proletarya devrime önderlik edemediğinde, bu güç her zaman burjuvazinin peşine takılmıştır. Bütün devrimlerde olan budur. Ruslar da elbette aynı hamurdandır ve böyle değilmiş gibi davranmaya çahştıkları takdirde, gülünç duruma düşmekten kurtulamayacaklardır. Tarih herkese aynı muamelede bulunur. Biz özel olarak Kerenski döneminde bunun doğruluğunu görme fırsatı elde ettik. O dönemde hükümet Bolşeviklere kıyasla çok daha fazla siyasal önderin desteğine sahipti. Hepsi de siyaset ve devlet idaresi konusunda engin deneyime sahip, akılh, eğitimli insanlardı. Bizim yönetimimizde sabotajlara girişirken, Menşeviklerle Sosyalist-Devrimcilerin desteğini almış Kerenski hükümetini sabote etmemiş olan memurları sayarsak, ezici bir çoğunluk oluşturduklarını görürüz. Ama yine de Kerenski hükümeti tutunamadı. Demek ki iktidarı devralmadan onyıllar önce edindikleri devlet yönetme sanatına ahşkın olan entelektüel ve eğitimli güçlerin muazzam üstünlüğüne taş koyan etkenler vardır. Olaylar birtakım küçük değişikliklerle Ukrayna'da, Don'da

ve Kuban bölgelerinde ayın seyri izledi ve sonuç tastamam ayın oldu. Bu bir tesadüf olamaz. İşte, ikinci gücü yöneten ekonomik ve siyasal yasa budur: Yani, ya proletaryanın önderliği (zorlu bir yol, ama toprak sahipleriyle kapitalistlerin egemenliğinden kurtarabilecek bir yol) ya da ileri demokratik cumhuriyetlerde, hatta bedelsiz toprak dağıtımının henüz tamamen bitmediği, ama bunun sermayenin tam egemenliğine yol açtığı Amerika'da (ülkeye göç eden herkese parasız 650 bin metrekare toprak veriliyordu ki bundan daha iyisi düşünülemez!) bile görülen kapitalistlerin önderliği.

İşte, ikinci güç budur.

Bizde bu ikinci güç yalpalıyor ve özellikle yıpranmış durumdadır. Devrimin yüklerini taşımak zorunda kalmış ve son birkaç yılda sırtına yeni yükler bindirilmiştir: Kötü hasat yılı, yem sıkıntısı yüzünden hayvanların telef olmasıyla artı tahıla zorla el koyulması, vs. Bu koşullar altında köylü kitlelerinin oluşturduğu bu ikinci gücün umutsuzluğa kapılması doğaldır. Toprak sahiplerinin defedilmesinin üzerinden üç buçuk yıl geçmiş olmasına karşın koşullarında bir iyileşme düşünemiyorlar, oysa iyileşme her geçen gün acil bir zorunluluk haline geliyor. Dağılan ordudan geri dönenler düzgün bir iş bulamıyorlar ve böylece bu küçük burjuva güç, taleplerini huzursuzluğuyla ifade eden anarşik bir unsura dönüşüyor.

Üçüncü gücü ise hepiniz tanıyorsunuz: toprak sahipleri ve kapitalistler. Bu ülkede artık göze batar durumda değiller. Ama hayati bir olay, son birkaç haftanın hayati bir dersi, gerçekliğe her şeyden daha parlak bir şekilde ışık tutan bir şimşek oldu âdeta: Kronstadt olaylarından bahsediyorum.

Şu an Avrupa'da beyaz muhafızların olmadığı tek bir ülke yok. Avrupa'daki Rus mültecilerin sayısının yaklaşık 700

bin olduğu tahmin ediliyor. Bunlar kaçak kapitalistler ile Sovyet egemenliğinde dikiş tutturamamış büro çalışanlarından oluşuyor. Rusya'da bu üçüncü güçten eser yok, hepsi göçüp gitti, ama Kolçak'ı, Yudeniç'i ve Vrangel'i olduğu gibi onu da para ve başka araçlarla destekleyen dünya kapitalistleriyle ittifak halinde yaşıyor ve iş görüyorlar. Bu insanları hepimiz hatırlıyoruz. Son birkaç gündür gazetelerimizde beyaz muhafız basınından Kronstadt olaylarını irdeleyen bol miktarda alıntı yapıldığı dikkatinizi çekmiştir. Paris'te bir gazete çıkaran Burtsev ve keza Milyukov son birkaç gündür bu olayları ele alıyorlar; bunları hepiniz okumuş olmalısınız. Gazetelerimiz neden bu olaya böylesine ilgi gösterdiler? Doğru mu bu? Evet, doğru, çünkü düşmanımız hakkında net bir fikre sahip olmak zorundayız. Yurtdışında olduklarından çok göze batmıyorlar, ama çok uzağa gitmediklerini, yalnızca birkaç yüz kilometre uzakta olduklarını ve orada pusuya yattıklarını görmemiz gerekiyor. Düşman henüz mevta olmadı, sapasağlam yaşıyor ve zaman kolluyor. İşte bu sebeple gözümüz üzerinde olmalı, özellikle de düşman salt mültecilerden oluşmadığı için. Hayır! Burada dünya sermayesiyle birlikte hareket eden, dünya sermayesinin temsilcileri söz konusudur.

Yurtdışında yayınlanan beyaz muhafız gazetelerinden parçaların İngiliz ve Fransız gazetelerinden parçalarla yan yana aktarıldığı dikkatinizi çekmiştir. Hepsi de tek bir ağızdan konuşuyor, tek bir koro, tek bir orkestra gibi. Bu tür orkestraların notaya bağlı tek bir adam tarafından yönetilmediği doğrudur. Uluslararası sermaye orkestra şefinin değneğinden daha sade araçlardan yararlanıyor, ama ortada yalnızca tek bir orkestra olduğu bu gazetelerden aktarılan parçalardan anlaşıla-

bilir. Onlar "Bolşeviklersiz Sovyet iktidarı" sloganını kabul edeceklerini açıkladılar. Milyukov bunu özellikle sarih bir şekilde izah ediyor. Milyukov tarihi dikkatle incelemiş ve birinci elden tanıkhk ettiği Rusya tarihiyle bilgilerini tazelemiştir. Kitaplar aracıhğıyla yürütülen yirmi yılhk incelemelere yirmi ayhk kişisel deneyimlerini eklemiştir. Bunun sonucunda, "Bolşeviklersiz Sovyetler" sloganını kabul etmeye hazır olduğunu söylüyor. Oradan, Paris'ten bunun sağa doğru mu, yoksa sola, anarşistlere doğru mu ufak bir kayma olacağını göremiyor. Oradan baktığında, Kronstadt'ta neler olup bittiğini göremiyor, ama monarşistlere acele ederek ve ortahğı ayağa kaldırarak işi bozmamalarını söylüyor. Sola doğru bir kayma bile olsa, Bolşeviklere karşı Sovyet iktidarını desteklemeye hazır olduğunu söylüyor.

Milyukov bunları yazıyor ve yazdıklarında sonuna kadar hakhdır. Kronstadt olaylarının Bolşeviklersiz bir Sovyet yönetimi kurma çabasını ortaya koyduğunu söylediğinde, Rusya tarihinden ve toprak sahipleriyle kapitalistlerden az da olsa bir şeyler öğrendiğini gösteriyor. Bu talep biraz serbest ticaret, biraz da kurucu meclis ile hafif bir sağa kayma talebidir; hangi Menşeviği dinlerseniz dinleyin, aynı şeyi söylediğini duyacaksınız, belki bu salonun dışına bile çıkmanıza gerek yok. Kronstadt olaylarının sloganı hafif bir sol sapma (yani, sıkıntıların, savaşın ve ordudaki terhislerin peyda ettiği anarşistlerin var olduğu Sovyetler) ise, neden Milyukov bunu destekliyor? Çünkü her türlü sapmanın ya proletarya diktatörlüğüne ya da kapitalistlere varacağını biliyor.

Siyasal iktidar başka türlü var olamaz. Şu an son kavgamızı değil, son ve belirleyici kavgalarımızdan birini veriyor olsak da, "bugün son kavgalarımızdan birini kime karşı vereceğiz?"

sorusuna tek doğru cevap, "İçerideki küçük burjuva anarşisine karşı" olmalıdır. (*alkışlar*) Toprak sahipleriyle kapitalistlere gelince, onları ilk seferde yendik, ama yalnızca ilk seferde: İkinci kapışma uluslararası arenada gerçekleşecek. Modern kapitalizm bizden katbekat daha güçlü olsa bile bize karşı savaşamıyor, çünkü orada, ileri ülkelerde, işçiler dün savaşı bozdular ve bugün olsa çok daha etkili bir şekilde bozarlar, çünkü orada savaşın sonuçları her geçen gün daha da hissediliyor. İçerideki küçük burjuva unsuru alt ettik, ama o yeniden kendisini gösterecektir. Toprak sahipleriyle kapitalistler, özellikle de Milyukov gibi akıllı olanları bunu dikkate alıyorlar. Bu yüzden Milyukov monarşistlere şöyle diyor: "Kırın kıçınızı oturun, sesinizi çıkarmayın, yoksa Sovyet iktidarını güçlendirmekten başka bir şey yapmış olmayacaksınız. Köylülerin geçici desteğiyle emekçilerin kısa süreli diktatörlükler kurdukları ama iktidarlarını sağlamlaştıramadıkları ve böylece bir süre sonra her şeyin geri sardığı devrimlerin genel seyri bunu kanıtlamaktadır. Bunun sebebi köylülerin, emekçilerin, küçük mülk sahiplerinin kendi politikalarının olamaması ve bir yalpalama döneminin ardından geri çekilmek zorunda kalmalarıdır. Büyük Fransız Devrimi'nde ve daha küçük bir ölçekte, bütün devrimlerde olan buydu. Elbette bu dersleri herkes öğrenmiştir. Beyaz muhafızlarımız sınır dışına çıktılar, üç günlük uzaklığa gittiler ve Batı Avrupa sermayesinin desteği ve yardımıyla pusuya yatmış, zaman kolluyorlar. Durum budur. Proletaryanın görev ve ödevlerinin ne olduğunu buradan rahatça çıkartabiliriz.

Bezginlik ve tükenmişlik belli bir ruh haline ve bazen de umutsuzluğa yol açar. Her zaman olduğu gibi, bu ruh hali genellikle devrimci unsurlar arasında anarşizmi beslemektedir.

Bütün kapitalist ülkelerde böyle oldu, bizde de olan budur. Küçük burjuva unsur son birkaç yılda yaşadığı büyük zorluklar nedeniyle bugün bir kriz içindedir; yaşadığı zorlukların 1919'da proletaryanın yaşadığı kadar büyük olmadığı doğrudur, ama yine de büyük zorluklar yaşadığı reddedilemez. Köylülük devleti kurtarmak adına tahıla karşılıksız zorla el konmasını kabul etmek zorunda kaldı, ama artık bu yükü kaldıramıyor. Köylülükteki kafa karışıklığının ve yalpalamaların sebebi budur. Kapitalist düşmanlarımız bu gerçeği dikkate alarak, "biraz daha iteleyelim, kendiliğinden düşecek" diyorlar. İşte, bütün Rusya'da ve uluslararası alanda sınıf güçleri arasındaki saflaşmanın ışığında Kronstadt olaylarının anlamı budur. İşte, son ve hayati kavgalarımızdan birinin anlamı budur, zira bu küçük burjuva-anarşist unsuru henüz alt edemedik ve devrimin şu anki kaderi bu işi başarıp başaramayacağımıza bağlıdır. Bunu yapamazsak, Fransız Devrimi gibi dağılırız. Bunun olması kaçınılmazdır ve laflarla ya da bahanelerle gözümüzün boyanmasına izin vermemeliyiz. Bu kitlelerin durumunu iyileştirmek ve proleter önderliği korumak için elimizden geleni yapmalıyız. Bunu yaparsak, Avrupa'daki büyüyen komünist devrim hareketi daha da güçlenecektir Bugün gerçekleşmemiş olması, yarın ya da ertesi gün gerçekleşmeyeceği anlamına gelmez, yeter ki dünya tarihinde bugün ile yarın arasındaki farkın en az birkaç yıl demek olduğunu bilelim.

Şu an son ve hayati kavgalarımızdan birinde ne için mücadele ettiğimiz sorusuna benim vereceğim cevap budur. Rusya'daki son olaylara ve sınıf mücadelesinin anlamına ilişkin düşüncelerim bunlardır. Mücadelenin bugün neden bu kadar şiddetlendiği ve neden baş düşmanı Yudeniç, Kolçak ya da Denikin değil, kendi koşullarımız olarak gördüğümüz artık açıktır.

Şimdi, zaten çok uzamış olan konuşmamın son kısmına geçebilirim: Demiryolu ve gemi taşımacılığının durumu ve Demiryolu ve Gemi Taşımacılığı İşçileri Kongresi'nin görevleri. Burada genel hatlarıyla anlattıklarımın bu görevlerle yakından bağlantılı olduğunu düşünüyorum. Proletaryanın günlük ekonomik faaliyeti bakımından sanayi ve tarımla en yakın temasta olan kesiminin demiryolu işçileri ve gemiciler olduğunu söylemek yanlış olmaz. Kentlere gıda maddeleri tedarik etmeniz ve mamul malları köylere taşıyarak kırsal bölgeleri canlandırmanız gerekiyor. Bu herkes için açıktır, ama demiryolu ve gemi işçileri için daha da açıktır, çünkü bu onların günlük çalışmasıdır. İşte mevcut durumda demiryolu ve gemi işçilerine düşen son derece önemli görev ve sorumluluklar buradan doğmaktadır.

Hepinizin bildiği gibi, kongreniz sendikanın üst ve alt kesimleri arasındaki sürtüşmelerin ardından toplandı. Bu sorun son parti kongresinde gündeme getirildiğinde, üst kesimi alt kesime tabi kılarak, üst kesimlerin bence küçük olan ama her halükarda düzeltilmesi gereken hatalarını düzelterek iki kesimi barıştırma kararı alındı. Parti kongresinin bu hataları düzelttiğini, kongrenin Komünist Parti saflarını daha öncesinde olmadığı kadar dayanışma ve birlik içinde bitirdiğini biliyorsunuz. Proletaryanın öncüsünün, yani önde gelen kesiminin küçük burjuva-anarşist unsurun hareketine verebileceği meşru, zorunlu ve yegâne doğru cevap budur. Eğer biz sınıf bilinçli işçiler bu hareketin oluşturduğu tehlikeyi fark edersek, eğer güçlerimizi birleştirir, çok daha uyumlu çalışır ve çok daha fazla dayanışma sergilersek, güçlerimizi misli misli katlarız. Askeri saldırıya karşı elde ettiğimiz zaferin ardından, şimdi de günlük hayatımızı her yönden rahatsız eden ve bu se-

beple, tekrarlıyorum, tehlikeli olan bu unsurun yalpalamaları ve tereddütlerinin üstesinden geleceğiz. Dikkatine sunulan yanlışları düzelten parti kongresinin kararları, proleter ordusunun dayanışmasını ve birliğini artırması bakımından ileri doğru atılmış büyük bir adımdır. Kongreniz de aynı şeyi yapmalı ve parti kongresinin kararlarını hayata geçirmelidir.

Tekrarlıyorum: Devrimin kaderi hepsinden önce proletaryanın bu kesiminin çalışmasına bağlıdır, başka bir kesiminin değil. Tarım ile sanayi arasındaki mübadelenin yeniden başlaması gerekiyor ve bunun için de maddi bir temele ihtiyacımız var. Nedir bu maddi temel? Elbette demiryolu ve gemi taşımacılığıdır. İşte bu yüzden kendinizi çalışmanıza adamakla yükümlüsünüz ve bu yalnızca Komünist Parti üyeleri olan ve dolayısıyla proletarya diktatörlüğünün bilinçli aracıları olan sizler için değil, aynı zamanda partili olmayan, ama bir-bir buçuk milyon üyeli bir taşımacılık işçileri sendikasını temsil eden işçiler için de geçerlidir. Hepiniz devrimimizin ve önceki devrimlerin derslerini öğrenerek, mevcut durumun bütün ciddiyetini anlamak zorundasınız. Eğer "Özgürlük" "Kurucu Meclis" "Özgür Sovyetler" gibi sloganların (etiketleri değiştirmek o kadar kolaydır ki Milyukov bile bir Kronstadt Sovyet Cumhuriyeti'nin destekçisi haline gelebilmiştir) sizi aldatmasına izin vermezseniz, gözlerinizi sınıf güçleri arasındaki saflaşmaya kapamazsanız, bütün siyasal çıkarımlarınız sağlam ve sağlıklı bir zemine kavuşacaktır. O zaman, proleter devriminin şimdiye kadar olduğu gibi kendinden emin bir şekilde zafere mi ilerleyeceğinin, yoksa yalpalamaların ve tereddütlerin beyaz muhafızların zaferine mi yol açacağının bize bağlı olduğu bir kriz döneminden geçtiğimizi göreceksiniz. Belirtmekte yarar var, beyaz muhafızların zaferi durumu iyileştirmek bir

tarafa, Rusya'yı devrimden onyıllarca geriye savuracaktır. Demiryolu ve gemi taşımacılığı işçilerinin temsilcileri olarak sizlerin çıkarabileceği ve çıkarması gereken yegâne sonuç budur. Daha fazla proleter dayamşması, daha fazla proleter disiplini! Yoldaşlar, ne pahasına olursa olsun bunu başarmak ve zafere ulaşmak zorundayız. (*alkış tufanı*)

İlk kez 29-30 Mart 1921'de *Pravda*'nın
67-68. sayılarında yayınlandı;
Collected Works, Cilt 32, 272-284.

AYNİ VERGİ ÜZERİNE (YENİ POLİTİKANIN ÖNEMİ VE KOŞULLARI)

21 Nisan 1921

[...]

SİYASAL ÖZET VE ÇIKARILAN SONUÇLAR

Kısaca da olsa, siyasal duruma, bu durumun yukarıda genel hatlarıyla ortaya koyduğum* ekonomik gelişmelere bağlı olarak nasıl şekillendiğine ve değişiklik gösterdiğine değinmek zorundayım.

1921'de ekonomimizin temel özelliklerinin, 1918'dekiyle hâlâ aynı olduğunu söylemiştim. 1921 baharında, öncelikle mahsul kıtlığı ve hayvanların telef olması nedeniyle, köylüle-

*) Bkz. V.I. Lenin, *Sosyalizme Geçiş Döneminde Ekonomi*, çev. Ferit Burak Aydar, Agora Kitaplığı, 2010, s. 185-224.

rin durumu, savaş ve ambargo sonucunda zaten son derece kötüyken, daha da kötü bir hal aldı. Bu durum, genel olarak konuşacak olursak, küçük üreticinin 'doğa'sını yansıtan siyasal yalpalamalara yol açtı. Bu yalpalamaların en göze çarpan ifadesi, Kronstadt ayaklanmasıdır.

Kronstadt olaylarının en temel özelliği, küçük burjuva unsurun yalpalamasıdır. Ortada açık, kesin ve tam olarak formüle edilmiş bir şey yoktu. 'Özgürlük', 'ticaret özgürlüğü', 'kurtuluş', 'Bolşeviklersiz Sovyetler', Sovyetlerde yeni seçimler ya da 'parti diktatörlüğü'nden kurtulma, vb. muğlâk sloganlar duyduk. Gerek Menşevikler gerekse Sosyalist-Devrimciler, Kronstadt olaylarını 'kendilerine' mal ettiler. Viktor Çernov, Kronstadt'a bir ulak gönderdi. Bu ulağın önerisi üzerine Kronstadt önderlerinden biri olan Menşevik Valk, *Kurucu Meclis*'ten yana tavır aldı. Beyaz muhafızlar derhal, denebilir ki, şimşek hızıyla bütün güçlerini '*Kronstadt için*' seferber ettiler Kronstadt'taki askeri uzmanları, yalnızca Kozlovski değil, çok sayıda uzman, Oranienbaum'un ele geçirilmesi için bir plan hazırladılar. Bu plan, yalpalayan Menşevikleri, Sosyalist-Devrimcileri ve partili olmayan unsurları korkuttu. Yurtdışında yayınlanan elliden fazla Rus beyaz muhafız gazetesi, '*Kronstadt için*' azgın bir kampanya yürütmeye başladılar. Büyük bankalar. mali sermayenin bütün güçleri, Kronstadt'a yardım için para topladılar. Burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin kurnaz önderi Kadet [Partisi'nden] Milyukov, Kurucu Meclis konusunda acele etmeye hiç gerek olmadığını ve *Bolşevikler olmadığı takdirde bir Sovyet hükümetinin* desteklenebileceğini ve desteklenmesi gerektiğini safdil Viktor Çernov'a doğrudan, Kronstadt olaylarıyla bağlantıları sebebiyle Petrograd'da hapiste olan Menşevik Dan ve Rojkov'a da dolaylı yollardan sabırla anlattı.

Elbette küçük burjuva lafazanı Çernov gibi ya da Marksizme benzeyecek şekilde süslenmiş küçük burjuva reformizminin şahı Martov gibi kendini beğenmiş ahmaklardan daha akıllı olmak kolaydır. Burada esas mesele, Milyukov'un birey olarak daha zeki olması değil, büyük burjuvazinin parti önderinin, tam da sınıfsal konumu sebebiyle, olayların sınıfsal özünü ve siyasal yönlerini küçük burjuvazinin önderleri olan Çernov ve Martov'lardan daha açık bir şekilde görmesi ve anlamasıdır. Burjuvazi kapitalist düzende, hem monarşi hem de en demokratik cumhuriyetle kaçınılmaz şekilde egemenliğini sürdürebilen ve yine kaçınılmaz şekilde dünya burjuvazisinin desteğini alan bir sınıf gücüdür. Ama küçük burjuvazi, yani İkinci Enternasyonal'in ve 'İki-buçukuncu' Enternasyonal'in bütün kahramanları, ekonomik koşullar gereği, sınıfsal iktidarsızlığın ifadesinden başka bir şey olamazlar. Yalpalamaları, lafazanlıkları ve acizlikleri bu yüzdendir. 1789'da küçük burjuvalar hâlâ içlerinden büyük devrimciler çıkarabiliyorlardı. 1848'de gülünç ve acınacak bir haldeydiler. 1917-1921'de oynadıkları gerçek rol, adları ister Çernov, ister Martov, ister Kautsky, ister MacDonald olsun vb., gericiliğin en iğrenç suç ortaklığını ve düpedüz uşaklığını yapmaktır.

Martov Berlin'deki gazetesinde, Kronstadt'ın Menşevik sloganlar benimsemekle kalmayıp, beyaz muhafızların, kapitalistlerin ve büyük toprak sahiplerinin hizmetinde olmayan bir Bolşevik karşıtı hareketin mümkün olduğunu kanıtladığını söyleyerek, kendini beğenmiş bir darkafalıdan başka bir şey olmadığını göstermiş oldu. Söylediği şey özünde şudur: "Bütün gerçek beyaz muhafızların Kronstadt isyancılarını selamladığı ve Kronstadt'a yardım için bankalar üzerinden para topladığı gerçeğine gözümüzü kapayalım!" Çernov ve Martov'lar-

la karşılaştırıldığında Milyukov hakhdır, zira o *gerçek* beyaz muhafız gücün, kapitalistlerin ve toprak sahiplerinin gücünün *doğru* taktiklerini ortaya koymaktadır. Şöyle diyor: "Bolşevikler devrildiği *sürece*, kimi desteklediğimizin önemi yok, ister anarşistler olsun, ister herhangi bir Sovyet hükümeti, *yeter ki* Bolşevikler devrilsin, *yeter ki bir iktidar değişikliği olsun*; değişiklik ister sağa ister sola doğru olsun, ister Menşevikler ister anarşistler gelsin, hiç önemi yok, yeter ki Bolşeviklerden uzak olsun. Ondan sonrası kolay, 'biz' Milyukov'lar, 'biz' kapitalistler ve toprak sahipleri, geri kalanını 'kendimiz' hallederiz. Sibirya'da Çernov ve Maiski'ye, Macaristan'da Macar Çernov ve Martov'larına, Almanya'da Kautsky'ye ve Viyana'da Friedrich Adler ve şürekâsına yaptığımız gibi, anarşist zibidilerin kıçına tekmeyi basmayı biliriz." Bütün ülkelerdeki bütün devrimlerde gerçek, soğukkanh burjuvazi böyle yüzlerce kendini beğenmiş darkafahyı (ister Menşevik ister Sosyalist-Devrimci ister partisiz olsun) parmağında oynatmış ve defalarca kapının önüne koymuştur. Tarih bunun şahididir. Gerçekler bunu göstermektedir. Kendini beğenmişler konuşur, Milyukov'lar ve beyaz muhafızlar iş bitirirler.

Milyukov şunları söylerken sonuna kadar hakhdır: "İster biraz sağa, ister biraz sola olsun, yeter ki iktidar Bolşeviklerden uzaklaşsın, gerisi çorap söküğü gibi gelir. Bütün ülkelerdeki devrimler tarihinin, ortaçağdan bu yana modern tarihin doğruladığı sınıfsal gercek budur. Dağınık küçük üreticiler, köylüler, ekonomik ve *siyasal açıdan* ya burjuvaziye (kapitalist düzende bütün ülkelerde, bütün modern devrimlerde böyle olmuştur, her zaman da böyle olacaktır) ya da proletaryaya (modern tarihin en büyük devrimlerinden bazılarının tepe noktasında çok kısa süreliğine rüşeym halinde olan buydu; 1917-1921'de Rus-

ya'daysa daha gelişmiş biçimiyle böyle olmuştur) iltihak ederler. Ancak kendini beğenmişler 'üçüncü' bir yol ve bir 'üçüncü güç' hakkında konuşup, hayaller kurarlar.

Bolşevikler can havliyle yürüttüğümüz mücadelelerinin seyri içinde, muazzam zorluklara göğüs gererek, yönetme yeteneği olan bir proleter öncüsü yetiştirdiler; proletarya diktatörlüğünü kurdular ve başarıyla savundular. Dört yıllık pratik deneyimin sınavından geçtikten sonra, Rusya'daki sınıf güçleri arasındaki ilişki gün gibi aşikârdır: Yegâne devrimci sınıfın çelikleşmiş ve mücadele ateşinde pişmiş öncüsü, yalpalayan küçük burjuva unsur ve ülke dışında hazır kıta bekleyen, dünya burjuvazisinin desteğini arkasına almış olan Milyukov'lar, kapitalistler ve toprak sahipleri. Şurası çok açık: Yaşanacak bir 'iktidar değişikliği'nden ancak burjuvazi yararlanabilir ve kesinlikle yararlanacaktır.

Yukarıda alıntı yaptığım 1918 tarihli broşürde. bu husus çok net bir şekilde ifade edilmişti: 'Baş düşman', 'küçük burjuva unsur'dur. Ya küçük burjuvaziyi denetim ve muhasebeyle kendimize tabi kılarız, ya da onlar, tıpkı zamanında devrimin aynı küçük mülkiyet toprağından zuhur eden Napoléon'lar ve Cavaignac'larca alaşağı edilmesi gibi, kesin ve kaçınılmaz olarak bizim işçi iktidarımızı da devireceklerdir. Meselenin özü budur. Sorunu yalnızca bu açıdan ele alabiliriz. (5 Mayıs 1918 tarihli broşürden alıntı.)

Bizim gücümüz, Rusya'daki ve uluslararası alandaki mevcut *bütün* sınıf güçleri hakkında kafamızın tamamen net olmasında, bunları soğukkanlı bir şekilde değerlendirebiliyor olmamızda ve ayrıca, buradan doğan tükenmez enerji, azim, kararlılık ve mücadeleye bağlılıkta saklıdır. Birçok düşmanımız var, ama dağınıklar ya da ne istediklerini bilmiyorlar (bütün

küçük burjuvalar, bütün Martov ve Çernov'lar, bütün partisiz unsurlar ve anarşistler gibi). Oysa biz birlik halindeyiz (doğrudan kendi içimizde, dolaylı olarak bütün ülkelerin proleterleriyle) ve ne istediğimizi çok iyi biliyoruz. Tam da bu yüzden dünya çapında yenilmeziz, ama elbette bu gerçek, tek tek proleter devrimlerinin uzun ya da kısa süreliğine yenilgiye uğrayamayacağı anlamına gelmiyor.

Küçük burjuva unsura boşuna unsur (*element*) denmiyor, zira küçük burjuvazi gerçekten de en amorf, belirsiz ve bilinçsiz nitelikte bir şeydir. Kendini beğenmiş darkafahlar, 'genel oy hakkı'nın kapitalizmde küçük üreticinin bu niteliğini yok ettiğini zannediyorlar. Halbuki 'genel oy hakkı' kilise, basın, öğretmenler, polis, ordu ve binbir çeşit ekonomik baskı yoluyla burjuvazinin dağınık küçük üreticileri *kendine tabi kılmasına yardım* eder. Yıkım, yoksunluk ve ağır hayat koşulları yalpalamalara yol açar: Küçük burjuvazi bir gün burjuvaziye doğru, ertesi gün proletaryaya doğru yalpalar. Bu yalpalamaya ancak proletaryanın çelikleşmiş öncüsü göğüs gerebilir ve bunun üstesinden gelebilir.

1921 baharındaki olaylar, Sosyalist-Devrimcilerin ve Menşeviklerin oynadıkları rolü bir kez daha ortaya sermiştir: Onlar yalpalayan küçük burjuva unsurun Bolşeviklerden uzaklaşmasına, kapitalistler ve toprak sahiplerinden yana bir 'iktidar değişikliği'ne yol açmasına yardım ediyorlar. *Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler artık kendilerini 'partisiz' kimliğine büründürmeyi öğrendiler* Bu tamamen kanıtlanmıştır. Bunu ancak ahmaklar göremiyorlar ve aptal yerine konulmaya izin vermememiz gerektiğini anlayamıyorlar. Partili olmayanların konferanslarını fetiş haline getirmemek gerekir. Bu konferanslar atalet içindeki kitlelere, hâlâ siyasete bulaşma-

yan milyonlarca emekçiye daha da yaklaşmamıza hizmet ettiği takdirde yararlıdır. 'Partisiz' kılığına bürünmüş Menşeviklere ve Sosyalist-Devrimcilere bir platform hizmeti gördüğü takdirde ise zararlıdır. Onlar isyanlara ve beyaz muhafızlara yardım ediyorlar. İster açık kimliğiyle ister partisiz kimliğiyle olsun, Menşeviklerin ya da Sosyalist-Devrimcilerin yeri partisizler toplantıları değil, hapishanedir (ya da beyaz muhafızlarla yan yana, yabancı gazetelerdir; Martov'un yurtdışına gitmesine seve seve izin verdik). Kitlelerin ruh halini sınamanın ve onlara daha da yaklaşmanın başka yöntemlerini bulabiliriz ve bulmalıyız. Parlamento, Kurucu Meclis, partisizler konferansı gibi oyunlar oynamak isteyenlere yurtdışına gitmelerini tavsiye ediyoruz; orada, Martov'la birlikte, 'demokrasi'nin nimetlerinden yararlanmaya çalışabilir, bu konuda Vrangel'in askerlerine akıl danışabilirler. Bizim 'konferans' oyunundaki bu 'muhalefet'le kaybedecek zamanımız yok: 'Kendi adamları'nı geri getirmek ve toprak sahipleriyle burjuvazinin iktidarını yeniden kurmak için her türlü yalpalama belirtisini dikkatle izleyen dünya burjuvazisi tarafından kuşatılmış durumdayız. İster açık kimlikleriyle hareket etsinler ister 'partisiz' kimliğini tercih etsinler, Menşevikleri ve Sosyalist-Devrimcileri hapiste tutacağız.

Siyasetten uzak duran emekçi kitlelerle daha yakın bağlar kurmak için her yola başvuracağız, ama Menşeviklere ve Sosyalist-Devrimcilere ve *Milyukov'un ekmeğine yağ süren yalpalamalara* alan açan yollar hariç. Milyukov'un fazlasıyla yararına olan Menşevik ve Sosyalist-Devrimci talimatları okumak için partisiz kılığına bürünmüş olanları değil, kitleler içinde gerçekten partisiz olan binlerce insanı, tabandaki işçi ve köylüleri Sovyet çalışmasına, öncelikle de ekonomik çalışmaya

çekmek için büyük çaba harcayacağız. Bugün binlerce partisiz bizim için çahşıyor ve içlerinde onlarcası çok önemli ve sorumlu mevkilerde bulunuyor. Onların çahşmalarına daha fazla dikkat göstermeliyiz. Tabandaki on binlerce işçiyi öne çıkarmak ve sınamak, sistemli.olarak ve ısrarla denemek ve layık olduklarını pratikte gösterdikleri takdirde yüzlercesini daha üst mevkilere atamak için daha fazla şey yapmahyız.

Komünistlerimiz gerçek idari görevlerini hâlâ yeterince anlamış değiller: Kendilerini harap edip, sonunda her şeye yetişemeden, kırk tane işin altına girip birini bile tamamlayamadan 'her şeyi kendileri' yapmaya çahşmamahlar. Onlarca, yüzlerce yardımcının çahşmalarını denetlemeleri, bu çahşmaların aşağıdan, yani gerçck kitleler tarafından denetlenmesini sağlamaları gerekiyor. Çahşmaları *yönlendirmeli* ve büyük ölçekli üretimi örgütleme konusunda bilgisi (uzmanlar) ve deneyimi (kapitalistler) olanlardan *öğrenmelidirler* Askeri uzmanların onda dokuzu ilk fırsatta ihanet edebilecek olsa da, akılh bir komünist bir askeri uzmandan öğrenmekten korkmayacaktır. Bir kapitalist askeri uzmandan daha iyi olmasa da, zeki bir komünist bir kapitalistten (bu kapitalist ister imtiyaz sahibi, ister komisyoncu, ister kooperatif üyesi küçük bir kapitalist, vb. olsun) öğrenmekten korkmayacaktır. Kızıl Ordu'da hain askeri uzmanları yakalamayı, dürüst ve vicdan sahibi olanları ayırmayı ve genel olarak, on binlerce askeri uzmandan yararlanmayı öğrenmedik mi? Aynı şeyi (ahşılmadık bir tarzda) mühendisler ve öğretmenlerle de yapmayı öğreniyoruz, gerçi Kızıl Ordu'da yaptığımız kadar iyi yapamıyoruz ama olsun (orada Denikin ve Kolçak bizi kamçılıyor, daha çabuk, daha özenli ve daha akılh bir tarzda öğrenmeye zorluyordu). Keza aynısını (yine ahşılmadık bir tarzda) komisyoncularla, devlet için

çalışan alıcılarla, kooperatif üyesi küçük kapitalistlerle, müteşebbis imtiyaz sahipleriyle, vb. de yapmayı öğreneceğiz.

İşçi ve köylü kitlelerinin durumunu derhal iyileştirmemiz gerekiyor. Bunu partisiz güçler de dahil olmak üzere yeni güçleri yararlı çalışmaya katarak başaracağız. Aynî vergi ve ona bağlı birtakım önlemler bunu kolaylaştıracaktır; böylece, küçük üreticinin kaçınılmaz yalpalamalarının ekonomik kökünü kurutmuş olacağız. Milyukov'dan başka kimseye yaramayan siyasal yalpalamalara karşıysa, amansızca mücadele edeceğiz. Yalpalayanların sayısı çok, bizse azız. Ama yalpalayanlar dağınık, biz birlik halindeyiz. Yalpalayanlar ekonomik açıdan bağımsız değiller, proletarya ise bağımsızdır. Yalpalayanlar ne istediklerini bilmiyorlar: Çok kötü bir şey yapmak istiyorlar, ama Milyukov onları bırakmıyor. Oysa biz ne istediğimizi biliyoruz.

İşte bu sebeple biz kazanacağız. [...]

Gerçekte Kronstadt tarzında son moda, partisiz kılığına bürünmüş Menşeviklerden ve Sosyalist-Devrimcilerden başka bir şey olmayan 'partisizler'e gelince, saf demokrasinin bütün nimetlerinden serbestçe yararlanabilmeleri ve Çernov, Milyukov ve Gürcü Menşevikleriyle serbestçe fikir alışverişinde bulunabilmeleri için Berlin'e, Martov'un yanına postalanmalı ya da hapishanede emniyet altında tutulmalıdırlar

Mayıs 1921'de broşür olarak yayınlandı;
Collected Works, Cilt 32, s. 358-365.

KRONSTADT İSYANI ÜZERİNE *THE NEW YORK HERALD* MUHABİRİYLE MÜLAKATIN ÖZETİ

26 Mart 1921

Ben Rusya'da iki tür yönetimin mümkün olduğunu düşünüyorum: Ya Sovyet hükümeti, ya da çarın başını çektiği bir hükümet. Kronstadt'taki bazı ahmaklar ya da hainler Kurucu Meclis'ten bahsettiler, ama akh başında hiç kimse bu kritik, olağanüstü aşamada Kurucu Meclis'in dingonun ahırından farksız olacağını iddia edemez. Bu Kronstadt meselesi kendi içinde küçük bir meseledir. İrlanda'daki huzursuzlukların İngiliz İmparatorluğu'nu parçalama tehdidi ne kadarsa, Kronstadt meselesinin Sovyet devletini parçalama tehdidi de o kadardır.

Amerika'daki bazı kimseler Bolşevikleri, son derece entelektüel insanlardan oluşan ve Bolşevik rejim devrildiği tak-

dirde kendi aralarında harikulade bir yönetim kurabilecek olan çok büyük bir kitleyi zulümle yöneten, kötü adamların oluşturduğu küçük bir azınlık olarak görüyorlar. Oysa bu yanlıştır, zira Rusya'da yönetme konusunda tamamen aciz olduklarını göstermiş olan kasap generaller ve kendilerine bile hayırları dokunmayan bürokratlardan başka yerimizi alacak kimse yoktur.

Eğer yurtdışındaki insanlar Kronstadt'taki ayaklanmanın önemini abartıp buna destek veriyorlarsa, bunun sebebi dünyanın iki kampa bölünmüş olmasıdır: dışarıdaki kapitalizm ve komünist Rusya.

Rusça'da ilk kez 26 Mart 1921'de *Petrogradskaya Pravda*'nın
67 sayısında yayınlandı;
İngilizce'de 15 Mart 1921'de *The New York Herald Tribune*'ün
197 sayısında yayınlandı;
Collected Works, Cilt 36, s. 538.

YENİ EKONOMİ POLİTİKASI DÖNEMİ'NDE SENDİKALARIN ROLÜ VE GÖREVLERİ – RKP(B) MERKEZ KOMİTESİ'NİN KARARI

12 Ocak 1922

1) YENİ EKONOMİ POLİTİKASI VE SENDİKALAR

Yeni Ekonomi Politikası proletaryanın ve dolayısıyla sendikaların konumunda birtakım önemli değişiklikler getiriyor. Sanayide üretim araçlarının büyük çoğunluğu ve ulaşım sistemi proleter devletinin elinde kalıyor. Toprağın devletleştirilmiş olduğu da dikkate alındığında, Yeni Ekonomi Politikası'nın işçi devletinin niteliğini değiştirmediği açıktır, ama sosyalist gelişimin yöntemleri ve biçimlerini önemli ölçüde değiştirmektedir, zira şu an kurulmakta olan sosyalizm ile geniş köylü kitlelerinin ihtiyaçlarını piyasa aracılığıyla karşılayarak canlanmaya çalışan kapitalizm arasında ekonomik rekabete izin vermektedir.

Sosyalist gelişimin biçimlerindeki değişikliklerin sebebi, Komünist Parti ve Sovyet hükümetinin şu an kapitalizmden sosyalizme geçişe dair genel politikayı uygulamak için özel yöntemlere başvurması ve birçok açıdan öncesinde olduğundan farklı bir tarzda hareket etmesi, deyim yerindeyse, 'yandan çevirme hareketi'yle birtakım mevziler ele geçirmesidir; mevcut durumu, kapitalizme karşı yeni bir saldırı için daha iyi hazırlıklar yapmak adına geri çekilme olarak nitelendirebiliriz. Özelde, ikisi de devlet denetimine tabi olan bir serbest pazara ve kapitalizmin gelişimine izin veriliyor ve bunlar gelişiyorlar; diğer yandan, devletleştirilmiş işletmeler kâr temelinde, ya da ekonomik muhasebe ilkesi denen bir tarzda işletilmeye başlıyor, yani ticari çizgide yeniden örgütleniyor, ki ülkedeki genel kültürel geriliği ve tükenmişliği dikkate aldığımızda bu yeniliğin, kitleler arasında farklı işletmelerin yönetimi ile bu işletmelerde çalışan işçiler arasında bir uzlaşmaz çıkar çatışması olduğu izlenimine yol açması neredeyse kaçınılmazdır.

2) PROLETER DEVLETİNDE DEVLET KAPİTALİZMİ VE SENDİKALAR

Proleter devleti kendi niteliğini değiştirmeksizin, ticaret özgürlüğüne ve kapitalizmin gelişimine ancak belli sınırlar içinde ve ancak özel ticaret ve özel kapitalizm devlet tarafından düzenlendiği (bunların biçimleri ve yöntemlerini, vb. gözetlediği, denetlediği, belirlediği) takdirde izin verebilir. Bu düzenlemenin başarısı yalnızca devlet yetkililerine değil, aynı zamanda ve büyük oranda proletaryanın ve genel olarak emekçi kitlelerin olgunluk düzeyine, genel kültür seviyelerine, vb. bağlı olacaktır. Fakat bu düzenleme tümüyle başarılı olsa bile,

emek ile sermaye arasındaki uzlaşmaz sınıf çıkarları kuşkusuz var olmaya devam edecektir. Dolayısıyla, bundan böyle sendikaların önündeki başhca görevlerden biri, proletaryanın sermayeye karşı mücadelesinde sınıf çıkarlarını her açıdan korumaktır. Bu görev açıkça en ön sıraya konmahdır ve sendikaların mekanizması buna uygun olarak yeniden örgütlenmeli, değiştirilmeli ya da eklemeler yapılmahdır (uzlaştırma komisyonları, grev fonları, yardım sandıkları, vb. oluşturulmah, daha doğrusu tek tek her somut örnekte kurulmahdır).

3) EKONOMİK MUHASEBE (KÂR) TEMELİNDE YENİDEN ÖRGÜTLENEN DEVLET İŞLETMELERİ VE SENDİKALAR

Devlet işletmelerinin ekonomik muhasebe ilkesi ya da kâr temelinde işletilmesine geçiş kaçınılmaz olarak ve kopmaz şekilde Yeni Ekonomi Politikası'na bağlıdır; yakın gelecekte, devlet işletmelerinde tek olmasa bile, egemen biçimin bu olması kaçınılmazdır. Gerçekte bunun anlamı şudur: Şu an izin verilen ve gelişen serbest pazarla birlikte devlet işletmeleri büyük oranda ticari temelde örgütlenecektir. Emek üretkenliğini artırmanın ve her devlet işletmesine kendi masraflarını karşılama ve kâr ettirmenin yakıcı bir ihtiyaç olduğu dikkate alındığında ve her dairenin kendi dar çıkarlarının ve bunların hırsla savunulmasının kaçınılmaz yükselişi dikkate alındığında, bu durumun emekçi kitleler ile devlet işletmelerinin yöneticileri ve işletmecileri ya da onlardan sorumlu devlet daireleri arasında çahşma koşullarına ilişkin meselelerde belli bir çıkar çatışmasına yol açması kaçınılmazdır. Bu yüzden, devletleştirilmiş işletmeler söz konusu olduğunda, emekçi kitlelerin

çıkarlarını korumak, hayat standartlarının olabildiğince ilerletilmesini kolaylaştırmak ve ekonomi organlarının devlet aygıtındaki bürokratik çarpıklıklardan kaynaklı yanlışlarını ve aşırılıklarını düzeltmek kuşkusuz sendikaların görevidir.

4) PROLETARYANIN TOPRAKTA, FABRİKALARDA, VB. ÖZEL MÜLKİYETİ TANIYAN VE SİYASAL İKTİDARIN KAPİTALİST SINIFIN ELİNDE OLDUĞU BİR DEVLETTE YÜRÜTTÜĞÜ SINIF MÜCADELESİ İLE TOPRAKTA VE BÜYÜK İŞLETMELERİN ÇOĞUNLUĞUNDA ÖZEL MÜLKİYETİ TANIMAYAN VE SİYASAL İKTİDARIN PROLETARYANIN ELİNDE OLDUĞU BİR DEVLETTE YÜRÜTTÜĞÜ EKONOMİK MÜCADELE ARASINDAKI TEMEL FARK

Sınıflar var olduğu müddetçe sınıf mücadelesi kaçınılmazdır. Kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde sınıfların var olması kaçımlmazdır ve Rusya Komünist Partisi'nin programı kapitalizmden sosyalizme geçişte yalmzca ilk adımları attığımızı kesin olarak belirtmektedir. Dolayısıyla Komünist Parti, Sovyet hükümeti ve sendikalar gerek sanayide gerekse tarımda elektriklendirme -en azından özü itibariyle- tamamlanana kadar ve böylece küçük ölçekli üretim ile pazarın üstünlüğü sonlandırılana kadar ekonomik mücadelenin varlığının kaçımlmaz olduğunu açıkyüreklilikle kabul etmelidirler.

Diğer yandan, kapitalizmde grev mücadelesinin nihai hedefinin devlet aygıtını parçalamak ve egemen sınıfın devlet iktidarım alaşağı etmek olduğu açıktır. Oysa bizimki gibi geçiş devleti nitelindeki bir proleter devletinde işçi sınıfının giriştiği her eylemin nihai hedefi, bu devletteki bürokratik çarpık-

lıklar, yanlışlar ve kusurlarla savaşmak ve devletin denetiminden kaçmaya çalışan kapitalistlerin sınıfsal heveslerini kursaklarında bırakmak, vb. suretiyle proleter devletini ve proleter sınıfının devlet iktidarını güçlendirmek olabilir. Dolayısıyla Komünist Parti, Sovyet hükümeti ve sendikalar proletaryanın devlet iktidarını elinde tuttuğu bir ülkede grev mücadelesinin ancak iki koşulla açıklanabileceğini ve haklı gösterilebileceğini asla unutmamalı ve asla işçilerden ve emekçi kitlelerden saklamamalıdırlar: Bunlardan biri proleter devletinin bürokratik çarpıklıkları ve devlet dairelerinde eski kapitalist sistemin her türlü kalıntısı, diğeri de emekçi kitlelerin siyasal toyluğu ve kültürel geriliğidir.

Dolayısıyla. işçi sınıfının belli bir kesimi ile işçi devletinin belli daireleri ve organları arasında sürtüşme ve tartışmalar ortaya çıktığında, sendikaların görevi bu tartışmaların kendi temsil ettikleri işçi gruplarına azami fayda sağlayacak şekilde en hızlı ve en pürüzsüz şekilde çözülmesini kolaylaştırmak, ama bu arada diğer işçi gruplarının çıkarlarına ve bir bütün olarak işçi devletinin ve ekonomisinin gelişimine zarar vermemektir, zira ancak bu gelişim işçi sınıfının maddi ve kültürel refahının temellerini atabilir. İşçi sınıfının belli kesimleri ile işçi devletinin organları arasındaki sürtüşmeleri ortadan kaldırmanın ve tartışmaları çözüme kavuşturmanın yegâne doğru, sağlıklı ve uygun yöntemi sendikaların aracı rolünü oynamaları ve yetkili organları aracılığıyla yetkili ekonomi organları ile her iki tarafın da katılımıyla hazırlanan kesin talepler ve öneriler temelinde müzakerelere girmek ya da devletin üst mercilerine başvurmaktır.

Ekonomi organlarının yanlış icraatlarının, işçilerin belli kesimlerinin geriliğinin, karşı-devrimci unsurların provokas-

yonlarının ya da sendika örgütlerinin basiretsizliğinin devlet işletmelerinde grevler, vb. biçimde açıktan çatışmalara yol açtığı durumlarda, sendikaların görevi sendikal faaliyetlerin genel niteliğine uygun önlemler alarak, yani gerçek adaletsizlikleri ve düzensizlikleri ortadan kaldırmak ve kitlelerin yasal ve uygulanabilir taleplerini tatmin etmek için adımlar atarak, kitleler üzerinde siyasal nüfuz uygulayarak, vb. ihtilafı en hızlı şekilde çözmektir.

Sendikaların işçi kitlelerinin çıkarlarını her açıdan etkili bir şekilde koruyacak ve bütün ihtilaf sebeplerini zamanında ortadan kaldıracak şekilde ileri görüşlü bir politika izleyerek kitlesel ihtilaflardan uzak durmayı ne derece başardıkları, sendikaların faaliyetlerinin doğruluğunun ve başarısının en önemli ve şaşmaz kıstaslarından biridir.

5) GÖNÜLLÜ SENDİKA ÜYELİĞİNE GERİ DÖNÜŞ

Bütün ücretli işçileri otomatikman sendika üyesi haline getiren resmi uygulama sendikalarda belli oranda bürokratik yozlaşmaya ve sendikalarla geniş üye tabanı arasındaki bağın kopmasına yol açmıştır. Dolayısıyla hem bireyler hem de gruplar açısından sendikalara gönüllülük temelinde üye olma uygulamasına geçiş mutlak bir zorunluluktur Her ne olursa olsun sendika üyelerine belli bir siyasal görüşe mensup olma zorunluluğu getirilmemelidir; bu açıdan ve keza din konusunda, sendikalar partizanlıktan uzak olmalıdırlar. Proleter devletinde sendika üyelerinden beklenen tek şey, emekçi halkın çıkarlarını korumak ve emekçi kitlelerin hükümetine, yani Sovyet hükümetine yardımcı olmak amacıyla işçilerin güçlerini birleştirmenin ve yoldaşça disiplinin zo-

runluluğunu anlamalarıdır. Proleter devleti işçileri hem hukuki hem de maddi yollarla sendikalarda örgütlenmeye teşvik etmelidir, ama sendikaların hakları olduğu kadar görevleri olması gerektiği de unutulmamalıdır.

6) SENDİKALAR VE SANAYİNİN YÖNETİMİ

Siyasal iktidarı ele geçirdikten sonra proletaryanın en önemli ve asli çıkarı, toplumun üretici güçlerinde ve mamul mal üretiminde muazzam bir artış sağlamaktır. Rusya Komünist Partisi'nin programında açıkça formüle edilen bu görev, bugün savaş sonrası yıkım, kıtlık ve dağınıklık nedeniyle ülkemizde özellikle acil bir nitelik kazanmıştır. Dolayısıyla büyük sanayiyi yeniden ayakları üzerine dikme yolunda en hızlı ve en kalıcı başarı, emeği sermayenin boyunduruğundan kurtarma ve sosyalizmin zaferini güvence altına alma davasında en küçük bir başarı için bile gerekli bir koşuldur. Rusya'nın mevcut durumunda bu başarıya ulaşmak için fabrikalardaki bütün otoritenin işletme yönetiminin elinde toplanması mutlak bir gerekliliktir. Genellikle tek adam sorumluluğu ilkesine dayalı olan fabrika yönetimi, sendikalarla yapılan kolektif anlaşmalar temelinde ve onun sınırları içinde ücretleri belirlemek ve ödemek için, ayrıca tayın, iş kıyafetleri ve diğer her türlü levazımı dağıtmak için bağımsız yetkiye sahip olmalıdır; manevra yapmak, üretimin artırılması, fabrikanın kendi masraflarını karşılaması ve kârlarını artırması yolunda elde edilen somut başarılar üzerinde sıkı denetim uygulamak ve en yetenekli ve işinin ehli idari personeli dikkatlice seçmek, vb. konularda azami özgürlüğe sahip olmalıdır.

Bu koşullar altında, sendikaların fabrikaların yönetimine doğrudan müdahalesi mutlak anlamda zararlı ve kabul edilemez görülmelidir.

Fakat bu tartışılmaz doğruyu, sendikaların sanayinin sosyalist örgütlenmesinde ve devlet işletmelerinin yönetiminde hiçbir rol oynamaması gerektiği şeklinde vorumlamak kesinlikle yanlıştır. Sendikaların bu görevde yer almaları aşağıda belirtilen kesin sınırlar içinde zorunludur.

7) PROLETER DEVLETİNİN İŞLETME VE YÖNETİM ÖRGÜTLERİNDE SENDİKALARIN ROLÜ VE İŞLEVLERI

Proletarya, kapitalizmden sosyalizme geçişi gerçekleştirecek olan devletin sınıf temelidir. Küçük köylülüğün ezici çoğunluğa sahip olduğu bir ülkede, proletarya bu görevi ancak köylülüğün büyük çoğunluğuyla çok becerikli, ihtiyatlı ve tedrici bir şekilde ittifak kurduğu takdirde başarıyla yerine getirebilir. Sendikalar, bütün siyasal ve ekonomik faaliyetlerine işçi sınıfının sınıf bilinçli öncüsü olan Komünist Parti'nin kılavuzluk ettiği hükümetle sıkı ve sürekli işbirliği halinde olmalıdır. Genel olarak bir komünizm okulu olan sendikalar, özelde de bütün işçi kitlelerini ve sonunda bütün emekçi kitleleri sosyalist sanayiyi (ve tedricen tarımı) yönetme sanatında eğitmek için bir okul olmalıdır.

Bu ilkelerden hareket eden sendikalar, proleter devletinin işletme ve yönetim örgütlerinin faaliyetlerine hemen önümüzdeki dönemde aşağıdaki temel biçimlerde katılmalıdırlar:

1) Sendikalar ekonomiyle bağlantılı bütün işletme ve yönetim organlarında çalışacakların belirlenmesi sürecine yardımcı

olmalıdırlar: Kıdemini, deneyimini, vb. belirttikleri kendi adaylarını aday göstermelidirler. Karar hakkı, iki örgütün bütün faaliyetlerinden de sorumlu olan ekonomi organlarında olacaktır. Fakat ekonomi organları söz konusu sendikaların bütün adaylar hakkındaki görüşlerini gerçekten dikkate almalıdırlar.

2) Sendikaların en önemli işlevlerinden biri işçiler ve genel olarak emekçi kitleler arasından fabrika yöneticileri çıkarmak ve yetiştirmektir. Şu anda gayet tatmin edici düzeyde olan bu türde birçok fabrika yöneticimiz var, az çok tatmin edici olan yüzlercesi daha var, ama çok geçmeden ilkinden yüzlerce, ikincisinden binlercesine sahip olmalıyız. Sendikalar bu türde görevleri yerine getirebilecek olan bütün işçi ve köylüleri bu zamana kadar olduğundan çok daha dikkatli ve düzenli şekilde sistemli kayda almalı ve bütünüyle, etkili bir şekilde ve her açıdan işletme sanatını öğrenmede kaydettikleri ilerlemeyi takip etmelidirler.

3) Sendikalar proleter devletinin bütün planlama organlarının faaliyetlerinde, ekonomi planları ve ayrıca işçiler için ikmal maddeleri stoklarının üretim ve tüketim programlarının hazırlanmasında, devlet yardımları almaya devam edecek, kiralanacak ya da imtiyaz olarak verilecek, vb. fabrikaların seçilmesinde çok daha büyük bir rol almalıdırlar. Sendikalar özel ve kiralanmış işletmelerde üretimi kontrol etmek için doğrudan görevler üstlenmemeli, bunun yerine münhasıran yetkili devlet organlarının faaliyetlerinde rol alarak özel kapitalist üretimin düzenlenmesine katılmalıdırlar. Sendikalar bütün kültür ve eğitim faaliyetlerine ve üretim propagandasına katılmanın yanı sıra, işçi sınıfını ve genel olarak emekçi halk kitlelerini devlet ekonomisini inşa etme çalışmasının bütün dallarına her geçen gün daha da çekmelidirler; onları ekonomik hayatın bütün yönleriyle ve sanayi işlemlerinin (hammadde

tedarikinden ürünün pazarlanmasına kadar) bütün ayrıntılarıyla tamştırmah, sosyalist ekonominin tek devlet plamm ve köylünün bu planın uygulanmasından pratik çıkarım giderek daha somut bir şekilde anlamalarım sağlamahdırlar.

4) Erzak ve ücret tarifelerinin, vb. hazırlanması sendikaların sosyalizmin inşasında ve sanayinin yönetimine katılımlarında asli görevlerinden biridir. Özelde, disiplin mahkemeleri emek disiplinini mütemadiyen sıkılaştırmah ve hem bu disiplini hem de üretim artışını teşvik edip başarmamn uygun yollarım bulmahdırlar. Fakat genel olarak Halk Mahkemeleri'nin görev sahasına girmemeli ya da fabrika yönetimlerinin işlerine müdahale etmemelidirler.

Sendikaların sosyalist ekonomiyi inşa çalışmasındaki temel görevlerinin listesi elbette yetkili sendikalar ve devlet organları tarafından daha ayrıntılı bir şekilde hazırlanmahdır. Sendikaların ekonomiyi ve yönetimini örgütleme konusunda başardıkları muazzam iş deneyimini ve ayrıca epeyce zarara yol açmış ve idari meselelere doğrudan, bilmeden, beceriksizce ve sorumsuzca müdahaleden kaynaklanan hataları hesaba katarak, ekonomiyi yeniden canlandırmak ve Sovyet sistemini güçlendirmek için uzun yıllara yayılması planlanan ve yalmzca işçilere değil, genel olarak bütün emekçi kitlelere bütün ülke ekonomisini yönetme sanatında pratik eğitim vermeyi amaçlayan sebatkâr pratik faaliyetlere bilerek ve kararlı bir şekilde başlamak en önemli görevdir.

8) HER TÜRLÜ SENDİKAL FAALİYETİN TEMEL KOŞULU: KİTLELERLE TEMAS

Kitlelerle, yani işçilerin (ve nihayetinde bütün emekçi halkın) ezici çoğunluğuyla temas her türlü sendikal faaliyetin

başarısı için en önemli ve en temel koşuldur. Bütün sendikal örgütlerde ve tepeden tırnağa bütün aygıtlarında bir sistem kurulmalı ve bu sistem tamamı komünist olması gerekmeyen sorumlu yoldaşlar tarafından uzun yıllara yayılan bir dönem boyunca pratikte sınanmalıdır. Bu sistemde, yoldaşlar bizatihi kitlelerin arasında yaşamalı, onların hayatlarıyla en ince ayrıntısına kadar ilgilenmeli ve her sorunda ve her zaman kitlelerin ruh halini, gerçek istekleri, ihtiyaçları ve düşüncelerini hiç şaşmadan değerlendirebiliyor olmalıdırlar. Sahte bir idealizasyonun zerresi bile olmadan onların sınıf bilinçlerinin düzeyini ve geçmişe ait çeşitli önyargılar ve kalıntılarından hangi düzeyde etkilendiklerini tanımlayabilmelidirler; ihtiyaçlarıyla ilgilenerek ve yoldaşlık göstererek kitlelerin sınırsız güvenini kazanmayı bilmelidirler. İşçi sınıfının öncüsü olarak sosyalizme geçiş sürecinde (şimdilik daha ileri ülkelerin doğrudan desteği olmadan) devasa bir ülkeye rehberlik etmekte olan sayıca küçük Komünist Parti'nin önündeki en büyük ve en ciddi tehlikelerden biri kitlelerden yalıtılmaktır: Bu tehlike, öncünün çok ileride koşması ve 'bağı korumayı' başaramaması, bütün işçi ordusuyla, yani işçi ve köylülerin ezici çoğunluğuyla sıkı bağları sürdürememesidir. Nasıl ki en iyi motorlar ve birinci sınıf makinelerle mücehhez en iyi fabrika bile motorlardan makinelere uzanan aktarma kayışları zarar gördüğünde iş yapamaz hale gelirse, aynı şekilde sosyalist inşa görevimiz de sendikalar (yani, Komünist Parti'den kitlelere uzanan aktarma kayışları) kötü durumda olursa ya da kötü işlerse kaçınılmaz bir felaketle karşılaşacaktır. Bu hakikati açıklamak, yenilemek ve doğrulamak yetmez; sendikaların bütün yapısı ve günlük faaliyetleri bu hakikati örgütsel olarak desteklemelidir.

9) PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ DÖNEMİNDE SENDİKALARIN KONUMUNDAKİ ÇELİŞKİLER

Yukarıda söylenenlerden, sendikaların çeşitli görevleri arasında birtakım çelişkiler olduğu açıktır. Bir yandan, sendikaların temel işleyiş tarzı ikna ve eğitimdir; diğer yandan, devlet iktidarının ortakları olarak zorlayıcı rol oynamayı reddedemezler. Bir yandan, esas işlevleri emekçi halk kitlelerinin çıkarlarını kelimenin en doğrudan ve dolaysız anlamıyla korumaktır; diğer yandan, devlet iktidarının ortağı ve ekonomik inşa çalışmasının parçası olarak, baskıya başvurmayı reddedemezler. Bir yandan, askeri tarzda faaliyet yürütmeleri şarttır, zira proletarya diktatörlüğü en şiddetli, en inatçı ve en korkunç sınıf savaşıdır; diğer yandan, özel olarak askeri operasyon yöntemlerinin en az uygulanabilir olduğu yer sendikalardır. Bir yandan, sendikalar kitlelere uyum sağlamak, onların düzeyine inmek zorundadırlar; diğer yandan, kitlelerin önyargılarına ve geri bilinçlerine asla çanak tutmamalı, aksine onları hep daha ileri seviyeye çekmek için sürekli çaba göstermelidirler, vs. Bu çelişkiler hiç de tesadüf değildir ve onlarca yıl devam edecektir, zira kapitalizmin kalıntıları ve küçük üretim var olduğu müddetçe, onlarla sosyalizmin filizleri arasındaki çelişkiler toplumsal sistemin tamamında kaçınılmazdır.

Buradan iki somut sonuç çıkarılmalıdır. Birincisi, sendikal faaliyetlerin başarıyla yürütülmesi için, sendikaların görevlerini doğru bir şekilde anlamak yeterli değildir. Ayrıca özel bir incelik, kitleleri en az sürtüşmeye yol açarak kültürel, ekonomik ve siyasal açıdan daha ileri bir aşamaya ulaştırmak amacıyla tek tek her somut durumda kitlelere özel bir tarzda yaklaşabilmek gerekir.

İkincisi, yukarıda bahsedilen çelişkilerin tartışmalara, anlaşmazlıklara, sürtüşmeye, vb. yol açması kaçınılmazdır. Bunları hemen halledebilmek için yeterli otoriteye sahip daha üst bir organa ihtiyaç vardır. Bu üst organ Komünist Parti ve bütün ülkelerdeki Komünist Partilerin uluslararası federasyonu olan Komünist Enternasyonal'dir.

10) SENDİKALAR VE UZMANLAR

Bu sorunun ana ilkeleri Rusya Komünist Partisi'nin programında ifade edilmiştir; ama ilkelerin ne ölçüde pratiğe geçirildiğini gösteren gerçeklere anbean dikkat gösterilmediği takdirde, bu ilkeler kâğıt üzerinde kalacaktır. Yakın döneme ait bu tür gerçekler şunlardır: Birincisi, yalınzca Urallar'da değil, Donets Havzası'nda da devletleştirilmiş madenlerdeki işçilerce mühendislerin öldürülmesi; ikincisi, Moskova Sular İdaresi başmühendisi V V Oldenborger'in hem Komünist Parti grubu üyelerinin hem de Sovyet hükümeti organlarının acemi ve kabul edilemez tutumundan kaynaklanan dayanılmaz çalışma koşullarından ötürü intihar etmesi (Tüm-Rusya Merkez Yürütme Kurulu bütün meseleyi adli mercilere havale etmiştir).

Bu türde olaylarda suç sendikalardan çok Komünist Parti'de ve Sovyet hükümetindedir. Fakat şu an mesele siyasal açıdan kimin ne kadar suçlu olduğunu saptamak değil, belli siyasal sonuçlar çıkarmaktır. Önde gelen organlarımız, yani Komünist Parti, Sovyet hükümeti ve sendikalar, işini bilen, seven ve hakkını vererek yapan her uzmanı (isterse komünist fikirlere tümüyle yabancı olsun) gözü gibi korumadığı müddetçe, sosyalizmin inşasında ciddi bir ilerleme beklemek beyhudedir. Yakın zamanda sağlayamayabilirsek de, uzmanların (yani, komü-

nist toplumun en üst aşamasına ulaşana kadar ayrı bir toplumsal katman olarak varlığını sürdürecek olan bu kesimin) maddi ve yasal statüleri, işçi ve köylülerle yoldaşça işbirliği bakımından ve manevi düzlemde, yani işlerinin toplumsal açıdan yararlı ve kapitalist sınıfın adi çıkarlarından bağımsız olduğunu fark ederek işlerinde tatmin bulmaları bakımından kapitalizmde olduğundan çok daha iyi koşulları sosyalizmde elde edecekleri bir durumu ne pahasına olursa olsun sağlamalıyız. Uzmanların bütün ihtiyaçlarını karşılamak, onları en iyi şekilde mükâfatlandırmak, çıkarlarını korumak ve kollamak, vb. için sistemli önlemler almadığı ve bundan somut sonuçlar elde etmediği müddetçe hiç kimse bir devlet dairesini ortalamanın üstünde iyi örgütlenmiş olarak görmeyecektir.

Sendikalar bahsedilen türde bütün faaliyetleri söz konusu dairenin çıkarları açısından değil, bir bütün olarak emeğin ve ekonominin çıkarları açısından yürütmeli (ya da söz konusu bütün devlet dairelerinin faaliyetlerine sistemli bir şekilde katılmalıdırlar). Uzmanlar konusunda, kitleler ile uzmanlar arasında düzgün ilişkiler kurmak adına geniş emekçi kitleler üzerinde her gün nüfuzunu kullanmak gibi çok meşakkatli görev sendikalara düşmektedir. Ancak bu tür faaliyetler gerçekten önemli somut sonuçlar verebilir.

11) SENDİKALAR VE İŞÇİ SINIFI ÜZERİNDEKİ KÜÇÜK BURJUVA ETKİLER

Sendikalar ancak partili olmayan işçilerin çok geniş kesimlerini birleştirdiklerinde gerçekten etkili olurlar. Özellikle de köylülüğün büyük oranda baskın olduğu bir ülkede, bilhassa sendikalar arasında kapitalizmin kalıntılarının ve küçük üre-

timin üstyapı kurumu olarak hizmet gören bu siyasal etkilerin göreli istikrar kazanması kaçınılmazdır. Bu etkiler bir yandan küçük burjuva niteliktedir, yani Sosyalist-Devrimci ve Menşeviktir (İkinci ve İki-buçukuncu Enternasyonal partilerinin Rus çeşidi), diğer yandan anarşist niteliktedir. Kapitalizmi bencil sınıfsal saiklerden ötürü değil, ideolojik sebeplerle savunan ve vaaz ettikleri 'demokrasi', 'eşitlik' ve 'özgürlüğün' sınıflar üstü olduğuna inanmaya devam eden kayda değer sayıda insan yalnızca bu akımlar arasında kalmıştır.

Ülkemizde sendikalar arasında bu türde küçük burjuva fikirlerin kalıntılarını (hatta bazen dirilişlerini) bu toplumsal-ekonomik sebebe yormalıyız, bireysel grupların rolüne değil, hele hele bireylerin rolüne hiç değil. Dolayısıyla Komünist Parti, kültür ve eğitim faaliyetleri yürüten Sovyet organları ve sendikaların bütün komünist üyeleri, özellikle de Yeni Ekonomi Politikası kapitalizmin belli oranda güçlenmesine yol açacağından, sendikalarda küçük burjuva etkilere, eğilimlere ve sapmalara çok daha dikkat etmelidirler. İşçi sınıfı üzerindeki küçük burjuva etkilere karşı mücadeleyi yoğunlaştırarak buna karşı koymak acil bir zorunluluktur.

Merkez Komite
Rusya Komünist Partisi (Bolşevikler)

30 Aralık 1921-4 Ocak 1922'de yazıldı;
ilk kez 17 Ocak 1922'de *Pravda*'nın 12. sayısında yayınlandı;
Collected Works, Cilt 33, s. 184-196.

"Kırsal bölgelerdeki yoksul köylü kitlelerini ve proleter kitleleri bize bilinçli destek verecek şekilde uyandırmayı başardık. Daha önce hiçbir devrim bunu başaramamıştı. Bizi devirebilecek hiçbir sınıf yok: Proleterlerin ve kırsaldaki yoksulların çoğunluğu bizi destekliyor. Bizi tek bir şey devirebilir, o da kendi yanlışlarımız."

"Ben Kronstadt'ın tam da talep edilen değişiklik görünüşte çok küçük olduğu için tehlikeli olduğunu vurguladım. Kronstadt isyancılarının talebi nedir: 'Bolşevikler gitmeliler. Biz yönetimde çok bir düzeltme yapacağız.' Gerçekteyse durum farklıdır. Paris gazeteleri olaylar henüz patlak vermeden on beş gün Kronstand'ta bir isyan çıktığını yazdılar ve sahneye bir beyaz muhafız generali çıktı. ..."

"Daha uzun yıllar bürokrasinin kötülüklerine karşı savaşacağız ve başka türlü düşünen birinin yaptığı demagojiden ve aldatmadan başka bir şey değildir, çünkü bürokrasinin kötülüklerinin üstesinden gelmek yüzlerce önlem, toplu okuma yazma, kültür ve İşçi-Köylü Müfettişliği'nin faaliyetine katılımı gerektirmektedir."

"Parti gerekli dersleri çıkartıyor ve yeni bir hastalık olan (Ekim Devrimi'nden sonra hizipçiliği tamamen unuttuğumuz için yeni olan) hizipçiliğe karşı mücadele içinde çelikleşiyor. Aslında hizipçilik eski bir hastalıktır, önümüzdeki birkaç yılda nüksetmelerin olması kaçınılmaz gözükmektedir, ama artık şifasının daha kolay olduğu da açıktır. ... Parti içinde ideolojik mücadele karşılıklı olarak dışlayıp aforoz etme değil, karşılıklı etkileme demektir."

"Polonya'nın bir toplumsal devrime hazır olup olmadığını süngülerimizle yoklayabildiğimiz oranda, çok az hazır olduğunu söylemeliyiz. Süngüyle yoklamak Polonyalı kır emekçilerine ve Polonya sanayi proletaryasına (Polonya'da kaldığı oranda), doğrudan erişmek anlamına geliyordu."

"Proletarya diktatörlüğünün her adımında sendikaların son derece önemli bir rolü olduğu açıktır. Fakat sendikalar ne bir devlet örgütü, ne de bir zor (cebir) örgütüdür; sendikalar eğitim örgütleridir. İşçileri saflarına çekmek ve eğitmek için tasarlanmış bir örgüttür, yani aslında sendikalar bir okuldur, bir idari ilimler okulu, bir ekonomi yönetimi okulu, bir komünizm okuludur."

agora kitaplığı • 299

ISBN 978-605-103-096-8

teori • 10